

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ALLMÄN
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD
1961

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1963

INLEDNING

TILL

Allmän hälso- och sjukvård / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1913-1982. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1979.

1911-1967 utgiven av Kungl. Medicinalstyrelsen.

1911-1950 med innehållsförteckning på franska. 1913-1950 med fransk parallelltitel: Hygiène et service sanitaire en Suède. 1951-1979 med innehållsförteckning och parallelltitel på engelska: 1951-1956: Public health and sick care in Sweden ; 1957-1979: Public health in Sweden . 1960-1979 även med sammanfattning på engelska.

Föregångare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 1, Sundhetskollegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1864-1912. - Sundhetskollegium ersattes 1879 av Medicinalstyrelsen. Täckningsår: 1861-1910 = Ny följd 1-50.

Sinnessjukvården i riket /Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm, 1913-1939. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

Efterföljare:

Hälsan i Sverige: hälsostatistisk årsbok / Statistiska centralbyrån. – Stockholm : 1988–1992. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1987/88-1991/92.

Det civila veterinärväsendet / av Kungl. Veterinärstyrelsen. – Stockholm, 1918-1951. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1916-1949.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960

Allmän hälso- och sjukvård. 1961. – (Sveriges officiella statistik).

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

Vid digitaliseringen har en tabellförteckning skapats och lagts till.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

ALLMÄN
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD
1961

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1963

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN

PUBLIC HEALTH

PUBLIC HEALTH IN SWEDEN

1961

ANNUAL REPORT OF

THE NATIONAL BOARD OF HEALTH

CIVILTRYCK

Stockholm 1963

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Inrikesdepartementet

Medicinalstyrelsen får härmed överlämna »Allmän hälso- och sjukvård» för år 1961.

Liksom föregående år presenteras såvitt möjligt varje tabell med sin förklarande kommentar i omedelbar anslutning, varigenom tabellavdelning av vedertagen typ undvikits. Listan över sjukhusen (bilaga 1 i årgång 1960) har denna gång utelämnats, emedan en fullständig dylik redan publicerats som Nr 1 i serien »Samling av författningar och cirkulär m. m. angående medicinalväsendet», år 1963. Alla större sjukhus förekommer emellertid namngivna i endera av bilagorna 1 eller 2.

Nyheter för året är bl. a. en karta över regionindelningen för den specialiserade kroppssjukvården och en alfabetisk innehållsförteckning.

Tidigare har styrelsen till landsting och övriga intressenter utsänt en tryckt detaljerad tabellarisk sammanställning över lasarettens och epidemisjukhusens personal och förvaltningsekonomi. En motsvarande, ehuru icke fullt så omfattande tabell har utarbetats för A-sanatorier för lungtuberkulos och förvaras i manuskript i medicinalstyrelsen. Liksom tidigare för åren 1947—1960 har avdelningen för mentalsjukhusens ekonomiska förvaltning sammanställt de statliga mentalsjukhusens förvaltningsstatistik för år 1961 i ett särskilt häfte (stencil).

Stockholm den 30 november 1962

ARTHUR ENGEL

ERIK SOOP

/ Erik Salwén

INNEHÅLL

	Sida
Sammanfattning på engelska språket	IX
Kap. A. Hälso- och sjukvårdens organ	1
a. Översikt av organisationen	1
b. Kroppssjukvården	14
c. Den psykiska sjukvården	33
d. Vissa fristående organ och verksamheter	40
Tjänsteläkarna	40
Distriktsvården m. m.	41
Den förebyggande mödra- och barnvården	44
Förlossningsvården	44
Lungsjukvården	45
Epileptikervården	46
Vården av könssjuka	48
Den abortförebyggande verksamheten	48
Skyddsympningarna	49
Karantänsväsendet	50
e. Folktandvården	51
f. Apoteken	55
Kap. B. Hälso- och sjukvårdens personal	58
Kap. C. Det allmännas kostnader för hälso- och sjukvård	67
Kap. D. Hälсотillstånd, sjukdomar, förlossningar m. m.	73
a. Omgivningshygieniska förhållanden	73
b. Infektionssjukdomar	74
c. Maligna tumörer enligt anmälningar till cancerregistret	84
d. Skador genom våld	85
e. Karies hos sjuåringar	90
f. Förlossningar	91
g. Legala aborter, steriliseringar, kastreringar	96
h. Psykiska sjukdomar	100
Kap. E. Det internationella hälso- och sjukvårdsarbetet	103
Bilaga 1. Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården fördelade efter vårdform ..	106
» 2. Specifikation av statens och storstädernas mentalsjukhus	114
» 3. Läkartjänster vid undervisningssjukhus, lasarett, sanatorier, epidemisjukhus och mentalsjukhus	119
» 4. Läkare med specialistbehörighet	122
» 5. Befolkningsstatistik	124
Karta 1. Sjukvårdsområden: Allmänt, speciellt kroppssjukvården	29
» 2. Regionindelning för den specialiserade kroppssjukvården	30
» 3. Sjukvårdsområden: Mentalsjukvården	31
» 4. » Vården av psykiskt efterblivna	32

Alfabetisk innehållsförteckning

- Aborter 95, 96
 Abortförebyggande 48
 Anstalter för epileptiker 34, 36
 Anstalter för psykiskt efterblivna 33, 34, 36
 Apotek 55
 Barnadödlighet 125
 Barnmorskor 44, 59, 66
 Barnsjukvård (översikt) 14
 Befintliga vid mentalsjukhus 100, 114
 Befolkningsstatistik 124
 Beläggning 18, 34
 Bäckkvoter 12, 20
 Cancerregistret 84
 Centrala sjukvårdsberedningen 1, 2
 Centraldispensärerna 47
 Dagkostnad, se Driftkostnader
 Dispensärer 45, 47
 Distriktsbarnmorskorna 44
 Distriktssköterskorna 41, 66
 Driftkostnader 26—28, 39, 68—72, 114
 Dödsorsaker 126
 Ekonomipersonal 24, 37, 38, 59, 114
 Enskilda sjukhem 15, 18, 113
 Epidemiska sjukdomar 74, 76
 Epileptikervård 46
 Familjevård 36, 114
 Folkmängd 124
 Folkvandvård 51, 90
 Födda 92—95, 125
 Födda, definitioner 92
 Förebyggande mödra- och barnavård 42, 44
 Förgiftningar 86, 88
 Förlossningar 91—95
 Förlossningsvård 44
 Förvaltningspersonal 24, 37, 38, 59, 114
 Gonorré 79, 80
 Huvudmän 3, 7
 Infektionssjukdomar 74, 76
 Intagningar på sjukhus 10, 12, 18, 34, 114
 Intagningsområden, psykiskt sjuka 31
 Internationellt sjukvårdsarbete 103
 Intagna på nybörjarkurs 64
 Karantänsväsen 50
 Karies 90
 Kastreringar 98
 Kliniker vid sjukhus 106
 Kontorspersonal, se Förvaltningspersonal
 Konvalescenthem 17
 Kostnader, det allmännas 67—72
 Kostnader per vård dag, per intagning, se Driftkostnader
 Kroppssjukhus 14, 18
 Könspolikliniker 48
 Könssjukdomar 48, 78, 79
 Lagstiftning 8
 Landstingsområden 29
 Lasarett 14, 18, 106
 Levande födda, se Födda
 Livslängd 125
 Lungsjukvård 45
 Långvarigt kroppssjuka (översikt) 16
 Läkare 24, 37, 38, 59—64, 114, 119
 Läkartäthet 24, 39, 62
 Medicinalpersonal 59
 Medicinalstyrelsen 1, 2
 Mentalsjukhus 34, 102, 114
 Misshandel 87
 Mödra- och barnavård 42, 44
 Nämnden för internationella hälsovårdsärenden 2, 103
 Olycksfall 86
 Omgivningshygien (aktuella problem) 73
 Organisation, central, lokal 1, 2, 3
 Organisation, öppen vård 3, 5, 6, 17, 36
 Organisation, slutna vård 3, 5, 9, 14, 33
 Perinatal dödlighet 94
 Personal, allmänt 59
 Personal, kroppssjukvård 24
 Personal, mentalsjukvård 38, 39
 Platser, se Vårdplatser
 Polikliniker 6, 23
 Polio 75
 Polioymplingar 49
 Provinsialläkarna 40
 Psykisk barna- och ungdomsvård 36
 Psykisk vård, slutna 33, 114
 Psykisk vård, öppen 36
 Psykiska sjukdomar 100
 Psykiskt efterblivna 33
 Regionsjukvård 30
 Rättspsykiatriska avdelningar 118
 Röntgenarbeten 23, 47, 82
 Sekundärplatser 118
 Sexualrådgivning 48
 Sjukgymnaster 59
 Sjukhus 5, 10
 Sjukhus av lasaretskaraktär 15
 Sjukhustyper — vårdformer 5, 9
 Sjukvårdskassorna, kostnader 69
 Sjukvårdsskolor 41, 59, 65, 66
 Sjukvårdsområden 29
 Sjukvårdsstyrelser 2, 3
 Själv mord och självmordsförsök 87
 Skador genom våld 85, 86
 Skyddsympning 49
 Skärmbildscentral, medicinalstyrelsens 45, 82
 Slutna vård 3, 5, 10, 12
 Specialister 122
 Stadsläkarna 41
 Statens bakteriologiska laboratorium 1, 2
 Statens institut för folkhälsan 1, 2
 Sterilisering 98
 Sömnmedel (förgiftningar genom) 86, 88
 Tandläkare 52, 59, 60, 63
 Tandläkartäthet 62
 Teckenförklaring XVI, 3, 29
 Tjänsteläkare 40
 Tjänster, barnmorske- 66
 Tjänster, läkar- 25, 119
 Tjänster, sjukvårdsskole- 66
 Trafikolycksfall 86, 88
 Tuberkulos 81—83
 Tuberkulosisvård 45
 Utgifter, se Driftkostnader resp. Kostnader
 Utskrivna, mentalsjukhus 114
 Utveckling i tiden, vårdplatser m. m. 12, 102
 Utveckling i tiden, personal 59
 Vaccination 49
 Vakanser 25, 38, 66
 Veneriska sjukdomar 48, 78, 79
 Veterinärer 59
 Vård dagar 10, 12, 18, 34, 114
 Vårdformer — sjukhustyper 5, 9
 Vårdplatser 7, 18, 34, 106, 114
 Vårdplatser per 100 000 invånare 12, 20
 Öppen vård 3, 6, 17, 23, 36

CONTENTS

	Page
Summary in English	IX
Chapter A. Health and sick care	1
a. Organization of Health Services	1
b. Somatic care	14
c. Mental care	33
d. Certain independent institutions and activities	40
Medical officers	40
Public Health Nurses	41
Maternity and Child Welfare	44
Maternity care	44
Care of lung diseases	45
Care of epileptics	46
Care of venereal diseases	48
Consultation bureaus for sexual hygien	48
Vaccinations and inoculations	49
Quarantine organization	50
e. Public dental care	51
f. Pharmacies	55
Chapter B. Health personnel	58
Chapter C. Expenses out of Public funds for Health and Medical care	67
Chapter D. Sanitary conditions, diseases, deliveries etc.	73
a. Environmental sanitation	73
b. Infectious diseases	74
c. Malignant tumours reported to the Cancer Registry	84
d. Accidents, poisonings, violence	85
e. Dental caries in seven year old children	90
f. Deliveries	91
g. Abortions, sterilizations and castrations on medical or legal indications	96
h. Mental diseases	100
Chapter E. International health relations	103
Annex 1. Beds in somatic hospitals according to type of care	106
» 2. Detailed information on the mental hospitals of the State and the three largest cities	114
» 3. Posts for doctors at teaching hospitals, general hospitals, sanatoria, epidemic and mental hospitals	119
» 4. Physicians with specialist competence	122
» 5. Vital statistics	124
Map 1. Districts for somatic care in general	29
» 2. Regions for specialized somatic care	30
» 3. Districts for the care of mentally diseased	31
» 4. Districts for the care of the mentally deficient	32

Alphabetical index

- Abortions XIV, 95, 96 (XII)
 Accidents 86, 88
 Admissions to hospitals 10,
 12, 18, 34, 114
 Ambulatory care XII, 23

 Bed ratios 12, 20
 Births XIV, XV, 92—95
 Births, definitions 92 (foot
 notes)

 Cancer registry XIV
 Castrations XIV
 Causes of death 126
 Central Board of Hospital
 Planning and Equipment
 IX
 Central TB dispensaries 47
 City M.O.s, XII, 40
 Clinics at hospitals 106
 Convalescent homes X, 17
 County Council districts 29

 Days of treatment 10, 12
 Deliveries XIV, 92—95
 Delivery care XII, 92
 Dental caries 90
 Dental surgeons 52, 59, 60,
 63
 Dental surgeons density 62
 Discharges from mental
 hospitals 114
 District midwifery XII
 Districts, health and sick
 care 29
 Districts, mental hospitals' 31
 Domestic staff 24, 37, 38, 59,
 114

 Environmental sanitation 73
 Epidemic diseases XIII, 76
 Epileptic care XIII
 Expenses XI, 26, 28, 39,
 68, 71, 72, 114
 Expenses out of public funds
 XIII, 68, 71, 72

 Family planning XII
 Foster homes XV, 114

 Gonorrhoea 79, 80

 Health Boards of local
 authorities VIII
 Homicide 87
 Hospitals IX, 10, 12, 106
 Hospitals, chronic sick X, 16
 Hospitals, for children 14
 Hospitals, general IX, 18,
 106
 Hospitals, mental X, 34, 114
 Hospitals, somatic X, 18
 Hospitals, type of X

 Infant mortality 125
 Infectious diseases XIII, 76
 Injuries through violence 85,
 86

 Life expectancy XV
 Live births, see Births

 Maternal deaths 93
 MCH XII, 42
 Medical officers XII, 40
 Medical students 64
 Mental care, ambulatory XII
 Mental care, in hospital
 XIV, 114
 Mental diseases XIV, 100
 Mental hospital population
 102, 114
 Mentally deficient 33, 34
 Midwives XII, 59, 66

 National Bacteriological
 Laboratory VIII, IX
 National Board of Health
 VIII, IX
 National Institute of Public
 Health VIII, IX
 Nurses 41, 59, 65, 66

 Occupancy 18, 34
 Office personnel 24, 37, 38,
 59, 114
 Organization VIII, IX, X,
 XII

 Perinatal mortality 94
 Personnel 59
 Pharmacies 56
 Physicians 24, 37, 38, 59—64,
 114, 119

 Physicians, density 24, 39, 62
 Physiotherapists 59
 Poisonings 86, 88
 Policlinics XII, 23
 Polio 75, 76
 Pelio, inoculations XIII
 Population XV, 124
 Posts at hospitals 25, 119
 Private nursing homes 18,
 113
 Psychiatry, child and youth
 XIII
 Public Dental care 51, 52,
 54, 90
 Public Health Nurses XII,
 41, 66

 Quarantine organization 50

 Radiofluorography centre
 XIV, 82
 Ratio, hospital beds 12, 20
 Ratio, personnel 24, 39, 62
 Regional hospital care 30
 Responsible authorities 7, 29
 Running cost 26—28, 39,
 68—72, 114

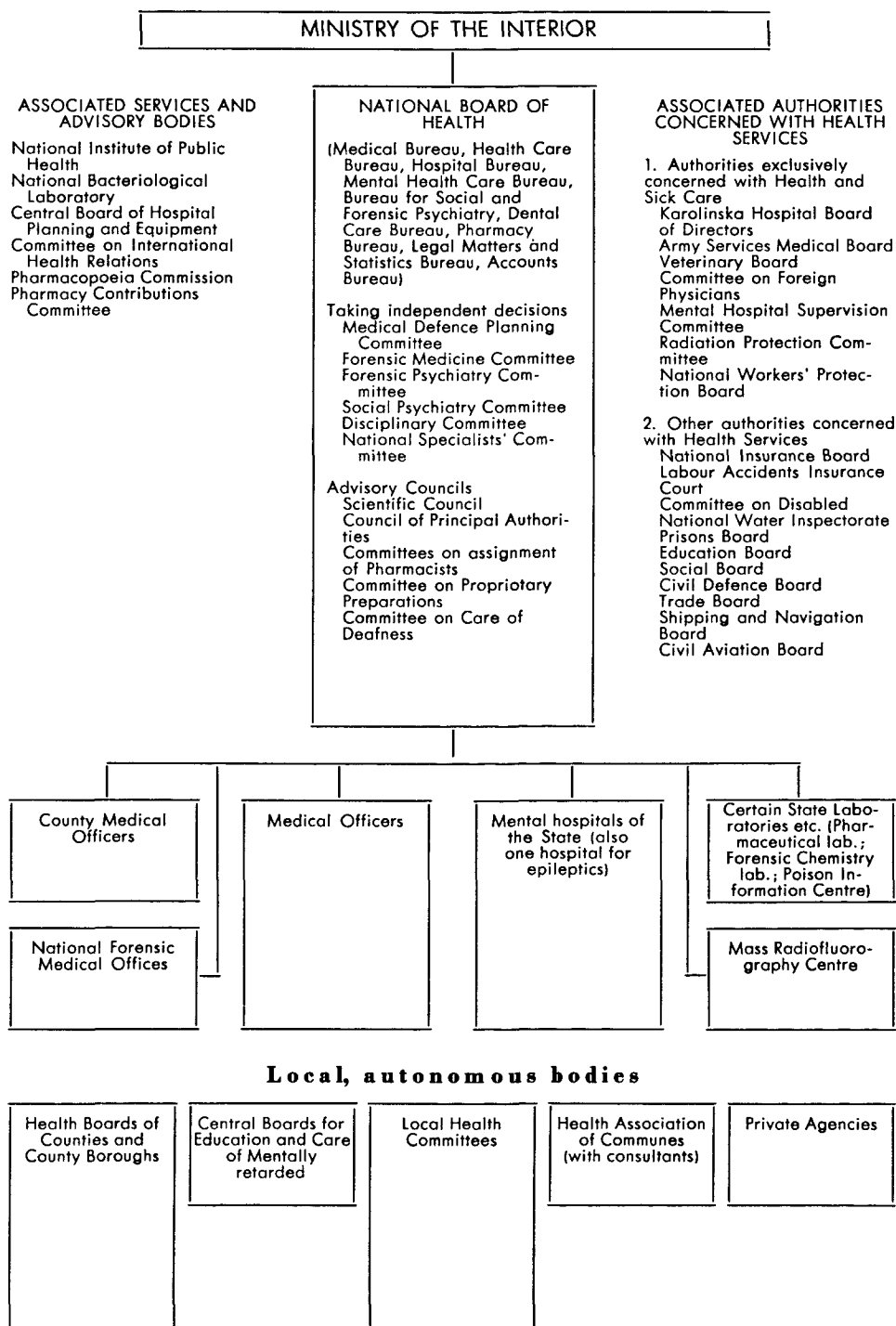
 Self inflicted injuries 87
 Sickness funds 69
 Soporifics (poisonings) XIV,
 86, 88
 Specialist doctors 122
 Sterilizations XIV, 99
 Stillbirths, see Births

 TB care X, XIV
 TB dispensaries XII, 47
 Trends, hospital beds etc. 12,
 102
 Trends, personnel 59
 Tuberculosis 83

 Vacant posts 25, 38, 66
 Vaccinations XIII, 49
 Venereal diseases XII, XIV,
 79
 Veterinaries 59
 Vital statistics 124

 X-ray activities XII, 23, 47,
 82

Organization of public health in Sweden in 1961

SUMMARY

Organization (chapter Aa)

All the activities in the field of Public Health (including medical care) in Sweden are either operated or controlled by public authorities.

Public health was in 1961 still under the *Ministry of the Interior*, the chief of which is a member of the Cabinet, but will, from July 1963, be transferred to the Ministry of Social Affairs.

The *National Board of Health* is the principal instrument of the State for governing, superintending and promoting the activities and the work of the institutions pertaining to this field. The Board supervises the medical personnel, the hospitals and the pharmacies and has the direct control of the State mental hospitals, the State Pharmaceutical Laboratory, the State institutions for forensic medicine, a unit for mass radiofluorography etc.

The National Board of Health is concerned with the subsidies granted by the Government for special medical care, i. e. for the equipment and operating of hospitals for tuberculosis, hospitals for epidemic diseases, chronic diseases, paediatric diseases, mental diseases and establishments for mentally deficient.

The main part of the field work of the health and sick care rests with local authorities. The County Councils, 25 in number, and the 6 County Boroughs shall see to it that the sick receive the hospital care required. The County Council districts correspond to the 24 counties, one of which is divided into two districts (see map 1, page 29). The main part of the care of the mentally diseased has, however, been taken over by the State all over the country; only the three largest cities (Stockholm, Gothenburg and Malmö) have their own independent organizations. The State is also the responsible authority for the Medical Officers' organization, whereas the County Councils and County Boroughs are responsible for the ser-

vices of the District Public Health Nurses, District Midwives, Public Dental Care etc.

The *National Institute of Public Health* is an independent body outside the jurisdiction of the National Board of Health. It conducts inquiries into health matters submitted by public authorities, corporations and private individuals, but is also engaged in independent research in the field of general, industrial and food hygiene. It is also engaged in teaching and in spreading of public health information. The *Central Board of Hospital Planning and Equipment* is another independent body engaged in standardization of hospital buildings and equipment. The *National Bacteriological Laboratory* is a third one.

The sickness insurance scheme is supervised by the *National Social Insurance Board* which is under the Ministry of Social Affairs. Insurance is compulsory. Benefits include free care for hospitalized patients, and doctors services and medicine at a reduced cost for out-patients. Dental care is not included.

Hospitals (chapter Aa—Ac)

A conspicuous feature of the Swedish hospital system is that the main part of the establishments are owned and operated by public authorities. 23,3 % of the beds available belong to the State, 67,7 % to counties or county boroughs, 1,9 % to local authorities (small towns, parishes), 5,2 % to private enterprises and 1,9 % to funds, associations etc. (table A 1, bottom line). The last group may for practical purposes be added to the State institutions, the difference being merely formal since these enterprises are built up as foundations etc. but operated in close collaboration with the State authorities, which have representatives in their administrative committees and pay grants to cover their expenses. In some cases the State owns all the shares in the enterprise. Some childrens hospitals, orthopedic hospitals, hospitals for bone, joint and glandular TB and

*Survey of hospitals, showing combination of type of hospital and type of care.
(Cfr. table A 2)*

Type of hospital	No. of hospitals	Type of care (Figures show number of beds)								Total
		General hospital care and similar	Care of lung diseases	Epidemic care	Maternity care	Care of chronic sick	Care of mental diseases	Care of mental deficiency	Care of epileptics	
University (teaching) hospitals	9	8 127	423	74	586	233	620	—	—	10 063
Other general hospitals	101	24 687	395	1 235	2 363	2 905	1 073	5)	—	32 658
Maternity hospitals ¹⁾	3	121	—	—	213	—	—	—	—	334
Rheumatic hospitals	2	220	—	—	—	—	—	—	—	220
Orthopedic hospitals	4	372	—	—	—	—	—	—	—	372
Coast sanatoria ²⁾	2	462	—	—	—	—	—	—	—	462
Hospitals of National Social Insurance Board ³⁾	3	576	—	—	—	—	—	—	—	576
Certain private hospitals ..	7	500	—	—	—	—	25	—	—	525
Cottage hospitals	69	1 433	—	—	278	938	—	—	—	2 649
Maternity homes	11	—	—	—	56	—	—	—	—	56
Sanatoria for the lungs ...	29	136	4 196	—	—	922	—	—	—	5 254
Epidemic hospitals	19	32	—	2 123	—	111	—	—	—	2 266
Homes for chronic sick ...	285	—	—	—	23	14 434	297	—	—	14 754
Private nursing homes for somatic diseases	26	780	—	—	2	—	—	—	—	782
Mental hospitals	44	—	4)	—	—	—	27 286	2 100	—	29 386
» nursing homes	166	—	—	—	—	58	6 421	—	—	6 479
Institutions for mentally deficient	163	—	—	—	—	—	—	11 734	—	11 734
Hospitals for epileptics	12	—	—	—	—	—	—	—	1 039	1 039
Total	955	37 446	5 014	3 432	3 521	19 601	35 722	13 834	1 039	119 609
Per 100 000 inhabitants	..	446	66	46	47	260	474	183	14	1 536

¹⁾ Included among general hospitals in other tables.

²⁾ Mainly orthopedic cases.

³⁾ Rheumatic (and nervous) diseases.

⁴⁾ About 300 beds for lung diseases in mental hospitals are here classified as mental.

⁵⁾ One hospital with 74 beds for severely crippled, mentally deficient children is here classified as orthopedic (included in the group »General hospital care and similar«).

some hospitals for TB of the lungs belong to this category (code letter F, see annex 1).

A distinction is made between type of care and type of institution. As far as in-patients are concerned, the correlation between the two concepts is illustrated in the table above. The main part of the somatic care is concentrated in the general hospitals and similar institutions (i. e. rheumatic hospitals, orthopedic hospitals, coast sanatoria, hospitals of the National Insurance Board, certain private hospitals and cottage hospitals), whereas independent hospitals for special kinds of diseases are becoming rare. On the

other hand the general hospitals are more and more split up on specialized departments (clinics). The specialization of somatic hospitals is illustrated in detail by table A 6 and annex 1.

Table A 3 gives a survey of beds, admissions and bed-days of all hospitals, including establishments for the mentally deficient. Convalescent homes are not included in any tables, except the one on page N 17.

The general increase of in-patient care, as measured by the number of beds, was 20,5 % from 1950 to 1961 (page 13). For somatic care it was 19,1 %, for care of mentally dis-

ceased 23,5 % and of mentally deficient 21,2 %. At the same time the number of admissions for somatic care rose by 16,5 %, care in mental hospitals 95,8 % and in psychiatric clinics in general hospitals 168,1 %, to give some examples. Beds for chronic sick increased by 113,6 % and admissions 106,8.

To return to table A 3, it will be seen that 101 590 in-patients were treated per day in all hospitals added together, which corresponds to 1.3 % of the population of Sweden.

At general hospitals proper the number of in-patients per day was 32 276 (table A 5). The same hospitals were also visited by 2 million out-patients paying 5 million visits (patients at X-ray departments not included), (table A 7). These were treated at out-patients departments organized either by those responsible for the in-patients' care, which is often the case in the county boroughs, or by the physicians in accordance with an agreement between them and the authorities of the hospital, an arrangement which is prevailing in the counties.

The personnel of the somatic hospitals is calculated to be about 63 700 individuals, of whom 3 890 were doctors (table A 8), and the personnel of the institutions for mental diseases, mental deficiency and epileptics about 22 000 individuals, whereof about 560 doctors (tables A 14 and A 15). Some of these doctors have been counted more than once, because, under certain circumstances the local medical officer may at the same time be the chief of a small cottage hospital, an epidemic cottage hospital or a home for chronic sick in his district. Similarly most of the doctors of Homes for mentally diseased and "Other establishments for mentally diseased" have their main occupation in one of the large mental hospitals.

The density of the hospital personnel appears from the statement that 110 persons per 100 beds were employed at general hospitals, 69 at cottage hospitals, 51 at hospitals for TB of the lungs and 54 at homes for chronic sick, physicians included (table A 8). These figures comprise all categories of personnel, even the administrative and domestic staffs. The nursing personnel, physicians excluded, amounted to 82 at general hospitals, and the physicians alone to 7,5. A concrete

impression is derived from the fact that the personnel of all categories working at general hospitals amounted to 1,5 individuals per in-patient per day. It ought, however, to be kept in mind, that the same personnel also took care of a considerable number of out-patients.

The personnel density of the mental hospitals is lower than that of the somatic hospitals. Calculated per 100 beds the nursing personnel (physicians excluded) amounts to 39 at the State hospitals and to 44 at the hospitals of the three largest cities. These figures are found in table A 17, where also data for establishments for mentally deficient are published.

The total running costs of the Swedish hospitals for somatic diseases is estimated at 1 265 million kronor, 940 million of which are referable to the general hospitals proper (table A 10). The average cost per bed-day amounted to 78,7 kr at the general hospitals, 47,4 at the hospitals for TB of the lungs and 32,6 at homes for chronic diseases (table A 11). On the whole these figures signify that the cost per bed-day has increased two to three times since 1950. The cost per admission has not risen in the same proportion. The running cost per patient-day in 1961 was 26,8 kr at the State mental hospitals and 36,5 kr at the mental hospitals of the three largest cities (table A 18).

Salaries constitute the predominant part of the running costs of the hospitals and is the main lever of the increase of this cost during the last years. The increase of the salaries is partly due to a general raise of the wages partly to a shortening of the working day of the bedside personnel. They are responsible for 72,9 % of the running costs of the general hospitals.

Hospital care in a public ward is completely compensated by the health insurance. Also medicine and doctors fees are thus covered. If the patient has a private room or goes to a private hospital, he is reimbursed for that part of the costs which corresponds to the price charged in a public ward at the hospital in his home district. The adjoining table gives a survey of the local services for ambulatory care and environmental sanitation.

Survey of the local services for Public Health and medical, ambulatory care.

Service	Type of care	Number of units
County Medical Officers	Supervision of environmental sanitation and preventive and curative care	29 posts in counties and county boroughs
Medical Officers	Preventive and curative care	872 districts (urban and rural)
Public Health Nurses	» » » »	1762 districts (certain nurses in towns not included)
Out-patients departments at hospitals	» » » »	210 somatic and mental hospitals
Policlinics in certain cities	» » » »	11 policlinics
District midwifery	Maternal antenatal care; deliveries	440 districts for midwifery
MCH centres, stations etc.	Maternal and Child Welfare	1626 centres, stations and branch offices
TB dispensaries (central and district dispensaries)	TB ambulatory care	61 central and 645 district dispensaries
Policlinics for venereal diseases	VD ambulatory care	22 policlinics in 21 towns
Bureaus for Sexual Hygiene	Consultation on sexual matters including prevention of abortions	19 bureaus
Quarantine organization	Preventive epidemic care	9 main stations
Bureaus of the State mental hospitals for family care and assistance	Mental sick care and assistance to discharged patients	Bureaus at 23 hospitals
Centres for children and youth mental care	Child and adolescent psychiatric care	37 centres and 16 subclinics
Public Dental Service	Dental care	816 dental policlinics
Local Public Health Committees	Environmental sanitation; preventive epidemic care	1031 municipalities (local communes)

Public Health Services outside the hospitals
(chapter Ad)

There were 602 rural *medical officers'* districts at the beginning of 1962; 105 of them, however, were vacant, the activity being maintained by substitutes or by the officer of an adjoining district. In each county there is a Senior County Medical Officer, appointed by the Government, and an assistant County Medical Officer. As there are 24 counties, these two categories make 48 doctors. In the purely urban districts there were 275 posts for medical officers, 32 of which were vacant. (Cf. also diagram, chapter Ad.)

There were 1 762 posts for *Public Health nurses* in general service in rural districts and small towns at the end of 1961 (table B 6), but 121 of these were vacant.

The *Midwifery districts* numbered 440 (40 vacant). The activity is concentrated on pre-natal care of pregnant women, since over

99 % of all deliveries take place in hospitals. The midwives assist, however, to a considerable extent at deliveries in maternity homes, cottage hospitals etc.

The *maternity and child welfare* organization with 1 626 working units (clinics, centres and branches) is illustrated by table A 20.

61 central and 645 district *TB dispensaries* were working in 1961. In the former 509 000 X-ray examinations were made (table A 21).

Medical *treatment for venereal diseases* was given free of charge in 21 of the largest towns at special policlinics. The number of visits to these policlinics, amounted to 190 000, 103 000 of which had reference to the disease in its contagious phase.

19 *Consultation Bureaus for Sexual Hygiene and Abortion Cases* subsidized by the State were in operation at the end of the year, the number of new visitors amounting to 4 507. At least one physician and two or three social workers were attached to each bureau.

1,11 million persons have been vaccinated against *poliomyelitis* during 1961 bringing up the total number having received basic protection to 3,77 million persons (p. 50).

Mental care of children and youth was given at 37 child guidance clinics with 16 subclinics (21 clinics with beds for observation and care) (chapter Ac).

Of about 50 000 *epileptics* more than 95 % were treated in ambulatory care.

At the end of the year the *Public Dental Service* included all counties and county boroughs. The activity was carried on in 25 central polyclinics, mostly situated in the premises of a general hospital, and 759 district polyclinics (table A 22). 1 728 dental surgeons were employed in the service, i. e. 33 % of the total number in the country. 1 590 dental surgeons attached to the district polyclinics worked in all 2 592 000 hours; 64 % of the time was reserved for children.

Medical personnel (chapter B)

A survey covering all kinds of medical personnel is found in table B 1. There were 7 380 active physicians at the end of 1961. The number includes 380 foreign physicians working in Sweden on a limited license. The number of physicians given in table B 2 refers to the fully licensed doctors, active and non active. The active dental surgeons were 5 280 in number. The number of fully licensed dental surgeons, active and non active, appears from table B 2. There were 21 896 active nurses 693 nurse-midwives and 1 010 midwives. The total of the medical personnel amounted to 121 140, administrative and domestic staff at hospitals included.

Expences out of public funds for health and medical care (chapter C)

The expenses of the State, the counties, the county boroughs for "general hospital care" were 1 105,5 million kronor in 1961 (table C 1). Reduced by 230,3 million, see table C 5, concerning investments, the remainder, 875,2 million represents the running cost.

The total of table C 1 amounts to 2 656 million kr, i. e. 353 kr per inhabitant (equiva-

lent of about 24 English pounds). The share of the State in the total cost, including the expenses of the sickness funds, amounts to 41 %, corresponding to 13 % of the State income tax for the same year.

Expenses (investments included) of the State, public sickness funds, counties and county boroughs in 1961

Health and medical care, total..	2 642 mill.kr
General hosp. care and maternity	41,3 %
Hospitals for TB	2,1 »
Epidemic care	1,2 »
Care of chronic sick	4,8 »
» » mentally sick	14,3 »
» » mentally deficient	3,4 »
» » epileptics	0,2 »
TB dispensaries	0,5 »
Public health nursing	1,7 »
Maternity and child welfare ...	0,6 »
District midwifery	0,3 »
Public dental care	3,7 »
Other	9,5 »
Subtotal	83,6 »
Military medical care	0,6 »
The sickness funds for care of the sick	15,8 »
Total	100 »

Diseases, deliveries etc. (chapter D)

The 26 *epidemic diseases* with individual notification are listed under table D 1. The sum of cases amounted to 8 869 (118 per 100 000 inh.) in 1961. They are listed in the following table.

International Classification, number		Number of clinical cases
040	Thyphoid fever	11
041, 042	Other salmonella infections	561
045	Bacillary dysentery	93
046,0	Amoebic dysentery	7
050	Scarlet fever.....	5 962
055	Diphtheria	2
057,0	Meningococcal meningitis..	112
059	Tularaemia	7
064,4	Listeriose	10
080,0-080,1	Acute polio, paralytic.....	64
080,2	» » , non paralytic.	60
092	Infectious hepatitis	968
096,2	Psittacosis	18
096,9	Meningo-encephalitis	925
116	Malaria	11
571,0, 764,0	Gastro-enteritis	58
	Total	8 869

As regards salmonella infections, no difference is made, in the reporting, between paratyphoid A and B on one hand and enteritis salmonellosis on the other, but one can conclude from the result of the analyses made by the bacteriological laboratories that 91 % refer to the latter and only 9 % to paratyphoid fever. The laboratories' evidence refers to clinical cases and bacteria carriers added together. (There were 200 carriers reported.)

The cases of amoebic dysentery and malaria were contracted abroad.

The frequency of gonorrhoea has been increasing also during 1961, in particular among youths under 20 years, which can be seen from table D 4.

The *TB morbidity* is characterized by the figures 6,8 per 1 000 inhabitants, which stands for the number of persons suffering from the disease and registered at the TB central dispensaries, 0,4 which stands for persons with contagious TB of the lungs, 0,6 for new findings during 1961 of all forms of TB, and 0,06 for fatal cases of tuberculosis (all forms) (table D 7). Since 1946 the mass-radiofluorography unit of the National Board of Health has examined 6,7 million individuals, among whom positive findings were made in 2,7 %, already known cases included (table D 6).

Starting 1958 new diagnoses of cancer have to be reported to the *Cancer Registry* of the National Board of Health. Notifiable are malignant neoplasms including leukæmia and malignant lymphoma, all intracranial tumors and all neoplasms with endocrine activity.

The number of cases reported in 1959 was 20 220, corresponding to about 270 per 100 000 inhabitants. A booklet called "Cancer incidence in Sweden 1959" has been issued on the subject by the National Board of Health.

The number of patients brought to hospital because of *poisoning by soporifics* was 3 778. This is much higher than ten years earlier (page 88; see also table D 8 for other accidents, suicides etc.).

Table D 10 shows that the percentage of permanent teeth with non treated *caries* in seven-year-old children was 26,7 % in 1961,

before treatment by the Public Dental Care. It would have been even higher, had not a number of counties introduced public dental care also for preschool children.

According to the population registers the number of *children born* in 1961 was 106 142. In the statistics of the National Board of Health, based upon the annual reports of the hospitals and midwives, 105 913 newborn children are reported. From table D 11 (see comments below table) appears that only 0,4 % of all deliveries took place in the patient's home with a midwife in charge. Furthermore 70,2 % were attended to in establishments of type I, i.e. maternity wards under the care of a specialist obstetrician, 28,2 % in establishments of type II by a general surgeon and finally 1,2 % in type III, i.e. small maternity homes supervised by the medical officer of the district or some other local practitioner. Table D 12 gives relative figures for mature and premature children, liveborn and stillborn respectively, dead during delivery etc. It ought to be observed, that the Swedish definition of live birth as from 1960 conforms with the international.

When *abortion, sterilization or castration for legal indications* has been accomplished, the operating doctor has to send a report to the National Board of Health within one month. During 1961 2 909 such reports on legal abortions were registered. In 1945, the year prior to an extension of the legal indications, the number was 1 623. The great majority of the abortions were authorized by the National Board of Health (2 474), the remainder being carried out on the responsibility of two physicians, not to mention the very small number of emergency cases. See tables D 15—D 16.

Exact data regarding the annual amount of individuals falling sick with *mental disease* are not available, but the frequency is elucidated by the fact that in 1961 12 071 persons were admitted to mental hospitals to undergo treatment for the first time (page 100; also annex 2). At the mental hospitals of the State and the three largest cities — where the most effective and qualified treatment is given — 38 191 patients were on the files at the end of 1961, State mental hospitals for mentally deficient included (annex 2, line

14). Of these 72 % were in the hospitals, 2 % in private homes supervised by the hospitals and 26 % conditionally released (annex 2). The distribution of the same patients according to type of disease is not available for 1961 (compare pages 112—114 of the 1960 issue).

Population (annex 5)

The *population* of Sweden amounted to 7 542 459 at the end of 1961, of whom 3 911 834 were living in cities. During the same year 106 142 children were born (104 789 live born and 1 353 stillborn) and 73 807 persons died. The general death rate was 9,81 per 1 000 of the mean population, the rate of live births 13,93. The infant mortality rate as measured by the number of dead during the first year per 1 000 live births was 15,5 and during the period 1951/55 the mean expectation of life was 70,49 years at birth for men and 73,43 for women. Vital statistics are not the concern of the National Board of Health, but some data on the subject are given in the annex. (Reference: Statistical abstract of Sweden — Statistisk årsbok.)

Policy

A tendency in the high level planning of health and sick care is to integrate, even more than before, the services under one authority, the County Councils. In this connection the National Government is handing

over the Medical Officers' organization and the State mental hospitals to these councils. The M.O.'s are to be transferred on 1/7 1963, but a date for the transfer of the hospitals has not yet been fixed. Naturally the County Councils will take this opportunity for developing their ambulatory care, both the somatic and the psychiatric.

Following a Governmental decree the country has been divided into seven geographical areas, *hospital regions*, which are to be independent as regards in-patient care (see map 2, page 30). Thus the *regional hospitals* are being equipped with clinics under specialist doctors for diseases which are not frequent enough to support a specialist on the county level.

Training facilities for all kinds of medical personnel are being continually expanded in order to meet the ever-increasing demand. Thus the aim is to double the number of physicians to 1980.

Increasing interest in health activities on the part of the responsible authorities is promoting medical statistics both on the Governmental and local level.

Also attention has been drawn to the possibilities of preventing disease at an early stage through case finding campaigns. Thus the National Board of Health started a pilot study in 1962 in the county of Värmland, applying a screening method. It is going to be extended to the whole province depending upon the experience of the first year's activity.

Teckenförklaring Codes

— = Intet finns att redovisa. *Magnitude nil.*

0 eller 0,0 = Mindre än 0,5 (eller 0,05) av enheten. *Magnitude less than half of unit.*

. . = Uppgift saknas. *Data not available.*

* = Preliminär uppgift.

† = Rikspatser = vårdplatser upplåtna för samma kostnad oberoende av patientens hemort. *Beds available for same cost irrespective of patient's domicile.*

MF = Samling av författningar och cirkulär m. m. angående medicinalväsendet.

SFS = Svensk författningssamling.

SOS = Sveriges officiella statistik.

SOU = Statens offentliga utredningar.

KAP. A

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS ORGAN

a. Översikt av organisationen

Med allmän *hälso- och sjukvård* menas i denna publikation hälso- och sjukvårdande verksamhet, som bedrivs av det allmänna eller med dess sanktion och som är tillgänglig för allmänheten. Den militära hälso- och sjukvården, såsom huvudsakligen avsedd för militärpersonal, hör följaktligen icke till den *allmänna* sjukvården sålunda fattad, ej heller sjukavdelningar inom anstalter för fångvård, ungdomsvård o. dyl. Institut för blinda och döva är icke medräknade, enär de har huvudkaraktär av skola.

Hälsovården befattar sig med förebyggande verksamhet i form av t. ex. omgivningshygieniska åtgärder, hälsofostran och rådgivning riktad till allmänheten eller enskilda jämte profylaktisk individuell undersökning och behandling, medan *sjukvården* befattar sig med personer som vid sjukdom, skada, kroppsfel eller förlösning söker vård (diagnostik och terapi). I praktiken går dock dessa verksamheter ofta hand i hand och någon åtskillnad göres icke mellan dem i dispositionen av denna publikation.

Den centrala organisationen

All för allmänheten avsedd hälso- och sjukvårdande verksamhet i Sverige är underkastad statlig kontroll. Övervägande delen bedrivs av eller understödes av det allmänna.

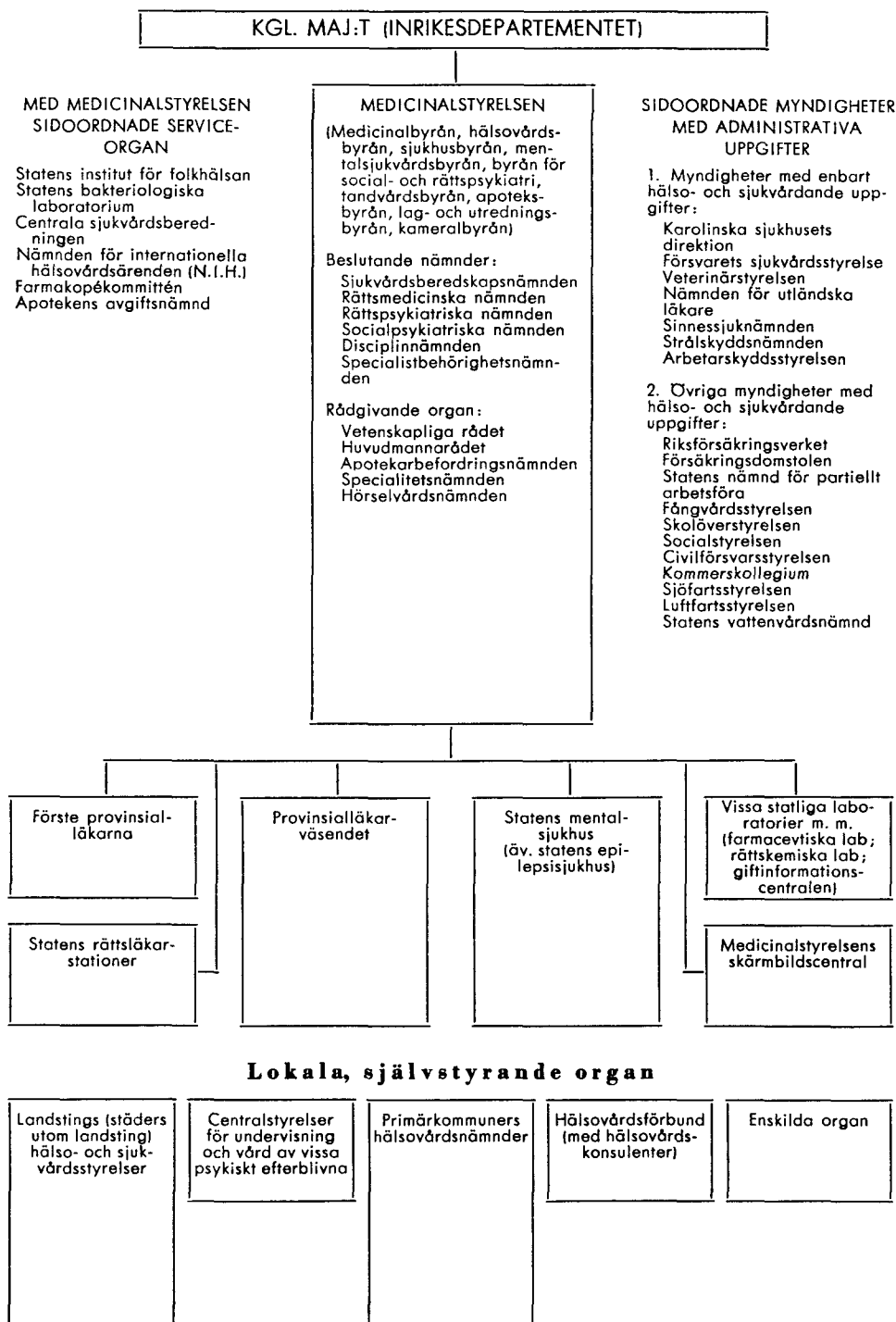
Medicinalstyrelsen, som sorterar under inrikesdepartementet ¹⁾, är landets högsta administrativa organ på området. Dess uppgift är främst att utöva överinseendet över medicinalpersonalens, sjukvårdsorganens och apotekens verksamhet och ha högsta ledningen av de statliga mentalsjukhusen m. fl. institutioner. Den är organiserad på nio byråer. Vid sin sida har medicinalstyrelsen diverse rådgivande organ och nämnder för speciella frågor. (Se diagrammet på nästa sida.)

Vid sidan av medicinalstyrelsen på den allmänna hälso- och sjukvårdens område verkar vissa andra centrala institutioner. En är *statens institut för folkhälsan* med huvudsaklig uppgift att utföra vetenskapligt-praktiska undersökningar och idka forskningsverksamhet på den allmänna hygienens, födoämneshygienens och yrkeshygienens områden och att därvid utgöra centralt undersökningsorgan för livsmedelskontrollen enligt livsmedelsstadgan. Institutet har också att meddela viss undervisning. En annan är *centrala sjukvårdsberedningen*, som har till uppgift att ge råd vid planläggning av sjukhusbyggnader och deras utrustning och att verka för standardisering och rationalisering av sjukhusens utensilier och drift. En tredje är *statens bakteriologiska laboratorium* med uppgift att inom den humana medicinens bakteriologiska, virologiska och epidemiologiska områden utreda, forska, framställa sera, ympämnen m. m.

Slutligen må nämnas, att *även universitetssjukhusen* intager en i förhållande till medicinalstyrelsen relativt självständig ställning.

¹⁾ Fr. o. m. den 1 juli 1963 skall medicinalstyrelsen tillhöra socialdepartementets förvaltningsområde.

Översikt av medicinalväsendets organisation 1961

Den lokala organisationen

I sjukhuslagen är stadgat, att landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, har skyldighet ombesörja »sådan vård för sjukdom, skada, kroppsfel och barnsboörd, som fordrar intagning å anstalt, i den mån icke annan drager försorg härom (*sluten vård*)». För sådana psykiskt sjuka, som fordrar vård på mentalsjukhus, och för vården av svårskötta psykiskt efterblivna svarar dock staten, utom vad angår städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, som själva handhar huvudparten härav mot erhållande av statsbidrag. Detta är stommen i organisationen.

I sjukhuslagen stadgas vidare, att landstingskommun etc. skall vid sjukhus, som befines lämpligt för ändamålet, bereda sjukvård jämväl åt vårdsökande, »som icke är i behov av intagning på sjukhuset (*öppen vård*)». Däremot har landstingskommunerna icke ålagts allmän skyldighet att tillhandahålla öppen vård, vilket sammanhänger med att den öppna allmänläkarvården sedan gammalt handhas av statsanställda provinsialläkare.

Landstingskommunerna är 25 till antalet, vartill kommer 6 städer, som icke deltagar i landsting. Landstingens områden sammanfaller i regel med länens. Undantag utgör Kalmar län, som delats på två landsting (Kalmar läns norra och Kalmar läns södra landsting), och naturligtvis de län, ur vilka landstingsfri stad utbrutits. De sex städerna är Stockholm, som icke ingår i något län, och de ur län utbrutna Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle. (Se koden på karta 1.)

Varje landstingskommun och stad som ej tillhör landstingskommun utgör ett sjukvårdsområde. Ledningen av sjukvårdsområdets angelägenheter handhas av en hälsovårds- och en sjukvårdsstyrelse, eller — vanligen — ett kombinerat organ, *hälso- och sjukvårdsstyrelsen*.

Att staten, landstingen och motsvarande städer uppbär huvudmannaskapet för den slutna vården och faktiskt är huvudmän också för betydande delar av den öppna, hindrar icke att även andra — primärkommuner, allmännyttiga stiftelser och enskilda personer — i viss omfattning svarar för delar av sjukvården, vilket framgår av följande översikt. De där förekommande bokstäverna S, L o. s. v. är huvudmännens kodbeteckningar.

(S) Staten är huvudman för:

Provinsialläkarväsendet (inklusive förste provinsialläkare men exklusive provinsialläkare i extra distrikt) ¹⁾

Vissa undervisningssjukhus (Karolinska sjukhuset, Serafimerlasarettet, Akademiska sjukhuset)

Mentalsjukhusen, utom i Stockholm, Göteborg och Malmö

Epilepsisjukhuset Vilhelmsro

(L) Landstingen är huvudmän för:

Sjukhusvård i allmänhet med undantag av vård på mentalsjukhus (alltså för driften av lasarett, sjukstugor, förlossningshem, sanatorier, epidemisjukhus, sjukhem för långvarigt kroppssjuka, sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka, anstalter för psykiskt efterblivna, konvalescenthem o. s. v.)

Öppen vård vid sjukhus

Förlossningsvård (öppen genom distriktsbarnmorskorna och slutna genom sjukhus)

Distriktsvård (distriktssköterskorna)

¹⁾ Förste provinsialläkarna benämnes fr. o. m. 1 juli 1962 länsläkare. Den 1 juli 1963 kommer provinsialläkarväsendet att ställas under landstingskommunernas och motsvarande städers huvudmannaskap.

Förebyggande mödra- och barnavård
 Abortförebyggande verksamhet
 Tuberkulosdispensärer
 Psykisk barna- och ungdomsvård
 Folktandvård

- (U) Städerna utom landsting är huvudmän för samma vårdgrenar som landstingen och dessutom för:

Stadsläkare (inklusive förste stadsläkare)
 Fristående polikliniker
 Mentalsjukhus i Stockholm, Göteborg och Malmö
 Viss anstaltsstandvård i Stockholm
 Skolhälsovård

- (K) Primärkommuner (andra än städer utom landsting) förekommer såsom huvudmän för:

Stadsläkare, extra provinsialläkare och kommunsköterskor
 Sjukhem för långvarigt kroppssjuka
 Polikliniker för könssjuka i städer med över 20 000 invånare
 Skoltandvård ej tillhörande folktandvården (i några kommuner)
 Smärre kommunala mentalsjukhus
 Skolhälsovård

- (F) Föreningar, stiftelser o. dyl., i vilkas styrelser det allmänna är representerat, förekommer såsom huvudmän för:

Vissa specialistsjukhus av lasarettskaraktär (barnsjukhus, reumatikersjukhus, ortopediska sjukhus, pensionsstyrelsens fristående anstalter)
 Epileptikerhem m. m.

- (P) Privata personer eller företag förekommer såsom huvudmän för:

Enskilda sjukhem
 Epileptikerhem
 Anstalter för psykiskt efterblivna

Härtill kommer privatpraktiserande läkare och tandläkare.

En preciserad översikt av huvudmannaskapet för den slutna sjukvården lämnas i tab. A 1 och bilaga 1.

Organ, som helt eller övervägande har omgivningshygieniska uppgifter, har icke medräknats ovan. Dit hör t. ex. hälsovårdsnämnderna, som tillsättes av primärkommuner (U eller K).

Som komplettering till uppgiften om huvudmännen må nämnas, att stat, landsting och primärkommuner i viss utsträckning understödjer vård, för vilken de själva icke är huvudmän. Sålunda utgår på vissa villkor *statsbidrag* till driften, och i allmänhet också till anläggningen av sjukvårdsanstalter, där det bedrivs medicinsk barnsjukvård, radioterapi, tuberkulovård, epidemivård, vanförevård, vård av långvarigt kroppssjuka, psykiatri, epileptikervård och vård av psykiskt efterblivna. Till folktandvårdens drift och utrustning utgår likaledes statsbidrag. För förlossningsvård utgår fr. o. m. år 1955 endast bidrag till anläggningen. *Landstingsbidrag* utgår till vissa primärkommuner och enskilda, som driver vård av långvarigt kroppssjuka, mentalsjukvård, epileptikervård och vård av psykiskt efterblivna m. m. Även bidrag till allmän kroppssjukvård förekommer, liksom till konvalescentvård.

Vårdformer och anstaltstyper

Man brukar skilja mellan vårdformer och typer av anstalter. Vårdformen bestäms närmast av de sjukdomar eller det klientel, som vårdas, t. ex. tuberkulosvård, mentalsjukvård och förebyggande barnavård. Man talar även om akut vård, vård av långvarigt sjuka osv. Anstaltens typ, däremot, avser den driftenhet, som lämnar vården, t. ex. lasarett, sanatorium, poliklinik osv.

Vårdformer och anstaltstyper sammanfaller vanligen men icke alltid. Tab. A 2 visar, hur dessa förhållanden för närvarande ställer sig inom den slutna vården. Man ser, hur kropps- och mentalsjukhusen i vissa fall griper över på varandras områden och vidare hur kroppssjukvården i det väsentliga bestrides av lasarett, men att sådan kroppssjukvård som avser lungsjukvård, epidemivård, vård av långvarigt kroppssjuka domineras av särskilda sjukhustyper. En mera ingående beskrivning av dessa förhållanden lämnas i kommentaren till tabellen och i textavsnitten b—d nedan. Vad närmast angår den öppna vården, har specialorgan inrättats för förebyggande mödra- och barnavård, förlossningsvård, lungtuberkulosvård, könssjukvård och abortförebyggande verksamhet, vilket allt närmare beskrives i särskilda avsnitt under d nedan. Tjänsteläkarna (provinsialläkarna, stadsläkarna o. dyl.), liksom distriktssköterskorna, deltagar i dylik specialiserad vård i egenskap av anställda vid ifrågavarande organ, men ingår i övrigt i organ för öppen hälso- och sjukvård i allmänhet (tjänsteläkarväsendet resp. distriktsvården).

Utvecklingen går mot en minskning av antalet anstaltstyper men ökning av vårdformerna. Sålunda låter huvudmännen lasaretten överta de uppgifter som fyllts av de fristående sjukhusen för speciella vårdformer, antingen genom att öppna nya avdelningar eller genom att till sig ansluta de fristående sjukhusen (sjukhemmen). Detta har sedan länge skett med förlossningsvården, på senare tid med tuberkulos- och epidemivården, närmast med mentalsjukvården och under de senaste åren med vården av långvarigt kroppssjuka. Så länge man har specialsjukhus för visst klientel, är likväl distinktionen mellan anstaltstyp och vårdform nödvändig att upprätthålla.

Det må tillfogas, att även vårdformernas inbördes förhållanden ändras. Samtidigt som en allt finare uppdelning på specialkliniker inom t. ex. lasaretten äger rum, utjämnas gränserna mellan vissa vårdformer, såsom mellan kropps- och mentalsjukvård och i viss mån också mellan akut och kronisk vård.

Översikt av den slutna vården

Sjukhuslagen upptager följande typer av sjukhus (5 §) :

Lasarett	Förlossningshem
Sjukstuga	Sjukhem för
Sanatorium	a) långvarigt kroppssjuka
Tuberkulossjukstuga	b) lättskötta psykiskt sjuka
Epidemisjukhus	c) konvalescenter
Epidemisjukstuga	d) vårdbehövande jämförliga
Mentalsjukhus	med de i a)—c) nämnda.

Anstalter för psykiskt efterblivna utgör ytterligare en typ, som dock icke uppräknats ovan, och detta beror på att vårdformen icke innefattas i sjukhuslagen, utan regleras genom särskild författning. (Se ytterligare beträffande anstalter för psykiskt sjuka och psykiskt efterblivna sidan 33.)

Översikt av den öppna vården

Den öppna hälso- och sjukvården regleras genom en rad specialförfattningar, vilka omnämnes i de olika textavsnitten nedan. Vårdorganen presenteras i korthet i nedanstående översikt.

Organ för öppen hälso- och sjukvård	Vårdform	Antal organ
Tjänsteläkarna	Hälso- o. sjukvård i allmänhet	872 provinsial- och stadsläkardistrikt
Distriktsvård på landsbygd och i städer	» » » » »	¹ 1 762 distriktsköterskedistrikt (på landsbygden)
Öppen vård vid sjukhus	» » » » »	ca 210 kroppssjukhus
Polikliniker i Stockholm o. Göteborg	» » » » »	² 11 polikliniker
Distriktsbarnmorskorna	Förebyggande mödravård. Förelösningsvård	440 barnmorskeområden
Mödra- och barnavårdscentraler, -stationer o. s. v.	Förebyggande mödra- och barnavård	342 centraler och 1 284 stationer o. filialer
Dispensärerna (central- och distrikts-)	Lungsjukvård	³ 645 distrikts- o. 61 centraldispensärer
Medicinalstyrelsens skärmbildscentral med patruller	» (diagnostik)	13 patruller (för civilt klientel)
Polikliniker för könssjukvård	Vård av könssjukdomar	22 polikliniker
Byråer för sexualrådgivning	Abortförebyggande m. m.	19 byråer
Karantänsväsendet	Förebyggande epidemivård	9 karantänsstationer
Hjälperksamhet o. familjevård knutna till de statliga mental-sjukhusen	Psykisk hälso- o. sjukvård	23 sjukhus
Centraler för psykisk barn- och ungdomsvård	Barn- o. ungdomspsykiatri	37 centraler och 16 filialer
Folk tandvården	Tandvård	816 tandpolikliniker

¹ Dessutom ett antal tjänster för likartade uppgifter i städer.

² Polikliniker som verkat under samma adress har räknats som en.

³ Uppgiften avser 1959.

Syftet med översikten är att redovisa de särskilda organ, som meddelar öppen hälso- och sjukvård, icke att ge en uttömmande beskrivning av hur olika vårdbehov tillgodoses genom öppen vård. Sålunda meddelar de organ, som bedriver hälso- och sjukvård i allmänhet också sådan vård som de flesta specialorganen. Beträffande privatpraktiserande läkare och tandläkare hänvisas till kapitel B.

Tabell A 1

Tabellen omfattar, liksom tabellerna A 2, A 3 m. fl., samtliga rikets sjukhus med undantag av fristående konvalescenthem. Dock ingår ett fåtal konvalescentplatser, som anslutits såsom avdelningar till andra sjukhus (se härom närmare i texten).

I en del fall har sjukhus två huvudmän, och då har halva antalet vårdplatser räknats till vardera huvudmannen. I övre delen av tabellen, där antalet sjukhus redovisas, har detta markerats med brutna tal (halvor). Exempelvis betyder 3/2, att det finns tre sjukhus, som delas med annan huvudman. Hän-syn har däremot icke tagits till förekomman-

de avtal, genom vilka viss huvudman fått använda vissa vårdplatser på annan huvudmans sjukhus.

Tabellen avser endast sjukhus som var i verksamhet vid årets slut. Vårdplatsantalet gäller det officiella, av respektive sjukhusdirektion fastställda, antalet.

I kolumnen »Städer utom landsting (U)» har upptagits 4 998 platser för långvarigt kroppssjuka, men endast 2 652 av dessa tillhörde sjukhus drivna av sjukvårdsstyrelse, medan resten drevs av socialnämnd och alltså var av samma typ som de anstalter, vilkas platser redovisas i kolumnen till höger där-om, d. v. s. anstalter tillhöriga primärkommuner inom landstingsområden.

Tab. A 1. Översikt av sjukhus och vårdplatser för slutna sjukvård den 31/12 1961 fördelade efter huvudmannakategori

Survey of hospitals and beds. Type of hospital and responsible authority

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Type of hospital</i>	Huvudman <i>Responsible authority</i>						Summa <i>Total</i>
	Staten (S) <i>The State</i>	Lands- ting (L) <i>County councils</i>	Städer utom landsting (U) <i>County boroughs</i>	Övriga kom- muner (K, Kf) <i>Local authorities</i>	Vissa fonder, stiftelser o. dyl. (F) <i>Funds etc.</i>	Privata företag (P) <i>Private</i>	
Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>							
Kroppssjukhus <i>Somatic hospitals</i>	6	352 ⁴ / ₂	36 ³ / ₂	74	16	81 ¹ / ₂	569
Mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i>	23	68	22	7	2	81	203
Anstalter för vård av psykiskt efterblivna <i>Establishments for mental deficiency</i> ¹ ...	9	95 ³ / ₂	13 ³ / ₂	—	—	48	168
Anstalter för vård av epileptiker <i>Estab-</i> <i>lishments for epileptics</i>	1	1	—	—	2	8	12
Hela den slutna sjukvården <i>Total</i>	39	519¹/₂	74	81	20	218¹/₂	952
Fastställt antal vårdplatser <i>No. of beds</i>							
Lasarett, sjukstugor m.fl. <i>General hospi-</i> <i>tals etc.</i>	3 920	32 324	9 792	—	1 462	1 199	48 697
Fristående anstalter för lungtb <i>Inde-</i> <i>pendent hospitals for TB of the lungs</i> ...	—	4 127	1 015	—	112	—	5 254
Fristående epidemivårdanstalter <i>Inde-</i> <i>pendent epidemic hospitals</i>	—	1 104	1 162	—	—	—	2 266
Sjukhem för långvarigt kroppssjuka <i>Nursing homes for the chronic sick</i>	—	6 111	4 998	2 090	276	1 279	14 754
Summa kroppssjukhus <i>Total (somatic</i> <i>hospitals)</i>	3 920	43 666	16 967	2 090	1 850	2 478	70 971
Mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i>	21 268	—	5 777	241	—	—	27 286
Sjukhem för psykiskt sjuka m. fl. <i>Mental</i> <i>nursing homes</i>	—	4 663	442	—	54	1 320	6 479
Summa mentalsjukhus (o. sjukhem) <i>Total (mental hospitals etc.)</i>	21 268	4 663	6 219	241	54	1 320	33 765
Anstalter för psykiskt efterblivna <i>Estab-</i> <i>lishments for mentally deficient</i> ¹	2 466	8 053	1 265	—	—	2 050	13 834
Anstalter för epileptiker <i>Establishments</i> <i>for epileptics</i>	244	32	—	—	358	405	1 039
Hela den slutna sjukvården 1961 <i>Grand</i> <i>total</i>	27 898	56 414	24 451	2 331	2 262	6 253	119 609
Hela den slutna sjukvården 1955 <i>Grand</i> <i>total</i>	25 590	46 422	22 237	1 741	2 668	6 450	105 108
Procentuell fördelning av vård- platserna 1961 <i>Beds, per cent</i>							
Kroppssjukhus <i>Somatic hospitals</i>	5,5	61,5	23,9	3,0	2,6	3,5	100,0
Mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i>	63,0	13,8	18,4	0,7	0,2	3,9	100,0
Anstalter för vård av psykiskt efterblivna <i>Establishments for mentally deficient</i> ¹ ..	17,8	58,2	9,2	—	—	14,8	100,0
Anstalter för vård av epileptiker <i>Estab-</i> <i>lishments for epileptics</i>	23,5	3,1	—	—	34,4	39,0	100,0
Hela den slutna vården <i>Total</i>	23,3	47,2	20,5	1,9	1,9	5,2	100,0

¹ Inkl. statens mentalsjukhus för psykiskt efterblivna. Kommentar, se föregående sida.

Lagstiftning

Ny sjukhuslag av den 17 april 1959 samt med stöd av denna lag den 29 oktober 1959 utfärdad sjukhusstadga trädde i kraft den 1 januari 1960. 1959 års sjukhuslag upptager, såsom framgår av föregående översikt av den slutna vården (sid. 5), vissa typer av sjukhus. I fråga om de på anstalter av olika typ förekommande vårdformerna innebär de nya författningarna betydelsefulla ändringar. Enligt de statsbidragsbestämmelser, som gällde t. o. m. 1959, måste epidemiskt sjuka och långvarigt kroppssjuka alltid vårdas på särskilda sjukhus — epidemivårdanstalter och anstalter för kroniskt sjuka — för att statsbidrag skulle kunna utgå. Detta hinder är numera undanröjt. Ett epidemisjukhus kan sålunda ersättas av en infektionsklinik på lasarett och långvarigt kroppssjuka kan vårdas på lasarett, antingen på särskild klinik för dylika sjuka eller ock på avdelning ansluten till befintlig klinik (vanligen den medicinska kliniken). Vidare kan sanatorium enligt de nya bestämmelserna införlivas med ett angränsande lasarett och ingå i detta såsom en lungklinik. »Sjukhem» har vidare fastställts såsom benämning på fristående sjukhus för långvarigt kroppssjuka, lättskötta psykiskt sjuka och konvalescenter.

Ledning av landstingskommuns sjukvårdande verksamhet skall enligt sjukvårdslagen (9 §) utövas av sjukvårdsstyrelse och detsamma gäller för stad som icke tillhör landstingskommun.

Vidare utfärdade Kungl. Maj:t den 22 april 1960 stadga angående enskilda sjukhem m. m., som trädde i kraft den 1 juli 1960. Enligt denna stadga förstås med enskilt sjukhem sådan anstalt med minst tre vårdplatser och oavsett om det är fråga om vård för somatisk eller psykisk sjukdom eller förlossningsvård. De tidigare beteckningarna enskilt vårdhem för lättskötta sinnessjuka och enskilda förlossningshem har sålunda utgått.

Tabell A 2

Lasarettsvård och liknande avser vård på lasarett, »andra sjukhus av lasarettskaraktär», sjukstugor och sådana enskilda sjukhem som huvudsakligen vårdar akut kroppssjuka. På dessa sjukhus har alla avdelningar räknats till vårdformen utom dem som avsetts speciellt för medicinsk lungsjukvård, epidemivård (infektionskliniker), förlossningsvård, vård av långvarigt kroppssjuka (även geriatrik) och mentalsjukvård. Några få avdelningar för konvalescenter ingår däremot, ehuru oegentligt, i gruppen (se kommentaren till tabell A 1). Se även under rubriken »Vård av långvarigt kroppssjuka» nedan.

Lungsjukvård avser vård på sanatorier, tbcsjukstugor, kliniker (avdelningar) för thoraxmedicin och lungtbcs på lasarett etc. Dock ingår thoraxkirurgin som lasarettsvård och tbc-avdelningarna på Ulleråkers, S:t Lars och Umedalens mentalsjukhus i mentalsjukvården. Vidare har platser på sanatorier,

som reserverats för allmän kronikervård, räknats till vård av långvarigt kroppssjuka.

Epidemivård avser vård på epidemisjukhus, epidemisjukstugor, kliniker (avdelningar) för infektionssjukdomar vid lasarett och sjukstugor. Dock har platser, som reserverats för allmän kronikervård, räknats till sistnämnda vårdform.

Vård av långvarigt kroppssjuka omfattar vård på fristående anstalter och avdelningar (även geriatrika kliniker) på lasarett, sjukstugor, sanatorier, epidemisjukhus etc., som är avsedda för sådana sjuka.

Härutöver vårdas på vissa sanatorier och epidemivårdanstalter en del akuta lasarettfall och kroniska fall, som icke kunnat redovisas på lasarettsvård resp. vård för långvarigt kroppssjuka, därför att platserna varit endast tillfälligt upplåtna åt dem.

Mentalsjukvård omfattar vård på psykiatriska lasarettskliniker, statens, storstädernas och mindre kommunala mentalsjukhus, sjukhem och skolhem för psykopatiska och ner-

Tab. A 2. Översikt av de fastställda vårdplatserna den 31/12 1961 fördelade dels efter sjukhustyp, dels efter vårdform

Survey of hospital beds according to type of hospital and type of care

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Type of hospital</i> (Talen inom parentes hänvisar till numreringen i tabellhuvudet i bilaga 1. <i>Numbers within brackets refer to head of annex 1.</i>)	Vårdform <i>Type of care</i>								Summa <i>Total</i>
	Lasarettsvård o. liknande <i>Gen. hosp. care and similar</i>	Lungsjukvård <i>Care of lung diseases</i>	Epidemi-vård <i>Epidemic care</i>	Förlösningsvård <i>Maternity care</i>	Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	Mental-sjukvård <i>Care of mental diseases</i>	Vård av psykiskt efterblivna <i>Care of mental deficiency</i>	Epileptiker-vård <i>Care of epileptics</i>	
Lasarett <i>General hospitals</i> (1—5)	32 935	818	1 309	3 162	3 138	1 693	—	—	43 055
Andra sjukhus av lasarettskaraktär <i>Other specialized hospitals</i> (6)	2 130	—	—	—	—	25	1	—	2 155
Sjukstugor och förlösningshem. <i>Cottage hospitals and maternity homes</i> (7—8)	1 433	—	—	334	938	—	—	—	2 705
Fristående anstalter för lungtuberkulos <i>Independent TB hospitals</i> (9)	136	4 196	—	—	922	—	—	—	5 254
Fristående epidemivårdanstalter <i>Independent epidemic hospitals</i> (10)	32	—	2 123	—	111	—	—	—	2 266
Sjukhem för långvarigt kroppssjuka <i>Homes for chronic sick</i> (11)	—	—	—	23	14 434	297	—	—	14 754
Enskilda sjukhem (övriga) <i>Private nursing homes</i> (12)	780	—	—	2	—	—	—	—	782
Mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i>	—	1	—	—	—	27 286	2 100	—	29 386
Sjukhem för psykiskt sjuka <i>Mental nursing homes</i>	—	—	—	—	58	6 421	—	—	6 479
Anstalter för psykiskt efterblivna <i>Institutions for mentally deficient</i>	—	—	—	—	—	—	11 734	—	11 734
Anstalter för epileptiker <i>Hospitals for epileptics</i>	—	—	—	—	—	—	—	1 039	1 039
Samtliga sjukhus <i>Grand total</i>	37 446	5 014	3 432	3 521	19 601	35 722	13 834	1 039	119 609

¹ Se kommentaren.

vösa barn, utom de statliga mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna.

Vård av psykiskt efterblivna inbegriper även vård på de statliga mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna. Kronprinsessan Viktorias

kustsanatorium, där vanföra psykiskt efterblivna barn vårdas, har förts till »lasarettsvård o. liknande» (sjukhustyp »Andra sjukhus av lasarettskaraktär»). Se i övrigt bilaga 1 och tabell A 13 beträffande de sjukhus, som inbegripes i typgrupperna ovan.

Tab. A 3. Översikt av den slutna vården år 1961*Survey of in-patient services*

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i>	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fast- ställt antal) <i>Beds</i>		Intag- ningar <i>Admis- sions</i>	Vård- dagar, 1 000-tal <i>Beddays, 1 000</i>	Patienter i medeltal per dag <i>No. of patients per day</i>	Belägg- ning, % <i>Occu- pancy, %</i>
		den ³¹ /12	i medeltal under året <i>Average during year</i>				
Kroppssjukhus <i>Somatic hospitals</i> .	570	70 971	70 248	977 851	20 040	54 904	78
Mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i> ¹ .	203	33 765	33 353	32 652	11 973	32 803	98
Anstalter för psykiskt efterblivna <i>Establishments for mentally de- ficient</i> ¹	170	13 834	13 576	2 402	4 720	12 932	95
Anstalter för epileptiker <i>Establish- ments for epileptics</i>	12	1 039	1 004	230	347	951	95
Summa <i>Total</i> 1961	955	119 609	118 181	1 013 135	37 080	101 590	86
1960	928	116 681	114 899	..	36 770	100 465	87
1959	926	113 361	112 633	993 739	36 095	98 890	88
1958	928	111 904	110 647	977 069	35 805	98 096	89
1957	946	109 389	108 438	957 251	35 864	98 257	91
1956	983	107 487	106 298	936 469	35 406	96 738	91
1955	963	105 108	104 703	916 784	34 861	95 510	91
1950	996	99 232	98 670	..	..	..	..

¹ Statens mentalsjukhus för psykiskt efterblivna har räknats till anstalter för psykiskt efterblivna.*Tabell A 3*

Översikten omfattar samtliga sjukhus utom sjukhem för konvalescentvård, såvida dessa icke ingår som avdelningar av annat sjukhus. Se vidare angående slutna konvalescentvård sidan 17.

Vårdplatser. Uppgifterna om antalet platser i medeltal under året är beräknade som medeltal av antalen vid två på varandra följande årsskiften.

Intagningar. Patienter, som intagits mer än en gång, är dubbelräknade.

Vård dagar. In- och utskrivningsdagen har tillhopa alltid räknats som en. Vård dagar för barn, i den mån de vistats på sjukhuset endast i egenskap av där nyfödda, är icke medräknade.

Patienter i medeltal per dag=antalet vård dagar dividerat med 365 (366). Antalet

i medeltal per dag vårdade personer år 1961 motsvarar 1,3 % av medelfolkmängden, därav 0,7 % på kroppssjukhus, 0,4 % på mentalsjukhus och 0,2 % på anstalter för psykiskt efterblivna.

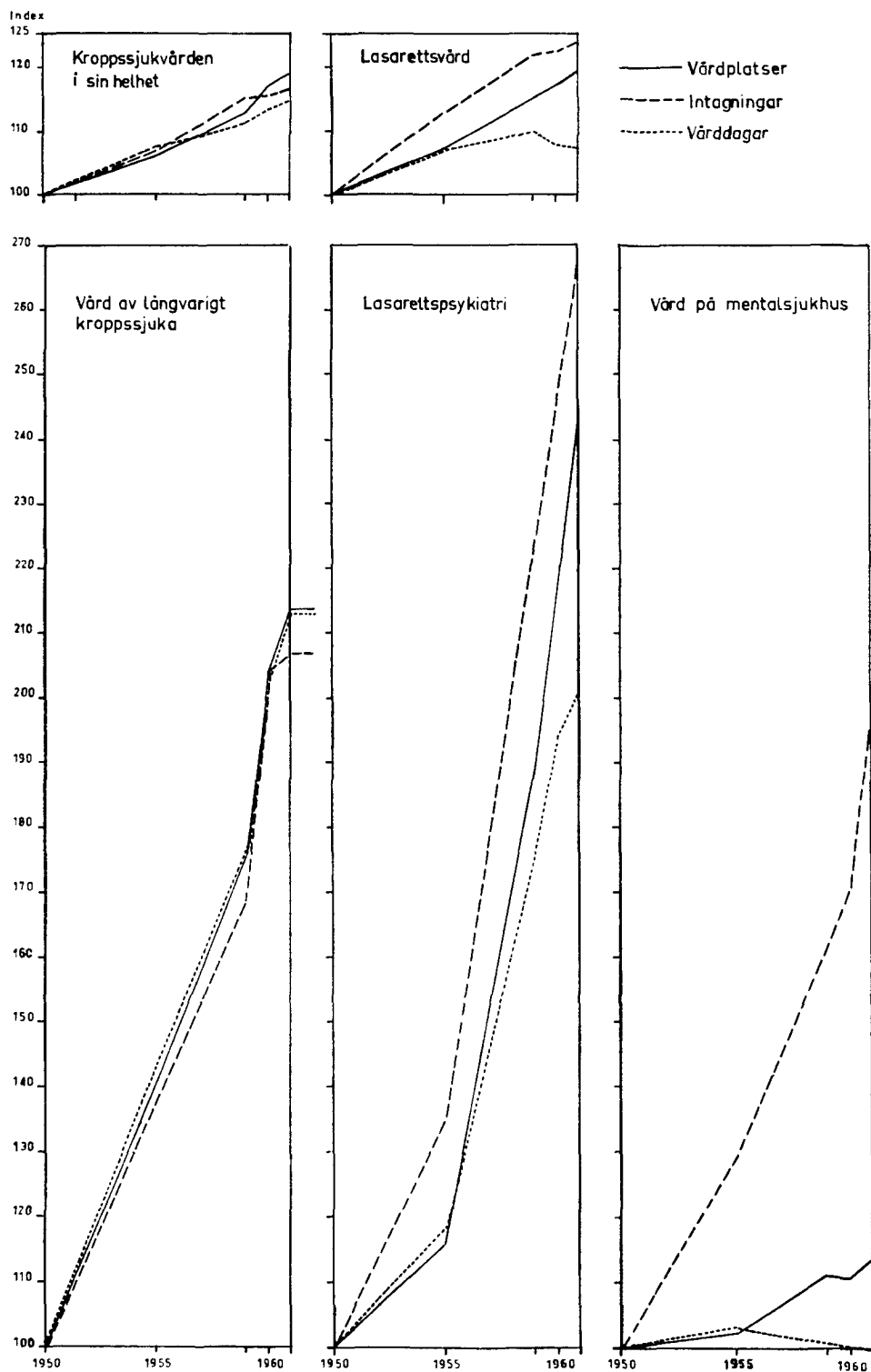
Beläggning=antalet patienter i medeltal per dag i procent av det fastställda antalet vårdplatser i medeltal under året. Om alternativt det tillgängliga platsantalet (efter avdrag av eventuellt stängda platser) får ingå i beräkningen, stiger beläggningstalen. Se här om kommentaren till tabell A 5. Det bör observeras, att ju kortare vårdtiderna är, desto svårare är det att hålla full beläggning.

Kroppssjukhus. Eftersom indelningsgrunden till denna tabell är sjukhustypen (icke vårdformen), har de psykiatriska lasarettsklinikerna räknats till lasarett, d. v. s. till kroppssjukhusen. Jämför tabell A 2.

För specifikation av tabellen se närmast tabellerna A 5 och A 13.

Olika vårdformers utveckling 1950—1961 (diagram till indextalen sidan 13)

Development of certain types of care (see index figures page 13)

Tab. A 4. Översikt av den slutna vårdens utveckling åren 1920—1961

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

År Year	Kroppssjukvård <i>Care of somatic diseases</i>						Mentalsjukvård <i>Care of mental diseases</i>			
	Lasarettsvård o. liknande <i>General hospital and similar care</i>	Lungsjukvård <i>Care of lung-diseases</i>	Epidemi-vård <i>Epidemic care</i>	Förlossningsvård <i>Maternity care</i>	Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	Summa kroppssjukvård <i>Total, somatic care</i>	på psykiatriska lasarettssjukvård <i>Psychiatric clinics</i>	på mentalsjukhus <i>Mental hospitals</i>	på sjukhem för lättskötta m. fl. <i>Mental nursing homes</i>	Summa mentalsjukvård <i>Total, mental care</i>

Vårdplatser (fastställt antal i slutet av året) *Beds (official number at end of year)*

1920	116 084	5 162	6 327	2599	..	..	—	..	..	..
1930	22 670	7 414	6 753	21 228	3 902	41 967	137	15 606	..	..
1940	27 002	9 286	6 779	22 674	5 332	51 073	407	21 865	2 401	24 673
1950	31 351	8 546	5 131	3 733	9 175	57 936	698	24 022	4 206	28 926
1960	36 755	5 528	3 524	3 532	18 647	67 986	1 468	26 586	6 354	34 408
1961	37 446	5 014	3 432	3 521	19 601	69 014	1 693	27 286	6 743	35 722

Antal intagningar *Admissions*

1920	1175 363	11 649	33 203	223 100	..	..	—	..	..	..
1930	273 369	15 322	21 765	231 954	..	..	287	36 867	..	..
1940	387 579	19 257	32 393	278 035	..	..	1 304	37 112	4(955)	..
1950	620 870	15 626	56 204	121 097	13 295	827 092	5 228	14 528	4(1 320)	..
1960	760 082	15 730	42 769	111 353	27 151	957 085	12 818	24 785	3 983	41 586
1961	768 678	15 160	37 977	114 373	27 494	963 682	14 015	28 446	4 360	46 821

Vård dagar (1 000-tal) *Bed-days (1 000)*

1920	15 219	1 715	811	2218	..	..	—	..	..	..
1930	7 201	2 546	1 010	2387	1 219	12 363	48	..	..	..
1940	8 608	3 054	1 135	2807	1 747	15 351	74	39 307	4(536)	..
1950	9 714	2 420	781	1 013	3 054	16 982	216	9 841	4(1 224)	..
1960	10 499	1 160	660	850	6 139	19 308	420	9 885	2 141	12 446
1961	10 468	1 060	614	859	6 509	19 510	435	9 829	2 239	12 503

Per 100 000 av folkmängden *Per 100 000 population***Vårdplatser *Beds***

1920	1272	87	107	210	..	..	—	..	..	..
1930	369	121	110	220	63	683	2	254	..	..
1940	424	146	106	242	84	802	6	343	38	387
1950	445	121	73	53	130	822	10	340	60	410
1960	490	74	47	47	249	907	20	355	84	459
1961	496	66	46	47	260	915	22	363	89	474

Antal intagningar *Admissions*

1920	12 970	197	562	2391	..	..	—	..	..	..
1930	4 451	250	354	2520	..	..	5	3112	..	..
1940	6 083	302	509	21 225	..	..	20	3112	415	..
1950	8 811	222	797	1 718	189	11 737	74	206	419	..
1960	10 136	210	570	1 485	362	12 764	171	331	53	555
1961	10 191	201	504	1 516	365	12 777	186	377	58	621

Vård dagar (1 000-tal) *Bed-days (1 000)*

1920	188,4	29,0	13,7	23,7	..	..	—	..	..	..
1930	117,2	41,5	16,4	26,3	19,8	201,2	0,8	..	..	..
1940	135,1	47,9	17,8	212,7	27,4	240,9	1,2	3146,0	48,4	..
1950	137,9	34,3	11,0	14,4	43,3	241,0	3,0	139,7	417,4	..
1960	140,0	15,5	8,8	11,3	81,9	257,4	5,6	131,8	28,6	166,0
1961	138,8	14,1	8,1	11,4	86,3	258,7	5,8	130,3	29,7	165,8

Medelvårdtid *Mean bed-days per patient*

1920	29,8	147,2	24,4	9,4	..	..	..	..	..	..
1930	26,3	166,2	46,4	12,1	..	..	..	..	..	..
1940	22,2	158,6	35,0	10,3	..	..	..	..	..	..
1950	15,8	154,8	13,9	8,4	229,7	20,5	..	..	..	..
1960	13,8	73,7	15,4	7,6	226,6	20,2	..	..	..	..
1961	13,6	70,0	16,2	7,5	236,8	20,2	..	..	..	..

Survey of development of in-patient care

Vård av psykiskt efter- blivna Care of mentally deficient	Epilep- tikervård Care of epileptics	All sluten sjukvård All in-patient care
---	---	---

..	..	..
..	..	..
..	..	..
11 417	953	99 232
13 318	969	116 681
13 834	1 039	119 609

..	..	..
..	..	..
..	..	..
1 635	157	(849 960)
..	..	..
2 402	230	1 013 135
..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
4 669	347	36 770
4 720	347	37 080

..	..	..
..	..	..
..	..	..
162	14	1 408
178	13	1 556
183	14	1 586

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
23	2	(12 061)
..	..	..
32	3	13 432

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
62,3	4,6	490,3
62,6	4,6	491,6

..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..
..	..	..

Tabell A 4

Vårdplatser, intagningar, vård dagar. Tabellen visar antalet platser, som enligt huvudmännens beslut avsetts för de angivna vårdformerna vid slutet av året. Uppgifterna om intagningar och vård dagar avser verksamheten under året och svarar alltså icke helt mot platsantalet. De relativa talen i tabellens undre del har samtliga beräknats på folkmängden vid slutet av året.

För beskrivning av vårdformerna hänvisas till kommentaren till tabell A 2.

Utvecklingen 1950—1961, åskådliggjord genom indextal beräknade på de absoluta talen i tabellens övre hälft, ställer sig sålunda.

	1950	1959	1960	1961
Vårdplatser				
Kroppssjukvård (summa)	100	113,0	117,3	119,1
Lasarettsvård o. liknande	100	115,0	117,2	119,4
Lungsjukvård	100	71,7	64,7	58,8
Epidemivård	100	70,2	68,7	66,9
Förlossningsvård	100	95,7	94,6	94,1
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	175,9	(203,3)	213,6
Mentalsjukvård (summa)	100	117,8	119,0	123,5
D:o vid psykiatriska kliniker ..	100	188,1	210,3	242,6
» » mentalsjukhus	100	111,3	110,7	113,6
» » sjukhem för psyk. sjuka	100	143,1	151,1	160,3
Vård av psykiskt efterblivna ..	100	112,2	116,7	121,2
Epileptikervård	100	104,3	101,7	109,0
All sluten sjukvård	100	114,2	117,6	120,5

Intagningar

Kroppssjukvård (summa)	100	115,2	115,7	116,5
Lasarettsvård o. liknande	100	121,8	122,4	124,0
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	168,7	(204,2)	206,8
Vård på psykiatriska kliniker ..	100	224,6	245,2	268,1
» » mentalsjukhus	100	160,8	170,6	195,8

Vård dagar

Kroppssjukvård (summa)	100	111,5	113,7	114,9
Lasarettsvård o. liknande	100	110,0	108,1	107,8
Vård av långvarigt kroppssjuka	100	177,2	(201,0)	213,1
Vård på psykiatriska kliniker ..	100	175,0	194,4	201,4
» » mentalsjukhus	100	101,2	100,5	99,9

1960 års indextal för de långvarigt kroppssjuka har satts inom parentes, emedan stegringen från 1959 till 1960 i viss mån är skenbar, beroende på att redan tidigare existerande anstalter anmält sig till det då nyinrättade registret över sjukhem. (Se föregående årgång av denna publikation.) Stegringen mellan 1959 och 1961 blir följaktligen också i viss mån skenbar. I förhållande till 1950, däremot, torde 1960 och 1961 års indextal vara tämligen korrekta

¹ För de ingående enskilda sjukhemmen har samma platsantal, intagningar och vård dagar som 1930 insatts. — ² Ett mindre antal platser för gynekologi har icke kunnat utskiljas här. — ³ Intagna och vård dagar på avdelningen för psykiskt efterblivna på Källshagens sjukhus ingår här i mentalsjukhusens tal. — ⁴ Inbegriper icke enskilda anstalter.

b. Kroppssjukvården

Sluten vård

I direkt fortsättning av tabell A 3 ovan lämnas i tabell A 5 en mera detaljerad översikt av kroppssjukvården. För uppgifter om särskilda sjukhus hänvisas till bilaga 1, där de större sjukhusen redovisas individuellt.

Medicinalstyrelsen har med början år 1960 lagt upp register över sjukhusen i enlighet med 34 § Sjukhusstadgan och 4 § Stadgan angående enskilda sjukhem m. m., till vilket sjukvårdsanstalterna skall anmälas. Den senaste, tryckta förteckningen av registrets sjukhus utgavs i serien Samling av författningar och cirkulär m. m. angående medicinalväsendet (MF) 1963: 1. Samtliga rikets sjukhus ingår i registren och i den på dem grundade statistiken, som redovisas i denna bok.

Införandet av dessa officiella sjukhusregister har medfört viss inbördes omgruppering av sjukhusen jämfört med tiden före 1960 och uteslutning av några anstalter, som tidigare räknats som sjukhus i »Allmän hälso- och sjukvård». Vidare har åtskilliga andra anstalter, som förut icke räknats med i statistiken, fått erkännande som sjukhus och kommit med. Därav följer att en viss ojämnhet i de statistiska serierna över antal anstalter, vårdplatser, intagna, vård dagar m. m. inträffat, något som påpekas på flera ställen i det följande. Lyckligtvis inskränker sig de uteslutna lika väl som de på detta sätt helt nytillkomna anstalterna till en enda grupp, nämligen sådana sjukhem för långvarigt kroppssjuka, som lyder under socialvårdsmyndighet.

Även före 1960 har viss omflyttning av anstalterna mellan skilda grupper ägt rum och detta påverkar de tidstrender som framträder, vilket bör hållas i minnet, då man jämför utvecklingen från år till år. Exempelvis medförde på sin tid Sahlgrenska sjukhusets och Umeå lasarets överförande till undervisningssjukhusen att denna grupps dagkostnader m. m. påverkades.

Lasaretten har delats i fyra huvudgrupper: Undervisningslasarett, övriga delade lasarett (i sin tur delade efter huvudmännen på två grupper), speciallasarett och odelade lasarett. Som delade har räknats lasarett uppdelade på kliniker med egna specialläkare för åtminstone invärtes medicin och kirurgi. Speciallasaretten är specialiserade men antingen på endast ett slags klinik eller också på annat än medicin och kirurgi. En specifikation av lasarettens m. fl. kliniker återfinns i bilaga 1. Vid jämförelser av lasarettens samlade vårdplatsantal med tiden före 1960 bör ihågkommas, att barnsörds hus, barnsjukhus och garnisonssjukhus nu inrangerats bland lasaretten, som därigenom undergått en skenbar ökning.

De barnsjukhus som upptages bland lasaretten, har kliniker för medicinsk barnsjukvård, kirurgisk barnsjukvård och barnpsykiatri. Specialsjukhus för barn med vissa kroppssjukdomar ingår bland »andra sjukhus av lasarettskaraktär», sanatorier

Anstalter för barnsjukvård den 31/12 1961	Antal anstalter	Antal vårdplatser
Lasarettskliniker för barnsjukdomar (o. barnsjukhus)		
medicinsk barnsjukvård.....	42	2 421
barnkirurgi	5	303
barn- och ungdomspsykiatri	15	203
Eugeniahemmet (vanförestanstalt)	1	39
Kronprinsessan Viktorias kustosanatorium	1	140
Röda Korsets hem för barn med gomdefekter (enskilt sjukhem).....	1	18
Bräcke Östergård (för barn med cerebral pares)	1	62
Arelidshemmet (d:o).....	1	20
Solstickegården, Täby (långvarigt kroppssjuka)	1	20
Björboholmshemmet (» »).....	1	22
Rävlandahemmet (» »).....	1	20
Summa	70	3 268

m. fl. En sammanfattning av kroppssjukhus och lasarettskliniker särskilt avsedda för barn lämnades på föregående sida. Det bör observeras, att barnavdelningar (barnsalar) på lasarett utan egen specialläkare icke medräknats där och att även vuxna patienter förekommer på en del av de uppräknade sjukhusen.

Kronprinsessan Viktorias kustsanatorium i Vejbystrand vårdar psykiskt efterblivna barn med höggradig vanförhet. Det redovisas i denna publikation bland kroppssjukhusen. På Björboholmshenimmet vårdas barn med medfödda missbildningar.

Andra sjukhus av lasarettskaraktär är vanförestalter, kustsanatorier, riksförsäkringsverkets sjukhus, reumatikersjukhus och vissa av de större enskilda sjukhemmen. Även sjukstugorna kunde nämnas i sammanhanget, då deras klientel är av samma typ som lasarettens. De är emellertid enligt sjukhuslagen avsedda för »mindre krävande vård» än lasarettens och har för den skull placerats i en särskild grupp.

Vanförestaltarnas och kustsanatoriernas huvudmän är föreningar, men staten, som bestrider större delen av kostnaderna, har ett avgörande inflytande på driften.

Riksförsäkringsverkets fristående sjukhus kan betraktas som statliga, ehuru formellt drivna av en privat organisation. Dessa anstalter har i bilaga 1 och tab. A 6 upptagits som anstalter för reumatologi. Det bör dock poängteras, att de delvis och tidvis övervägande är belagda med icke reumatiskt klientel, såsom psykiatriska fall, astmapatienter o. dyl. På dessa anstalter fanns 576 platser. Huvudmannaskapet för riksförsäkringsverkets till lasaretten anslutna avdelningar återigen får anses vara delat mellan staten och vederbörande landsting, men i tabellerna har avdelningarna helt tillräknats landstingen. På dessa avdelningar fanns sammanlagt 322 platser. De flesta av dessa mottager i första hand reumatiskt sjuka men även psykiatriskt klientel, om därtill finnes plats. I översikten i bilaga 1 har avdelningarna upptagits som reumatiska avdelningar utom en avdelning på 12 platser vid Lunds lasarett, som är ortopedisk.

Enskilda sjukhem. Under denna beteckning redovisas bland kroppssjukhusen i bilaga 1, dels 525 vårdplatser, som inrangerats bland »Andra sjukhus av lasarettskaraktär» (grupp 6), emedan vården ansetts jämförlig med lasarettens, och dels 782 under rubriken »Övriga enskilda sjukhem» (grupp 12). Dessutom finns emellertid ett stort antal enskilda sjukhem för långvarigt kroppssjuka (se nedan under rubriken »Anstalter för långvarigt kroppssjuka») och för konvalescentvård (se sidan 17). I stort sett är de enskilda sjukhemmen icke inriktade på speciella sjukdomar eller åldrar utan belagda med blandat klientel av huvudsakligen akut sjuka men med inslag av långvarigt kroppssjuka, stundom också av lättskötta psykiskt sjuka.

Epidemivårdanstalterna. I bilaga 1 (grupp 10) och tabell A 5 upptages de fristående epidemivårdanstalter, som föranlett huvudmännen kostnader under året och som deklarerat någon beläggning. Under denna rubrik ingår icke de epidemivårdanstalter, som uppgått i lasarett eller sjukstugor. För en fullständig redovisning av vårdplatserna hänvisas till tabellerna A 2 och A 6 och bilaga 1 (jfr också tabell A 4). En del platser har utnyttjats som reserver för intilliggande sjukstugor eller lasarett. På åtskilliga av dem har också vårdats långvarigt kroppssjuka. Om epidemisjukstugor gäller rent av, att de övervägande vårdat andra patienter än epidemiskt sjuka.

Anstalter för lungtuberkulos. En sammanfattande översikt ges på sidan 45.

Förlossningsanstalter. Se den sammanfattande översikten nedan (sidan 44). Jfr också tabell A 2 och bilaga 1.

Anstalter för långvarigt kroppssjuka. Förutom de fristående sjukhemmen finner man vid lasarett, sjukstugor m. fl. avdelningar för detta klientel, som framgår av tabellerna A 2 och bilaga 1. Sammanfattningsvis kan följande uppgifter lämnas. (Vårdplatsantalen är här renodlade från eventuellt förekommande andra vårdformer vid samma anstalter.)

Anstalter för långvarigt kroppssjuka

	Antal anstalter		Vårdplatser	
	1960	1961	1960	1961
Specialkliniker vid lasarett (inkl. Vasa sjukhus, 1 005 vårdpl.) ...	7	11	1 934	2 114
Avdelningar anslutna till lasarett	37	38	1 856	2 029
» » » sanatorier och epidemisjukhus	17	18	955	1 033
» » » sjukstugor	40	39	927	938
Sjukhem, under sjukvårdsstyrelse	149	149	7 361	7 511
under socialnämnd	81	80	4 337	4 436
enskilda (inkl. föreningars och stiftelsers)	43	55	1 277	1 540
Summa	374	390	18 647	19 601

Dessutom förekommer mera tillfälligt vård av långvarigt kroppssjuka på vissa tuberkulos- och epidemivårdanstalter, som icke kunna inräknas i statistiken. Intagna och vårddagar, svarande mot ovanstående summa vårdplatser, återfinnes i tabell A 4. I sjukhemmens vårdplatser har här ovan inräknats ett litet antal (58), som befinner sig på hem för lättskötta psykiskt sjuka. Å andra sidan har platser för psykiskt sjuka på hem för långvarigt kroppssjuka frånräknats.

I tablån nedtill på denna sida finner man platsantalet fördelat dels efter anstalts- typ, dels efter landstingsområde. Avdelningar för långvarigt kroppssjuka på sanatorier och sjukstugor har här sammanförts med landstingens (sjukvårdsstyrelsernas) sjukhem.

Anstalter för långvarigt kroppssjuka

	Kliniker	Andra avd. v. lasarett	S j u k h e m			Summa
			Sjukv.- styrelser	Social- nämnders	Enskilda	
Stockholms stad	365	—	634	2 346	493	3 838
Stockholms län	56	248	365	121	327	1 117
Uppsala län	—	—	387	177	—	564
Södermanlands län	—	219	159	185	32	595
Norrköpings stad	—	—	236	—	84	320
Östergötlands län i övrigt .	88	215	146	194	35	678
Jönköpings län	—	103	431	110	71	715
Kronobergs län	—	—	268	42	11	321
Kalmar läns norra	—	—	273	—	—	273
Kalmar läns södra	—	103	171	92	16	382
Gotlands län	—	—	147	26	30	203
Blekinge län	—	80	205	57	—	342
Kristianstads län	—	—	410	—	41	451
Malmö stad	233	—	396	—	5	634
Hälsingborgs stad	—	—	219	—	40	259
Malmöhus län i övrigt	—	—	386	180	124	690
Hallands län	—	70	267	68	—	405
Göteborgs stad	1 005	—	42	—	126	1 173
Göteb. o. Bohus län i övr.	—	144	227	61	—	432
Älvsborgs län	30	63	473	129	57	752
Skaraborgs län	—	197	281	34	—	512
Värmlands län	168	16	331	75	—	590
Örebro län	75	54	637	97	—	863
Västmanlands län	—	—	358	127	5	490
Kopparbergs län	—	60	432	132	—	624
Gävle stad	—	—	128	—	13	141
Gävleborgs län i övrigt ...	—	—	450	46	—	496
Västernorrlands län	32	50	383	124	30	619
Jämtlands län	—	44	172	—	—	216
Västerbottens län	62	—	262	13	—	337
Norrbottnens län	—	363	206	—	—	569
Summa	2 114	2 029	9 482	4 436	1 540	19 601

Vid jämförelse av de långtidssjukas vårdplatser, intagningar m. m. år 1960 med tidigare år, t. ex. med 1959, bör effekten av de nya sjukhusregistrens införande hållas i minnet. Som anges i kommentaren till tabell A 4, var en viss del av ökningen skenbar, beroende på att i förteckningen ingår sjukhem som existerade före 1960 men som dessförinnan ej betraktats som sjukvårdsanstalter. Det vill synas, som om det skenbara tillskottet mellan 1959 och 1960 skulle uppgå till högst 1 000 vårdplatser.

Konvalescenthemmen ingår icke i några här redovisade tabeller, i annan mån än de är avdelningar på lasarett och som sådana icke kunnat skiljas ut från den förvaltningsekonomiska enheten, med undantag av nedanstående tablå, som är komplett. Den avser slutet av år 1961.

Konvalescenthem	Antal anstalter	Antal vårdplatser	Antal intagningar	Antal vård dagar, 1 000-tal
Avdelningar vid lasarett	7	209	2 984	49
Sjukhem under sjukvårdsstyrelse.....	26	1 218	13 688	349
» , enskilda.....	46	1 299	10 522	308
Summa	79	2 726	27 194	706

Öppen vård

En översikt av organen i öppen hälso- och sjukvård (kropps- såväl som mental-) har lämnats ovan sidan 6. En sammanfattning av allt känt material, som hänför sig till öppen läkarvård tillhörande kroppssjukhus eller fristående organ för kroppssjukvård meddelas i tabell A 7. Förutom öppen läkarvård meddelas öppen sjukvård av distriktssköterskor, stadssköterskor, o. dyl. och öppen förlossningsvård av distriktsbarnmorskor, vilket allt nedan närmare beskrives i avsnitt d. Där redovisas också viss förebyggande vård, främst den som meddelas av mödra- och barnavårdsorganen (tabell A 20, sidan 42).

Tab. A 5. Kroppssjukhusen år 1961, deras vårdplatser, intagningar, vård dagar och beläggning

Somatic hospitals, beds, admissions, bed-days and occupancy

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i> (Tal inom parentes hänvisar till motsvarande grupp av sjukhus i bilaga 1 <i>Figures within brackets refer to corresponding group of hospitals in Annex 1</i>)	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fastställt antal) <i>Beds</i>		Intagningar <i>Admissions</i>	Vård dagar, 1 000-tal <i>Bed-days, 1 000</i>	Patienter i medeltal per dag <i>No. of patients per day</i>	Beläggning, % <i>Occupancy, %</i>
		den 31/12	i medeltal under året <i>Average during year</i>				
Undervisningslasarett (1) <i>Teaching hospitals</i>	9	10 063	10 043	183 081	2 635	7 219	72
Övriga delade lasarett (2,3) <i>Other specialized gen. hosp.</i>	74	29 737	29 313	613 352	8 237	22 567	77
Speciallasarett (4) <i>Single clinic hosp.</i>	5	559	559	16 606	152	416	74
Odelade lasarett (5) <i>Non specialized gen. hosp.</i>	25	2 696	2 704	50 275	757	2 074	77
Summa lasarett <i>Total</i>	113	43 055	42 619	863 314	11 781	32 276	76
Andra sjukhus av lasarettskaraktär (6) <i>Other hospitals of equal character</i>	18	2 155	2 117	17 665	619	1 696	82
Sjukstugor o. förlossningshem (7,8) <i>Cottage hosp. and maternity homes</i>	80	2 705	2 729	39 242	805	2 206	81
Fristående anstalter för tuberkulavård (9) <i>Independent TB hospitals</i> ...	29	5 254	5 328	12 687	1 181	3 236	61
Fristående epidemivårdanstalter (10) <i>Independent epidemic hosp.</i>	19	2 266	2 267	20 422	398	1 090	48
Sjukhem för långvarigt kroppssjuka (11) <i>Homes for chronic sick</i>							
Sjukvårdsstyrelses under health authority	150	8 763	8 511	11 940	2 963	8 118	95
Socialnämnds under social authority	80	4 436	..	3 907	1 532	4 197	..
Enskilda <i>Private</i>	55	1 555	..	2 128	527	1 444	..
Enskilda sjukhem (övriga) (12) <i>Private nursing homes</i>	26	782	..	6 546	234	641	..
Summa kroppssjukhus 1961	570	70 971	70 248	977 851	20 040	54 904	78
1960	569	69 454	68 061	969 903	19 728	53 902	79
1959	588	66 799	66 369	964 617	19 314	52 914	80
1955	644	62 390	62 143	892 638	18 527	50 760	82
1950	686	58 634	58 370	832 320	17 197	47 114	81

Tabell A 5

För begreppen *sjukhus, intagningar, vård dagar och beläggning*, se kommentaren till tabellerna A 2 och A 3.

Tabellen avser sjukhustyper (icke vårdformer).

Vårdplatser och beläggning. Jämte det av direktionen fastställda platsantalet den 31/12 rapporterar lasarettens m. fl. i sina årsberät-

telser det i genomsnitt under året tillgängliga platsantalet, varvid avdelningar (platser) som varit stängda på grund av reparation, personalbrist m. m. frånräknas. Hänsyn tages därvid till längden av den tid stängningen varat. Stängning på grund av normal s. k. »vädring» skall dock icke frånräknas. Det kan vara av intresse att jämföra detta »tillgängliga» platsantal med det fastställda och de beläggningsprocenttal, som kan beräknas

härpå, som skett i följande tablå. Den avser endast *lasaretten*.

År	Platsantal i medeltal under året		Beläggning, % beräknad på	
	(a) fast-ställt	(b) till-gängligt	(a)	(b)
1950	28 940	28 188	85	87
1955	33 072	32 593	85	86
1956	34 030	32 973	84	87
1957	34 920	33 608	83	86
1958	36 094	34 829	82	85
1959	37 271	35 472	80	84
1960	40 187	37 926	78	83
1961	42 619	38 495	76	84

Det i medeltal för året fastställda platsantalet är här ovan, liksom i tabell A 3, beräknat som medeltal mellan platsantalet vid två på varandra följande årsskiften. Det kan sålunda icke göra anspråk på att vara exakt. Det varnas mot att använda talen för att belysa platstillgångens utveckling i tiden (se nedan).

I några fall har icke platsantalet kunnat beräknas i medeltal för året (markerat med punkter), men talen i nedersta summeraden

är ändå att betrakta som kompletta, då uppskattade tal insatts i dem.

Jämte de *fristående anstalterna* för *tuberkulosvård, epidemivård, förlossningsvård* och *vård av långvarigt kroppssjuka* finns också avdelningar för sådana vårdbehövande anslutna till lasarett m. fl. sjukhus. Alla platser på de fristående anstalterna har icke varit belagda med det klientel för vilket de ursprungligen avsetts. Se härom texten och tabellerna A 2 och A 4.

Förändringarna 1950—1961. Vid jämförelse med tidigare år bör observeras, att ändringar i platsantal, intagna o. s. v. för de särskilda sjukhustyperna delvis beror på ändringar i organisationen. Så har t. ex. lasaretten vuxit bl. a. genom att fristående anstalter anslutits som avdelningar till dem. Detta gäller särskilt ökningen mellan 1959 och 1960. Vad angår steget från 1960 till 1961 beror ökningen till viss del på att barnbördshusen räknats in bland lasaretten (i gruppen »special-lasarett»). En riktigare bild av hur lasarettsvården m. m. utvecklats erhålles av tabell A 4, som är gjord för bl. a. detta ändamål.

Tabell A 6

De absoluta talen motsvarande kolumnen »Hela riket» återfinnes i bilaga 1. Vid beräkningen av varje sjukvårdsområdes vårdplatser har samtliga anstalter medräknats, för vilka sjukvårdsstyrelse (landstings respektive stads utom landsting) varit huvudman, oavsett var de varit belägna, jämte inom området befintliga primärkommunala och enskilda anstalter. Dessutom har hänsyn tagits till avtal mellan sjukvårdsstyrelser om rätt för den ena att begagna den andras vårdplatser, eller mellan sjukvårdsstyrelse och rikssjukhus

i sådant syfte, i alla de fall, då bestämt platsantal avtalats.

Riksplatser, som icke genom avtal disponerats av visst sjukvårdsområde, har av utrymmesskäl icke kunnat redovisas i egen kolumn i tabellen, men ingår ändå i kolumnen »Hela riket». De utgör 3 392 eller 45 per 100 000 invånare (därav 17 för reumatologi och 11 för ortopedi).

Det mot totalantalet 941 i tabellen svarande absoluta platsantalet är 70 971. Däri ingår icke de 58 platser för långvarigt kroppssjuka, som anslutits till sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka (jfr tabell A 2).

Tab. A 6. Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården per 100 000 invånare
Beds in somatic hospitals per 100 000 inhabitants according to type of care and principal

Vårdform Type of care	Hela riket Total	Landsförsamlingen County councils	Städer utom landsförsamling County boroughs	A Stockholms stad	B Stockholms län	C Uppsala län	D Södermanlands län	EN Norrköpings stad	E Östergötlands län i övr.	F Jönköpings län	G Kronobergs län	Hn Kalmar län norra	Hs Kalmar län södra
Kliniker med egen specialläkare <i>Clinics with a specialist doctor of its own</i>	619	501	826	795	396	720	496	669	494	465	498	443	451
Invärtes medicin <i>Internal medicine</i>	123	115	144	172	73	153	124	100	107	124	126	103	92
Medicinsk barnsjukvård <i>Pediatrics (non-surgical)</i>	32	29	42	41	13	41	52	61	23	17	17	30	37
Medicinsk lungsjukvård <i>Non-surgical pulmonary diseases</i>	66	63	71	89	58	61	26	85	59	49	74	60	52
Epidemivård (infektionskliniker) <i>Epidemic care and similar</i>	41	32	74	62	27	59	57	95	34	31	60	—	41
Reumatologi <i>Rheumatology</i> ..	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hud- och könssjukdomsvård <i>Dermato-venereology</i>	10	4	26	29	10	15	—	—	9	—	—	—	—
Neurologi <i>Neurology</i>	4	2	10	12	—	15	—	—	—	1	2	1	1
Allergologi <i>Allergology</i>	2	—	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Geriatrisk o. klinisk f. långvarigt kroppssjuka <i>Geriatrics and care of chronic sick</i>	28	9	96	45	11	—	—	—	33	—	—	—	—
Psykiatri (vuxen-) <i>Psychiatry (adult)</i>	20	13	22	20	13	—	30	43	17	24	—	—	23
Barn- o. ungdomspsykiatri <i>Child and adolescent psychiatry</i>	3	2	3	2	5	—	—	—	—	3	—	—	—
Kirurgi <i>Surgery</i>	137	132	146	134	97	157	133	130	111	143	140	107	95
Barnkirurgi <i>Child surgery</i>	4	1	14	15	5	13	—	—	—	—	—	—	—
Ortopedi <i>Orthopedics</i> ²	26	12	29	22	—	24	—	31	11	17	6	33	7
Neurokirurgi <i>Neurosurgery</i> ...	4	1	7	6	—	—	—	—	—	2	3	3	3
Thoraxkirurgi <i>Thoracic surgery</i> ..	4	2	5	2	0	31	—	—	—	0	2	2	3
Plastikkirurgi <i>Plastic surgery</i> ..	2	1	4	3	—	21	—	—	—	—	—	—	—
Urologi <i>Urology</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Obstetrik <i>Obstetrics</i>	30	24	52	59	36	36	16	40	29	17	18	32	29
Gynekologi <i>Gynaecology</i>	26	22	36	37	23	38	20	36	30	12	18	36	30
Ögonsjukdomar <i>Ophthalmology</i> ..	12	12	10	8	4	14	12	12	10	12	9	11	14
Öron-, näs- o. halssjukdomar <i>Oto-, rhino- laryngology</i>	19	18	20	18	21	27	21	36	21	10	18	16	19
Rehabilitering <i>Rehabilitation</i> ..	0	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Radiologi <i>Radiology</i>	8	6	8	7	0	15	5	—	0	3	5	9	5
Andra avdelningar (sjukhus) <i>Other clinics</i>	322	319	338	481	256	367	349	343	328	366	251	489	464
Lasarettsvård o. liknande <i>Gen. hosp. care and similar</i> ..	66	75	36	41	32	6	64	—	89	93	30	57	186
Lungtuberkulosvård <i>Care of pulmonary TB</i>	1	0	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epidemivård <i>Epidemic care</i> ..	4	5	1	1	—	—	3	—	—	—	—	48	—
Förlossningsvård <i>Matern. care</i> ..	16	21	1	—	6	14	24	—	12	23	19	12	14
Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Care of chronic sick</i>	231	216	285	430	218	332	258	343	221	250	202	304	264
Vård av lättskötta psyk. sjuka <i>Care of mentally diseased (nursing homes)</i>	4	2	11	—	—	15	—	—	6	—	—	68	—
Summa Total	941	820	1 164	1 276	652	1 087	845	1 012	822	831	749	932	915

¹ Inklusive riksplatser. — ² Inkluderar led- ben- och körteltuberkulos. — Kommentarer, se nedtill,

fördelade efter vårdformer och sjukvårdsområden vid slutet av år 1961

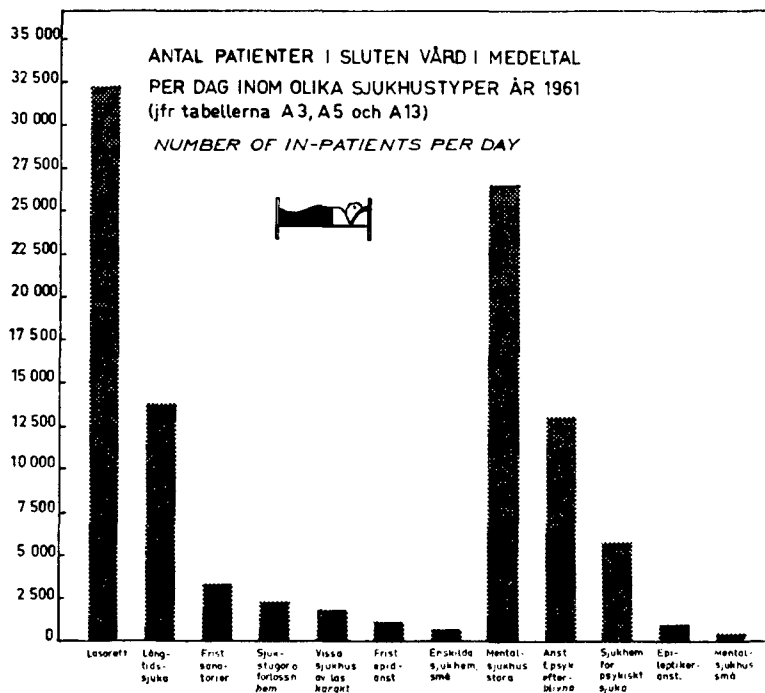
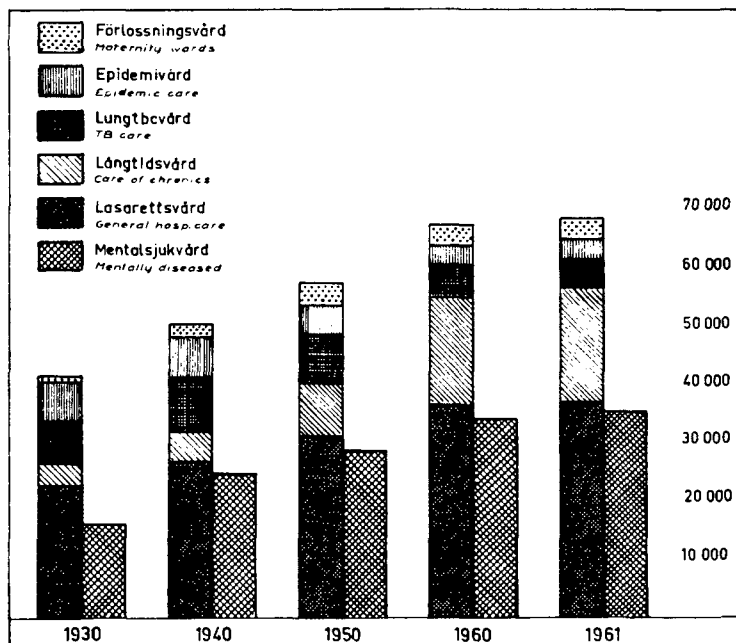
districts for health and sick care at end of year Källa: Sjukhusens årsberättelser.

I	K	L	MM	MH	M	N	OG	O	P	R	S	T	U	W	XG	X	Y	Z	AC	BD
Gotlands län	Blekinge län	Kristianstads län	Malmö stad	Hälsingborgs stad	Malmöhus län i övr.	Hallands län	Göteborgs stad	Göteborgs o. Bohus län i övr.	Älvsborgs län	Skaraborgs län	Värmlands län	Örebro län	Västmanlands län	Kopparbergs län	Gävle stad	Gävleborgs län i övr.	Västernorrlands län	Jämtlands län	Västerbottens län	Norrbottens län
630	596	564	776	830	510	430	977	418	474	518	476	510	508	445	579	419	620	499	638	545
119	161	138	78	193	90	100	128	97	102	139	101	112	136	107	122	125	146	90	113	153
37	17	33	51	62	53	29	28	25	24	43	18	26	17	17	47	31	35	31	44	36
117	113	65	55	49	49	73	47	67	58	58	45	61	51	88	54	34	78	71	120	62
101	51	23	113	138	28	—	62	22	22	36	43	40	34	20	55	13	32	61	31	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	32	—	12	—	32	—	7	—	—	11	—	—	—	—	6	—	11	—
—	2	1	0	2	12	2	15	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	100	—	—	—	246	—	8	—	58	28	—	—	—	—	11	—	26	—
—	—	27	33	—	—	17	22	—	15	—	9	12	29	25	—	—	—	31	20	24
—	—	5	4	—	—	—	4	—	3	—	4	5	—	7	11	3	4	—	6	5
216	164	164	114	200	98	124	183	116	109	159	117	130	149	119	138	140	200	118	113	176
—	7	16	67	32	41	—	27	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	3	2	3	7	3	23	—	22	—	19	16	26	—	—	—	—	24	13	20
—	3	3	17	3	7	1	15	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	19	29	33	51	27	16	52	28	22	27	22	15	26	13	45	21	35	24	34	8
—	19	21	32	52	27	26	34	31	26	17	10	19	13	17	32	18	29	20	30	19
16	13	12	13	—	15	11	11	12	12	10	8	11	11	12	23	15	14	12	13	18
24	18	18	21	39	22	16	16	12	17	22	12	13	13	20	29	13	30	17	38	13
—	6	6	11	6	7	12	8	6	14	7	10	11	3	—	23	6	—	—	10	2
419	250	190	277	336	356	375	96	286	340	266	288	383	228	353	252	356	302	314	298	358
—	—	—	24	—	107	72	51	82	113	66	116	66	—	117	—	100	54	137	149	77
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	14	40	—	—	8	—	—	—	—	—	—	17	30	—	—	—
41	14	14	—	—	21	22	4	12	19	12	27	18	20	24	—	31	11	20	34	64
378	236	176	171	336	214	237	41	192	192	188	145	299	208	212	252	208	207	157	115	217
—	—	—	82	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 049	846	754	1 053	1 166	866	805	1 073	704	814	784	764	893	736	798	831	775	922	813	936	903

föregående sida.

Vårdplatser i sluten kropp- och mentalsjukvård 1930—1961
(exkl. anstalter för psykiskt efterblivna)

Beds for in-patients in somatic and mental care (institutions for mentally deficient excluded)

Tab. A 7. Patienter i öppen vård och röntgenarbeten i öppen och slutna kroppssjukvård år 1961 *Out-patient care*

Källa: Anstaltarnas årsberättelser; Stockholms och Göteborgs sjukvårdsstyrelser årsberättelser.

Anstaltstyp <i>Type of institution</i>	Öppen vård <i>Out-patients</i>			Öppen o. slutna vård <i>In and out-patients</i>	
	Antal patienter <i>No. of patients</i>	Antal besök, 1 000-tal <i>No. of visits, 1 000</i>	Besök per patient <i>Visits per patient</i>	Antal röntgenundersökningar 1 000-tal <i>X-ray examinations 1 000</i>	Antal röntgenbehandlingar 1 000-tal <i>X-ray treatments 1 000</i>
Undervisningslasarett <i>Teaching hospitals</i>	639 804	1 509	2,4	628	209
Övriga delade lasarett <i>Other specialized gen. hosp.</i>	1 506 281	3 611	2,4	1 556	518
Speciallasarett <i>Single-clinic and maternity hospitals</i>	17 064	42	2,5	22	—
Odelade lasarett <i>Non specialized general hosp.</i>	102 400	242	2,4	115	2
Summa lasarett <i>Total</i>	2 265 549	5 404	2,4	2 321	729
» » » 1960	2 006 945	5 075	2,5		
» » » 1959	1 899 554	4 732	2,4		
» » » 1955	1 685 237	4 271	2,6		
» » » 1947	..	2 860	..		
Andra sjukhus av lasarettskaraktär <i>Other hosp. of equal character</i>	35 551	99	2,8		
Sjukstugor <i>Cottage hospitals</i>	199 655	451	2,3		
Fristående polikliniker <i>Independent policlinics</i>					
Stockholm	18 119	99	5,5		
Göteborg	69 730	165	2,4		
Könspolikliniker i vissa städer <i>Venereal policlinics in certain cities</i>	1108 000	190	..		
Centralspensärerna <i>Centraldispensaries of TB</i>	273 974	329	1,2	329	—
Fristående epidemivårdanstalter <i>Independent epidemic hospitals</i>	13 733	25	1,8		
Summa summarum <i>Grand total 1961</i>	2 984 311	6 762	2,3		
Därav vid psykiatriska kliniker <i>Thereof mental policlinics</i>	38 942	146	3,7		

¹ Beräknat tal *Estimation*. — ² Antal undersökningar *No. of examinations*.

Tabell A 7

Tabellen omfattar icke organ, som övervägande meddelar hälsovård, såsom de förebyggande mödra- och barnavårdsorganen (jämför härom tabell A 20). Ej heller ingår besök hos (eller av) sjuksköterska eller barnmorska, utan endast i av läkare ledd öppen vård.

Även så begränsad är sammanställningen icke komplett. Helt felande delar är tjänsteläkarväsens och de privatpraktiserande läkarnas öppna vård, varöver inga uppgifter föreligger. Industriläkarväsens är uteslutet, då det icke hör till den allmänna sjukvården.

Inräknat besök vid röntgenavdelningar i öppen vård beräknade Kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket på grundval av sjukkassematerial, att år 1958 avlades lågt räknat 15 279 000 besök hos läkare (vid anstalt och hos privatpraktiker). Sedan dess torde antalet ha ökat icke oväsentligt. I de redovisade talen finns dessutom luckor, trots att vissa av dem ha fyllts genom beräknade tal, och materialets kvalitet i övrigt är icke alltid tillfredsställande.

Lasarettens tal omfattar öppen vård vare sig den meddelats i sjukhusets regi eller på sjukhuset i läkarnas regi.

Tab. A 8. Personalen vid kroppssjukhusen den 31/12 1961*Personnel at hospitals for somatic diseases*

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Personal <i>Personnel</i>	Lasarett <i>General hospitals</i>	Sjukstugor <i>Cottage hospitals</i>	Fristående <i>Independent</i>				Summa kroppssjukhus <i>All somatic hospitals</i>
			anstalter för lung- tbc <i>hospitals for TB of the lungs</i>	epidemi- vårdan- stalter <i>epidemic hospitals</i>	sjukhem för lång- varigt kroppss- sjuka <i>homes for the chronic sick</i>	övriga kroppssjukhus <i>other hospitals for somatic diseases</i>	
Absoluta tal <i>Absolute figures</i>							
Läkare <i>Physicians</i>	3 221	88	86	66	313	112	(3 886)
Sjuksköterskor (i sjukvård) <i>Nurses</i>	8 951	293	328	223	1 072	322	11 189
Barnmorskor <i>Midwives</i>	587	50	—	—	—	2 ¹ / ₂	639
Sjukgymnaster <i>Physiotherapists</i> .	388	11 ¹ / ₂	20 ¹ / ₂	17	63	58	558
Sysselsättnings- och arbetsterapeuter <i>Occupational therapists</i> .	148	2	34 ¹ / ₂	8	41	19 ¹ / ₂	253
Kuratorer <i>Social workers</i>	204	1	20	2 ¹ / ₂	10	10 ¹ / ₂	248
Läkarsekreterare <i>Doctors' secretaries</i>	1 624	—	34 ¹ / ₂	20	7	33 ¹ / ₂	1 719
Övrig vårdpersonal <i>Auxiliary nursing personnel</i>	23 573	941	1 204	754	4 750	993	32 215
Husmodrar (sjuksköterskor) <i>Matrons</i>	249	—	25 ¹ / ₂	8	—	25	307
Övrig förvaltningspersonal <i>Administrative staff</i>	1 058	45	71	17 ¹ / ₂	139	89	1 420
Ekonomipersonal <i>Domestic staff</i> ..	7 491	395	853	234	1 633	749	11 355
Summa <i>Total</i>	47 494	1 826	2 677	1 350	8 028	2 414	(63 789)
» » 1960	45 017	1 729	2 679	1 517	8 327	2 859	(62 128)
» » 1955	35 501	1 708	3 211	1 648	4 930	3 838	(50 836)
» » 1950	29 145	1 525	3 415	1 695	4 057	3 535	(43 372)
Motsvarande antal vårdplatser <i>Corresponding No. of beds</i> ^{31/12} 1961.....	43 055	2 649	5 254	2 266	14 754	2 993	70 971
Per 100 vårdplatser <i>Per 100 beds</i>							
Läkare	7,48	3,32	1,64	2,91	2,12	3,74	5,47
Sjuksköterskor o. barnmorskor...	22,15	12,95	6,24	9,84	7,27	10,84	16,67
Övrig vårdpersonal	60,24	36,09	25,01	35,35	33,01	37,24	49,31
Förvaltningspersonal	3,04	1,70	1,84	1,13	0,94	3,81	2,43
Ekonomipersonal	17,40	14,91	16,23	10,33	11,07	25,02	16,00
Summa <i>Total</i> 1961	110,31	68,97	50,96	59,56	54,41	80,65	89,88
» » 1960	112,96	65,62	49,41	59,05	53,03	87,29	89,45

Tabell A 8

Tabellen upptar antalet anställda personer (ej tjänster), utom vad angår förvaltnings- och ekonomipersonalen. Anstalts-typerna överensstämmer icke helt med dem som redovisats i tidigare årgångar av denna publikation, varför jämförelsen med år 1960 blir i viss mån missvisande. Den sänkning av talen per 100 vårdplatser, som fram-

träder för lasarettens, förklaras sålunda helt av att åtskilliga avdelningar för långvarigt kroppssjuka, som förra året sorterades bort, nu ingår i lasarettens tal. Läkarnas summatall har satts inom parentes, emedan viss dubbelräkning ägt rum, när samma läkare tjänstgjort vid mer än en anstalt. Antalet sjukgymnaster och sysselsättningsterapeuter har reducerats med hänsyn till arbetstidens

längd. Förvaltnings- och ekonomipersonalen vid lasaretten har i viss utsträckning arbetat också för andra, smärre anstalters räkning.

	Personer per 100 vp	Tjänster per 100 vp
Läkare	7,48	7,62
Sjuksköterskor (barn- morskor)	22,15	24,44
Övrig vårdpersonal	60,24	62,49
Summa vårdpersonal 1961	89,87	94,55
» » 1960	91,51	93,46
» » 1955	81,39	81,99
» » 1950	74,24	..

Tabellens kvoter över vårdpersonal uttrycker antalet anställda personer per 100

vårdplatser. Om man som alternativ uträknar antalet *tjänster* per 100 vårdplatser, kan ovanstående jämförelse göras. Den avser endast *lasaretten*.

Personerna och tjänsterna har här satts i relation till antalet vårdplatser, men det bör observeras, att samma personal också handhaft den öppna vården.

Av intresse skulle varit att undersöka, hur kvoten mellan antalet anställda personer och antalet vårdade patienter ställer sig, men detta låter sig tyvärr icke göra, då personalens antal är känt endast vid årsskiftena och patienternas endast i medeltal per dag.

Tab. A 9. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid kroppssjukhus den 31/12 1961
Posts and vacancies among nursing personnel at somatic hospitals at end of year

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

	Under- visnings- lasarett <i>Teaching hospitals</i>	Övriga delade lasarett ¹ <i>Other spe- cialized gen. hosp.</i>	Odelade lasarett <i>Non-spe- cialized gen. hosp.</i>	Alla lasarett <i>All general hospitals</i>	Övriga sjukhus <i>Other hospitals</i>	Summa kroppss- jukhus <i>All somatic hospitals</i>
Tjänster Posts						
Läkare <i>Physicians</i>	1 152	2 041	102	3 295	676	3 971
Sjuksköterskor <i>Nurses</i>	2 740	6 527	446	9 713	2 396	12 109
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i> ..	7 938	17 884	1 328	27 150	9 295	36 445
Därav vakanser utan vikarie Vacancies with- out replacement						
Läkare	8	64	2	74	10 ^{1/2}	84 ^{1/2}
Sjuksköterskor	187	520	55	762	158	920
Övrig vårdpersonal	146	414	68	628	187	815
Vakanser (% av tjänster) Vacancies, %						
Läkare	0,7	3,1	2,0	2,2	1,6	2,1
Sjuksköterskor	6,8	8,0	12,3	7,8	6,6	7,6
Övrig vårdpersonal	1,8	2,3	5,1	2,3	2,0	2,2

¹ Inklusive speciallasarett.

Tabell A 9

Med vakans menas tjänst utan utnämnd (ordinarie, extra ordinarie o.s.v.) innehavare. Vakans utan vikarie är alltså en sådan tjänst, som icke ens uppehållits av vikarie. I vakanstalen inkluderas icke tjänst med utnämnd innehavare, som varit frånvarande på grund av sjukdom, semester eller tjänstledighet, även om vikarie saknats.

En viss säsongvariation föreligger i va-

kansfrekvensen, och det finns anledning antaga, att tiden omedelbart före årsskiftena icke hör till de mest högfrekventa perioderna. Följande sammanställning gäller *lasaretten*.

Vakanser den 31/12, % av tjänster	Läkare	Sjuk- sköterskor
1952	0,6	2,9
1955	1,1	1,4
1959	1,1	4,4
1960	1,5	5,5
1961	2,2	7,8

Tab. A 10. Kroppssjukhusens samlade årliga driftkostnader
Annual running cost of hospitals for somatic diseases (total)

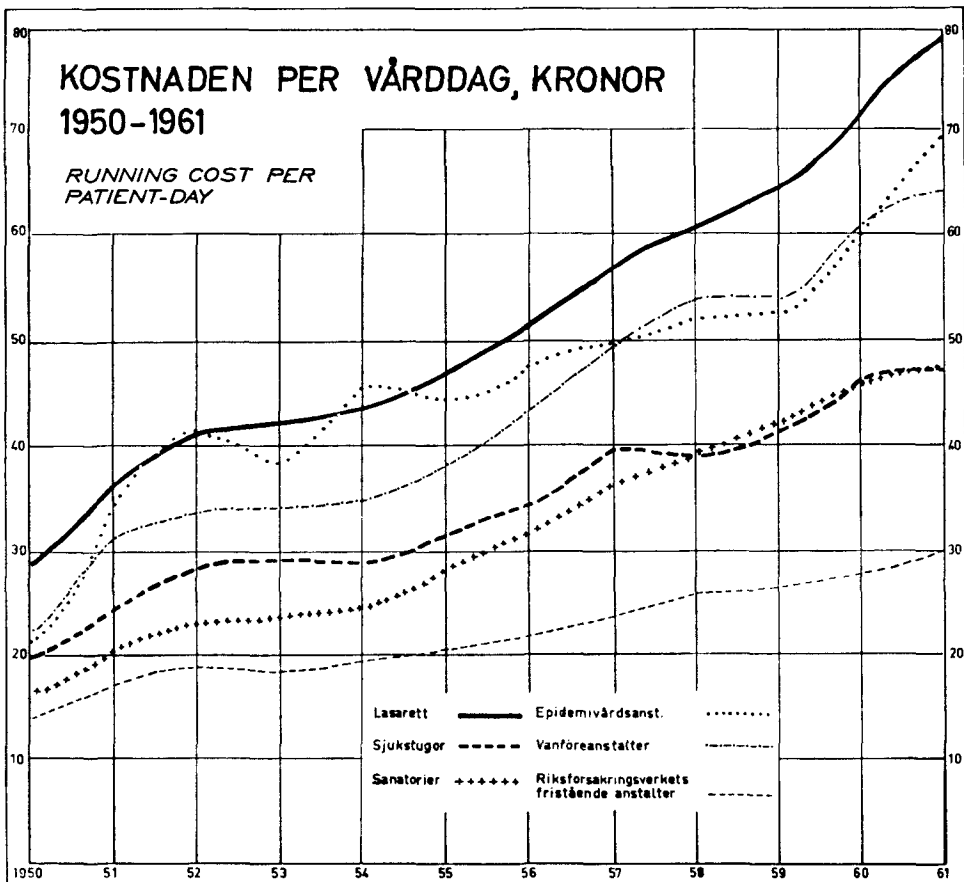
Källa: Sjukhusens årsberättelser.

	Milj. kr		
	1955	1960	1961
Lasarett (exkl. barnbördshus) <i>General hospitals</i>	519,2	817,0	938,1
Vanförestalter <i>Hospitals for the crippled</i>	5,8	8,4	7,0
Kustsanatorier <i>Hospitals for orthopedic care etc.</i>	3,7	4,3	4,2
Riksförsäkringsverkets fristående anstalter <i>Hospitals of the National Insurance Board</i>	4,2	5,4	5,8
Sjukstugor <i>Cottage hospitals</i>	23,6	33,5	37,8
Anstalter för lungtb m. m. (frist.) <i>Hospitals for TB of the lungs</i>	49,8	53,6	56,1
Epidemivårdanstalter (frist.) <i>Epidemic hospitals</i>	25,5	28,0	27,6
Sjukhus för långvarigt kroppssjuka (uppskattning) <i>Homes for the chronic sick</i>	72,5	153,0	163,5
Övriga anstalter (uppskattning) <i>Other hospitals</i>	19,7	22,0	25,0
Summa Total	724,0	1 125,2	1 265,1

Tabell A 10

Kostnaden omfattar sjukhusens samtliga driftutgifter utom eventuell evalveringsersättning (till läkare för avstående av inkomst från privatavdelning), pensioneringskostnader, avskrivningar och räntor och hyror i av anstalten hyrda fastigheter.

Beloppen avser bruttokostnaden. Inga avdrag har alltså gjorts för statsbidrag eller andra bidrag eller sjukkassors och patienters avgifter. Ersättning för kost, tvätt, hyra m.m. från personal och anstalter, med vilka samdrift ägt rum, har frändragits sjukhusens utgiftsbelopp.

Tab. A 11. Driftkostnad per vård dag resp. per intagen 1950—1961*Running cost per bed-day and per admission*

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhus Hospitals	Dagkostnad, kr Cost per bed-day				Föränd- ring 1960— 1961,%	Kostnad per intagen, kr Cost per admission				Föränd- ring 1960— 1961,%
	1950	1955	1960	1961		1950	1955	1960	1961	
Lasarett (exkl. barnbördshus) <i>General hospitals</i>	28,4	47,2	71,9	78,7	+ 9	409	686	974	1 093	+12
Barnbördshus <i>Maternity hospitals</i> ...	36,0	55,0	76,7	85,3	+11	319	494	623	644	+ 3
Vanförestalter <i>Hospitals for the crippled</i>	22,2	38,0	60,7	64,0	+ 5	686	996	1 886	2 036	+ 8
Riksförsäkringsverkets fristående an- stalter <i>Hospitals of the National In- surance Board</i>	14,0	20,6	27,7	30,0	+ 8	830	1 321	1 706	1 852	+ 9
Sjukstugor <i>Cottage hospitals</i>	19,8	31,7	46,0	47,3	+ 3	280	500	851	988	+16
Sanatorier <i>TB hospitals</i>	16,5	28,1	45,5	47,4	+ 4	2 729	3 618	4 032	4 297	+ 7
Fristående epidemisjukhus <i>Epidemic hospitals</i>	23,3	46,3	63,0	70,9	+13	332	839	1 080	1 416	+31
Sjukhem för långvarigt kroppssjuka under sjukvårdsstyrelse <i>Homes for the chronic sick</i>	12,4	19,8	29,0	32,6	+12	2 752	4 853	6 430	8 080	+26

Tabell A 11

I såväl kostnaden per vård dag som per intagen ingår utgifterna för sjukhusens öppna vård, vilket är oegentligt men oundvikligt, då sjukhusens bokföring i regel icke medger dessas särskiljande. Å andra sidan saknas en del utgiftsposter (pensionering m. m. enligt kommentaren under tabell A 10).

Frågan är, vilken av dessa brister, som betyder mest. Vid några lasarett, däribland dem i Nyköping och Falun, pågår försök med s. k. driftbokföring varvid fördelning av utgifter och inkomster sker dels på kostnadsslagskonton enligt gängse system, dels också på olika verksamhetsgrenar — kostnadsställekonton. Det visade sig, att den öppna vårdens andel i totalutgiften år 1960 var 11,4 % i Nyköping och 9,3 % i Falun. Emellertid är läkarnas löner icke här inbegripna. Deras medräknande skulle höjt procenttalen icke oväsentligt, kanske med en tredjedel, d. v. s. till storleksordningen

12 à 15 %. Så mycket för höga skulle alltså i dessa fall dagkostnaden och kostnaden per intagen vara, om utgifterna vore i övrigt komplett redovisade. Så är ju emellertid ej fallet. Pensioneringskostnaden brukar man uppskatta till 12 % av sjukhusens lönesumma, eller 8 à 9 % av totalutgiften. Härtill skulle läggas avskrivningar, räntor m. m. Räntornas belopp är icke känt, men för avskrivningar brukar räknas med ca 10 % på inventariernas och 3 à 4 % på fastigheternas anskaffningsvärde. I fallen Nyköping och Falun ökade avskrivningarnas medräknande totalkostnaden med 7,3 resp. 9,1 %. Läger man detta till pensioneringskostnaden, stiger de felande posternas summa till omkring 17 % plus räntekostnaden m. m. Huvuddelen härav torde drabba den slutna vården. På de undersökta sjukhusen skulle alltså de felande posterna betyda något mera än kostnaden för den öppna vården och dagkostnaden sålunda vara angiven i underkant.

Tabell A 12 (se nästa sida)

Utgifterna omfattar icke pensioneringskostnader m. m., för vilket redogörelse lämnas i kommentaren under tabell A 10. Vidare

ingår, oegentligt, utgifter för öppen vård även i den per vård dag beräknade kostnaden. Se härom kommentaren under tabell A 11.

S:t Eriks sjukhus' avdelning för mental-

Tab. A 12. Lasarettens driftkonton år 1961 *Running cost of general hospitals*

Källa: Redogörelse B i lasarettens årsberättelser.

Kontobeteckning <i>Item</i>	Under- visnings- lasarett <i>Teaching hospitals</i>	Övr. delade lasarett <i>Other specialized general hospitals</i>		Odelade lasarett <i>Non-spez- ialized general hospitals</i>	Summa <i>Total</i>
		Städers utom landsting	Lands- tings		
Hela utgiften, 1 000-tal kronor <i>Total cost, 1 000 kr</i>					
Avlöningar <i>Salaries</i>	202 333	94 232	343 670	37 488	677 723
Expeditionskostnader <i>Office expenses</i>	2 862	1 040	5 355	557	9 814
Läkemedel <i>Medicine</i>	14 363	7 054	27 355	2 546	51 318
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården <i>Other articles for the medical treatment (Dressings)</i>	20 359	7 769	27 765	2 682	58 575
Kosthåll <i>Food</i>	10 397	4 877	23 885	2 724	41 883
Värme, elektrisk energi o. vatten <i>Fuel, electricity, water</i>	6 257	2 835	12 103	1 668	22 863
Tvätt och renhållning <i>Laundry, cleaning</i>	4 088	2 731	11 377	1 307	19 503
Inventariers underhåll och komplettering <i>Mainten- ance of plant</i>	7 304	2 643	12 316	1 392	23 655
Fastigheters underhåll <i>Maintenance of buildings</i> ...	4 042	2 075	6 491	1 049	13 657
Diverse <i>Miscellaneous</i>	1 146	520	4 062	478	6 206
Arbetsgivarbidrag <i>Insurance contributions</i>	1 136	919	2 586	334	4 975
Summa utgifter <i>Total</i>	274 287	126 695	476 965	52 225	930 172
Per vård dag, kronor <i>Per bed-day, kr</i>					
Avlöningar	76,75	60,70	50,21	47,87	57,36
Expeditionskostnader	1,09	0,67	0,78	0,71	0,83
Läkemedel	5,45	4,54	4,00	3,25	4,34
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården	7,72	5,01	4,06	3,42	4,96
Kosthåll	3,94	3,14	3,49	3,48	3,54
Värme, elektrisk energi o. vatten	2,37	1,83	1,77	2,13	1,93
Tvätt och renhållning	1,55	1,76	1,66	1,67	1,65
Inventariers underhåll och komplettering	2,77	1,70	1,80	1,78	2,00
Fastigheters underhåll	1,53	1,34	0,95	1,34	1,16
Diverse	0,43	0,33	0,59	0,61	0,53
Arbetsgivarbidrag	0,43	0,59	0,38	0,43	0,42
Summa utgifter	104,03	81,61	69,69	66,69	78,72
Procentuell fördelning <i>Percentages</i>					
Avlöningar	73,8	74,4	72,1	71,8	72,9
Expeditionskostnader	1,0	0,8	1,1	1,1	1,1
Läkemedel	5,2	5,6	5,7	5,0	5,5
Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården	7,4	6,1	5,8	5,1	6,3
Kosthåll	3,8	3,9	5,0	5,2	4,5
Värme, elektrisk energi o. vatten	2,3	2,2	2,5	3,2	2,4
Tvätt och renhållning	1,5	2,2	2,4	2,5	2,1
Inventariers underhåll och komplettering	2,7	2,1	2,6	2,6	2,5
Fastigheters underhåll	1,5	1,6	1,4	2,0	1,5
Diverse	0,4	0,4	0,9	0,9	0,7
Arbetsgivarbidrag	0,4	0,7	0,5	0,6	0,5
Summa utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vårdplatser (fastställt antal) den 31/12. Beds 31/12	10 063	5 572	24 690	2 796	43 121

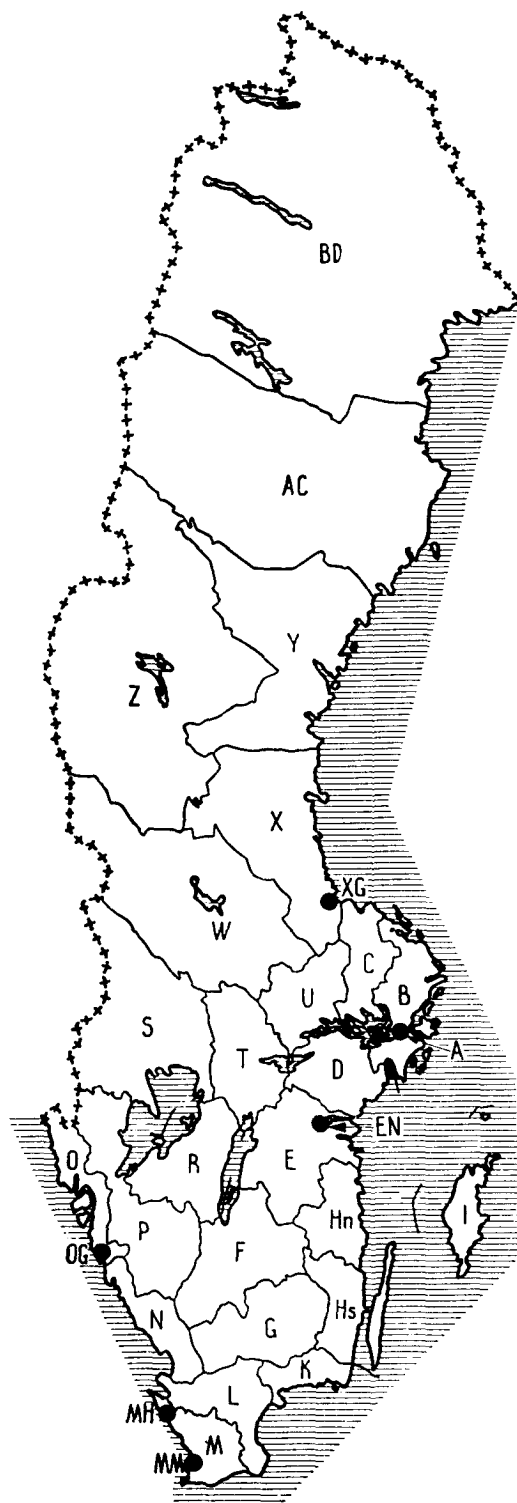
(forts. från föregående sida)

sjukvård ingår men däremot icke barnbörds-
husen (jfr tab. A 5) för att jämförbarheten
med tidigare år icke skall gå förlorad.

Detaljerade uppgifter om de särskilda

lasarettens utgifter m. m. lämnas i den år-
liga redogörelsen »Sjukhusens förvaltnings-
ekonomiska statistik» (utgiven av medicinal-
styrelsen).

Karta 1. Sjukvårdsområdena. Allmänt och speciellt för kroppssjukvården
Principal Districts for Sick Care, somatic care in particular

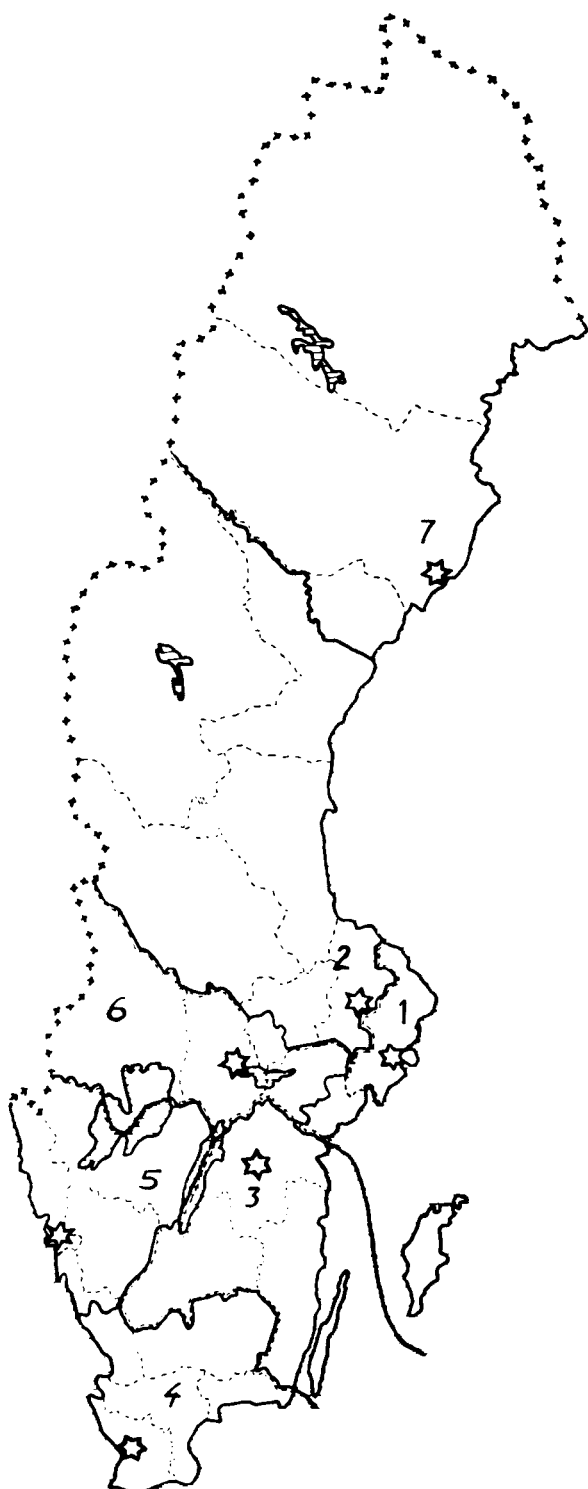
Landstingsområden *County councils' districts*

B	=	Stockholms	läns landstings
C	=	Uppsala	» »
D	=	Södermanlands	» »
E	=	Östergötlands	» »
F	=	Jönköpings	» »
G	=	Kronobergs	» »
Hn	=	Kalmar läns norra	» »
Hs	=	Kalmar läns södra	» »
I	=	Gotlands	» »
K	=	Blekinge	» »
L	=	Kristianstads	» »
M	=	Malmöhus	» »
N	=	Hallands	» »
O	=	Göteborgs o. Bohus	» »
P	=	Älvsborgs	» »
R	=	Skaraborgs	» »
S	=	Värmlands	» »
T	=	Örebro	» »
U	=	Västmanlands	» »
W	=	Kopparbergs	» »
X	=	Gävleborgs	» »
Y	=	Västernorrlands	» »
Z	=	Jämtlands	» »
AC	=	Västerbottens	» »
BD	=	Norrbottns	» »

Städer utom landsting

County boroughs

A	=	Stockholm
EN	=	Norrköping
MM	=	Malmö
MH	=	Hälsingborg
OG	=	Göteborg
XG	=	Gävle

Karta 2. Regionsjukvården *Regional hospital organization*

Enligt riksdagens beslut år 1960 skall riket vara indelat i 7 sjukvårdsregioner för specialiserade vårdgrenar, som kräver så stort upptagningsområde, att de vanliga sjukvårdsområdena (landstingens resp. städers utom landsting upptagningsområden) är för små att ensamma uppbära kliniker härför. Regionerna, som benämnes efter den ort där regionsjukhuset (eller -sjukhusen) är beläget, är följande.

Folkmängd 31/12 1961

1. Stockholmsregionen	1 430 000 inv.
2. Uppsalaregionen	1 300 000 »
3. Linköpingsregionen	880 000 »
4. Lund-Malmöregionen	1 320 000 »
5. Göteborgsregionen	1 300 000 »
6. Örebroregionen	750 000 »
7. Umeåregionen	560 000 »

Summa 7 540 000 »

De heldragna linjerna på kartan anger regionerna, de streckade länsgränserna. (Jfr SOU 1958:26.) Stjärnorna markerar regionsjukhusen.

I slutet av år 1961 var följande regionkliniker m.m. i verksamhet enligt avtal mellan sjukvårdsstyrelselserna:

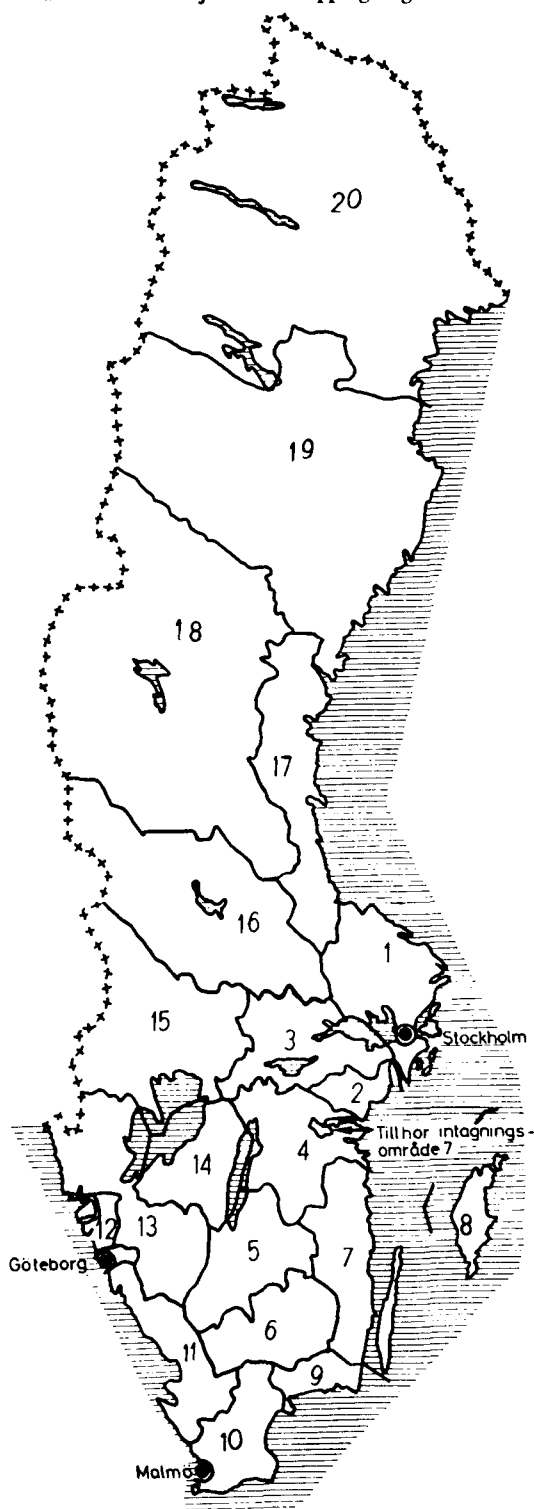
Region Sjukhus och specialitet

- 1 *S:t Eriks sjukhus*: Njurklinik.
- 2 *Akademiska sjukhuset*: Kliniker för neurologi, dermatologi, radioterapi, thoraxkirurgi och plastikkirurgi.
- 3 *Linköpings lasarett*: Radioterapeutisk klinik.
- 4 *Lunds lasarett*: Kliniker för njursjukdomar, dermatologi, radioterapi (allmän), radioterapi (gynekologisk), neurokirurgi (2 stycken), thoraxkirurgi och urologi.
- 5 *Sahlgrenska sjukhuset*: Kliniker för neurologi, dermatologi, radioterapi (allmän), radioterapi (gynekologisk), neurokirurgi, thoraxkirurgi och plastikkirurgi; ett kliniskt-bakteriologiskt och ett kliniskt-virologiskt laboratorium.
- 6 *Göteborgs barnsjukhus*: Klinik för barnkirurgi och röntgendiagnostisk avdelning.
- 7 *Umeå lasarett*: Radioterapeutisk klinik.

In conformity with a parliamentary decision in 1960 the country is divided into 7 regions for such specialized care for which the county councils and county boroughs are not large enough to support a clinic of their own. The regions and their population are listed above.

At the end of 1961 25 such regional clinics and 2 laboratories had been opened in accordance with agreements between the pertinent authorities. These were clinics for kidney diseases, neurology, neurosurgery, dermatology, thoracic surgery, plastic surgery, radiotherapy, urology, child surgery etc.

Karta 3. Mentalsjukhusens upptagningsområden *Certain regions for the care of mentally diseased*

De statliga mentalsjukhusens upptagningsområden

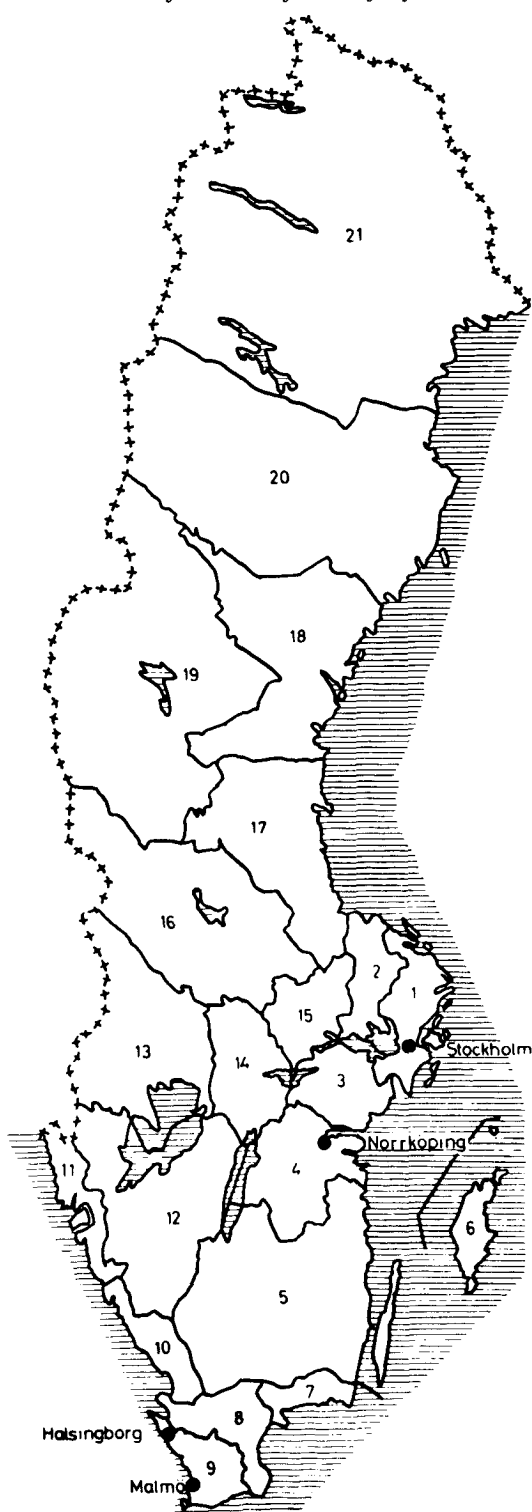
State mental hospitals districts

- 1 = Ulleråkers, Uppsala
- 2 = S:ta Annas, Nyköping
- 3 = Sundby, Strängnäs
- 4 = Birgittas, Vadstena
- 5 = Ryhovs, Jönköping
- 6 = S:t Sigfrids, Växjö
- 7 = S:ta Gertruds, Västervik
- 8 = S:t Olofs, Visby
- 9 = Gullberna, Karlskrona
- 10 = S:t Lars, Lund
- 11 = S:ta Marias, Hälsingborg
- 12 = S:t Jörgens, Lillhagen
- 13 = Restads, Vänersborg
- 14 = Falbygdens, Falköping
- 15 = Mariebergs, Kristinehamn
- 16 = Sätters
- 17 = Sidsjöns, Sundsvall
- 18 = Frösö, Östersund
- 19 = Umedalens, Umeå
- 20 = Furunäsets, Piteå

De tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö utgör egna upptagningsområden.

Dessutom gäller, att Psykiatriska sjukhuset, Stockholm, (statligt, tidigare sekundärsjukhus), enligt medicinalstyrelsens cirkulär den 1 december 1961 skall ha eget intagningsområde bestående av: Stockholms stad såvitt avser i staden bosatta eller vistande personer, som icke är berättigade till vård på stadens mentalsjukhus och som icke är kriminalpatienter, Solna, Sundbyberg, Lidingö och Nacka städer, såvitt avser där bosatta eller vistande utländska medborgare.

Karta 4. Centralstyrelsernas för vården av psykiskt efterblivna inskrivningsområden
Local districts for the care of mentally deficient

Områden under centralstyrelse för vård av psykiskt efterblivna

Local districts for the care of the mentally deficient

1 =	Stockholms	läns	landstingsområde
2 =	Uppsala	»	»
3 =	Södermanlands	»	»
4 =	Östergötlands	»	»
5 =	Jönköpings,		
	Kronobergs,		
	Kalmar	»	landstingsområden
6 =	Gotlands	»	landstingsområde
7 =	Blekinge	»	»
8 =	Kristianstads	»	»
9 =	Malmöhus	»	»
10 =	Hallands	»	»
11 =	Göteborgs o.		
	Bohus	»	»
12 =	Älvsborgs o.		
	Skaraborgs	»	landstingsområden
13 =	Värmlands	»	landstingsområde
14 =	Örebro	»	»
15 =	Västmanlands	»	»
16 =	Kopparbergs	»	»
17 =	Gävleborgs	»	»
18 =	Västernorrlands	»	»
19 =	Jämtlands	»	»
20 =	Västerbottens	»	»
21 =	Norrbottns	»	»

Stockholm har egen centralstyrelse och likaså de ur länen utbrutna städerna Norrköping, Malmö och Helsingborg.

c. Den psykiska sjukvården

Sluten vård

Följande huvudtyper av anstalter kan särskiljas (se tabell A 13 och bilaga 2). *Statens* och *storstädernas* (Stockholms, Göteborgs och Malmö) *mentalsjukhus* meddelar den mest kvalificerade vården. Till *storstädernas* anstalter utgår statsbidrag. *Kommunala mentalsjukhus* (andra än i de tre storstäderna) är mindre anläggningar och förekommer numera blott undantagsvis. De har kommit till stånd på grund av att vårdplatserna på statens mentalsjukhus varit otillräckliga. Detta har nödsakat vissa kommuner att själva ordna vårdplatser för patienter som behövt vård på mentalsjukhus. Dessa sjukhus nedlägges emellertid, allteftersom den statliga mentalsjukvården utbygges. De åtnjuter icke statsbidrag. *Sjukhem för psykiskt sjuka* har hand om lättskötta fall. Dessa hem är dels sådana, som drives av *landsting och städer utom landsting*, dels *enskilda*. De förra har statsbidrag — de senare icke. *Skolhem för psykopatiska och nervösa barn* hyser ett klientel av speciellt slag, dock närmast hänförligt till mentalsjukvården. De *psykiatriska lasarettsklinikerna*, såsom ingående i kroppssjukhus, behandlas icke i detta avsnitt (jfr dock kommentaren till tabell A 13).

Gränsen mellan mentalsjukvård och vård av psykiskt efterblivna är i organisatoriskt hänseende icke skarp. Sålunda finns särskilda mentalsjukhus för sådana svårt psykiskt efterblivna, på vilka sinnessjuklagens retentionsrätt skall kunna tillämpas. Även på vanliga mentalsjukhus vårdas en del psykiskt efterblivna. På Källshagens sjukhus finns en särskild avdelning inrättad för ändamålet. Dessa sjukhus och Källshagens berörda avdelning, har i statistiken såvitt möjligt räknats till vården av psykiskt efterblivna.

Flertalet anstalter för *psykiskt efterblivna* är upprättade enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, som trädde i kraft den 1 januari 1955. Från lagens tillämpning undantages de som är intagna på eller försöksutskrivna från mentalsjukhus eller staten tillhörig anstalt för psykiskt efterblivna. Den i lagen angivna anstaltsorganisationen genomfördes under år 1955. Landsting och städer utom landsting är såsom huvudmän ansvariga för undervisningen och vården av de efterblivna undantagandes sådana, som är blinda, dövstumma, höggradigt vanföra eller epileptiska eller av annat skäl svårigen kan undervisas eller vårdas tillsammans med andra psykiskt efterblivna samt höggradigt psykiskt efterblivna, som fordrar vård på specialanstalt. Nämnda huvudmän upprättar en plan för ordnandet av undervisningen och vården av de efterblivna inom sitt område. Planen skall upptaga särskolor och vårdanstalter av olika typer (även enskilda); för i planen upptagna anstalter, s. k. *plananstalter*, är huvudmannen ekonomiskt ansvarig.

Vissa enskilda anstalter är icke upptagna i respektive huvudmans plan utan i särskild ordning godkända som s. k. *riksanstalter*, vilka mottager efterblivna elever eller patienter från hela riket.

För vården av psykiskt efterblivna redovisades följande antal av skilda slag av anstalter och vårdplatser den 31/12 1961 (jfr tabell A 13) :

	Särskola	Vårdanstalt	Sjukhus	Summa
Statens mentalsjukhus	—	—	2 100	2 100
» övriga anstalter	303	63	—	366
Centralstyrelsers plananstalter	2 608	5 768	—	8 376
Enskilda plananstalter	—	942	—	942
Enskilda riksanstalter	136	1 914	—	2 050
Summa 1961	3 047	8 687	2 100	13 834
» 1960	2 931	8 285	2 102	13 318
» 1955	2 226	7 650	2 083	11 959

(Forts. sidan 36)

Tab. A 13. Mentalsjukhusen och anstalterna för psykiskt efterblivna och epileptiker år 1961, deras intagningar, vård dagar och beläggning

Mental hospitals and institutions for mentally deficient and epileptics, beds, admissions, etc.

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Sjukhustyp <i>Hospital type</i>	Antal sjukhus <i>No. of hospitals</i>	Vårdplatser (fast- ställt antal) <i>Beds</i>		Intag- ningar <i>Admis- sions</i>	Vård- dagar, 1 000-tal <i>Bed-days 1 000</i>	Patienter i medel- tal per dag <i>No. of patients per day</i>	Belägg- ning, % <i>Occu- pancy, %</i>
		den 31/12	i medeltal und. året <i>Average during year</i>				
Statens mentalsjukhus <i>State mental hosp.</i>	23	21 268	20 928	18 935	7 771	21 291	102
Storstädernas mentalsjukhus <i>Mental hospitals of the three largest cities</i>	6	5 586	5 576	9 222	1 906	5 222	94
Mindre kommunala mentalsjukhus <i>Small mental hospitals</i>	10	432	432	289	152	416	96
Sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka <i>Nursing homes for mentally diseased:</i>							
sjukvårdsstyrelser <i>of health autho- rities</i>	79	5 031	5 022	3 007	1 669	4 573	91
enskilda <i>Private</i>	81	1 320	1 251	1 116	433	1 186	95
Skolhem för psykopatiska och nervösa barn <i>Schools for psychopatic and nervous children</i>	6	128	144	..	..	..	..
Summa mentalsjukhus <i>Total</i>	205	33 765	33 353	132 652	11 973	132 804	98
Statens mentalsjukhus för psykiskt efter- blivna <i>State mental hospitals for men- tally deficient</i>	5	2 100	2 101	321	757	2 074	99
Övriga anstalter för psykiskt efterblivna <i>Other establishments for mentally deficient:</i>							
statliga <i>of the State</i>	4	366	376	62	112	307	82
centralstyrelser <i>plananstalter of county central boards</i>	93	8 376	8 092	1 653	2 785	7 630	94
enskilda <i>plananstalter Private in co- operation with county central boards</i> .	18	942	946	78	328	899	95
enskilda riksanstalter <i>Private, other</i> . .	48	2 050	2 062	288	738	2 022	98
Summa anstalter för psykiskt efterblivna	168	13 834	13 577	2 402	4 720	12 932	95
Epileptikeranstalter <i>Institutions for epi- leptics</i>							
Epileptikersjukhus <i>Hospital</i>	1	244	226	60	76	208	92
Epileptikerhem <i>Nursing homes</i>	11	795	778	170	271	742	95
Summa anstalter för epileptiker <i>Total</i>	12	1 039	1 004	230	347	950	95
Summa summarum <i>Grand total</i> 1961	385	48 638	47 934	35 284	17 040	46 686	97
1960	359	47 227	46 839	..	17 042	46 563	99
1955	319	42 718	42 561	24 146	16 333	44 748	105
1950	275	40 244	39 922	17 927	..	..	..

¹ Kompletterade tal. Se kommentaren (sista stycket).

Tabell A 13

För begreppen *sjukhus, beläggning* m. m. hänvisas till kommentaren till tabellerna A 2 och A 3. *Vårdplatser och beläggning*. Vårdplatsantalet avser det fastställda antalet vid slutet av året. En del av dessa var sekundärplatser, d. v. s. avsedda för mera långvarigt sjuka (se bilaga 2, sidan 114). Någon redovisning av det i genomsnitt under året tillgängliga platsantalet i likhet med det som beräknas av lasarett m. fl. förekommer icke. Beläggningstalen är beräknade på det fastställda platsantalet i medeltal per år (se tabell A 3). Då platsantalet är känt endast vid slutet av åren, blir kalkylen icke exakt.

Beläggningstal (%) för de senaste åren följer nedan.

	1955	1957	1960	1961
Statens mentalsjukhus	117	111	103	102
Storstädernas mentalsjukhus	104	101	94	94
Mindre kommunala mentalsjukhus	93	93	98	96
Sjukvårdsstyrelsers sjukhem f. lättskötta	97	95	95	91
Statens mentalsjukhus f. psyk. efterblivna	104	103	100	99
Övriga anstalter för psykiskt efterblivna	91	96	97	95
Epileptikeranstalter ..	97	97	97	95

Antalet i medeltal per dag vårdade patienter avser endast dem, som vårdats på själva sjukhusen. I bilaga 2 redovisas även dem, som varit försöksutskrivna eller i familjevård.

Till mentalsjukvården hör också vården på de *psykiatriska lasarettsklinikerna*. De senare ingår i kroppssjukhusens tal i tabell A 3. Passar man in dem i deras sammanhang med psykiatri, erhålles följande för år 1961:

	Vårdplatser 31/12	Intagningar	Vård- dagar, 1 000- tal
Psykiatriska kliniker	1 693	14 015	435
Mentalsjukhus enl. tab. A 13	33 765	32 652	11 973
Summa	35 458	46 667	12 408
Därav % psykiatriska kliniker	4,8	30,0	3,5

Ytterligare upplysningar om mentalsjukvården i dess helhet återfinnes i tabellerna A 2 och A 4. Specifikation av de stora mentalsjukhusen finnes i bilaga 2 och av de psykiatriska klinikerna i bilaga 1.

Anstalterna för psykiskt efterblivna (utom statens mentalsjukhus för dylikt klientel) redovisade ett antal vårdplatser vid skilda slag av vårdavdelningar och anstalter, som framgår av tablå på sidan 33.

Allmänt gäller om tabell A 13, att vissa anstalter icke lämnat vederbörliga uppgifter om intagningar och vård dagar men att *beräknade tal* har insatts för dem, så att summorna likväl är kompletta. Detta gäller särskilt skolhemmen för psykopatiska och nervösa barn, men även andra, smärre anstalter.

Epileptikeranstalterna är drivna av enskilda utom två — en statlig anstalt och en landstingsdriven.

Sammanhanget mellan sjukhustyper och vårdformer inom såväl mental- som kroppssjukvården framgår av tabell A 2. Mentalsjukvårdens utveckling i tiden belyses av tabell A 4. Jfr även tabell D 17.

Personalen vid sjukhus för psykiskt sjuka och psykiskt efterblivna redovisas i tabellerna A 14—A 17.

Ekonomiska uppgifter för mentalsjukhusen återfinnes i bilaga 2.

Öppen vård

Den psykiska hälsovården för vuxna är till största delen knuten till den sjukvårdande verksamheten, främst vid de psykiatriska lasarettsklinikerna. Vid statens mentalsjukhus utövar organ för hjälpverksamhet viss rådgivning till enskilda personer och därutöver till olika organ inom socialvård och nykterhetsvård. Liknande verksamhet utövas vid storstädernas polikliniker och av vissa socialläkare.

Sedan år 1951 finnes i Stockholms stad en särskild familjerådgivningsbyrå med uppgift att behandla äktenskapskonflikter och att lämna råd och vägledning i familjefrågor i allmänhet. Familjerådgivningsbyråer har därjämte inrättats i ytterligare några städer i landet, på de flesta håll under kommunalt och i ett fåtal fall under kyrkligt huvudmannaskap. En statsunderstödd försöksverksamhet med familjerådgivningsbyråer i landstingens regi planeras för närvarande.

Mentalvårdsbyrån i Stockholm har till huvudsaklig uppgift att bedriva abortförebyggande verksamhet. Rådgivning i mentalhygieniska frågor ingår dock även i byråns verksamhet.

Även vissa organisationer bedriver olika slag av mentalhygienisk verksamhet. Svenska föreningen för psykisk hälsovård har sålunda under större delen av 1961 understött en rådgivningsbyrå i familjefrågor i Östersund. I Stockholm bedriver S:t Lukasstiftelsen en rådgivningsbyrå med mentalhygieniskt inriktad verksamhet.

Den psykiska barna- och ungdomsvården (PBU) bedrivs vid de barn- och ungdomspsykiatriska kliniker och centraler, som en del landsting och städer inrättat. Verksamheten, som står under medicinalstyrelsens tillsyn, omfattar 37 centraler med 16 filialer; 21 av centralerna är anslutna till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker eller motsvarande.

Inom den psykiska barna- och ungdomsvården fanns vid början av år 1961 80 läkartjänster, 6 psykologtjänster, 76 biträdande psykologtjänster, 65 barnpsykiatriska kuratorer och 23 pedagogassistenttjänster.

Hjälpverksamhet. Inom varje sjukvårdsområde utövas tillsyn och lämnas hjälp åt från sjukhusen försöksutskrivna och exspektanter. Denna organisation fungerar även såsom psykiatrisk, rådgivande instans inom resp. sjukhusområde. Kostnaderna för denna verksamhet utgörs huvudsakligen av avlöningar och reseersättningar till den personal, som sköter densamma.

Familjevård. Förutom de psykiskt sjuka, som vårdas på anstalterna, finns ett antal, som under sjukhusens överinseende omhänderhas i familjevård. I Stockholm och Göteborg är denna vård icke ansluten till sjukhusen och redovisas icke i denna publikation, utan ingår som en del av stadens öppna vård av psykiskt sjuka, för vilken finnes en fristående organisation. Den statliga familjevårdens kostnader redovisas i bilaga 2.

Tab. A 14. Personalen vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och epileptiker vid slutet av år 1961

Personnel at establishments for mentally diseased, and epileptics

Källa: Tjänsteförteckningar i medicinalstyrelsen och sjukhusens årsberättelser.

	Statens mentalsjukhus för psykiskt sjuka ¹ <i>State mental hospitals for mentally diseased</i>	Storstädernas mentalsjukhus <i>Mental hospitals of the three largest cities</i>	Lands- tingens o. städers u. landstings sjukhem <i>Homes for mentally diseased</i>	Övriga anstalter ² <i>Other establishments</i>	Summa för vård av psykiskt sjuka <i>Total for mental diseases</i>	Epileptiker- anstalter <i>Establishments for epileptics</i>
Läkare <i>Physicians</i>	268	99	(77)	(97)	(541)	(12)
Lärarpersonal <i>Teachers</i>	—	—	—	20	20	16
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i>	8 282	2 477	957	539	12 255	263
Förvaltningspersonal <i>Administrative staff</i>	335	(57)	40	38	470	22
Ekonomipersonal <i>Domestic staff</i>	1 763	(505)	312	166	2 746	147
Summa <i>Total</i>	10 648	(3 138)	(1 386)	(860)	(16 032)	(460)

¹ Inkl. rättspsykiatriska avd. o. familjevård; exkl. Källshagens avd. för psykiskt efterblivna.

² Uppskattning.

Tabell A 14

Uppgifterna avser *tjänster*, vad avser mentalsjukhusen men i övrigt *personer*. I talen för statens mentalsjukhus har inräknats tjänster för 25 läkare, 72 »övrig vårdpersonal», 19 förvaltningspersonal och 3 ekonomipersonal allt inom den statliga hjälpverksamheten och familjevården och 19 läkare, 14 »övrig vårdpersonal» och 14 kontorspersonal tillhörande de rättspsykiatriska avdelningarna. Åtskilliga av i tab. A 14 upptagna läkartjänster, nämligen de som är knutna till vårdhem o. dyl., gäller deltidsanställda och

en del av dessa innehas av läkare vid större mentalsjukhus eller tjänsteläkaren på orten.

I tabellen ingår som föreståndarinnor eller som översköterskor en del examinerade sjuksköterskor. Dessas antal vid slutet av år 1960 var ca 250 på de statliga mentalsjukhusen och ca 280 på de treorstädernas mentalsjukhus (jfr tab. A 16). Dessutom fanns ca 120 examinerade sjuksköterskor vid landstingens vårdhem för lättskötta psykiskt sjuka.

Jordbrukspersonalen vid mentalsjukhusen har räknats i gruppen ekonomipersonal.

Tab. A 15. Personalen vid anstalter för psykiskt efterblivna vid slutet av år 1961*Personnel at establishments for mentally deficient*

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

	Statens mentalsjukhus för psykiskt efterblivna ¹ <i>State mental hospitals for mentally deficient</i>	Övriga statens anstalter för psykiskt efterblivna <i>Other state institutions</i>	Plananstalter för psykiskt efterblivna <i>In authorized plan</i>		Enskilda riksanstalter för psykiskt efterblivna <i>Private institutions</i>	Summa för undervisn. och vård av psykiskt efterblivna <i>Total for mentally deficient</i>
			landstings och städers utom landsting under county and county borough authority	enskilda private owned		
Läkare	13	..	..	..	..	(13)
Lärarpersonal	—	22	304	—	27	353
Övrig vårdpersonal ...	699	67	2 382	192	357	3 697
Förvaltningspersonal .	31	4	86	19	45	185
Ekonomipersonal	201	62	867	87	183	1 400
Summa	944	155	3 639	298	612	(5 648)

¹ Inkl. Källshagens avd. för psykiskt efterblivna.*Tabell A 15*

Uppgifterna om personalen avser i huvudsak antalet personer; endast för statens mentalsjukhus gäller de tjänster.

År 1961 ingick ett 50-tal examinerade sjuksköterskor bland vårdpersonalen. Jordbrukspersonalen vid landstings och enskilda anstalter har — till skillnad mot vid mentalsjukhusen — räknats som vårdpersonal.

Tab. A 16. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid mentalsjukhus 1961*Posts and vacancies among nursing personnel at mental hospitals*

Källa: Enquête till statens mentalsjukhus; årsberättelser.

Tjänster <i>Posts</i>	Statens, oktober 1961 <i>State hospitals</i>	Storstädernas d. ²¹ / ₁₁ <i>Three largest cities</i>
Läkare <i>Physicians</i>	283	99
Sjuksköterskor <i>Nurses</i> }		290
Övrig vårdpersonal <i>Other nursing personnel</i> }	9 031	2 187
Därav vakanta utan vikarie <i>Vacancies without replacements</i>		
Läkare	53	—
Sjuksköterskor	70	24 ¹ / ₂
Övrig vårdpersonal }		7
Vakanser % av tjänster <i>Vacancies %</i>		
Läkare	18,7	—
Sjuksköterskor		8,4
Övrig vårdpersonal }	0,8	0,3

Tabell A 16

I tjänsterna vid statens mentalsjukhus har inbegripits tjänster vid rättspsykiatriska avdelningar, hjälpverksamhet, familjevård och mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna. Med tjänster utan vikarie menas sådana som saknat ordinarie innehavare och för vilka vikarie icke kunnat insättas. Tjänst, som tillfälligt icke uppehållits på grund av sjukdom, semester el. dyl., har icke räknats som vakant. Förutom tabellens uppgifter kan nämnas, att ytterligare 9 vakanta läkartjänster fanns, som uppehölls av svensk eller utländsk medicine studerande.

Tab. A 17. Vårdpersonal per 100 vårdplatser vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och psykiskt efterblivna år 1961 *Nursing personnel per 100 beds at establishments for mentally diseased and mentally deficient*

	Läkare Physicians	Övrig vårdpersonal Other nursing personnel
Statens mentalsjukhus för psykiskt sjuka ¹ <i>State mental hospitals for mentally sick</i>	1,1	39,0
Storstädernas mentalsjukhus <i>Mental hospitals of the three largest cities</i> ..	1,8	44,3
Landstingens sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka <i>Homes for mentally diseased</i>	..	19,4
Statens mentalsjukhus för psykiskt efterblivna <i>State mental hospitals for mentally deficient</i>	0,6	28,7
Landstings och städers utom landsting plananstalter för psykiskt efterblivna <i>Nursing homes for mentally deficient under county and county borough authority</i>	..	28,4

¹ Inkl. Källshagens avdelning för psykiskt efterblivna.

Tabell A 17

Uppgifterna om personal på 100 vårdplatser enligt tab. A 17 ger icke full rättvisa åt utvecklingen för de stora mentalsjukhusens del, om man jämför med tidigare årgångar av denna publikation emedan överbeläggningen på vårdplatserna något minskats under senare tid. Sistnämnda förhållande spelar däremot ingen roll för vidstående uppgifter om läkartätheten, emedan dessa enligt praxis räknats på antalet på sjukhusen befintliga patienter. Hjälpverksamhet och familjevård är icke medräknade.

Antal i genomsnitt per dag befintliga patienter per läkartjänst

Inpatients per day per physician

År	Statens mental- sjukhus (för psykiskt sjuka)	Stor- städernas mental- sjukhus
1947.....	153	116
1950.....	152	91
1955.....	140	83
1959.....	110	58
1960.....	103	55
1961.....	95	53

Tab. A 18. Driftkostnad per vård dag inom mentalsjukvården

Running cost per bed-day

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

	Dagkostnad, kr						Ökning
	1948	1956	1957	1959	1960	1961	1960—1961
							%
Statliga mentalsjukhus	8,3	16,5	18,4	22,4	23,8	26,8	13
Familjevården vid statliga mental- sjukhus	3,3	6,8	7,2	8,1	8,6	9,0	5
Storstädernas mentalsjukhus	11,7	22,9	26,0	30,0	33,0	36,5	11
Landstingens och städers utom lands- ting sjukhem för psykiskt sjuka...	6,0	11,5	12,5	13,8	15,3	16,8	10

Tabell A 18

I beräkningen för de statliga mentalsjukhusen ingår även dylika sjukhus för psykiskt

efterblivna (jfr bilaga 2). Kostnaden för familjevård och hjälpverksamhet ingår icke. Se även bilaga 2.

d. Vissa fristående organ och verksamheter

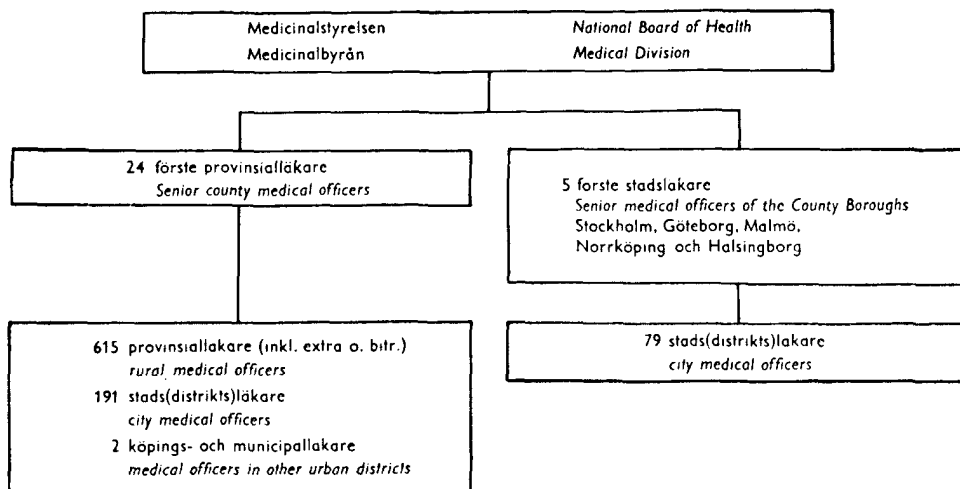
Tjänsteläkarna

Läkare i Sverige bildade i mitten av 1600-talet en sammanslutning, collegium medicorum, för tillvaratagande av sina intressen. Enligt kungl. resolution år 1663 ålades dess medlemmar att utöva enskild sjukvård mot en av collegium och magistraten i Stockholm gemensamt upprättad taxa. Vidare hade de vissa skyldigheter i fråga om bekämpande av epidemier. Enligt år 1688 utfärdade privilegier skulle av collegium förordnade provincialmedici svara för sjukvården ute i landet, envar i ett eller flera län. Titeln provincialmedicus utdelades emellertid även till läkare med annan verksamhet. År 1744 utfärdades kungl. instruktion »för de provincialdoktorer, som av Kungl. Maj:t och kronan eller på städernas stater njuta någon viss och ständig lön». Deras huvudsakliga arbetsuppgift var öppen sjukvård, meddelad utan ersättning till fattiga sjuka och i övrigt mot fastställd taxa. Fanns sjukhus (»hospital») inrättat i den stad där tjänsteläkaren bodde, ingick i hans skyldigheter att vårda där intagna sjuka. Genom 1890 års allmänna läkarinstruktion blev stadsläkarinstitutionen föremål för reglering i allmän författning och genom samma instruktion tillkom förste provinsialläkarna för uppgifter, vilka huvudsakligen tillhör den allmänna hälso- och sjukvården. Tjänsteläkarväsendet som numera regleras i allmänna läkarinstruktionen av år 1930, innefattar icke blott provinsial- och stads-läkare utan även köpings- och municipalläkare samt av kommuner eller län avlönade extra provinsialläkare.

Den 1 januari 1962 fanns 24 förste provinsialläkartjänster, 24 tjänster för biträdande förste provinsialläkare (en i varje län) och 615 tjänster för provinsialläkare (ordinarie, extra och biträdande). De biträdande provinsialläkarna är en relativt ny institution, tillkommen under år 1956. Antalet sådana tjänster var 13.

Nedanstående diagram visar, hur tjänsteläkarväsendet är organiserat. Till skillnad mot diagrammet på sidan 2 illustrerar det emellertid icke hur huvudmannaskapet

PROVINSIAL- och STADSLÄKARVÄSENDET (antal tjänster 1/1 1962) MEDICAL OFFICERS' SERVICE

är fördelat mellan stat, landsting o. s. v. utan hur de olika läkargrupperna är underställda varandra i det hälsovårdande arbetet.

Eftersom varje provinsialläkare (utom de biträdande) har eget distrikt, utgjorde antalet distrikt 602. Av tjänsterna som biträdande förste provinsialläkare innehades 14 av provinsialläkare. Av de 615 provinsialläkarbefattningarna var 113 vakanta med eller utan insatt vikarie (103 ordinarie, 8 biträdande och 2 extra). Antalet provinsialläkare var alltså 502.

Av de 103 vakanserna i ordinarie provinsialläkardistrikt uppehölls 47 av svenska vikarier och 23 av utländska läkare. Resten, eller 33, saknade vikarie och sköttes av provinsialläkaren i angränsande distrikt (s. k. dubbelförordnande).

Stads- och stadsdistriktsläkartjänsterna var 275, varav 32 vakanta. I dessa 275 tjänster ingår 84 i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg, varav i varje stad en 1:e stadsläkartjänst jämställd med 1:e provinsialläkartjänst. Köpings- och municipalläkartjänsterna utgjorde 2, varav en vakant med vikarie.

Distriktsvården m. m.

Enligt en år 1920 utfärdad kungörelse skulle statsbidrag till avlöning av distrikts-sköterskor utgå till landsting, landskommun eller sammanslutning av landskommuner, som inom resp. områden anordnat distriktsvård enligt av Kungl. Maj:t godkänd plan. År 1935 genomfördes en distriktsvårdsreform, som innebär, att statsbidrag endast utgår till landsting. Distriktssköterskorna, vilkas verksamhet huvudsakligen är förlagd till landsbygden, har att svara för dels sjukvård i hemmen, dels hälsovård, nämligen spädbarnsvård, skolhygienisk verksamhet, dispensärarbete och bostadstillsyn. Verksamheten regleras genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 juni 1935 angående statsbidrag till distriktsvård och medicinalstyrelsens normalinstruktion för distriktssköterskor (30 juni 1936) och för första distriktssköterskor (20 nov. 1942). Se vidare tabell A 19.

Distriktsskötersketjänsternas antal redovisas i tabell B 6.

I städer som icke deltar i landsting motsvaras distriktssköterskorna av stadssköterskor, sjuksköterskor vid barnavårdscentraler, dispensärer, skolor m. m. Deras antal beräknades år 1957 vara ca 1 150.

Tab. A 19. Distriktssköterskornas verksamhet

Public Health Nurses' activity

År Year	Antal distrikts- sköter- skor No. of nurses	Hembesök per distriktssköterska <i>Home visits per nurse</i> I sjuk- vård <i>Nursing</i>	I hälso- vård <i>Health care</i>	Biträtt vid läkarmot- tagning i häl- sovård. Ggr per sköterska <i>Assisted Doctor in Health work. Times per nurse</i>
1950	1 264	699	468	43
1955	1 502	799	374	35
1959	1 566	824	317	31
1960	1 598	825	304	35
1961	1 620	785	293	29

Talen är sammanställda från landstingens årsberättelser angående distriktsvården. I antalet distriktssköterskor ingår vikarier men icke första distriktssköterskor. Hela antalet hembesök för sjukvård år 1961 var 1 271 190 och för hälsovård 474 437 varav 401 245 i spädbarns- och småbarnsvård. Dessutom mottogs 1 220 996 besök av patienter i distriktssköterskornas egen mottagning, därav 223 932 i hälsovård.

Tab. A 20. Den förebyggande mödra- och barnvården år 1961

Källa: Mödra- och barnvårdsorganens årsberättelser.

Län, städer Counties, county boroughs	Antal hälsovårdsorgan Services							Barnaföderskor Mothers						
	Mödravårdscentraler, typ I Type I Maternal Welfare Centres	Barnavårdscentraler, typ I Type I Child Welfare Centres	Mödravårdscentraler, typ II	Barnavårdscentraler, typ II	Mödra- och barnavårdscentraler, typ II	Barnavårdstationer Child welfare stations	Mödra- och barnavårdstationer	Mödra- och barnavårdsfilialer Mat. and child welfare branches	Hela antalet ² Total number of mothers	Övervakade Supervised		Medeltal besök per barnaföderska ³ Visits per mother		
										Antal Number	%	hos läkaren	hos barnmorskan	hembesök av barnmorskan
1 Stockholms stad	13	66	—	1	—	—	—	}	18 752	8 460	}	4,5	4,0	0,6
2 Stockholms län	5	9	2	3	—	5	27		63	6 199		3,3	4,7	1,0
3 Uppsala län	2	4	1	—	1	1	9	8	3 048	2 701	..	2,8	5,1	0,8
4 Södermanlands län ...	1	6	4	2	—	4	11	32	3 177	3 150	99	2,8	5,2	0,8
5 Norrköpings stad	2	3	—	—	—	—	—	}	4 684	1 186	}	4,0	4,8	0,2
6 Östergötlands län i övr.	3	2	1	—	—	3	20		28	3 446		3,2	5,0	1,4
7 Jönköpings län	1	5	7	5	—	3	15	38	3 957	3 592	91	3,3	4,6	1,1
8 Kronobergs län	1	1	—	—	—	2	20	27	1 931	1 788	93	3,2	5,3	1,7
9 Kalmar läns norra ...	1	1	1	—	—	3	11	15	}	1 051	}	2,9	4,2	0,9
10 Kalmar läns södra ...	1	—	2	2	1	5	10	15		1 841		3,2	5,0	0,3
11 Gotlands län	—	1	1	—	—	—	7	4	740	620	84	2,4	3,2	1,5
12 Blekinge län	1	2	—	—	—	1	15	14	1 850	1 739	94	2,5	5,8	0,9
13 Kristianstads län	2	2	2	1	—	7	21	20	3 674	2 631	..	2,4	6,7	0,9
14 Malmö stad	1	8	—	—	—	—	—	—	3 369	1 691	50	3,4	1,7	—
15 Hälsingborgs stad ...	1	5	—	—	—	—	—	—	986	461	47	4,4	7,0	1,1
16 Malmöhus län i övr. ...	1	2	2	—	4	6	17	28	3 957	3 358	..	2,9	4,9	0,8
17 Hallands län	1	1	2	1	—	4	12	22	2 308	1 792	78	3,1	3,5	0,7
18 Göteborgs stad	7	29	—	—	—	—	—	—	6 213	4 779	77	3,5	4,5	1,0
19 Göt. o. Boh. l. i övr.	2	2	1	1	—	2	23	47	3 263	2 938	90	2,9	6,5	1,3
20 Älvsborgs län	2	5	5	4	—	1	33	58	4 686	4 028	86	2,5	5,2	1,1
21 Skaraborgs län	3	3	—	—	—	1	25	15	3 463	2 498	72	2,6	5,5	0,8
22 Värmlands län	1	1	3	1	1	5	30	45	3 762	3 363	89	3,0	4,4	1,3
23 Örebro län	1	1	4	5	—	7	15	23	3 482	3 047	88	2,9	5,9	1,5
24 Västmanlands län ...	1	3	3	2	1	8	12	15	3 590	3 118	87	2,9	5,0	1,0
25 Kopparbergs län	1	1	2	2	4	—	25	28	3 908	4 052	..	2,6	5,6	1,0
26 Gävle stad	1	2	—	—	—	—	—	2	}	987	}	2,8	6,0	0,8
27 Gävleborgs län i övr.	3	1	3	3	—	6	23	22		2 958		2,5	4,1	1,7
28 Västernorrlands län ..	2	3	2	1	1	6	28	30	3 529	3 349	95	2,8	5,3	1,5
29 Jämtlands län	1	1	—	—	—	—	22	58	1 730	1 887	..	2,7	3,7	1,1
30 Västerbottens län	2	2	—	—	—	—	36	119	3 490	3 301	95	2,9	2,9	0,5
31 Norrbottens län	2	4	4	—	1	2	30	129	4 453	4 620	..	3,0	3,2	1,3
32 Summa Total	66	176	52	34	14	82	497	705	104 890	90 631	86	3,1	4,7	1,0

¹ Dessutom mottagningar på tjänsteresor till avlägsen belägna platser.

² Uppgifterna om hela antalet barnaföderskor avser förlösta mödrar enligt tabell D 11, sidorna 92—93, men då dessa icke helt svarar mot inom resp. hälso-

och sjukvårdsområde övervakade mödrar, har procenttal icke ansetts böra uträknas för varje sådant område. Även de utsatta talen bör uppfattas som endast approximativt riktiga.

³ Inkluderar i kolumnerna »besök hos läkaren» och

Maternity and child welfare

Spädbarn Infants						Småbarn Little children									Utgifter för driften, kr Running cost	
Antal levande födda* Number of live born	därav över- vakade supervised		Medeltal besök per spädbarn Visits per infant			Antal över- vakade ettåringar Number supervised one year old children	Medeltal besök per 1-åring Visits per one year old child			Antal över- vakade 2-7- åringar Number super- vised 2-7 years	Medeltal besök per 2-7-åring Visits per 2-7 year old child					
	Antal Number	%	hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan		hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan		hos läkaren	hos sjuksköterskan	hembesök av sjuk- sköterskan			
10 632	9 629	91	4,1	1,9	4,6	7 593	2,1	0,3	1,0	23 529	1,6	0,3	0,7	3 168 941	1	
8 473	8 186	97	3,2	2,2	3,1	6 347	1,0	0,5	0,5	13 186	0,9	0,4	0,4	924 155	2	
2 649	2 605	98	4,4	0,7	4,8	2 532	2,2	0,4	1,6	5 199	1,0	0,2	1,0	500 840	3	
3 209	3 151	98	4,1	0,9	3,5	2 995	1,4	0,5	1,1	7 873	0,8	0,3	0,6	459 990	4	
} 4 752	1 193	} 100	5,0	1,5	5,0	1 181	1,7	0,2	0,3	3 334	1,0	0,2	0,2	286 182	5	
	3 536		3,8	0,5	4,7	3 800	1,1	0,2	1,1	8 603	0,8	0,2	0,8	564 830	6	
3 896	3 838	99	3,6	0,7	3,4	3 570	1,5	0,3	0,8	8 692	1,0	0,3	0,5	596 466	7	
1 933	1 912	99	3,6	0,6	5,2	1 601	1,3	0,2	0,9	3 683	0,7	0,3	0,5	273 188	8	
} 2 950	1 159	} 98	3,5	0,5	5,5	1 077	1,4	0,2	1,3	3 992	1,0	0,1	0,8	180 990	9	
	1 731		3,6	0,8	5,1	1 749	1,3	0,3	0,8	3 435	0,8	0,2	0,5	244 152	10	
750	676	90	4,3	0,6	5,0	683	0,6	0,2	1,3	2 092	0,4	0,2	1,0	122 698	11	
1 860	1 803	97	3,8	1,9	4,2	1 867	1,2	0,6	1,2	5 251	0,6	0,3	0,9	206 972	12	
3 215	3 111	97	3,4	0,7	4,1	2 963	1,2	0,3	1,3	9 613	0,7	0,2	0,8	322 472	13	
3 342	3 290	98	5,4	3,0	4,8	3 027	1,3	1,8	0,2	8 545	0,3	1,8	0,2	787 569	14	
983	917	93	5,4	8,4	4,0	798	2,5	4,6	1,8	3 534	1,2	2,5	0,5	270 990	15	
4 369	4 072	93	3,1	1,7	3,8	3 492	1,2	0,7	0,8	7 079	0,9	0,7	0,6	651 476	16	
2 271	2 237	99	3,7	0,4	4,3	1 920	0,9	0,2	1,1	5 075	0,5	0,2	0,9	246 871	17	
6 106	5 883	96	3,2	3,2	4,5	5 161	0,9	0,5	1,1	15 026	0,6	0,2	0,7	1 331 646	18	
3 261	3 145	96	3,6	2,2	5,1	3 282	1,1	1,0	1,3	9 295	0,6	0,5	0,7	364 524	19	
4 846	4 762	98	4,2	1,1	4,6	4 735	1,8	0,5	1,4	8 998	0,8	0,3	0,7	694 892	20	
3 414	3 358	98	2,7	0,8	5,1	2 930	1,1	0,3	1,2	6 280	0,7	0,2	0,8	268 644	21	
3 748	3 623	97	3,7	0,9	4,3	3 338	1,7	0,3	1,2	7 290	1,0	0,2	0,8	513 396	22	
3 454	3 418	99	3,9	1,0	4,4	3 242	1,3	0,4	1,1	8 274	0,9	0,4	0,8	594 021	23	
3 637	3 622	100	3,9	1,5	3,6	3 581	1,5	0,6	1,0	9 767	0,8	0,4	0,6	519 152	24	
3 900	3 875	99	3,3	0,9	3,8	3 525	1,5	0,2	1,1	2 887	1,1	0,1	0,8	519 865	25	
} 3 974	823	} 98	5,0	0,9	5,3	719	1,9	0,3	1,2	2 645	1,1	0,3	0,6	192 832	26	
	3 084		3,5	0,9	4,8	3 202	1,3	0,3	1,5	6 039	0,7	0,1	0,6	442 367	27	
3 511	3 456	98	3,3	0,7	5,5	3 519	1,1	0,2	1,7	11 356	0,6	0,2	1,0	622 710	28	
1 725	1 701	99	3,3	0,3	4,7	1 774	1,5	0,3	1,9	7 574	0,9	0,1	1,1	285 172	29	
3 477	3 431	99	3,2	0,1	4,0	3 504	1,1	0,1	1,9	7 024	0,6	0,1	1,3	370 820	30	
4 452	4 341	98	3,2	0,5	5,7	4 365	1,2	0,2	1,9	15 073	0,7	0,1	1,3	962 517	31	
104 789	101 568	97	3,7	1,4	4,4	94 072	1,4	0,5	1,2	240 243	0,9	0,4	0,7	17 491 340	32	

*besök hos barnmorskan» även kvinnor, som er-
hållit eftervård.

* Preliminär uppgift ur »Folkmängden inom ad-
ministrativa områden» den 31/12 1961 (SOS).

5 Procenttalen är endast approximativt riktiga för
hälso- och sjukvårdsområdena, emedan icke alla
där övervakade barn nödvändigtvis tillhör den
kyrkobokförda befolkningen.

Den förebyggande mödra- och barnavården

Bland de befolkningspolitiska åtgärderna under 1930-talet i anledning av den sjunkande nativiteten ingick, fr. o. m. år 1938, statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård. Bidragen utgår för närvarande enligt kungörelse den 15 juni 1944 till landstingskommun eller stad, som ej tillhör landstingskommun.

Den förebyggande mödra- och barnavården är en organisation för kostnadsfri hälsokontroll av blivande och nyblivna mödrar och av barn i förskoleåldern. Verksamheten består främst av mottagningar hos organens (centralernas, stationernas etc.) läkare, barnmorskor och sjuksköterskor samt av besök i hemmet. Mödrarna erhåller alla de läkemedel som erfordras för behandling av graviditetskomplikationer och både mödrar och barn erhåller behövliga skyddsläkemedel, såsom vitamin- och järnpreparat o. s. v. Mödragymnastik anordnas. Råd ges också angående födelsekontroll. Även resorna till mottagningarna är kostnadsfria. Organisationen omfattar hela landet.

Uppgifter om antalet mödra- och barnavårdscentraler och -stationer, övervakade mödrar och barn samt om kostnaden för verksamheten lämnas i tab. A 20.

Förlossningsvården

Statsbidrag till uppförande eller inrättande av *förlossningsanstalter* utgår enligt kungl. kungörelse den 21 juni 1937.

Antalet anstalter och vårdplatser för förlossningsvård utgjorde den 31 december 1961:

	Typ I Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Typ II Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Typ III Antal anstal- ter	Antal vård- platser	Summa Antal anstal- ter	Antal vård- platser
Lasarett (inkl. bb-hus)	44	2 297	59	865	—	—	103	3 162
Sjukstugor m. m.	—	—	39	278	3	25	42	303
Fristående förloss- ningshem	—	—	—	—	11	56	11	56
Summa	44	2 297	98	1 143	14	81	156	3 521

Typindelningen förklaras i not till tabell D 11. De två kvinnoklinikerna på Sahlgrenska sjukhuset har här räknats som en anstalt.

Barnmorskeväsendet reglerades för hela riket första gången på 1780-talet. År 1908 ålades primärkommunerna att anställa distriktsbarnmorskor och denna skyldighet har från och med 1920 överflyttats på landstingen och städerna utom landsting. Nu gällande författning är daterad den 3 juni 1955. Verksamhetens omfattning under år 1961 belyses av följande approximativa uppgifter: hemförlossningar, varvid barnmorska biträdd, 450; läkarmottagningar i förebyggande syfte, varvid barnmorska biträdd, 25 800; egna mottagningar 52 000, besök (på egna mottagningar) för kontroll och rådgivning, 314 700; hembesök för förvård 65 000, för eftervård 16 100, för barnavård 1 000, för sjukvård 4 000. Distriktsbarnmorskorna kan även åläggas tjänstgöring i sluten vård; de har under sådan tjänstgöring biträdd vid 5 200 förlossningar.

Antalet tjänster för barnmorskor redovisas i tabell B 6. Beträffande förlossningar m. m. se i övrigt kap. D, f.

Lungsjukvården

Den slutna vården. En sammanfattning av den slutna vårdens platstillgång vid slutet av år 1961, vad avser lungsjukvård och kirurgisk tuberkulos, ter sig sålunda:

	Antal anstalter	Antal vård- platser
Lasarettskliniker för medicinsk lungsjukvård	8	818
Thoraxkirurgiska lasarettskliniker	5	280
Sanatorier för lungsjukdomar	28	4 125
Apelvikens kustsanatorium	1	148
Tbc-avdelningar vid mentalsjukhus.....	3	309
Tbc-sjukstugor	1	71
Summa	46	5 751

På en del av dessa platser vårdas tillfälligt andra långvarigt kroppssjuka än lungsjuka. I den mån särskilda platser är mera varaktigt avdelade för ändamålet är de dock icke medräknade här. Vad angår Apelvikens kustsanatorium skall anmärkas, att detta jämte fall av led-, ben- och körteltuberkulos, efterbehandlar poliofall m. fl. De tre mentalsjukhusen med tuberkulosavdelningar är Ulleråkers, S:t Lars och Umedalens sjukhus. I översikten av vårdformerna i tabell A 2 liksom i tabell A 4, där också intagningar och vårddagar för tuberkulosvården redovisas, och tabell A 13, har dessa avdelningar räknats till mentalsjukvården. Thoraxkirurgin och Apelvikens sanatorium har i tabellerna A 2, A 4 m. fl. räknats till »lasarettsvård och liknande».

Dispensärerna. Enligt den år 1937 genomförda dispensärorganisationen är landet indelat i dispensärdistrikt, som i regel förestås av tjänsteläkare.

I tabell A 21 återges i sammandrag vissa statistiska data ur Svenska Nationalföreningens kvartalsskrift (1962, nr 3), som belyser verksamhetens omfattning.

Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar. Sedan den 1 oktober 1946 har i medicinalstyrelsens regi en systematisk undersökning av svenska folket medelst skärmbildsfotografering (röntgenfotografering) pågått i syfte att på ett tidigt stadium upptäcka fall av lungtuberkulos och bringa dessa under behandling.

Alla personer, som fyllt 10 år, har rätt att bli undersökta, men även en del barn under denna ålder har medtagits. Vilka län, som besökts, och antalet i dem undersökta civila personer (utom patienter vid mentalsjukhus) framgår av tabell D 6.

Verksamhetens totala omfattning framgår av följande uppgifter om antalet undersökta personer. För fullständighetens skull har även den inom försvarsväsendet bedrivna verksamheten här medtagits.

De undersökta militärerna torde i en del fall ha blivit undersökta även i egenkap av civila personer och även en del civila har undersökts mer än en gång.

	Civil allmän- het	Patienter på mental- sjukhus	Militärer
År 1946.....	22 635	—	25 104
» 1947.....	277 387	20 856	105 452
» 1948.....	524 184	—	116 973
» 1949.....	424 163	—	160 362
» 1950.....	621 091	—	97 232
» 1951.....	624 824	—	187 616
» 1952.....	566 581	—	176 612
» 1953.....	523 322	—	172 999
» 1954.....	510 386	—	175 699
» 1955.....	526 042	—	138 892
» 1956.....	456 494	—	114 626
» 1957.....	321 534	—	131 393
» 1958.....	277 976	—	156 755
» 1959.....	351 576	—	148 459
» 1960.....	339 791	—	151 962
» 1961.....	296 317	26 074	149 437

Driftkostnaderna för det civila klientelet uppgick kalenderåret 1961 till 975 165 kr. Dessutom bestrider staten ensam kostnaderna för den centrala granskningen m. m. av skärmbilderna. Denna granskning kostade budgetåret 1960/61 503 036 kr. För nyanskaffning av materiel till skärmbildsverksamheten betalade staten 328 257 kr.

Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar bidrog till dispensärverksamheten med 143 519 kr år 1961. Vid landets central- och studentdispensärer har med bidrag från Nationalföreningen 61 289 personer röntgenundersökts. En ambulerande operationsgrupp har på föreningens bekostnad varit i verksamhet t. o. m. 30 juni. Kostnaden härför uppgick till 65 878 kr.

Till vetenskaplig forskning rörande tuberkulos och lungsjukdomar har föreningen utbetalat 326 805 kr, till forskning rörande hjärt- och kärlsjukdomar 711 992 kr. För studier och eftervård har till f. d. sanatoriepatienter utbetalats 445 439 kr.

Uppgifter om tuberkulosens utbredning återfinnes i kapitel D, b.

Epileptikervården

Av landets ca 50 000 epilepsisjuka behandlas mer än 95 % i öppen vård. Detta sker hos privatpraktiserande läkare och tjänsteläkare samt vid medicinska, pediatrika och neurologiska polikliniker men även vid läkarmottagning för öppen vård vid epilepsisjukhuset Vilhelmsro, Jönköping och epileptikerhemmet Stora Sköndal utanför Stockholm.

Personer som arbetar inom den öppna epileptikervården skall bland annat verka för att de epilepsisjuka i största möjliga utsträckning beredes möjlighet att kvarstanna i sin vanliga miljö. Detta möjliggöres framför allt genom ett rätt utnyttjande av moderna antiepileptika. Dessutom krävs emellertid en förståelsefull inställning hos de myndigheter och organisationer, som har att ta ställning till de epilepsisjukas utbildnings- och anställningsproblem. Här kan nämnas skolöverstyrelsens handledning »Skolhygien» av år 1947, i vilken rekommenderas, att det epilepsisjuka barnet så långt som möjligt bör få delta i vanlig skolundervisning.

Riksföreningen för svensk epileptikervård, som bildades 1954, har till uppgift att verka för ökad förståelse för de epilepsisjukas problem. I samarbete med British League Against Epilepsy har föreningen utgivit ett identitetsmärke och ett identitetskort att bäras av de epilepsisjuka.

Antalet vårdplatser m. m. redovisas i tabellerna A 1—A 4, A 13 m. fl.

Tab. A 21. Verksamheten vid centraldispensärerna år 1961 *Central dispensaries for TB*

Källa: Centraldispensärernas årsberättelser bearbetade inom Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar. Se föreningens kvartalsskrift 1962, nr 3.

Län, städer <i>Counties, county boroughs</i>	Antal central- dispensärer <i>No. of dispens- aries</i>	Undersökta nyttillkomna personer <i>New cases examined</i>	Röntgenunder- sökningar <i>No. of X-ray examinations</i>	Calmette- vaccinationer <i>No. of BCG vaccinations</i>	TB-undersökningar ¹ <i>TB-tests</i>
Stockholms stad	1	7 618	72 616	588	8 751
Stockholms län	4	4 037	15 982	59	1 418
Uppsala län	1	5 137	18 913	189	573
Södermanlands län	2	6 298	13 366	13	408
Norrköpings stad	1	3 539	8 120	101	98
Östergötlands län i övr.	2	4 787	10 669	—	689
Jönköpings län	3	5 397	16 334	200	686
Kronobergs län	2	3 451	9 358	70	497
Kalmar län (norra o. södra)	3	5 304	11 032	564	321
Gotlands län	1	2 321	4 025	39	65
Blekinge län	2	3 259	7 304	6	707
Kristanstats län	2	5 180	8 416	45	379
Malmö stad	1	9 265	37 151	1 113	1 197
Hälsingborgs stad	1	4 578	7 261	291	48
Malmöhus län i övr.	1	5 232	27 094	2 505	484
Hallands län	2	3 032	6 437	160	110
Göteborgs stad	1	19 009	56 433	3 327	2 413
Göteborgs o. Bohus län i övr. ..	3	8 761	12 264	1 181	231
Älvsborgs län	3	12 725	22 259	3 681	386
Skaraborgs län.....	1	2 382	4 138	—	64
Värmlands län	3	6 637	12 137	13	352
Örebro län	2	5 246	9 636	16	97
Västmanlands län	1	1 203	8 656	—	204
Kopparbergs län	2	5 195	8 784	216	446
Gävle stad	1	1 163	4 009	177	96
Gävleborgs län i övrigt	2	3 364	6 924	698	1 428
Västernorrlands län	3	6 596	19 939	26	1 280
Jämtlands län	1	3 641	7 106	—	155
Västerbottens län	4	8 269	20 539	158	738
Norrbottens län	5	9 115	42 261	3	1 204
Summa Total 1961	61	171 741	509 163	15 439	25 525
1960	62	164 650	525 602	17 494	25 590
1955	62	152 737	573 319	..	..
1950	58	136 067	503 865	..	..

¹ Avser provtagningar rörande förekomsten av tuberkelbaciller

Tabell A 21

Enligt den år 1937 genomförda dispensärorganisationen är landet indelat i dispensärdistrikt, som i regel förestås av tjänsteläkare. I varje län finns dessutom en eller flera centraldispensärer, som förestås av tuberkulosspecialister och är utrustade med röntgenanläggningar. De största städerna och Älvsborgs län har en något avvikande orga-

nisation med mer centraliserad dispensärverksamhet. Vid universiteten finns särskilda studentdispensärer.

Distriktsdispensärerna utför det förberedande fältarbetet, varefter säkra eller misstänkta tuberkulosfall remitteras till centraldispensären för närmare undersökning, bl. a. medelst röntgen (skärmbildsundersökning). Jämför även översikten sidan 6 och tabell A 7.

Vården av könssjuka

Kostnadsfri undersökning och behandling av personer lidande av eller misstänkta för könssjukdom i smittsamt skede utföres hos vederbörande *tjänsteläkare* och i flertalet städer med över 20 000 invånare på *särskilda polikliniker*. 22 sådana polikliniker har varit anordnade på 21 orter, nämligen Stockholm, Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Linköping, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Malmö, Lund, Hälsingborg, Halmstad, Göteborg, Borås, Karlstad, Örebro, Karlskoga, Västerås, Borlänge, Gävle och Sundsvall. Poliklinikerna i de största städerna förestås av specialutbildade läkare. Vid dessa polikliniker har även ett stort antal personer vårdats, som lidit av könssjukdom i icke smittsamt skede, hudsjukdom o. s. v. Omfattningen av poliklinikernas verksamhet framgår av nedanstående sammanställning.

	Besök i tusental för:	
	Könssjukdom i smittsamt skede etc.	Könssjukdom i icke smittsamt skede etc.
1945	221	89
1950.....	135	105
1955.....	104	100
1956.....	98	102
1957.....	87	102
1958.....	83	103
1959.....	89	97
1960.....	99	89
1961.....	103	87

Det epidemiologiska bekämpandet av de smittsamma könssjukdomarna bedrivs av sundhetsinspektörerna. Dessa är samtliga förste provinsialläkare, en var för sitt län, samt dessutom förste stadsläkarna i Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg, en var för sin stad. I Stockholms stad och län finnes en särskild sundhetsinspektör. Sundhetsinspektörerna ombesörjer efterforskandet av smittkällor och återförandet till läkare av sådana personer, som avbrutit behandlingen, innan denna ansetts slutförd.

Som medhjälpare åt läkarna vid poliklinikerna i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt som biträde åt sundhetsinspektörerna i vederbörande stad är ett antal socialkuratorer anställda.

Sundhetsinspektörernas verksamhet framgår av nedanstående uppgifter, som hämtats från deras till medicinalstyrelsen ingivna rapporter.

Antal personer, som år 1961 anmälts som misstänkta smittkällor, var 13 954. I fråga om 2 954 fall kunde de anmälda styrka smittfrihet, under det att 7 291 misstänkta smittkällor erhöll läkarbehandling.

Antalet personer, som anmälts på grund av underlåtelse att följa lagens föreskrifter eller för avbrott i behandlingen var 2 855. I 1 741 fall hade anmälan gjorts till hälsovårds- eller polismyndighet.

Uppgifter om de veneriska sjukdomarnas utbredning återfinnes i kapitel D, b.

Den abortförebyggande verksamheten

avser enligt av medicinalstyrelsen fastställd normalinstruktion »att på ett personilgt sätt taga sig an kvinna, som råkat i ett icke önskat havandeskap och härav drivits till abortönskan, hjälpa henne igenom svårigheterna och förmå henne att föda barnet. Om indikation för legal abort kan anses föreligga och kvinnan vidhåller sin önskan om abort, skall hon förhjälpas därtill». För denna verksamhet utgår statsbidrag enligt kungl. kungörelse den 21 december 1945 (SFS 1945: 863) till lands-

ting eller stad utom landsting på villkor bl. a. att verksamheten ingår i av medicinalstyrelsen godkänd plan, att den utövas vid särskilda rådgivningsbyråer, till vilka skall vara knutna legitimerade läkare och kvinnliga kuratorer, och att avgift icke uttages för meddelande av råd eller i samband därmed utfärdat intyg. Dessutom ger en del av byråerna råd i andra sexualfrågor, bl. a. rörande preventivmedel. Se även kap. D, g.

Utbyggnaden av den abortförebyggande verksamheten sker för närvarande icke i någon större utsträckning i avvaktan på slutbehandlingen av förslag till omorganisation, som framlagts av 1955 års familjerådgivningskommitté.

Vid slutet av år 1961 fanns 19 rådgivningsbyråer, nämligen en i Stockholms stad, två i Stockholms län (Danderyd och Södertälje), en i Uppsala län (Uppsala), två i Östergötlands län (Linköping och Motala), en i Gotlands län (Visby), Malmö stad, Hälsingborgs stad, Malmöhus län (Lund), Göteborgs stad, Värmlands län (Karlstad), Västmanlands län (Västerås), Kopparbergs län (Falun), Gävle stad gemensamt med Gävleborgs län (Gävle), Gävleborgs län i övrigt (Hudiksvall), två i Västernorrlands län (Sundsvall och Örnsköldsvik) och en i Norrbottens län (Boden). Till verksamheten var enligt årsberättelserna sammanlagt knutna 22 läkare, konsulter oräknade, och 43 kuratorer, varav 32 heltidsanställda. Antalet under året nyinskrivna kvinnor var 4 507. För dem som med byråernas bistånd ansökt om legal abort beviljades sådan i 1 483 fall, d. v. s. 33 %. Av de under året enligt lagen om avbrytande av havandeskap utförda 2 909 aborterna utgjorde de genom rådgivningsbyråerna förmedlade abortingreppen 51 %. (Hela antalet aborter enligt lagen om avbrytande av havandeskap redovisas i kapitel D, g. Se även kapitel D, f.)

Statens kostnader uppgick budgetåret 1960/61 till 355 754 kr inräknat medel till kvinnor, som av kurator ansetts ha ett omedelbart behov av hjälp samt ersättning till laboratorier för fastställande av graviditetsreaktion.

Skyddsympningarna

Lag den 28 juli 1958 om *ympning mot smittkoppor* trädde i kraft den 1 januari 1959, då lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppsympning upphörde att gälla. Enligt lagen (2 §) skall barn i regeln undergå ympning före utgången av det kalenderår under vilket barnet fyller fyra år.

Under år 1961 undergick cirka 130 000 personer ympning enligt till länsbyråerna för folkbokföringen inkomna uppgifter.

Jämlikt 7 § i lagen har förste provinsialläkare (förste stadsläkare) under år 1961 medgivit undantag från ympningsplikt ifråga om 758 barn, som till följd av sjukdom, sjukdomsanlag eller allmän svaghet befarats erhålla men av ympningen (år 1959: 473 och 1960: 780).

Föräldrar, som hyser allvarliga betänkligheter mot ympning, kan under förutsättning, som anges i 8 § i lagen, genom beslut av hälsovårdsnämnd få sina barn befriade från ympningsplikt. Sådan befrielse har under år 1961 meddelats ifråga om 606 barn (år 1959: 437 och 1960: 758).

Tillämpningen av våra nuvarande vaccinationsföreskrifter för resande till utlandet har ibland vållat viss irritation hos såväl allmänheten som läkarna. Detta har främst sammanhängt med att Azorerna, Kanarieöarna, Madeira och Marocko fallit utanför den frizon, som hittills bildats av Europa, USA och Canada. Från och med 1962 kommer emellertid frizonen att utökas med nyssnämnda livligt turistbesökta områden utanför Europa. Bestämmelser med samma innehåll kommer att få giltighet i hela Norden.

Under år 1961 har de fortsatta *polioympningarna* i offentlig regi jämte enskilda sådana omfattat 1,11 miljoner personer. Bidrag av statsmedel har lämnats dels till

den tredje injektionen åt vissa tidigare ympade, och dels till nyymplingar av personer födda 1910 och senare t. o. m. 30/6 1960. Dessutom har, utanför det offentliga ympningsprogrammet ett icke obetydligt antal personer vaccinerats enskilt. Detta innebär, att efter de under 1961 genomförda ympningarna cirka 3,77 miljoner av befolkningen erhållit ett grundläggande ymskydd mot polio. Anslutningen till vaccinationen har varit mycket växlande inom olika delar av landet. Den har varit god bland barn, cirka 90 %, men sämre i fråga om vuxna. Detta är en farlig lucka, då polio numera visar tendens att framförallt angripa personer i de arbetsföra ålderna.

Karantänsväsendet

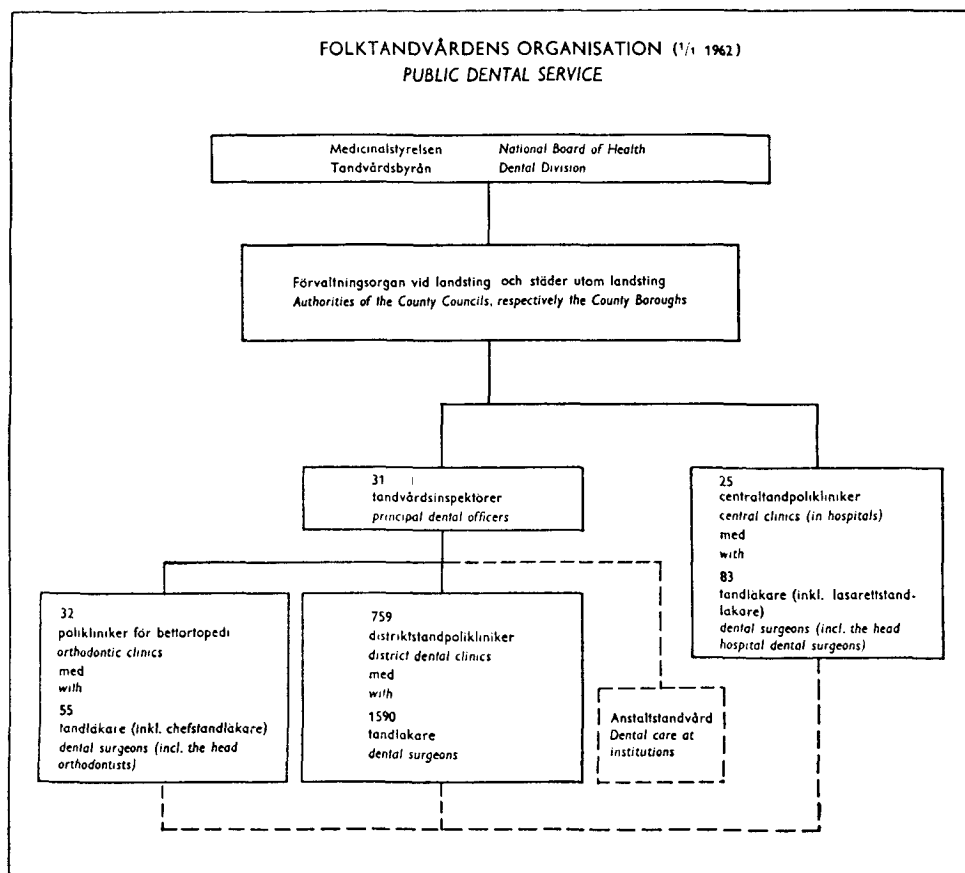
Jämlikt 3 § karantänskungörelsen den 24 april 1953 (SFS 1953: 222) var år 1961 följande 9 hamnstäder karantänsstationer, nämligen Stockholm, Kalmar, Malmö, Helsingborg, Göteborg, Gävle, Sundsvall, Umeå och Luleå. Bevis om rättutrotning och om befrielse från rättutrotning fick — förutom av hälsovårdsnämnd i ovan nämnda 9 karantänsstationer — utfärdas av hälsovårdsnämnderna i följande 34 av medicinalstyrelsen härför godkända hamnar, nämligen Falkenberg, Halmstad, Hudiksvall, Härnösand, Höganäs, Karlshamn, Karlskrona, Karlstad, Kristinehamn, Köping, Landskrona, Lidköping, Lysekil, Norrköping, Nynäshamn, Oskarshamn, Otterbäcken, Annehärads kommun, Oxelösund, Piteå, Simrishamn, Slite, Smögen, Södertälje, Sölvesborg, Trelleborg, Uddevalla, Varberg, Visby, Västervik, Västerås, Ystad, Åhus, Örnsköldsvik.

Som tullflygplatser med internationell karaktär fungerade Stockholm-Arlanda, Stockholm-Bromma, Göteborg-Torslanda och Malmö-Bulltofta.

e. Folk tandvården

Första kungörelsen angående statsbidrag till folk tandvård trädde i kraft den 1 januari 1939. Den har sedermera ersatts av kungl. kungörelserna den 1 januari 1951 och den 26 maj 1961 (SFS 1961: 278).

Uppgifter rörande verksamhetens omfattning samt utgifter och inkomster för driften lämnas i tabellerna A 22 och A 23 jämte kommentarer.

Tab. A 22. Folktandvård. Verksamheten år 1961 *Public dental care*

Källa: Årlig rapport från huvudmännen (landsting och städer utom landsting).

Huvudman (landsting, städer utom landsting) <i>Responsible authority (counties, county boroughs)</i>	Antal tandpoli- kliniker den 1/1 1962 <i>Dental clinics</i>			Antal tandläk. den 1/1 1962 vid <i>No. of dental surgeons</i>			Antal vid distriktstandpoli- klinikerna behandlade <i>Number of patients treated at district dental clinics</i>				Arbetstimmar av tandläkare i tand- vård (i distr.) <i>Hours worked at district policlinics</i>	
	central central	distrikts- dis- trict	för tand- regle- ring for ortho- don- tics	central- tand- poli- klini- kerna central	distrikts- tand- poli- klini- kerna dis- trict	pol. för tand- regle- ring for ortho- don- tics	barn children		vuxna adults		hela antalet total	därav i org. barn- tandv. thereof org. child dental care
							full- ständigt compl. treat- ment	parti- tiellt partial treat- ment	full- ständigt compl. treat- ment	parti- tiellt partial treat- ment		
Stockholms stad ...	3	86	3	40	172	15	74 237	1 851	3 586	5 255	227 583	182 741
Stockholms län	—	35	2	—	104	1	46 599	1 442	12 348	21 631	171 951	100 588
Uppsala län	1	16	1	3	43	2	23 911	646	8 255	8 607	73 535	42 259
Södermanlands län .	1	15	1	2	51	2	29 294	1 372	13 376	12 095	89 985	51 899
Norrköpings stad ...	1	5	—	2	17	—	10 843	1 253	1 203	4 195	30 925	24 137
Östergötl. län i övr.	1	24	1	2	49	1	31 095	1 187	8 148	13 526	88 484	60 149
Jönköpings län	1	33	1	2	61	1	30 991	2 808	12 822	13 350	112 257	68 588
Kronoberg län	1	18	1	1	25	1	8 892	596	3 653	2 816	35 901	22 701
Kalmar läns norra..	—	16	—	—	24	—	9 145	882	5 729	3 395	37 499	21 268
Kalmar läns södra..	1	18	1	2	33	1	17 189	774	4 652	8 580	52 248	34 154
Gotlands län	—	9	—	—	11	—	5 432	732	2 763	4 171	25 601	15 198
Blekinge län	—	17	—	—	33	1	13 935	775	3 642	7 355	59 404	34 567
Kristianstads län...	1	33	3	2	50	3	25 967	1 877	8 468	7 700	91 782	54 592
Malmö stad	1	20	1	1	53	1	25 263	3 401	1 564	3 727	183 756	167 657
Hälsingborgs stad ..	—	4	—	—	20	—	7 551	1 026	621	3 307	30 338	19 183
Malmöhus län i övr.	1	36	3	2	81	4	30 964	1 935	12 372	12 572	133 587	81 506
Hallands län	1	18	1	1	35	2	19 793	1 859	4 885	7 537	68 063	45 480
Göteborgs stad	1	30	1	5	123	6	42 937	2 475	7 164	17 941	180 890	120 758
Göteb. o. Bohus län i övr.	1	24	1	2	40	1	16 530	2 742	7 764	9 159	67 890	41 228
Älvsborgs län	2	47	2	4	87	2	38 412	2 037	14 804	14 111	149 496	94 593
Skaraborgs län.....	1	13	—	1	34	—	17 965	583	5 567	8 430	56 878	30 470
Värmlands län	1	28	1	2	72	2	21 892	2 484	9 091	16 419	98 806	56 959
Örebro län	—	14	1	—	37	2	17 634	992	3 199	4 031	59 240	41 802
Västmanlands län .	1	20	1	2	40	1	23 551	1 906	6 854	8 903	69 782	46 419
Kopparbergs län ...	1	32	1	2	53	2	27 952	1 604	11 775	10 875	84 749	50 565
Gävle stad	—	3	—	—	11	—	6 088	226	2 225	2 600	15 796	9 085
Gävleborgs län i övr.	—	26	2	—	52	2	26 989	2 734	11 794	16 258	85 407	50 152
Västernorrlands län	—	31	1	—	62	1	27 068	1 194	8 287	10 570	91 026	55 807
Jämtlands län	1	26	1	2	34	1	14 110	1 815	5 390	6 291	59 836	34 984
Västerbottens län ..	1	25	—	1	20	—	17 451	3 089	4 896	10 732	47 471	33 872
Norrbottnens län ...	1	37	1	2	63	—	34 613	2 421	12 049	25 082	111 443	64 390
Summa Total	25	759	32	83	1 590	55	744 293	50 718	218 946	301 221	2 591 609	1 657 751
därav landsting <i>Counties</i>	19	611	27	35	1 194	33	577 374	40 486	202 583	264 196	2 022 321	1 234 190
städer utom lands- ting <i>County boroughs</i>	6	148	5	48	396	22	166 919	10 232	16 363	37 025	569 288	423 561
Summa Total 1960..	24	742	28	81	1 514	53	719 850	52 400	217 724	281 211	2 516 919	1 596 057
» » 1959..	23	713	24	74	1 478	45	713 137	54 353	208 305	268 660	2 521 440	1 552 314
» » 1955..	19	596	..	33	1 342	..	608 920	60 487	166 850	235 642	2 056 021	1 296 398
» » 1950..	13	401	..	16	664	..	281 702	66 042	85 404	143 147	1 055 345	631 780

¹ I dessa siffror ingår ej uppgifter från tandläkarhögskolans i Malmö barntandvårdsavdelning.

Tabell A 22

Tandpoliklinikerna och tandläkarna. Centrtaltandpoliklinikerna är förlagda till vissa lasarett, utom Eastmaninstitutet i Stockholm, som är fristående. Det senare är samtidigt utbildningsanstalt och även organisatoriskt inlemmat i distriktsvården. Bland de ovan redovisade distriktstandpoliklinikerna fanns 49, där verksamheten vid årsskiftet 1961/62 var tillfälligt nedlagd. Till vissa distriktstandpolikliniker var anslutna annexandpolikliniker, tillhoppa 46 stycken, varav 9 icke var i verksamhet vid årsskiftet.

De i folktandvården anställda tandläkarna (tillhoppa 1728) utgör 33 % av samtliga verkssamma tandläkare i riket (jfr tab. B 1).

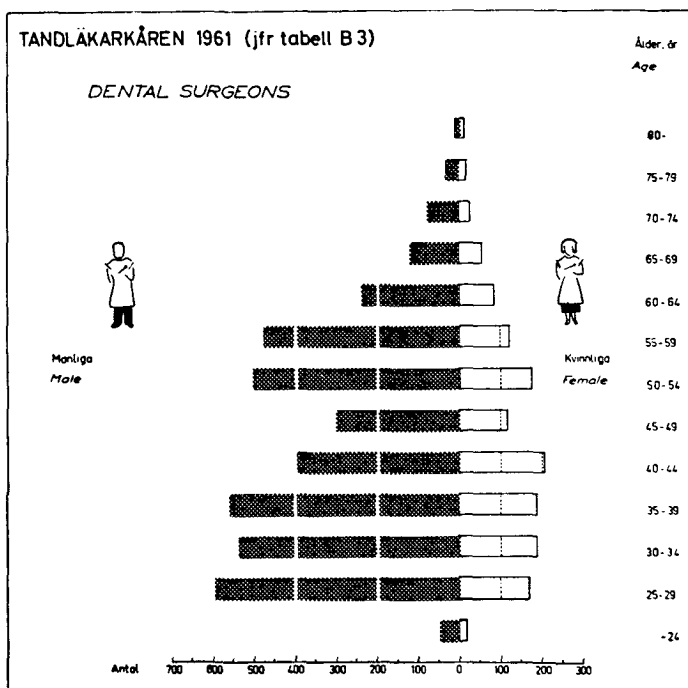
Tabell A 22 redovisar antalet heltidsanställda personer. Antalet tjänster erhålles, om man lägger till 282 vakanser, som icke uppehållits av vikarier. Vakanserna utgjorde alltså 14 % av antalet tjänster. För åren 1958—1960 var motsvarande antal respektive 10,8, 13,3 och 14,2 %. Förutom de heltidsanställda tjänstgjorde ett litet antal deltidspanställda tandläkare.

Behandlade personer. Av de sammanlagt

795 011 barn, som redovisas i tabellen hade 771 380 behandlats i organiserad barntandvård, d. v. s. systematisk behandling av vissa grupper, såsom skolklasser, årskullar eller anstaltsklientel, och 737 672 hade därvid erhållit fullständig behandling. — Till tabellens tal kan för folktandvårdens del tilläggas att vid Eastmaninstitutet behandlades 7 451 barn fullständigt och 7 680 barn partiellt och vid tandläkarhögskolan i Stockholm 507 barn fullständigt och 31 partiellt, allt i organiserad barntandvård. En specialundersökning rörande kommunal tandvård utanför folktandvårdens regi visade, att där behandlades 77 570 barn år 1960, dels av 42 särskilt anställda tandläkare, dels av privatpraktiker. Någon liknande undersökning har ej gjorts 1961.

Arbetstimmar. Av hela antalet timmar vid distriktstandpoliklinikerna utgör de som utförts i organiserad barntandvård 64 %.

Uppgifterna för åren 1950—1960. Uppgifterna om behandlade personer och arbetstimmar hänför sig till de i förspalten angivna åren, medan antalet polikliniker och tandläkare gäller situationen den 1 påföljande januari.

Tab. A 23. Folk tandvårdens utgifter och inkomster för driften år 1961**Distrikts- och centraltandpolikliniker***Public dental care, running cost and receipts*

Källa: Årlig rapport från huvudmännen (landsting och städer utom landsting).

Huvudman (landsting, städer utom landsting) <i>Responsible authority (counties, county boroughs)</i>	Utgifter för driften, 1 000-tal kr <i>Running cost, 1 000 kr</i>			Inkomster att täcka vidstående driftutgifter, 1 000-tal kr <i>Receipts to cover running cost, 1 000 kr</i>				
	Avlö- ningar <i>Salaries</i>	Övrigt utom för lokaler, städning, värme, lyse <i>Other expenses except for premises</i>	Summa <i>Total</i>	Statsbi- drag till driften <i>Subsi- dies from the State</i>	Ärsav- gifter av kom- muner <i>Receipts for child- ren from local au- thorities</i>	Behand- lings- avgifter <i>Fees</i>	Vissa övriga in- komster <i>Other sources</i>	Huvud- mannens (lands- tingets, stadens) kostnad <i>Respon- sible authority</i>
Stockholms stad	11 906	1 934	13 840	677	4	642	90	12 427
Stockholms län	5 710	684	6 394	744	249	1 858	239	3 304
Uppsala län	2 572	658	3 230	382	110	1 090	—	1 648
Södermanlands län	3 317	773	4 090	468	148	1 396	—	2 078
Norrköpings stad	1 160	201	1 361	87	0	330	1	943
Östergötlands län i övr.	3 252	777	4 029	488	153	1 288	66	2 034
Jönköpings län	3 916	1 457	5 373	495	156	1 853	45	2 824
Kronobergs län	1 262	343	1 605	104	32	448	—	1 021
Kalmar läns norra	1 217	313	1 530	145	52	609	0	724
Kalmar läns södra	1 860	490	2 350	254	75	674	137	1 210
Gotlands län	853	163	1 016	87	29	370	—	530
Blekinge län	2 096	291	2 387	222	67	709	—	1 389
Kristianstads län	2 865	849	3 714	412	138	1 213	—	1 951
Malmö stad	2 855	696	3 551	227	—	347	—	2 977
Hälsingborgs stad	970	112	1 082	60	—	228	—	794
Malmöhus län i övrigt	4 898	739	5 637	492	155	1 631	62	3 297
Hallands län	2 308	455	2 763	316	100	769	—	1 578
Göteborgs stad	7 056	1 278	8 334	344	—	1 447	100	6 443
Göteborgs o. Bohus län i övr. .	2 085	891	2 976	251	92	1 023	—	1 610
Älvsborgs län	5 207	1 047	6 254	612	182	2 043	74	3 343
Skaraborgs län	1 916	444	2 360	286	75	955	—	1 044
Värmlands län	3 679	967	4 646	353	115	1 737	—	2 441
Örebro län	2 013	862	2 875	278	76	498	12	2 011
Västmanlands län	2 566	801	3 367	370	117	959	—	1 921
Kopparbergs län	3 329	740	4 069	443	143	1 494	—	1 989
Gävle stad	581	121	702	49	—	216	—	437
Gävleborgs län i övrigt	3 470	793	4 263	419	136	1 533	3	2 172
Västernorrlands län	3 359	1 344	4 703	432	57	1 251	—	2 963
Jämtlands län	2 070	589	2 659	224	69	961	—	1 405
Västerbottens län	2 218	535	2 753	269	102	761	90	1 531
Norrbottens län	4 388	1 241	5 629	554	173	1 759	10	3 133
Summa Total	96 954	22 588	119 542	10 544	2 805	32 092	929	73 172
Därav landsting Counties ..	72 426	18 246	90 672	9 100	2 801	28 882	738	49 151
städer utom landsting County boroughs	24 528	4 342	28 870	1 444	4	3 210	191	24 021
Summa Total 1960	85 550	19 679	105 229	10 255	2 794	30 676	755	60 749
» » 1959	78 720	19 217	97 937	10 304	2 470	29 764	743	54 656
» » 1955	54 318	11 393	65 711	8 736	2 300	21 304	437	32 934

Tabell A 23

Utgifter för driften. Till de redovisade beloppen kommer kostnader för lokaler, städning, värme och lyse. I vissa län bestrides dessa helt eller delvis av huvudmannen men i andra av den primärkommun, där lokalen är belägen, och vad städer utom landsting

beträffar förekommer, att de delvis går utanför sjukvårdsstyrelsens budget. I intetdera fallet ingår de i tabellen. Dock må nämnas, att det faktiskt av huvudmännen utbetalda beloppet uppgick till 8 900 000 kronor, varav 7 205 000 för landstingens och 1 695 000 för städernas del.

f. Apoteken

Apoteksinrättningarna utgöres av självständiga apotek, filialapotek och sjukhusapotek. De självständiga apoteken är i princip privata företag, vilka äges och drives av apotekare enligt av Kungl. Maj:t tilldelade personliga privilegier. Apoteken är numera sammanslutna i ett kollektiv under myndigheternas överinseende, varigenom bl. a. den ekonomiska rörelsefriheten begränsats avsevärt.

Filialapoteken är i administrativt och ekonomiskt avseende knutna till självständiga apotek. Verksamheten för filialapoteken bedrivs oftast i nära samarbete med moderapoteket, vilket möjliggjort förenklingar i fråga om utrustning och arbetsuppgifter under bibehållande av en service, som gör dem praktiskt taget likvärda med självständiga apotek ur allmänhetens synpunkt. De har i regel förlagts till platser, där självständiga apotek icke kan beräknas bli ekonomiskt bärkraftiga samt — framför allt på senare tid — inom områden, som är under utbyggnad till exempel ytterområdena till de större städerna. Vid ändrade förutsättningar omprövas inrättningarnas status, varvid filialapotek kan förändras till självständiga apotek och vice versa. Även sjukhusapoteken fungerar som filialer till självständiga apotek. De är förlagda till de större sjukhusen och uteslutande inriktade på läkemedelsförsörjningen inom dessa.

Som komplement till apoteksinrättningarna finnes speciellt på landsbygden läkemedelsförråd, som tillhandahåller ett begränsat urval av de vanligaste läkemedlen. Förråden fungerar som utlämningsställen för självständiga apotek och förestås av personer utan farmaceutisk examen, vilka förordnats av medicinalstyrelsen efter förslag av vederbörande apoteksinnehavare.

Personalsituationen på apoteken har under senare år karakteriserats av ett alltmer kännbart underskott av farmaceutiskt utbildad personal, som varit särskilt märkbart i fråga om apotekarna. I anledning härav har åtgärder vidtagits i syfte att temporärt öka farmaceutiska institutets utbildningskapacitet.

Antalet apotek, dessas försäljning och personal redovisas i tabell A 24.

Läkemedelsförmåner. Personer som omfattas av den allmänna försäkringen åtnjuter vissa lättnader vid inköp av läkemedel föreskrivna på recept av läkare. Sålunda kan vissa medel erhållas kostnadsfritt, medan för andra en rabatt utgår utgörande hälften av det belopp, varmed läkemedlets pris överstiger tre kronor. Samhällets kostnader för nu nämnda förmåner har uppgått till :

1955.....	kr	39,4 milj.	1959.....	kr	82,4 milj.
1957.....	»	64,0 »	1960.....	»	92,9 »
1958.....	»	74,4 »	1961.....	»	109,0 »

Tab. A 24. Antal apotek, dessas försäljningsbelopp och personal år 1961

Number of pharmacies their sale and personnel

Källa: Årliga uppgifter från apoteken jämte »Svensk Farmaceutisk matrikel» utg. av Farmaceutiska föreningen (antal apotek och personal); uppgifter från Apotekarsocieteten (försäljningen).

Län, städer Counties, county boroughs	Antal apotek No. of pharmacies			Läke- medels- förråd Medi- cine supply	Apotekens försäljning, 1 000 kr Total sale, 1 000 kr	Antal invä- nare per apotek (i 1 000- tal) ¹ Inhab. per phar- macy	Läke- medels- förbruk- ning per invä- nare, kr Sale per inhab.	Apo- teks- inne- havare Pharma- cists, proprie- tors	Apotekspersonal (tjänstgörande) Pharmaceutical personnel		
	Självs- stän- diga inde- pen- dent	Filial- apo- tek branch	Sjuk- hus- apo- tek at hosp- ital						Apo- te- kare Phar- macists	Farm. kand. ² (re- cept.) Bache- lors	Apo- te- ks- elever Pupils
Stockholms stad	49	17	5	7	73 543	12	} 72,3	48	95	325	98
Stockholms län	19	9	—	53	20 055	17		18	20	73	15
Uppsala län	7	6	1	14	12 616	13	} 74,2	7	9	42	15
Södermanlands län	14	5	1	9	13 709	12		14	9	45	9
Norrköpings stad	5	1	—	} 16	6 983	15	} 61,0	5	4	23	6
Östergötlands län i övr. ...	14	8	—		14 865	12		14	10	51	9
Jönköpings län	14	7	—	19	15 967	14	} 55,8	13	11	49	10
Kronobergs län	9	4	—	20	7 693	12		9	7	20	5
Kalmar län	15	2	—	39	13 931	14	} 59,3	13	7	39	9
Gotlands län	3	1	—	15	2 801	13		3	2	8	1
Blekinge län	7	—	—	10	8 120	21	} 56,0	7	6	27	5
Kristianstads län	16	6	1	16	12 281	12		14	10	38	16
Malmö stad	10	2	1	} 27	16 658	19	} 71,4	10	18	53	27
Hälsingborgs stad	3	2	—		6 413	15		3	5	18	4
Malmöhus län i övr.	20	—	1	} 3	18 843	16	} 58,6	20	14	64	20
Hallands län	9	—	—		10 199	19		8	8	24	5
Göteborgs stad	18	6	1	} 44	31 383	17	} 76,9	18	33	118	37
Göteb. o. Bohus län i övr. ...	12	4	—		9 937	14		12	6	29	6
Älvsborgs län	18	6	—	33	20 489	16	} 54,4	17	12	65	9
Skaraborgs län	14	3	—	11	13 345	15		14	9	42	7
Värmlands län	15	7	1	39	16 776	13	} 57,8	15	13	48	10
Örebro län	16	5	—	9	14 911	13		14	13	42	14
Västmanlands län	14	4	—	14	12 168	13	} 51,7	14	10	40	6
Kopparbergs län	22	2	—	54	15 954	12		21	8	52	6
Gävle stad	4	—	1	} 38	4 641	14	} 83,0	4	8	16	6
Gävleborgs län i övrigt ...	13	6	—		11 549	13		13	8	32	4
Västernorrlands län	14	6	—	40	15 317	14	} 54,1	14	10	45	11
Jämtlands län	10	5	1	50	8 393	9		10	7	22	4
Västerbottens län	17	6	1	77	12 427	10	} 52,1	16	6	39	12
Norrbottnens län	16	2	—	96	13 259	15		16	5	37	9
Hela riket 1961 Total	417	132	15	753	455 226	14	60,4	404	383	1 526	395
» » 1960	417	126	15	733	413 881	14	55,2	398	375	1 436	437
» » 1959	417	119	14	693	376 820	14	50,4	408	388	1 337	502
» » 1958	415	117	14	673	353 492	14	47,5	406	392	1 336	482
» » 1957	415	106	14	657	323 393	14	43,7	400	418	1 237	378
» » 1956	413	101	14	628	279 353	14	38,1	389	436	1 206	282
» » 1955	414	93	14	572	243 187	14	33,4	398	465	1 147	245
» » 1950	414	67	12	511	149 192	15	21,2	413	493	962	208
» » 1930	395	25	—	..	..	15	..	865		476	..

¹ Sjukhusapotek ej medräknade — ² Inkluderar farmaceuter med utländsk utbildning — ³ Reviderat tal.

Tabell A 24

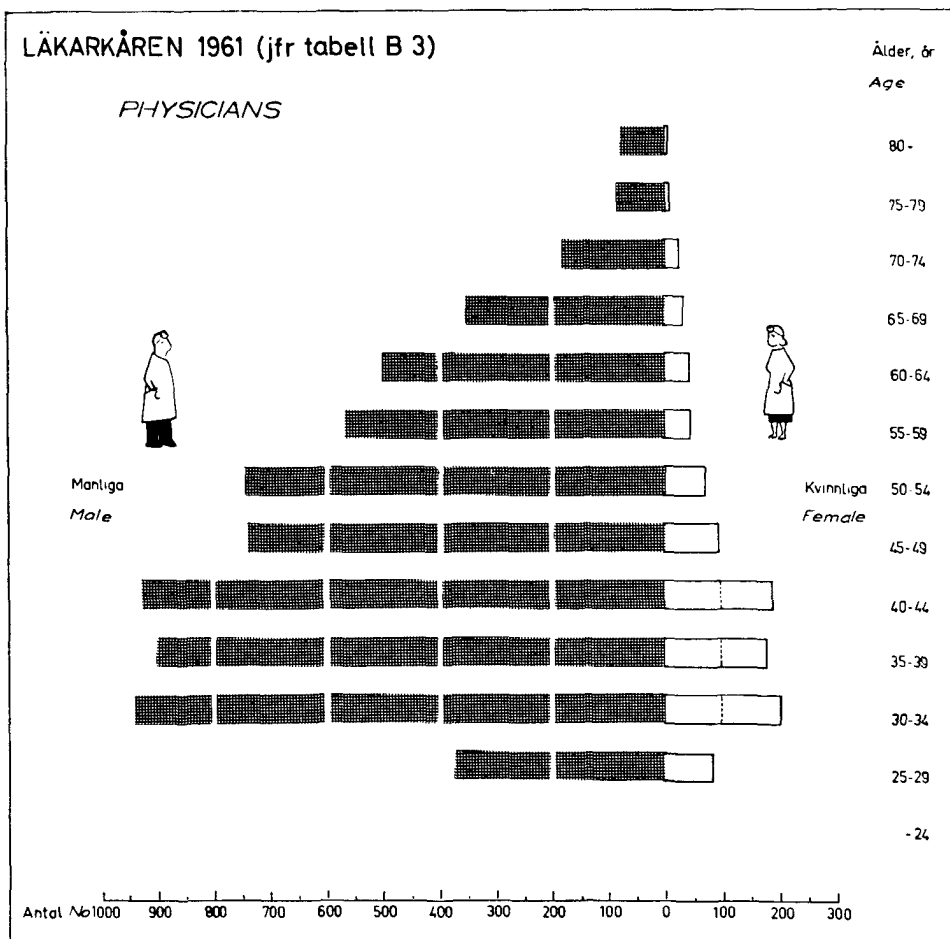
Apotekens försäljning omfattar dels recepturförsäljning d. v. s. utlämnande av läkemedel enligt av läkare (veterinär, tandläkare) utfärdade recept, dels övrig försäljning, s. k. handköpsförsäljning. I denna kategori ingår även försäljning av förbandsartiklar, kosmetika, näringspreparat o. dyl. Uppgifter om enbart recepturförsäljningens omfattning föreligger för vissa år, enligt följande:

År	milj. recepte
1939	8,4
1944	13,7
1949	17,6
1952	19,7
1955	20,4
1958	23,9
1959	24,5
1960	26,3
1961	27,3

De 27,3 miljonerna recepte år 1961 svarade mot en kostnad av 314,0 miljoner kronor. Uppgifterna i fråga om handköpsförsäljningen begränsar sig till ett antal stickprovsundersökningar. Av de därvid erhållna resultaten att döma har antalet handköps-expeditioner under senare tid uppgått till ungefär en och en halv gång antalet recepte.

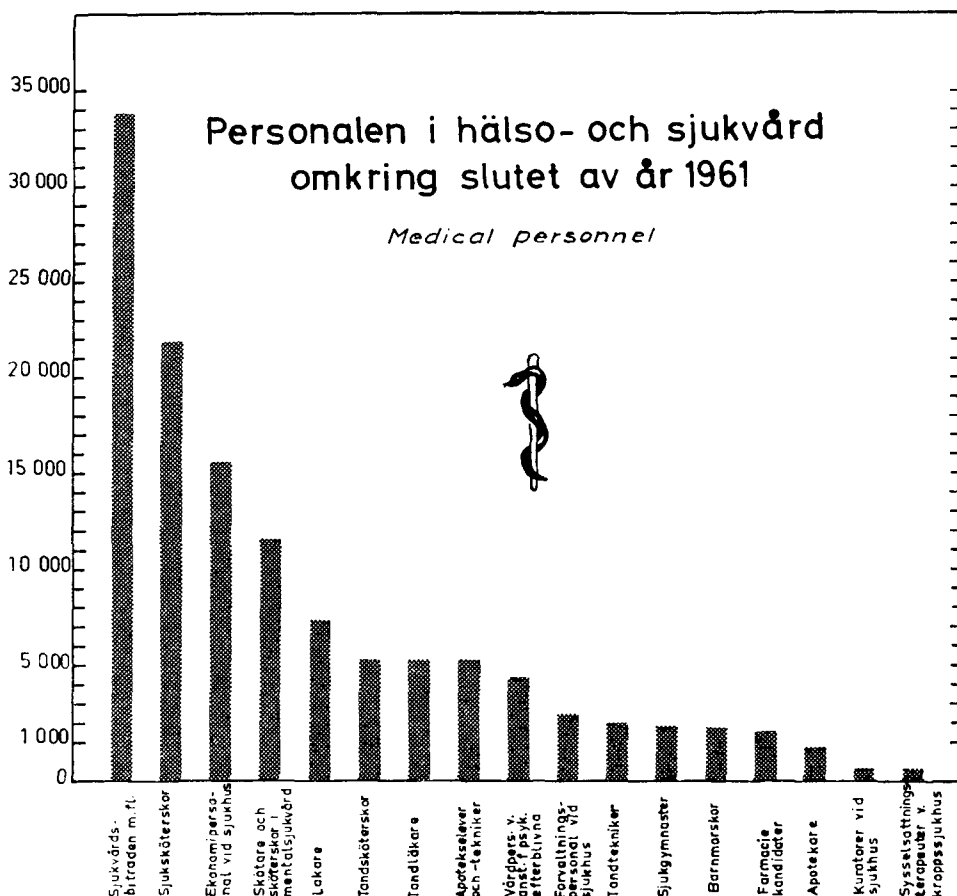
Personalen. Antalet farmacie kandidater och receptarier har ökat starkt sedan 1930, särskilt i förhållande till apotekerna, men detta är delvis missvisande, om hänsyn icke tas till tjänstgöringens omfattning. Apotekerna fullgör i regel heltidstjänstgöring medan omkring en tredjedel av receptarierna endast har deltidсанställning. Av apoteks-innehavarna var 41 kvinnor och 363 män.

Dessutom tjänstgjorde vid apoteken bl. a. apotekstekniker, som i likhet med eleverna icke har farmaceutisk examen. Deras antal var vid slutet av år 1961 omkring 4 880, varav 1 030 deltidсанarbetande.

KAP. B

HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS PERSONAL

Till hälso- och sjukvårdens personal har här räknats dels personer, som erhållit en för hälso- och sjukvårdande verksamhet speciell utbildning, såsom läkare, sjuksköterskor o. s. v., dels också personer som, utan att äga sådan utbildning, är verk-samma vid sjukhus antingen som biträdande personal till den första gruppen eller som förvaltnings- eller ekonomipersonal. Veterinärer och deras biträdande personal är icke medräknade.

Naturligtvis är och måste avgränsningen av sjukvårdspersonalen och därvid särskilt den icke sjukvårdsutbildade vara i betydande mån godtycklig. Bland annat är det svårt att avgöra, hur långt man skall sträcka sig i medräknandet av förvaltnings- och ekonomipersonal. Lika väl som sjukhusens kunde man ju räkna med huvudmännens administrativa personal och den centrala medicinalförvaltningen. Vidare kunde man tänka sig att medräkna städerskor och annan ekonomipersonal

Tab. B 1. Den yrkesverksamma personalen i hälso- och sjukvård i slutet av åren 1950—1961 Active medical personnel at end of year

Källa: Matrikeln »Läkare och tandläkare», registren över utländska läkare i Sverige, sjuksköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster och apotekspersonal; sjukhusens årsberättelser.

Ar Year	1950	1955	1957	1958	1959	1960	1961
Läkare <i>Physicians</i>	4 890	5 700	6 230	6 600	6 900	7 130	7 380
Sjuksköterskor <i>Nurses</i>	¹ 12 600	16 370	18 570	19 470	20 370	21 410	21 900
Sjuksköterskebarnmorskor <i>Nurse-midwives</i>	210	490	680	740	670	640	690
Barnmorskor <i>Midwives</i>	¹ 1 350	1 290	1 170	1 160	1 130	1 060	1 010
Sjukgymnaster kvinnliga <i>Physiotherapists female</i>	960	1 230	1 420	1 470	1 520	1 630	1 650
Sjukgymnaster, manliga <i>Ditto, male</i>	130	150	160	160	160	160	160
Sysselsättningsterapeuter vid kroppssjukhus <i>Occupational therapists at somatic hospitals</i> ...	50	150	180	190	190	210	250
Kuratorer vid kroppssjukhus <i>Social workers at somatic hospitals</i> ...	105	150	190	190	200	230	250
Sjukvårdsbiträden m.fl. vid kroppssjukhus <i>Auxiliary nursing personnel</i>	¹ 21 520	25 740	28 190	29 280	30 350	32 860	33 860
Skötare och sköterskor i mentalsjukvård <i>Nursing personnel at mental hospitals etc.</i>	¹ 7 890	8 930	9 990	10 160	10 500	11 000	11 600
Vårdpersonal vid anstalter för psykiskt efterblivna o. epileptiker <i>Ditto at homes for mentally deficient</i>	¹ 2 220	2 670	3 050	3 200	3 700	3 870	² 4 290
Förvaltningspersonal vid sjukhus <i>Administrative staff at hospitals</i>	1 350	1 770	1 980	2 030	2 090	2 150	2 390
Ekonomipersonal vid sjukhus <i>Domestic staff at hospitals</i>	13 530	14 310	14 590	14 770	14 920	15 200	15 650
Tandläkare <i>Dental surgeons</i>	3 430	4 360	4 600	4 790	4 980	5 090	5 280
Tandtekniker <i>Dental mechanics</i> ..	1 500	1 600	1 750	1 750	1 800	1 850	1 900
Tandsköterskor <i>Dental chairside assistants</i>	3 400	4 400	4 600	4 790	4 980	5 090	5 280
Apotekare <i>Pharmacists</i>	900	860	820	800	800	770	790
Farm. kand.receptarier <i>Bachelors of pharmacy</i>	960	1 150	1 240	1 340	1 340	1 440	1 530
Apoteks elever och -tekniker <i>Pupils and technical personnel in pharmacies</i>	4 200	4 600	4 800	5 000	5 000	5 000	5 280
Summa Total	81 195	95 920	104 210	107 890	111 600	116 790	121 140

¹ Korrigerat tal. ² Beräknat på annat material (årsberättelser) än tidigare.

Tabell B 1

Samtliga tal är avrundade. Beträffande beräkningen av antalet läkare och tandläkare, se kommentaren till tabell B 2. Uppgifter om sysselsättningsterapeuter och kuratorer avser, som anges, endast dem som verkat vid kroppssjukhus. Motsvarande inom mentalsjukvården ingår bland »skötare och sköterskor» i denna vårdform. Laboratoriebiträden vid sjukhus, avdelningsstäderskor, praktiserande sjuksköterskeelever, undersköterskor och läkarsekreterare ingår i gruppen

»Sjukvårdsbiträden m. fl.». Läkarsekreterarnas antal år 1961 var 1 719. Som vårdpersonal vid mentalsjukhus och anstalter för psykiskt efterblivna har räknats även uppsyningsmän och föreståndarinnor men icke examinerade sjuksköterskor. Tandteknikernas, tandsköterskornas och de manliga sjukgymnasternas antal är blotta uppskattningar. — Jfr tabellerna A 8, A 14 och A 15. — Utöver tabellens uppgifter kan nämnas, att antalet veterinärer år 1960 var 747 (korrigerat tal) och 1961 760.

Tab. B 2. Antal läkare och tandläkare vid slutet av år 1961*Number of fully licensed physicians and dental surgeons*

Källa: Matrikeln »Läkare och tandläkare» 1962, utgiven av medicinalstyrelsen.

Tjänstgöringsort (län, städer) <i>Station (counties, county boroughs)</i>	Läkare <i>Physicians</i>		Tandläkare <i>Dental surgeons</i>	
	Hela antalet <i>Total No.</i>	På 10 000 invånare <i>Per 10 000 inhabitants</i>	Hela antalet <i>Total No.</i>	På 10 000 invånare <i>Per 10 000 inhabitants</i>
Stockholms stad	1 862	23,1	1 181	14,6
Stockholms län	413	8,5	292	6,0
Uppsala län	387	22,8	120	7,1
Södermanlands län	160	6,9	143	6,2
Norrköpings stad	81	8,9	71	7,8
Östergötlands län i övrigt	189	7,1	127	4,8
Jönköpings län	179	6,3	156	5,4
Kronobergs län	81	5,1	88	5,5
Kalmar läns n:a	58	6,4	52	5,8
Kalmar läns s:a	77	5,3	62	4,3
Gotlands län	27	5,0	18	3,4
Blekinge län	86	5,9	92	6,3
Kristianstads län	168	6,5	147	5,7
Malmö stad	296	12,7	303	13,0
Hälsingborgs stad	98	12,7	80	10,4
Malmöhus län i övrigt	460	14,3	233	7,2
Hallands län	106	6,2	117	6,8
Göteborgs stad	708	17,3	387	9,5
Göteborgs o. Bohus län i övr.	143	6,4	110	4,9
Älvsborgs län	259	6,9	213	5,7
Skaraborgs län	152	6,1	110	4,4
Värmlands län	185	6,4	138	4,8
Örebro län	161	6,1	146	5,6
Västmanlands län	142	6,0	120	5,1
Kopparbergs län	148	5,2	138	4,8
Gävle stad	65	11,6	51	9,1
Gävleborgs län i övrigt	93	3,9	82	3,4
Västernorrlands län	158	5,6	138	4,9
Jämtlands län	89	6,5	81	5,9
Västerbottens län	172	7,2	109	4,6
Norrbottnens län	144	5,5	104	4,0
Summa				
i städer <i>cities</i>	6 472	16,5	4 254	10,9
på landsb. <i>country</i>	875	2,4	955	2,6
i utlandet <i>abroad</i>	66	—	51	—
Total	7 413	9,8	5 260	7,0
Därav: män <i>male</i>	6 389		3 886	
kvinnor <i>female</i>	1 024		1 374	
Totalsumma 1960	7 095	9,5	5 035	6,7
1955	5 822	8,0	4 103	5,6
1950	4 915	7,0	3 376	4,8

Tabell B 2

Läkarna. Talen avser legitimerade läkare. Även sådana läkare som tillika är tandläkare ingår, men däremot icke utländska läkare med av Kungl. Maj:t meddelad tidsbegrän-

sad behörighet eller utländska läkare förordnade av medicinalstyrelsen som vakansvikarier. Det i tabell B 1 upptagna antalet yrkesverksamma läkare i slutet av år 1961 har beräknats sålunda: (forts. nästa sida)

vid apotek och fristående laboratorier. Också i fråga om biträden i direkt hälso- och sjukvård finns godtyckliga luckor. Så t. ex. har privatpraktiserande läkares mottagningssköterskor icke medräknats, så framt de icke är legitimerade sjuksköterskor eller barnmorskor. Detta, liksom beträffande vissa andra grupper, beror helt enkelt på svårigheten att skaffa uppgifter om dem.

Förvaltnings- och ekonomipersonalen vid sjukhusen stöder indirekt sjukvården. Så gör emellertid också läkemedelsindustrin och fabrikanter av medicinsk utrustning, ehuru på ett annat sätt. Dessa sistnämnda har dock här lämnats utanför gruppen hälso- och sjukvårdspersonal.

Vad därnäst angår den medicinskt utbildade personalen, gäller det att ur totalantalet skilja ut den del, som är yrkesverksam. Detta utgör i en del fall ingen svårighet, emedan årlig anmälningsplikt med angivande av yrkesverksamhet föreligger för tandläkare, sjuksköterskor, barnmorskor och sjukgymnaster, och vidare emedan de flesta övriga grupper är anställda vid sjukhus eller apotek, från vilka summariska uppgifter kan inhämtas. Den egentliga svårigheten gäller läkarna, som icke har årlig anmälningsplikt, men också sjuksköterskorna, som, ehuru de har sådan plikt, företer en stor variation med avseende på graden av yrkesverksamhet i de enskilda fallen.

Läkarprognosutredningen har i sitt betänkande (SOU 1961: 6) med ledning av en enkät till *läkarna* 1960 beräknat att ca 5 % av de manliga och ca 8 % av de kvinnliga läkare icke hade någon som helst yrkesverksamhet. Vill man beräkna yrkesverksamheten i »årsverken» eller omräkna antalet läkare i »heltidsarbetande» måste en ytterligare reducering äga rum eftersom yrkesverksamheten hos särskilt äldre läkare och hos kvinnliga läkare med familj ofta har minskad omfattning. För att komma fram till ett ungefärligt mått på antalet »årsverken» beräknar läkarprognosutredningen att antalet kvinnliga läkare under 65 års ålder bör reduceras med en fjärdedel och samtliga läkare, som är 65 år och äldre, med två tredjedelar. Dessa resultat har dock icke tillämpats för tabell B 1, där man, liksom tidigare beräknat andelen yrkesverksamma läkare till 95 % av hela antalet.

I internationella sammanhang uttryckes stundom relationen läkare—invånare som antalet invånare på en läkare. För Sveriges del blir det med denna metod i genomsnitt 1 020 invånare år 1961 per legitimerad läkare (även icke yrkesverksamma inräknade), om talet avrundas till närmaste tiotal. År 1950 var motsva-

a) Legitimerade läkare enligt ovan...	7 413
Ej legitimerade läkare med utländsk examen	
b) med tidsbegränsad behörighet (tab. B 4)	183
c) förordnade av medicinalstyrelsen som vakansvikarier	197
Avgår: d) Läkare tillika tandläkare.	48
e) Icke yrkesverksamma (5 % av grupperna a minus d)	368
Nettosumma	7 377

Tandläkarna. Tabellen upptar legitimerade tandläkare och utländska tandläkare, som av medicinalstyrelsen medgivits generellt tillstånd att arbeta inom folktandvården enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 december 1953. Tandläkare, som tillika är läkare,

ingår. Däremot ingår icke tandläkare, som på särskilda, tidsbestämda förordnanden arbetat inom folktandvården. Det i tabell B 1 upptagna antalet yrkesverksamma tandläkare i slutet av år 1961 har beräknats sålunda:

a) Legitimerade tandläkare enligt ovan	5 086
Ej legitimerade tandläkare med utländsk examen	
b) med generellt tillstånd att arbeta i folktandvården	174
c) med tidsbegränsat förordnande i folktandvården	239
Avgår: Icke yrkesverksamma	215
Nettosumma	5 284

Det framgår, att läkare, som tillika är tandläkare, i tabell B 1 räknats till tandläkarna.

rande tal 1 440. Om man som läkare räknar endast de yrkesverksamma men i stället inbegriper utländska läkare enligt tabell B 4 (d. v. s. räknar med totalantalet 7 377) får man för 1961 1 022 (jfr tablån nedan).

I den av WHO utgivna publikationen *Annual Epidemiological and Vital Statistics* finner man uppgifter om medicinalpersonal m. m. i en rad länder och från denna publikation har de flesta av de uppgifter hämtats, som ligger till grund för sammanställningen här nedan.

Man bör beakta, att talen endast ger en grov bild av verkligheten. Bortsett från att begreppet läkare icke är internationellt entydigt, är metoderna för räkningen av läkarnas antal säkerligen växlande. I en del fall torde man liksom i Sverige ha medräknat endast de yrkesverksamma, i andra fall samtliga läkare med vederbörlig examen. Det är heller icke givet, att endast de läkare medräknats, som är verksamma inom ifrågavarande land. Motsvarande reservationer, som anförts om läkarna, gäller även tandläkarna.

Såsom framgår av tabell B 3 är antalet *tandläkare* för närvarande exceptionellt stort i åldersgruppen 50—54 år, vilket beror på att förhållandevis stora årskullar utexaminerades i slutet av 1920-talet och början av 1930-talet.

Antal invånare per läkare i olika länder

Inhabitants per physician

Israel	(1960)	400
Sovjetunionen	(1959)	550
Tjeckoslovakien	(1960)	570
Italien	(1960)	610
Österrike	(1960)	620
Ungern	(1959)	650
Nya Zeeland	(1960)	700
Västtyskland (exkl. Väst-Berlin)	(1959)	730
Schweiz	(1960)	740
U. S. A.	(1961)	780
Belgien	(1959)	800
Grekland	(1960)	800
Danmark	(1959)	830
Island	(1958)	840
Australien	(1960)	860
Nederländerna	(1959)	900
Norge	(1959)	900
Canada	(1960)	900
Frankrike	(1958)	930
Japan	(1959)	930
England & Wales	(1960)	960
Sverige	(1961)	1 020
Sverige	(1960)	1 050
Polen	(1960)	1 100
Venezuela	(1960)	1 300
Jugoslavien	(1960)	1 600
Finland	(1959)	1 600
Chile	(1960)	1 700

Antal invånare per tandläkare i olika länder

Inhabitants per dental surgeon

Sverige	(1961)	1 430
Sverige	(1960)	1 470
Norge	(1959)	1 530
Västtyskland (exkl. Väst-Berlin)	(1959)	1 730
Österrike	(1960)	1 790
U. S. A.	(1961)	2 000
Danmark	(1959)	2 010
Nya Zeeland	(1960)	2 260
Schweiz	(1960)	2 440
Australien	(1960)	2 480
Finland	(1959)	2 520
Frankrike	(1959)	3 010
Canada	(1960)	3 080
Nederländerna	(1959)	4 290
Belgien	(1959)	6 780

Tab. B 3. Läkare och tandläkare fördelade efter kön, ålder och innehav av viss ordinarie befattning den 31/12 1961

Physicians and dental surgeons according to sex, age and occupation of certain posts

Källa: Se tabell B 2.

	Ålder, år <i>Age, years</i>												Summa <i>Total</i>	Därav	
	24— 25/29	30/34	35/39	40/44	45/49	50/54	55/59	60/64	65/69	70/74	75/79	80—		Män <i>M</i>	Kv. <i>F</i>
Läkare <i>Physicians</i>															
Provinsialläkare															
<i>Medical officers</i>	4	30	48	82	69	109	93	89	8	—	—	—	532	520	12
Stadsläkare m. fl. <i>City and borough medical officers</i>	—	10	21	39	44	52	35	40	1	—	1	—	243	236	7
Läkare vid kroppssjukhus <i>Doctors at somatic hospitals</i>	153	617	581	491	307	262	184	114	18	—	—	—	2 727	2 443	284
Läkare vid mentalsjukhus <i>Doctors at mental hospitals</i> ...	5	22	46	54	34	41	34	40	5	—	—	—	281	200	81
Professorer, docenter m. fl. <i>Professors etc.</i>	—	12	38	56	44	45	35	15	6	—	—	—	251	249	2
Läkare tillika tandläkare <i>Physicians and dental surgeons</i> ..	—	—	2	6	5	10	9	8	6	2	—	—	48	44	4
Övriga läkare <i>Other physicians</i>	298	465	346	388	337	298	224	240	344	208	97	86	3 331	2 697	634
Summa <i>Total</i>	460	1 156	1 082	1 116	840	817	614	546	388	210	98	86	7 413	6 389	1 024
Därav Män <i>Male</i>	372	943	901	925	741	744	566	501	352	181	86	77	6 389	6 389	.
Kvinnor <i>Female</i>	88	213	181	191	99	73	48	45	36	29	12	9	1 024	.	1 024
Tandläkare, <i>Dental surgeons</i>															
Vid folktandvården															
<i>In public dental care</i>	53	371	202	190	162	110	155	135	95	13	1	1	1 488	884	604
Övriga yrkesverksamma															
<i>Other active</i>	12	404	521	555	433	303	503	430	199	117	58	16	3 557	2 908	649
Ej yrkesverksamma män															
<i>Inactive, male</i>	—	—	—	—	4	—	3	13	8	17	23	17	94	94	.
Ej yrkesverksamma kvinnor															
<i>Inactive, female</i>	—	—	—	—	2	5	15	17	17	27	19	13	121	.	121
Summa <i>Total</i>	65	775	723	745	601	418	676	595	319	174	101	47	5 260	3 886	1 374
Därav Män <i>Male</i>	48	603	535	556	395	299	501	475	236	118	76	32	3 886	3 886	.
Kvinnor <i>Female</i>	17	172	188	189	206	119	175	120	83	56	25	15	1 374	.	1 374

Tabell B 3

Läkarna. I tabellen ingår samma grupper av läkare som i tabell B 2. Vad tjänsteinnehavet beträffar har endast ordinarie innehavare av tjänster med tjänstårsrätt kunnat medräknas, då individuella uppgifter om övriga saknas. Avsevärt flera läkare vid sjukhus eller i provinsialläkarkåren än här redovisade finns alltså (jfr tabell A 8). Pensionerade läkare och sådana som endast temporärt uppehåller läkarbefattningar ingår i gruppen »övriga lä-

kare». Bland provinsialläkarna har även förste provinsial- och extra provinsialläkare inräknats, och bland stadsläkarna även förste stadsläkare, stadsdistriktsläkare, köpings-, municipal- och socialläkare inräknats. Med »kroppssjukhus» och »mentalsjukhus» menas även sjukhem.

Tandläkarna. Talen inbegriper samma grupper av tandläkare som ingår i tabell B 2. Vad tjänsteinnehavet beträffar gäller i tillämpliga delar vad som ovan sades om läkarna.

Tab. B 4. Läkarkårens utveckling 1930—1961*Physicians*

Källa: Matrikeln »läkare och tandläkare», 1962, utgiven av medicinalstyrelsen (nyttillkomna läkare, bestånd och döda); uppgift från universitetskanslersämbetet (intagna på nybörjarkurs).

År Year	Intagna på ny- börjar- kurs <i>Admitted to study course</i>	Nyttillkomna genom <i>New additions through</i>		Därav nyttill- komna kvinnliga leg. läk. ¹	Döda <i>Dead</i>	Bestånd den ^{31/12} (leg. + resolution) ²		Därav yrkes- verk- samma <i>Thereof active (esti- mated number)</i>	Tillkommer ut- ländska läkare ⁴		Hela antalet yrkes- verk- samma <i>Total active</i>
		legiti- mering (total) <i>licence (total)</i>	Kungl. Maj:ts resolution <i>Royal decree</i>			total	därav kvinn- nor ³		utan gene- rell be- hörig- het ⁵ ⁶	därav med tids- begrän- sad behö- righet ⁷	
1930.....	..	..	—	..	—	2 540	..	2 400	—	—	2 400
1940.....	194	119	1	..	42	3 436	..	3 242	..	—	..
1945.....	185	194	—	30	50	4 089	..	3 850	..	—	..
1950.....	304	218	47	38	52	4 915	445	4 631	263	—	4 894
1951.....	306	206	73	55	55	5 134	493	4 834	243	—	5 077
1952.....	310	186	29	40	52	5 285	528	4 978	255	—	5 233
1953.....	308	166	74	46	62	5 452	572	5 136	148	—	5 284
1954.....	309	209	34	44	68	5 619	623	5 296	181	—	5 477
1955.....	363	234	42	44	48	5 840	671	5 508	191	—	5 699
1956.....	410	259	29	46	59	6 045	721	5 698	167	—	5 865
1957.....	408	293	58	57	56	6 333	782	5 974	258	—	6 232
1958.....	410	302	36	56	55	6 602	841	6 229	375	94	6 604
1959.....	408	298	45	62	67	6 870	908	6 484	413	184	6 897
1960.....	431	252	45	56	67	7 095	967	6 694	433	218	7 127
1961.....	457	250	legitimering 130	63	62	7 413	1 024	6 997	380	183	7 377

¹ *Thereof licenced female physicians.*² *Number of physicians (licence and decree).*³ *thereof female.*⁴ *Foreign physicians (to be added).*⁵ Uppgifterna om utländska läkare, som saknar generell behörighet, är osäkra.⁶ *Not fully licenced.*⁷ *Thereof temporary licence.**Tabell B 4*

Utländska läkare, som önskar arbeta i Sverige, kan göra detta på grund av särskilt, tidsbegränsat förordnande på viss tjänst eller med på annat sätt begränsad behörighet, såvida han icke genom resolution av Kungl. Maj:t erhållit generell behörighet. Från och med år 1961 avskaffades sistnämnda form för tillstånds givande och därtill kvalifice-

rade läkare erhåller i stället legitimation som svenska läkare. Antalet sådana läkare var 130, vilket framgår av tabellen. Talet 250 till vänster därom motsvarar dem, som 1961 legitimerats efter studier i Sverige i vanlig ordning.

Antalet yrkesverksamma läkare har schablonmässigt beräknats som 95 % av hela antalet legitimerade läkare på sätt som framgår av kommentaren till tabell B 2.

Tab. B 5. Sjuksköterskeåkrens utveckling 1930—1961 Nurses

År Year	Elevplatser den ^{31/12} Posts for students	Intagna elever Admitted to study course	Tillskott Addition through		Avgångna på grund av Retired because of			Antal aktiva sjuk- sköt. med svensk le- gitimation den ^{31/12} ⁴		Utländska sjuksköter- skor i lan- det den ^{31/12} (uppskatt- ning) ⁶
			Nyutbil- dade ¹	Återin- trädde m. fl. ²	familje- skäl m. m. ³	pen- sion pension	döden death	Hela antalet Total	Därav sjuksköt.- barn- morskor ⁵	
1930.....	706	640	556	10	107	60	26	7 077	..	..
1935.....	654	639	598	6	165	120	24	8 338	..	..
1940.....	1 024	995	609	27	219	141	40	8 847	..	..
1945.....	1 172	1 085	889	62	413	213	37	10 293	..	..
1950.....	1 387	1 382	964	132	347	102	15	12 501	211	314
1951.....	1 524	1 496	960	115	346	83	19	13 128	257	322
1952.....	1 549	1 544	1 097	207	282	97	25	14 028	313	305
1953.....	1 569	1 581	1 243	201	539	81	27	14 825	354	370
1954.....	1 611	1 596	1 310	227	574	110	18	15 660	7410	200
1955.....	1 593	1 600	1 367	197	376	115	29	16 704	7430	160
1956.....	1 591	1 624	1 499	193	322	154	26	17 894	7450	168
1957.....	1 599	1 618	1 454	502	562	158	31	19 099	7525	150
1958.....	1 611	1 657	1 427	474	739	181	32	20 045	7603	168
1959.....	1 669	1 734	1 476	361	771	192	34	20 885	668	154
1960.....	1 857	1 872	1 447	793	1 032	179	28	21 886	645	172
1961.....	2 015	1 999	1 556	797	1 602	218	30	22 389	693	200

¹ Examination. — ² Reinstatement. — ³ Marriage. — ⁴ Active nurses (Swedish licence). — ⁵ Thereof nurse-midwives. — ⁶ Foreign. — ⁷ Korrigerat tal.

Tabell B 5

Antalet aktiva sjuksköterskor vid slutet av år 1961 (inkl. utländska) var 22 589.

Definitionen på »aktiv» (yrkesverksam) har ändrats fr. o. m. år 1960. Med »aktiv» sjuksköterska menas nu sjuksköterska som var yrkesverksam den 1 september (d. v. s. vid tidpunkten för den årliga anmälan) eller som nyexaminerats under senaste året, även om hon icke meddelat, att hon inträtt i yrkeslivet. Tidigare räknade man som aktiv sådan sjuksköterska, som arbetat minst två månader under året sedan förra årets anmälan, om hon då räknats som aktiv, eller sex månader, om hon räknats som passiv, plus nyexaminerade som ovan.

Medicinalstyrelsens sjuksköterskeregister upptog den 31 december 1961 32 328 personer under 66 års ålder. Av de preliminära uppgifter, som lämnats angående yrkesaktivitet under tiden 1/9 1960—1/9 1961

framgår, att av sjuksköterskor under 60 år (exkl. de under året legitimerade) hade, vad beträffar ogifta eller förut gifta, 77 % arbetat heltid under mer än 9 månader av det redovisade verksamhetsåret, medan 14 % hade varit yrkesverksamma under kortare tid. 9 % redovisade icke någon yrkesverksamhet. Av de gifta under 60 år hade 26 % arbetat fullt, 35 % haft kortare tids yrkesverksamhet eller deltid-verksamhet och 39 % icke redovisat någon yrkesverksamhet. Av samtliga sjuksköterskor under 60 års ålder hade 44 % arbetat heltid under mer än 9 månader av det redovisade verksamhetsåret, medan 27 % hade utövat yrkesverksamhet av mindre omfattning. De som icke redovisat yrkesverksamhet under året utgjorde sålunda 29 % av hela antalet.

Vissa sjukskötersketjänster redovisas i tabell B 6.

Tabell B 6 (se nästa sida)

Tabellen upptager icke av sjuksköterskor uppehållna tjänster inom mentalsjukvården och — med undantag av distriktsvården —

ej heller sjukskötersketjänster i sådan öppen sjukvård, som icke är ansluten till anstalt. Kolumnen »Övriga» anstalter för kroppssjukvård upptager huvudsakligen tjänster hos huvudmän av kategori F (föreningar etc.)

Tab. B 6. Vissa sjukskötersketjänster den 31 december 1961 och barnmorsketjänster den 1 januari 1962

Certain posts for nurses and midwives

Källa: Årsberättelser från sjukhus, landsting och barnmorskestyrelser.

Län eller stad, där tjänsten är stationerad <i>Counties, county boroughs</i>	Sjukskötersketjänster <i>Posts for nurses</i>							Barnmorsketjänster <i>Posts for midwives</i>				
	Vid anstalter för kroppssjukvård hos <i>Somatic hosp.</i>					I distriktsvård <i>P. H.</i>		Summa	Vid anstalter Hosp.	I öppen vård <i>Out-pat. care</i>		Summa
	staten	lands-ting etc.	övriga	Summa	Därav vakanta utan vikarie	Antal	Därav be-satta			Dis-triktsvård	Förebyg-gande mödra-vård ¹	
Stockholms stad	169	1 165	246	1 580	127	—	—	1 580	93 ¹ / ₂	2	13	108 ¹ / ₂
Stockholms län	543	443	28 ¹ / ₂	1 015	86	104	98	1 119	24	24	1	49
Uppsala län	328	92 ¹ / ₂	12 ¹ / ₂	433	17	45	41	478	17	10	3	30
Södermanlands län	—	336	10	346	17	75	71	421	17	9	1	27
Norrköpings stad	—	155	—	155	17 ¹ / ₂	—	—	155	8	1	1	10
Östergötlands län i övr. .	—	369	—	369	54	72	69	441	17	17	3	37
Jönköpings län	14 ¹ / ₂	371	1	386	12 ¹ / ₂	82	70	468	24	18	1	43
Kronobergs län	—	185	—	185	5 ¹ / ₂	50	37	235	16 ¹ / ₂	16	1	33 ¹ / ₂
Kalmar läns norra	—	109	—	109	18	38	32	147	6 ¹ / ₂	11	—	17 ¹ / ₂
Kalmar läns södra	—	172	3	175	6 ¹ / ₂	50	39	225	15 ¹ / ₂	14	—	29 ¹ / ₂
Gotlands län	—	67 ¹ / ₂	—	67 ¹ / ₂	8 ¹ / ₂	19	12	86	3	9	—	12
Blekinge län	—	178	—	178	29 ¹ / ₂	45	40	223	12	9	1	22
Kristianstads län	—	331	—	331	32	82	69	413	21 ¹ / ₂	13	1	35 ¹ / ₂
Malmö stad	—	393	—	393	26	—	—	393	11	1	—	12
Hälsingborgs stad	—	147	11 ¹ / ₂	159	2	—	—	159	5	1	1	7
Malmöhus län i övr.	—	515	—	515	53	90	78	605	23 ¹ / ₂	12	2	37 ¹ / ₂
Hallands län	—	199	29	228	5 ¹ / ₂	51	48	279	14	8	1	23
Göteborgs stad	—	916	26	942	17	—	—	942	39	1	8	48
Göteb. o. Bohus län i övr. .	—	258	—	258	13 ¹ / ₂	64	50	322	25 ¹ / ₂	18	2	45 ¹ / ₂
Älvsborgs län	—	491	—	491	78	87	78	578	37	23	1	61
Skaraborgs län	—	297	—	297	36	74	69	371	19	16	—	35
Värmlands län	—	420	—	420	32	96	86	516	30 ¹ / ₂	22	1	53 ¹ / ₂
Örebro län	—	439	—	439	41 ¹ / ₂	65	63	504	20 ¹ / ₂	9	2	31 ¹ / ₂
Västmanlands län	—	325	—	325	30	60	55	385	19	11	1	31
Kopparbergs län	—	341	—	341	35 ¹ / ₂	85	74	426	24	26	1	51
Gävle stad	}	414	—	414	39	{	99	513	7	1	—	8
Gävleborgs län i övrigt. . .								20	20	—	40	
Västernorrlands län	—	407	14	421	17	102	100	523	23	26	—	49
Jämtlands län	8	192	—	200	5	60	57	260	8 ¹ / ₂	29	—	37 ¹ / ₂
Västerbottens län	—	373	—	373	33 ¹ / ₂	67	61	440	19	34	—	53
Norrbottnens län	—	403	—	403	11 ¹ / ₂	100	83	503	41 ¹ / ₂	29	—	70 ¹ / ₂
Summa	1 063	10504	381	11 948	907	1 762	1 573	13 710	663	440	46	1 149
Därav vakanta utan vi- karie <i>Vacant</i>	90	802	15	907	—	121	—	1 028	23	240	—	63

¹ Heltidstjänster — ² Hela antalet vakanser var 64.

(forts från föregående sida)

jämte Betaniastiftelsens sjukhem, Ersta sjukhus, Röda Korsets sjukhem, Sophiahemmet, Samariterhemmet, Tranås kuranstalts privatavdelning, Sjukhemmet Solhöjden och Carländerska sjukhemmet. Hem för långvarigt kroppssjuka lydande under socialvårdsmyndighet ingår icke. Deta bör observeras vid

jämförelse med tabell A 8. 63 av tjänsterna i distriktsvården är kombinerade med distriktsbarnmorsketjänster. Till de besatta tjänsterna i distriktsvården har räknats 32 vakanta tjänster med kompetent vikarie. Däremot är 68 tjänster besatta med vikarie utan formell kompetens ej medräknade. Första distriktskötersketjänster är inräknade.

KAP. C

DET ALLMÄNNAS KOSTNADER FÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

De uppgifter om kostnader för olika slag av sjukvård, som lämnats i kap. A, b och A, c, avser bruttoutgifterna för driften av ifrågavarande anstalter (utom räntor, tomträttsavgälder, pensionskostnader m. m.). I detta kapitel redovisas det allmännas kostnader för drift, nyanläggning och nyinredning med *nettobelopp*, sedan inkomsterna (t. ex. patientavgifterna) frändragits.

Med det allmänna menas här staten, de allmänna sjukkassorna och kommunerna. De sistnämnda är uppdelade på landsting, städer utom landsting och övriga primärkommuner. Kostnaderna omfattar direkta utgifter för hälso- och sjukvårdsändamål, undervisning av personal m. m. men icke den omgivningshygieniska verksamhet, som tar sig uttryck i omsorgen om vattenverk, avloppsanläggningar, gaturen-hållning o. dyl.

Uppgifterna om *statens* utgifter för hälso- och sjukvårdsändamål har sammanställts efter publikationen Budgetredovisningen. Praktiskt taget alla poster inom medicinalstaten har därvid medräknats, och till detta har från övriga stater hämtats och tillagts de militära utgifterna för sjukvårdsändamål, utgifterna för medicinsk undervisning (approximativt beräknade), understöden åt medicinsk forskning m. m. Poster, som icke kunnat medtagas, till följd av redovisningssättet är bl. a. kostnaderna för de statsanställdas pensionering, för driften av inrikesdepartementet och landstingens kanslier o. dyl., ej heller kostnader för verksläkare och anvisningsläkare eller för byggnadsarbeten vid medicinska fakulteter. Investeringskostnader ingår med hela de belopp, som tagits i anspråk under redovisningsåret, och häruti skiljer sig vår framställning från den eljest brukliga, när det gäller statsutgifterna. Enligt praxis tages nämligen i regel endast en del (vanligen hälften) av de verkliga investeringsutgifterna med bland utgifterna det år medlen tages i anspråk. Genom att taga upp hela beloppet, uppnår man överensstämmelse med landstingens och städernas utom landsting redovisningssätt. Statsbidrag till anläggning och drift av bl. a. kommunal hälso- och sjukvård ingår bland statens kostnader, men givetvis icke bland landstingens, städernas o. s. v. I statens utgifter ingår icke statsbidrag till den allmänna sjukförsäkringen. Däremot har i tab. C 1 och C 3 sjukkassornas utgifter för sjukvård redovisats särskilt och inbegriper därvid statsbidraget.

De *allmänna sjukkassornas* utgifter har medräknats endast i den mån de kunnat hänföras till hälso- och sjukvård, så som framgår av specifikationen i tab. C 3.

Tab. C 1. Statens, landstingens och städernas utom landsting jämte allmänna sjukförsäkringskassornas nettoutgifter (drift- och anläggningskostnader) för hälso- och sjukvård åren 1957—1961, milj. kr *Net expenses (operation and investments) for different forms of health and medical care, million kronor, of the State, the Counties, County boroughs and the Public sickness funds*

Källa: Se tabell C 5.

Myndighet, år <i>Authority, year</i>	Las.- o. förlossn.- vård <i>Gen. hosp. care</i>	Epidemi- vård <i>Epid. care</i>	Tbc-vård (utom dispen- särvård) <i>TB-care</i>	Vård av långvarigt kroppssjuka <i>Chronic sick care</i>	Vård av psykiskt sjuka ¹ <i>Mental care</i>	Dispen- särvård <i>TB disp.</i>	Distrikts- vård m. m. <i>Public health nursing</i>	Föreb. mödra- o. barnavård <i>Maternity and child welfare</i>	Barn- morske- väsen <i>Midwifery</i>	Folk- tandvård <i>Dental care</i>	Övrigt <i>Other</i>	Summa <i>Total</i>
Staten <i>The State</i>												
1957/58	58,6	2,1	3,7	5,0	237,9	2,9	9,5	9,2	3,4	10,0	124,0	466,3
1958/59	58,2	1,8	2,6	4,4	261,5	3,0	10,2	8,2	3,4	10,6	138,5	502,4
1959/60	76,9	2,3	2,6	6,5	276,9	2,3	10,4	8,5	3,1	11,0	139,1	539,6
1960/61	86,5	1,8	2,5	5,6	312,2	2,9	11,1	8,6	3,1	10,9	155,6	600,8
1961/62	93,8	3,9	2,0	5,6	352,4	3,0	12,7	9,5	3,2	11,4	162,6	660,1
Landsting <i>Counties</i>												
1957	509,2	19,2	41,2	60,8	47,9	5,1	18,3	4,6	5,0	36,5	28,8	776,6
1958	570,1	20,1	42,4	77,4	48,8	5,5	19,0	4,7	4,7	39,0	38,8	870,5
1959	613,5	17,0	40,9	77,6	51,7	5,0	20,8	5,3	4,6	45,9	40,5	922,8
1960	672,2	20,6	42,1	81,5	56,9	5,2	23,1	5,3	4,4	50,4	40,3	1 002,0
1961*	801,0	13,1	38,7	88,4	72,4	5,3	24,0	6,0	4,8	60,6	40,7	1 155,0
Städer utom landsting <i>County boroughs</i>												
1957	196,0	12,5	11,9	24,9	31,7	4,6	3,0	1,5	0,0	16,7	24,0	326,8
1958	214,7	12,8	11,3	29,6	30,3	4,3	3,0	1,6	0,0	19,8	26,2	353,6
1959	212,4	13,3	13,1	32,1	30,0	4,1	5,0	1,7	0,0	21,2	27,3	360,2
1960	194,2	14,2	12,9	30,4	32,7	4,1	6,9	1,3	0,0	25,8	61,8	384,3
1961*	210,7	13,8	13,8	32,7	43,3	4,3	8,6	1,6	0,1	26,4	69,3	424,6
Sjukförsäkringskassorna² <i>The sickness funds</i>												
1957	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286,6	286,6
1958	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	306,7	306,7
1959	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	353,6	353,6
1960	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	386,5	386,5
1961*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	416,5	416,5
Tillhopa <i>Total</i>												
1957	763,8	33,8	56,8	90,7	317,5	12,6	30,8	15,3	8,4	63,2	463,4	1 856,3
1958	843,0	34,7	56,3	111,4	340,6	12,8	32,2	14,5	8,1	69,4	510,2	2 033,2
1959	902,8	32,6	56,6	116,2	363,1	11,4	36,2	15,5	7,7	78,1	556,0	2 176,2
1960	952,9	36,6	57,5	117,5	401,8	12,2	41,1	15,2	7,5	87,1	644,2	2 373,6
1961*	1 105,5	30,8	54,5	126,7	468,1	12,6	45,3	17,1	8,1	98,4	689,1	2 656,2

¹ och psykiskt efterblivna. — ² Endast sjukvårdskostnader ingår, se tab. C 3.

Tab. C 2. Specifikation för år 1961 av tab. C1 utom sjukkassorna, milj. kr*Specification of table C 1 for the year 1961 (except Sickness Funds)*

Vårdform	Staten (1961/62)	Landsting	Städer utom landsting
Lasarettsvård	93,79	797,43	} 210,74
Förlossningsvård vid anstalt	0,04	3,58	
Tuberkulosisvård (lungtbc utom dispensär)	1,98	38,71	13,77
Epidemivård	3,91	13,11	13,79
Vård av långvarigt kroppssjuka	5,59	88,44	32,70
Psykisk barna- och ungdomsvård	0,20	1,74	1,29
Vård av psykiskt sjuka	326,52	22,18	28,50
Vård av psykiskt efterblivna	25,91	50,27	14,84
Epileptikervård	4,24	1,79	—
Dispensärvård	3,05	5,34	4,25
Distriktsvård (av sjuksköterskor)	12,68	24,00	8,64
Förebyggande mödra- och barnavård	9,47	6,00	1,57
Barnmorskeväsen	3,17	4,80	0,05
Folktandvård och kommunal tandvård	11,38	60,62	26,44
Utbildning av medicinalpersonal	68,02	—	—
Medicinsk forskning	7,77	—	—
Provinsialläkarstaten	18,50	—	—
Central statl. administration	11,59	—	—
Statliga laboratorier och statens institut för folkhälsan	11,80	—	—
Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet	14,59	—	—
Beredskapssjukhus	3,45	—	—
Militär sjukvård	15,98	—	—
Övrigt	6,49	37,15	68,02
Summa	660,12	1 155,16*	424,60*

Tab. C 3. Sjukfassornas utgifter för sjukvård år 1961*Expenses of the sickness funds for care of the sick*

Källa: Riksförsäkringsverkets publikation »Allmänna sjukfassor».

Milj. kr		
Läkarvård och tandvård	174,0	Kassornas totala utgift var 1 175,4 milj. kr. Huvuddelen av skillnaden mot tabellens summa hänför sig till utbetalning av sjukpenning o. dyl. Förvaltningskostnaderna är icke medräknade i tabellen. De belöpte sig till 77,8 milj. kr.
Resor till och från läkare och tandläkare	20,6	
Sjukhusvård och vård på förlossningsanstalt	82,5	
Resor till och från sjukhus och förlossningsanstalt	15,5	
Utgifter avseende sjukvård enl. 18 § sjukförsäkringslagen	14,9	
Läkemedelsutgifter ¹	109,0	
Summa	416,5	

¹ Varav 6,6 miljoner bestritts av statsverket.

Tab. C 4. Primärkommuners, andra än städer utom landsting, nettoutgifter (drift o. anläggn.) för hälso- och sjukvård

Net expenses for health and sick care etc. of local authorities except county boroughs

Källa: Publikationen »Kommunernas finanser» (SOS) och primärmaterial hos statistiska centralbyrån.

År 1950.....	17,7 milj. kr	År 1958.....	16,7 milj. kr
» 1955.....	20,5 » »	» 1959.....	26,5 » »
» 1956.....	22,4 » »	» 1960 (preliminär uppgift)...	17,7 » »
» 1957.....	18,9 » »		

Uppgifterna rörande *landsting och städer utom landsting* har för åren 1956—1960 hämtats ur publikationen *Kommunernas finanser* (utgiven av statistiska centralbyrån) och för år 1961 sammanställts inom medicinalstyrelsen på till centralbyrån inkommet, ehuru icke slutgranskat material till samma publikation. Centralbyråns granskning har tidigare erfarenhetsmässigt resulterat i att en del belopp, som i den preliminära redovisningen förts som »övriga utgifter», flyttats till andra konton, i första hand lasarettsvården. I landstingens och städernas redovisning ingår även kostnaden för de anställdas pensionering. Investeringskostnaderna avser hela utgiften under redovisningsåret, även om de bestritts med låne-medel. Följaktligen ingår icke avskrivningar, ej heller amorteringar på tidigare upptagna lån bland utgifterna. Nettoutgifterna för *andra primärkommuner* än städer utom landsting för år 1960 framgår av tabell C 4. Senare uppgifter föreligger ej. På socialvårdsmyndighets stat upptagna kostnader för hälso- och sjukvård ingår icke i de kostnader, som redovisas i tabellerna C 1—3, 5 och 6.

Sammanfattar man uppgifterna i tabellerna C 2, C 3 och C 4 kommer man till följande totalbelopp (netto) för det allmännas drift- och investeringsutgifter för hälso- och sjukvård år 1961.

Staten (1961/62) <i>The State</i>	660,1 milj. kr
De allmänna sjukförsäkringskassorna <i>Public Sickness Funds</i>	416,5 » »
Landstingen <i>Counties</i>	1 155,1 » »
Städerna utom landsting <i>County boroughs</i>	424,6 » »
Övriga primärkommuner (uppskattning) <i>Other local communes (estimated)</i>	20,0 » »
	Total 2 676,3 » »

Total i medeltal per innevånare *Mean per inhabitant* 355,9 kr

Som ovan nämnts ingår icke vissa förvaltningskostnader m. m. i ovanstående belopp, som alltså icke är fullt kompletta.

Redovisningen av utgifterna enligt tabell C 1 påverkas av tidpunkten, då bidragsposter ställs till förfogande av vederbörande myndighet. En del oregelbundenheter i utvecklingen enligt tabellen kan förklaras på detta sätt.

I tabell C 2 har 1961 års belopp specificerats något finare och framställts med två decimaler. Vad landsting och städer angår, har specifikationen drivits så långt som materialet i statistiska centralbyrån medgivit. I huvudsak avser de nio första posterna (lasarettsvård, förlossningsvård, epidemivård etc.) slutna sjukvård.

I de små belopp för hälso- och sjukvård, som redovisats i tabell C 4 för primärkommuner som icke är städer utom landsting, ingår ersättningar till hälsovårds-

nämnder, där sådana funnits, till extra provinsialläkare, köpings-, municipal- och stadsläkare, hem för långvarigt kroppssjuka m. m.

Bryter man ur tabell C 2 ut investeringskostnaderna, erhåller man ett resultat, som framgår av tabell C 5.

I tabell C 6 finner man uppgifter om de särskilda landstingens och städernas utom landsting driftutgifter för sjukvårdsändamål.

Då det allmännas kostnader för hälso- och sjukvård till största delen bestrides med skattemedel, kan det vara motiverat att sätta de förra i relation till de senare. Om man gör så, finner man, att statens plus sjukförsäkrings utgifter enligt ovan (1 077 milj. kr) utgjorde 13 % av den år 1961/62 influtna skatten på inkomst och förmögenhet.

Tab. C 5. Det allmännas nettokostnader för nyanläggning och investering (nybyggnader och nyuppsättning av inventarier) år 1961 (1961/62), milj. kr

Investments for health and medical care of the State, the County Councils and County Boroughs, million kronor

Källa: För staten: Publikationen »Budgetredovisningen» (utg. av riksrevisionsverket); för övriga »Kommunernas finanser» (SOS) eller, för sista året, material till denna i statistiska centralbyrån.

Vårdform	Staten (1961/62)	Landsting 1961 ¹	Städer utom landsting 1961	Summa
Lasarettsvård	21,10	193,40	} 15,78	230,33
Förlossningsvård	0,04	0,01		
Tuberkulosvård (lungtbc utom dispensär)	0,07	4,06		
Epidemivård	0,42	0,89	3,35	7,48
Vård av långvarigt kroppssjuka	0,64	8,56	0,38	1,69
Psykisk barna- och ungdomsvård	—	0,04	3,34	12,54
Vård av psykiskt sjuka	56,35	8,51	0,02	0,06
Vård av psykiskt efterblivna	3,73	10,01	5,92	70,78
Epileptikervård	0,27	—	1,99	15,73
Dispensärvård	0,18	0,15	—	0,27
Distriktsvård (av sjuksköterskor)	—	0,09	0,01	0,34
Förebyggande mödra- och barnavård	—	0,05	0,06	0,10
Barnmorskeväsendet	—	—	—	0,11
Folktandvård och kommunal tandvård	0,10	4,24	1,39	5,73
Övrig hälso- och sjukvård	18,27	2,65	9,56	30,48
Summa 1961	101,17	232,66*	41,81*	375,64*
» 1960	105,56	192,77	39,38	337,71
» 1959	93,01	199,13	53,21	345,35
» 1958	85,67	176,23	51,26	313,16
» 1957	65,48	151,81	41,29	258,58
» 1956	66,41	125,36	37,05	228,82
» 1955	55,04	104,91	29,18	189,13

¹ För åren 1955—1960 reviderade tal.

* Därav för utbildning av medicinalpersonal 7,32 milj. kr, beredskapssjukhus 3,45 milj. kr, militär sjukvård 6,22 milj. kr samt statliga laboratorier och statens institut för folkhälsan 0,27 milj. kr.

**Tab. C 6. Landstingens och städernas utom landsting driftutgifter för sjukvårds-
ändamål år 1961. Miljoner kronor**

*Running costs for health and medical care of the county councils and county boroughs.
Million kronor*

Källa: Material i statistiska centralbyrån till publikationen »Kommunernas finanser» (SOU).

Sjukvårdsområde (län, stad) <i>Counties, county boroughs</i>	Kroppssjuk- vård ¹ <i>Somatic care</i>	Vård av psy- kiskt sjuka ² <i>Mental care</i>	Vård av psy- kiskt efter- blivna <i>Mentally deficient</i>	Epileptiker- vård <i>Epileptic care</i>	Totalkostnad <i>Total</i>
Stockholms.....	74,30	1,59	3,91	0,36	80,16
Uppsala	30,70	0,34	1,44	0,18	32,66
Södermanlands	35,52	0,63	1,80	0,16	38,11
Östergötlands	38,30	0,58	1,90	0,09	40,87
Jönköpings	38,65	0,44	1,19	0,05	40,33
Kronobergs	20,95	0,45	0,71	0,05	22,16
Kalmar n:a	13,00	0,31	0,62	0,03	13,96
Kalmar s:a	19,21	0,42	0,74	0,07	20,44
Gotlands	7,95	—	0,48	—	8,43
Blekinge	13,78	—	—	—	13,78
Kristianstads	30,56	1,04	0,99	0,19	32,78
Malmöhus	50,98	1,61	2,15	—	54,74
Hallands	24,14	0,69	0,72	—	25,55
Göteborgs o. Bohus	30,55	0,40	1,80	—	32,75
Älvsborgs	53,69	1,16	3,15	—	58,00
Skaraborgs	28,55	0,33	2,01	—	30,89
Värmlands	48,59	0,55	1,64	—	50,78
Örebro	41,31	0,76	2,11	—	44,18
Västmanlands	34,22	0,57	1,36	—	36,15
Kopparbergs	37,45	0,42	1,88	0,17	39,92
Gävleborgs	36,60	0,39	1,71	0,17	38,87
Västernorrlands	46,51	0,75	2,98	0,14	50,38
Jämtlands	20,44	0,22	1,01	—	21,67
Västerbottens	36,96	0,74	1,49	0,12	39,31
Norrbottens	52,15	0,95	2,47	—	55,57
Landsting <i>Counties</i> summa	865,06	15,34	40,26	1,78	922,44
Stockholm	166,46	15,70	7,47	—	189,63
Göteborg	82,10	3,79	3,46	—	89,35
Malmö	58,33	3,38	0,89	—	62,60
Norrköping	15,13	0,98	0,46	—	16,57
Hälsingborg	15,08	—	0,18	—	15,26
Gävle	8,98	—	0,39	—	9,37
Städer <i>County boroughs</i> summa	346,08	23,85	12,85	—	382,78
Total	1211,14*	39,19*	53,11*	1,78*	1 305,22*

¹ Inklusive vissa för kropps- och mentalsjukvård gemensamma kostnader.

² Inklusive psykisk barna- och ungdomsvård.

KAP. D

HÄLSOTILLSTÅND, SJUKDOMAR, FÖRLÖSS-
NINGAR M. M.

a. Omgivningshygieniska förhållanden 1961

Revisionsarbetet beträffande medicinalstyrelsens råd och anvisningar inom omgivningshygienens område har fortgått. Anvisningar för hygien i frisersalonger, damfriseringar och lokaler för hygienisk behandling var under tryckning vid årets slut. Åtskilliga andra var under arbete. Av dessa torde de nya anvisningarna för sjukvårdsanstalternas och vissa laboratoriers avloppsvatten bli färdigställda i början av år 1962. Det fortsatta arbetet med nya anvisningar rörande hygien i bryggerier och läskedrycksfabriker har, som tidigare skedde med råd och anvisningar till hälsovårdsnämnderna rörande bostäder m. m., anförtratts särskilda experter. Från sådana inväntas också förslag till metodiken vid bakteriologisk och fysikalisk-kemisk undersökning av konsumtionsvatten. Dessutom har i samråd med experter upptagits frågan om utgivande av råd och anvisningar för åtgärder mot infektioner av nosokomial typ vid läkarmottagningar, inklusive tandläkarmottagningar och sjuksköterskemottagningar inom den öppna vården. I samband härmed kommer också de hygieniska problem, som berör dessa lokaler, att behandlas. Dessutom är under utarbetande hygieniska anvisningar för festplatser.

I samråd med arbetarskyddsstyrelsen och veterinärstyrelsen har under året utarbetats råd och anvisningar beträffande kiosker, vilka anvisningar väntas bli färdigställda under våren 1962.

Beträffande ökad information i beredskapsfrågor till våra hälsovårdsnämnder och deras inspektörer, kan här redovisas, att de under årets lopp tillställts särtryck av krigssjukvårdshandboken. — Vidare planeras att i lämplig form bereda vissa hälsovårdsledamöter o. d. undervisning i hälsovårds- och beredskapsfrågor.

Under året har riskerna för nedfall från kärnvapenprov vid Novaja Zemblja varit aktuella. I anledning därav har ordnats en snabb information till de regionala hälsovårdsmyndigheterna om det aktuella läget.

Då det gäller vår samhällshygien i dess olika former, är ett fortlöpande förtroendefullt samarbete mellan veterinärer och läkare oundgängligt. För att på det centrala planet ytterligare vidga och befästa detta samarbete har under året en samarbetsdelegation konstituerats mellan veterinärstyrelsen, medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan med möjlighet att vid behov tillkalla experter från olika håll.

Omgivningshygieniska förhållanden i vårt lands arktiska delar

Av Norrbottens län med en ytvidd av 105 900 km², motsvarande nära ¼ av vårt lands totala, är ⅔ belägna norr om polcirkeln. I den arktiska delen av länet bor cirka 75 000 människor, en stor del av dessa i samhällsbildningar omkring gruvorna. Länet företer stora växlingar i klimatet, med hög värme under sommaren och sträng köld under vintern, och stora temperaturskillnader under dygnet i övergångstiden mellan vår och vinter.

I landsbygdsdistrikten visar befolkningens kostvanor ringa konsumtion av grönsaker; kosten bygger på kött, mjöl- och mjölkmat samt potatis.

Samerna utgör en särskild befolkningsgrupp. 7 000 samer finns i länet, därav 2 000 nomadiserande. Samerna har samma rätt till nutida hälsovårdsresurser som alla andra i länet, fastän de under långa tider av året befinner sig utom räckhåll för dessa resurser. Läkare, sjuksköterskor och barnmorskor företar — i regel mot slutet av sommaren — resor till fjälldistriktet för att undersöka blivande mödrar, barn och äldre. De blivande mödrarna hos samerna uppsöker numera i de flesta fall länets anstalter för barnsbörd när de skall föda. De stora avstånden i länets fjälltrakter medför, att andra fortskaffningsmedel än i rikets övriga delar måste anlitas i hälsovårdsarbetet därstädes. Resor företas sålunda med flyg (helikopter), med båtar eller till fots, och de kan understundom kräva ett par veckor.

Numera är blott en enda sjukdom säregen för samerna. Det är en sjukdom förorsakad av inälvsparasiten *Taenia echinococcus*. Denna är en parasit hos renen, som överförd genom samernas hundar också angriper människokroppen (särskilt lungor, lever och hjärna). Sjukdomen är dock för närvarande mycket sällsynt. Härtill har bidragit effektiv avmaskning av hundarna och propaganda för bättre såväl hygien vid renslakt som personlig hygien hos samerna.

Vid ordnandet av hälso- och sjukvården i länets vitt utbredda och glest befolkade delar kräver vissa omständigheter särskilt beaktande. Detta gäller icke blott stora avstånd, kommunikationsfrågor och kostnadshänsyn utan även tillgången till läkare och övrig hälso- och sjukvårdspersonal.

Huvudproblemet utgör dock de stora avstånden. Ett exempel härpå är de 50 miln mellan länets nordligaste del och dess centrala sjukhus i Boden. För att länets invånare skall tillförsäkras betryggande tillgång till hälso- och sjukvård, så långt detta är ekonomiskt möjligt, har det blivit ofrånkomligt att i större utsträckning än i andra län decentralisera resurserna inom hälso- och sjukvården.

För några decennier tillbaka var sjukligheten i Norrbottens län utan jämförelse större än i andra delar av landet: tuberkulos, epidemiska sjukdomar och barnsjukdomar hemsökte länge befolkningen vida mer än i andra län. Numera är sjukligheten i detta län ungefär densamma som i andra delar av landet.

Myggbetten kan framkalla urticarialiknande kvaddlar, som förorsakar svår klåda, varför alla vaccinationer mot smittkoppor inställes från och med mitten av juni till och med slutet av augusti.

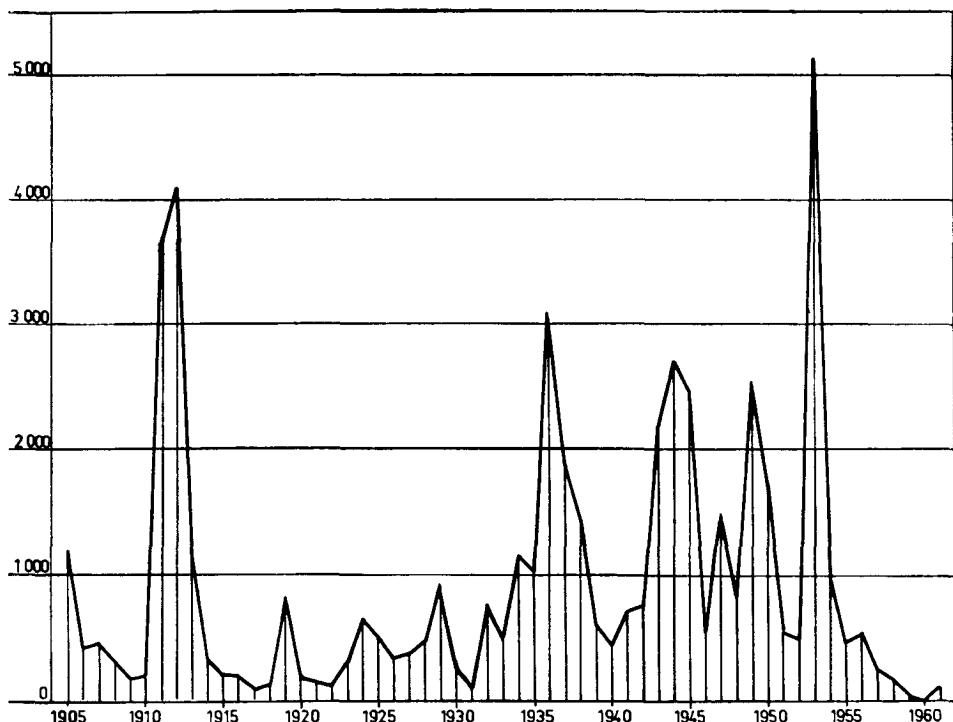
b. Infektionssjukdomar

Epidemiska sjukdomar. De redovisade uppgifterna om antalet sjukdomsfall i epidemiska sjukdomar grundar sig, där intet annat anges, på uppgifter insamlade av förste provinsialläkarna och de med dem jämställda förste stadsläkarna.

Förste provinsialläkarnas och förste stadsläkarnas rapporter grundar sig i sin tur på anmälningar, som de erhållit från de läkare, som är verksamma inom deras län eller stad, d. v. s. från dem underställda tjänsteläkare (provinsialläkare, stadsläkare m. fl.) jämte alla andra läkare, både vid sjukhus och i öppen vård, som iakttagit fall av hithörande sjukdomar.

De sjukdomar, som skall anmälas av den behandlande läkaren eller den läkare, som eljest har anmälningsskyldighet, kan indelas i två huvudgrupper: Sådana som fordrar individuell anmälan (med uppgift om den sjukes namn, ålder m. m.) och sådana som anmäles summariskt i form av en sifferuppgift om antalet sedan föregående anmälan observerade, nya fall. Sjukdomar med *individuell anmälningsplikt* och tillhörande författningar uppräknas i kommentaren till tabell D 1. En historisk översikt av vissa bland dessa från år 1875 har varit införd i tidigare årgångar av denna publikation, senast 1959.

Akut polio 1905—1961. Antal fall (med och utan förlamning) i hela riket
Acute poliomyelitis with and without paralysis

En sammanställning av uppgifter om sådana fall med individuell anmälningsplikt, som förekommit år 1961, följer nedan. Sjukdomarnas numrering i vänstra marginalen hänför sig till den internationella klassifikationen.

Nr i klassi- fikationen		Antal anmälda kliniska fall	Nr i klassi- fikationen		Antal anmälda kliniska fall
040	Tyfoidfieber	11	080,0-080,1	Akut polio med förlamning	64
041, 042	Övriga salmonellainfektio- ner (se nedan)	561	080,2	» » utan förlamning	60
045	Dysenteri, bacillär	93	092	Infektiös hepatit	968
046,0	» , amöbisk	7	096,2	Papegojsjuka	18
050	Scharlakansfeber	5 962	096,9	Meningoencefalit	925
055	Difteri	2	116	Malaria	11
057,0	Meningokockmeningit	112	571,0, 764,0	Gastroenterit hos barn under 2 år	58
059	Tularemi	7			
064,4	Listerios	10			
				Summa	8 869

Antalet rapporterade epidemiska sjukdomsfall var väsentligt lägre under år 1961 än genomsnittssiffran för den senaste 10-årsperioden.

Vid rapporteringen av *salmonellainfektioner* göres ingen åtskillnad mellan paratyfoidfieber och salmonellaenteriter. Med ledning av proportionerna mellan dessa diagnoser i av regionlaboratorierna undersökta fall (som även omfattar bacillbärare)

Tab. D 1. Insjuknande i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt åren 1951—1961 (kliniska fall) (nummer enligt internationell klassifikation)

Cases of notifiable epidemic diseases (clinical cases) reported (numbering according to international classification) Källa: Se tabell D 2.

År, månad Year, month	050 Scharlakansfeber <i>Scarlet fever</i>	Akut polio <i>Acute polio</i>		041, 042 Salmonella enteriter (klin.) <i>Salmonella enteritis</i>	040 Tyfoidfeber <i>Typhoid fever</i>	045 Dysenteri (rödsot) <i>Bacillary dysentery</i>	057.0 Meningokockmeningit (epid. hjärnhinneinfl.) <i>Meningococcal meningitis</i>	096.9 Meningoencefalit <i>Meningoencephalitis</i>	092 Infektiös hepatit (hepat. epid.) <i>Infectious hepatitis</i>	Övriga epidemiska sjukdomar <i>Other notifiable epid. diseases</i>	Summa <i>Total</i>
		080.0-080.1 med förlamning <i>paralytic</i>	080.2 utan förlamning <i>non-paralytic</i>								
Januari 1961...	910	3	—	39	—	1	8	14	108	12	1 095
Februari » ...	907	—	—	12	1	2	7	20	125	14	1 088
Mars » ...	777	—	—	29	—	1	6	28	84	4	929
April » ...	430	—	—	8	—	12	11	15	81	8	565
Maj » ...	398	—	—	53	4	7	12	18	104	5	601
Juni » ...	263	1	—	45	1	4	13	26	53	11	417
Juli » ...	185	—	—	52	2	2	7	60	70	5	383
Augusti » ...	215	6	2	68	1	15	9	83	80	9	488
September » ...	344	15	10	59	2	12	17	296	71	6	832
Oktober » ...	516	23	33	128	—	17	7	222	46	18	1 010
November » ...	617	14	14	41	—	7	7	103	59	13	875
December » ...	400	2	1	27	—	13	8	40	87	8	586
Summa Total 1961¹	5 962	64	60	2561	11	93	112	925	968	3113	8 869
Summa 1960.....	11 827	15	3	628	14	123	64	427	873	309	14 283
» 1959.....	18 256	42	14	629	21	66	91	351	1 179	88	20 737
» 1958.....	10 389	155	37	545	17	40	79	757	909	39	12 967
» 1957.....	6 422	148	102	1 026	9	70	118	13 162	701	47	21 805
» 1956.....	9 027	248	301	456	25	67	72	817	2 051	69	13 133
» 1955.....	7 581	325	161	685	18	484	65	240	1 038	20	10 617
» 1954.....	5 545	554	455	800	12	128	51	236	1 101	83	8 965
» 1953.....	5 413	3 029	2 061	8 760	10	432	30	85	1 087	358	21 265
» 1952.....	7 816	363	129	129	18	94	30	111	1 200	57	9 947
» 1951.....	13 661	339	212	140	20	102	46	37	1 221	57	15 835

¹ Se texten kap. D angående materialet. — ² Se texten ang. bacillbärare m. m. *Mainly Enteritis salmonellosis. See table in English Summary.* — ³ Specificerade i texten föregående sida. *For specification, see table in Summary.*

Tabell D 1

Epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt är enligt kungl. kungörelse år 1953 (SFS 431) med ändring år 1954 (SFS 732) och medicinalstyrelsens cirkulär 1960 (MF 73) följande tjugosex:

Pest (*Plague*)
Kolera (*Cholera*)
Smittkoppor (*Smallpox*)
Fläckfeber (*Louse-borne epidemic typhus*)
Återfallsfeber (*Relapsing fever*)
Gula febern (*Yellow fever*)
Nervfeber (tyfoidfeber) (*Typhoid fever*)
Paratyfus (paratyfoid A o. B; salmonella enteriter) (*Paratyphoid A & B; Enteritis salmonellosis*)
Scharlakansfeber (*Scarlet fever*)
Difteri (*Diphtheria*)
Akut barnförlamning (polio) (*Acute polio*)
Epidemisk hjärnhinneinflammation (meningo-

kockmeningit) (*Meningococcal meningitis*)
Rödsot (dysenteri) (*Bacillary dysentery*)
Sömnssjuka (*Acute infectious encephalitis*)
Undulantfeber (*Brucellosis*)
Weils sjukdom (*Weil's disease*)
Mjältbrand (*Anthrax*)
Papegojsjuka (*Psittacosis*)
Spetälska (*Leprosy*)
Elakartad gastroenterit hos barn under 2 år
(*Malignant gastro-enteritis in children under 2 years*)
Epidemisk gulsot (*Infectious hepatitis*)
Malaria (*Malaria*)
Primär meningoencefalit av infektiös typ (*Meningoencephalitis*)
Rots (*Glanders*)
Tularemi (*Tularaemia*)
Listerios (*Listeriose*) intill 31/12 1964.

Vissa andra epidemiska sjukdomar anmäles summariskt, som framgår av texten, kap. D, b, sidan 78.

Tab D 2. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt, länsvis år 1961 (kliniska fall)

Cases of notifiable epidemic diseases (clinical cases) reported during the year in each county (county borough)

Källa: Halvmånadsrapporter insända av förste provinsialläkare och med dem jämställda förste stads-läkare (se även denna publikation årg. 1951, sidan 41).

Län, vissa städer <i>Counties, county boroughs</i>	050 Schar-lakans-feber <i>Scarlet fever</i>	Akut polio <i>Acute polio</i>		041, 042 Salmo-nella enteriter (klin.) <i>Salmo-nella enteritis</i>	040 Tyfoid-feber <i>Ty-phoid fever</i>	045 Dysen-teri (rödsot) <i>Bacil-lary dysen-tery</i>	057.0 Meningo-kock-meningit (epid. hjärnhin-neinfl.) <i>Meningo-coccal meningi-tis</i>	096.9 Me-ningo-encefalit <i>Meningo-encepha-litis</i>	092 Infek-tiös hepatit (hepat. epid.) <i>Infecti-ous hepa-titis</i>	Övriga epide-miska sjuk-domar <i>Other notifi-able epid. diseases</i>	Summa <i>Total</i>
		080.0-080.1 med för-lam-nung para-lytic	080.2 utan för-lam-nung non para-lytic								
Stockholms stad ..	686	—	—	78	2	13	17	137	179	249	1 161
Stockholms län ...	439	2	—	43	—	7	2	93	91	36	683
Uppsala län	97	—	—	6	—	—	—	3	33	43	142
Södermanlands län	136	—	—	20	—	—	2	26	41	51	226
Norrköpings stad .	74	—	—	2	—	1	—	2	7	—	86
Östergötl. l. i övr.	240	—	—	5	—	—	5	71	25	63	349
Jönköpings län ...	101	4	3	15	1	3	5	50	39	—	221
Kronobergs län ...	86	—	—	3	—	—	7	37	16	—	149
Kalmar läns n:a ..	44	—	—	1	—	1	7	11	20	—	84
Kalmar läns s:a...	130	—	—	16	—	—	4	21	19	71	191
Gotlands län	70	—	—	11	2	1	—	44	11	—	139
Blekinge län	265	1	—	5	—	—	3	35	14	—	323
Kristianstads län..	292	—	—	18	—	2	15	28	20	82	377
Malmö stad	117	—	—	71	1	1	3	28	40	—	261
Hälsingborgs stad	59	—	—	19	—	—	—	3	2	—	83
Malmöhus län i övr.	162	—	—	78	—	2	10	1	15	51	269
Hallands län	92	2	—	8	1	—	1	7	6	91	118
Göteborgs stad ...	97	47	52	23	1	1	4	17	62	107	311
Göteb. o. B. l. i övr.	92	3	1	8	—	2	2	—	11	—	119
Älvsborgs län	226	1	1	13	1	2	1	21	27	—	293
Skaraborgs »	174	—	—	9	—	3	7	—	19	52	214
Värmlands »	277	1	1	12	—	—	—	114	13	112	420
Örebro »	156	—	1	10	—	13	2	8	29	1216	235
Västmanlands »	212	1	—	41	1	3	1	10	99	51	369
Kopparbergs »	149	1	—	8	1	1	3	2	36	131	202
Gävleborgs »	306	—	—	3	—	2	—	3	25	148	347
Västernorrlands »	516	1	—	16	—	1	9	68	19	163	633
Jämtlands »	94	—	—	8	—	2	—	27	18	91	150
Västerbottens »	403	—	1	4	—	31	1	13	13	163	469
Norrbottens »	170	—	—	7	—	1	1	45	19	172	245
Hela riket <i>Total</i>	5 962	64	60	1561	111	93	112	925	968	113	8 869

¹ Beträffande bacillbärare, se not till tab. D 1.

² 45 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 3 fall av malaria och 1 fall av listerios.

³ 3 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år och 3 fall av malaria. — ⁴ Tularemi. —

⁵ Listerios. — ⁶ 2 fall av amöbadysenteri och 1 fall av malaria. — ⁷ Malaria. — ⁸ 1 fall av difteri

och 1 fall av malaria. — ⁹ Amöbadysenteri. —

¹⁰ 4 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 2 fall av malaria och 1 fall av listerios.

— ¹¹ Elakartad gastroenterit hos barn under 2 år.

¹² 12 fall av papegojsjuka, 3 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år och 1 fall av listerios. — ¹³ 1 fall av amöbadysenteri. — ¹⁴ 6 fall av papegojsjuka, 1 fall av tularemi och 1 fall av amöbadysenteri. — ¹⁵ 2 fall av tularemi och 1 fall av difteri. — ¹⁶ 1 fall av elakartad gastroenterit hos barn under 2 år, 1 fall av tularemi och 1 fall av listerios. — ¹⁷ 1 fall av amöbadysenteri och 1 fall av listerios.

kan man dock draga slutsatsen, att paratyfoid A och B uppgick till omkring 9 % och salmonellaenteriter till omkring 91 % av hela antalet fall (561) enligt tablån på sidan 75.

Amöbadysenteri och *malaria* är två sjukdomar, som numera icke förekommer som inhemska i vårt land, varför samtliga här redovisade fall får betraktas som importerade.

Frekvensen av *scharlakansfeber* har under året gått starkt tillbaka. Sjukdomen har förekommit diffust spridd över hela landet och uppträtt i en tämligen lindrig form.

Bland epidemiska sjukdomar, som angriper centrala nervsystemet, märkes meningokockmeningiten och meningoencefaliten. Under år 1961 registrerades 112 fall av *meningokockmeningit*, vilket är mera än de föregående 5 årens genomsnittssiffra, som var 85. — *Meningoencefaliten* med 925 fall visar en starkt stegrad frekvens jämfört med de föregående tre åren. Orsaken här till torde främst vara en landsomfattande epidemi av Cocksackie virus B 5.

Bland de i vårt land mera sällsynta epidemiska sjukdomarna märkes *listerios*. De första fallen redovisades i vårt land så sent som 1958. Den kan angripa såväl vuxna som barn, speciellt allvarligt är det, om spädbarn drabbas av sjukdomen. Fallens antal var 1961 dock endast 10 (föregående år 13).

Antalet fall av *polio* med förlamning har under året varit 64. Flertalet av dessa, eller 47, inträffade i Göteborgs stad, där man hade en verklig epidemi. Icke något av dessa fall var fullständigt ympat mot polio. (Se angående polioymplingar sidan 50.)

Den *infektiösa hepatiten* (gulsoten) har haft en relativt hög frekvens under hela 1950-talet. Det inger fortfarande ett visst bekymmer, att en relativt hög procent orienteringslöpare ådrager sig denna sjukdom. Antalet sådana fall under 1961 uppgick till 195.

Sjukdomar för vilka *summerisk anmälan* föreskrivits är kikhosta, mässling och epidemisk influensa. Uppgifterna om dessa är naturligtvis mycket osäkra, utom såtillvida som att de alla kan antagas vara underrapporterade. Nedan angivna fall har anmälts vissa år 1950—1961.

	Kikhosta	Mässling	Influensa		Kikhosta	Mässling	Influensa
1950	14 400	6 400	40 000	1958	7 000	42 000	40 000
1955	12 700	42 200	17 400	1959	8 000	5 000	30 000
1956	11 600	2 500	10 600	1960	9 000	11 000	136 000
1957	20 000	12 000	276 000	1961	13 000	24 000	15 000

Veneriska sjukdomar. Uppgifterna om dessa sjukdomar inkluderar i princip även militärpatienter, men redovisningen av dessa till förste provinsialläkarna — vilka i sin tur redovisar till medicinalstyrelsen — torde vara ofullständig. Även civila fall torde under senare år ha blivit relativt ofullständigt redovisade, sammanhängande bl. a. med ändrade behandlingsmetoder, i sin tur sammanhängande med tillgången på nya antibiotika.

Trots detta torde den föreliggande statistiken i stort sett ge en riktig bild åtminstone av utvecklingstendenserna i tiden och förhållandet mellan olika åldrar och kön.

Sålunda står det utom tvivel, att gonorrén stigit från 1950 i minst den grad som anges av den officiella serien. Denna sjukdom hade ett maximum år 1944, då drygt 20 000 fall noterades. Därefter sjönk frekvensen t. o. m. år 1949 (9 700 fall) men steg sedan återigen, som framgår av tabell D 4.

Tab. D 3. Fall av venerisk sjukdom år 1961 fördelade dels efter bostadsort, dels efter smittningsort

Cases of venereal diseases according to domicile and place of infection

Källa: Förste provinsialläkarnas årsberättelser.

Län, vissa städer Counties, county boroughs	Ärvd syfilis <i>Congenital syphilis</i>		Förvärvad syfilis <i>Acquired syphilis</i>			Gonorré <i>Gonorrhoea</i>			Ulcus molle <i>Chancroid</i>			Summa <i>Total</i>	På 1 000 av folk- mängden <i>Per 1 000 in- habitants</i>
	M. M.	Kv. F.	M. M.	Kv. F.	Summa <i>Total</i>	M. M.	Kv. F.	Summa <i>Total</i>	M. M.	Kv. F.	S:a <i>Total</i>		
Bostadsort Patients' domicile													
Stockholms stad	—	—	33	2	35	2 642	1 936	4 578	—	—	—	4 613	5,7
Stockholm län	—	—	5	1	6	990	540	1 530	—	—	—	1 536	3,2
Uppsala »	—	—	—	1	1	271	156	427	1	—	1	429	2,5
Södermanlands »	—	—	—	—	—	369	199	568	—	—	—	568	2,5
Norrköpings stad	—	—	1	—	1	329	219	548	—	—	—	549	6,0
Östergötlands län i övr. .	—	—	1	1	2	259	145	404	—	—	—	406	1,5
Jönköpings län	—	—	1	—	1	217	101	318	1	—	1	320	1,1
Kronobergs »	—	—	1	1	2	61	25	86	—	—	—	88	0,6
Kalmar »	—	—	—	1	1	248	117	365	2	—	2	368	1,6
Gotlands »	—	—	1	—	1	153	67	220	—	—	—	221	4,1
Blekinge »	—	—	3	—	3	148	49	197	—	—	—	200	1,4
Kristianstads »	—	—	1	—	1	161	78	239	—	—	—	240	0,9
Malmö stad	—	—	7	1	8	589	384	973	—	—	—	981	4,2
Hälsingborgs stad	—	—	2	—	2	152	107	259	1	—	1	262	3,4
Malmöhus län i övr.	—	—	—	2	2	355	243	598	—	—	—	600	1,9
Hallands län	—	—	1	—	1	99	48	147	1	—	1	149	0,9
Göteborgs stad	—	—	22	4	26	1 413	982	2 395	4	—	4	2 425	5,9
Göteb. o. Boh. län i övr.	—	—	1	—	1	363	158	521	—	—	—	522	2,3
Älvsborgs län	—	—	5	4	9	467	279	746	1	—	1	756	2,0
Skaraborgs »	—	—	1	—	1	264	132	396	1	—	1	398	1,6
Värmlands »	—	—	—	1	1	340	126	466	—	—	—	467	1,6
Örebro »	1	—	—	—	—	347	177	524	—	—	—	525	2,0
Västmanlands »	—	—	1	—	1	327	171	498	—	—	—	499	2,1
Kopparbergs »	—	—	2	2	4	410	188	598	—	—	—	602	2,1
Gävleborgs »	—	—	3	—	3	526	229	755	—	—	—	758	2,6
Västernorrlands »	—	—	—	—	—	403	196	599	—	—	—	599	2,1
Jämtlands »	—	—	1	—	1	149	72	221	—	—	—	222	1,6
Västerbottens »	—	—	—	—	—	136	75	211	—	—	—	211	0,9
Norrbottnens »	—	—	2	3	5	233	92	325	—	—	—	330	1,3
Summa Total 1961	1	—	95	24	119	12 421	7 291	19 712	12	—	12	19 844	2,6

Smittningsort för ovanstående fall Place of infection

De fem största städerna.	—	—	16	4	20	5 214	3 763	8 977	—	—	—	8 997	..
Sverige i övrigt	—	—	12	10	22	5 706	3 282	8 988	2	—	2	9 012	..
Danmark	—	—	3	2	5	404	44	448	—	—	—	453	..
Finland	—	—	—	—	—	72	18	90	—	—	—	90	..
Norge	—	—	1	1	2	111	8	119	—	—	—	121	..
Övriga utlandet	1	—	58	2	60	706	43	749	10	—	10	820	..
Okänd ort.....	—	—	5	5	10	208	133	341	—	—	—	351	..
Summa Total 1960	1	—	66	23	89	11 501	6 972	18 473	6	—	6	18 569	2,5
» » 1959	2	1	69	26	95	9 568	5 853	15 421	14	—	14	15 533	2,1
» » 1958	2	1	55	20	75	8 289	4 749	13 038	10	—	10	13 126	1,8
» » 1957	4	5	52	38	90	8 128	4 602	12 730	10	1	11	12 840	1,7
» » 1956	2	1	76	47	123	8 913	4 897	13 810	15	—	15	13 951	1,9
» » 1955	6	3	105	63	168	9 027	4 825	13 852	16	—	16	14 045	1,9
» » 1950	8	12	358	250	608	7 005	3 207	10 212	40	3	43	10 883	1,5

Tab. D 4. Gonorré 1950—1961

Gonorrhoea

Källa: Förste provinsialläkarnas årsberättelser.

	Rapporterade fall <i>Reported cases</i>						Fall per 100 000 invånare <i>Cases per 100 000 inhabitants</i>					
	Ålder, år <i>Age, years</i>					Summa <i>Total</i>	Ålder, år <i>Age, years</i>					Summa <i>Total</i>
	0—9	10—14	15—19	20—24	25—		0—9	10—14	15—19	20—24	25—	
Män <i>Male</i>												
1950.....	7	5	872	2 353	3 768	7 005	..	2,2	411,5	1 009,4	170,1	200,4
1951.....	6	9	1 107	3 018	5 030	9 170	..	3,9	525,1	1 318,5	225,3	260,3
1952.....	5	6	1 220	3 292	5 329	9 852	..	2,5	576,4	1 456,7	237,0	277,6
1953.....	6	8	1 027	3 001	5 219	9 261	..	3,1	478,0	1 357,7	230,5	259,2
1954.....	3	31	1 147	2 930	4 792	8 903	..	11,3	519,5	1 348,0	210,4	247,7
1955.....	—	6	1 142	2 989	4 890	9 027	..	2,1	502,2	1 387,3	213,4	249,4
1956.....	1	3	1 234	2 881	4 794	8 913	..	1,0	528,2	1 335,5	207,8	244,4
1957.....	1	4	1 163	2 766	4 194	8 128	..	1,2	478,1	1 270,8	180,8	221,2
1958.....	—	6	1 333	2 880	4 070	8 289	..	1,8	517,3	1 300,5	174,6	224,1
1959.....	1	6	1 859	3 422	4 280	9 568	..	1,8	676,8	1 507,5	182,9	257,3
1960.....	2	16	2 441	4 348	4 694	11 501	..	5,0	832,3	1 868,4	200,1	308,0
1961.....	—	21	3 091	4 550	4 759	12 421	..	6,8	992,8	1 901,9	202,2	331,1
Kvinnor <i>Female</i>												
1950.....	15	8	759	959	1 466	3 207	..	3,7	368,0	415,8	64,2	91,1
1951.....	20	11	1 061	1 259	1 773	4 124	..	4,9	516,6	552,1	76,9	116,2
1952.....	20	17	1 337	1 528	2 209	5 111	..	7,3	648,9	675,8	95,1	142,9
1953.....	16	26	1 122	1 554	2 073	4 791	..	10,6	537,6	698,6	88,7	133,1
1954.....	13	48	1 299	1 395	2 059	4 814	..	18,3	605,6	639,5	87,6	133,0
1955.....	8	31	1 316	1 413	2 057	4 825	..	11,1	595,7	656,3	87,0	132,4
1956.....	11	34	1 382	1 419	2 051	4 897	..	11,5	609,5	662,9	86,1	133,5
1957.....	5	52	1 409	1 311	1 825	4 602	..	16,9	598,2	610,3	76,2	124,6
1958.....	6	94	1 655	1 294	1 700	4 749	..	30,2	664,7	594,4	70,6	127,8
1959.....	8	94	2 530	1 459	1 762	5 853	..	30,4	956,6	655,7	72,9	156,7
1960.....	15	134	3 317	1 675	1 831	6 972	..	44,4	1 178,8	736,4	75,5	185,9
1961.....	12	198	3 565	1 747	1 769	7 291	..	67,7	1 194,4	748,2	72,7	193,4
Båda könen <i>Both sexes</i>												
1950.....	22	13	1 631	3 312	5 234	10 212	..	2,9	390,1	714,2	116,3	145,6
1951.....	26	20	2 168	4 277	6 803	13 294	..	4,4	520,9	936,0	150,0	188,0
1952.....	25	23	2 557	4 820	7 538	14 963	..	4,8	612,2	1 066,1	164,9	210,0
1953.....	22	34	2 149	4 555	7 292	14 052	..	6,8	507,4	1 025,2	158,5	195,9
1954.....	16	79	2 446	4 325	6 851	13 717	..	14,8	562,0	993,1	148,0	190,2
1955.....	8	37	2 458	4 402	6 947	13 852	..	6,5	548,3	1 021,9	149,1	190,7
1956.....	12	37	2 616	4 300	6 845	13 810	..	6,1	568,2	1 000,5	146,0	188,8
1957.....	6	56	2 572	4 077	6 019	12 730	..	8,9	537,1	942,7	127,6	172,8
1958.....	6	100	2 988	4 174	5 770	13 038	..	15,7	589,7	950,4	121,8	175,8
1959.....	9	100	4 389	4 881	6 042	15 421	..	15,8	814,0	1 085,9	127,0	206,9
1960.....	17	150	5 758	6 023	6 525	18 473	..	24,2	1 002,0	1 308,9	136,7	246,8
1961.....	12	219	6 656	6 297	6 528	19 712	..	36,5	1 091,5	1 332,1	136,3	262,1

Tab. D 5. Fall av venerisk sjukdom år 1961 efter ålder och kön*Cases of venereal diseases by age and sex*

Källa: Förste provinsialläkarnas årsberättelser.

Sjukdom Disease	Summa Total	Den smittades ålder <i>Age of the infected</i>										okänd ålder un- known age
		under 1 år under 1 year	1—9 år years	10—14 år years	15—19 år years	20—24 år years	25—29 år years	30—39 år years	40—49 år years	50—59 år years	60 år och däröver 60 years and more	
Syfilis ¹												
Syphilis {M. M.	96	—	—	1	10	20	17	32	9	5	2	—
{Kv. F.	24	—	—	—	9	1	1	8	2	2	1	—
Summa Total	120	—	—	1	19	21	18	40	11	7	3	—
Gonorré {M. M.	12 421	—	—	21	3 091	4 550	2 024	1 855	603	177	38	62
Gonorrhoea {Kv. F.	7 291	—	12	198	3 565	1 747	666	684	276	86	9	48
Summa Total	19 712	—	12	219	6 656	6 297	2 690	2 539	879	263	47	110
Ulcus molle {M. M.	12	—	—	—	1	6	2	3	—	—	—	—
Chancroid {Kv. F.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa Total	12	—	—	—	1	6	2	3	—	—	—	—

¹ Häri ingår samtliga fall av syfilis, såväl medfödd som förvärvad. *Congenital and acquired*

Tuberkulos. Uppgifter om tuberkulosens utbredning finns i tabell D 7, som utgör en sammanställning av tabeller i Svenska Nationalföreningens mot hjärt- och lungsjukdomar kvartalsskrift (1962, nr 3).

I tabell D 6 redovisas omfattningen av och några resultat från medicinalstyrelsens hittills utförda skärmbildsundersökningar av civila personer. Några relativtal utvisande omfattningen av undersökningarna länsvis har icke uträknats, då vid sådana beräkningar hänsyn icke kan tagas vare sig till omflyttningen och mortaliteten hos befolkningen under den period skärmbildsundersökningar pågått eller till att vissa personer undersökts mer än en gång. Bland de undersökta personerna hade man i genomsnitt funnit tuberkulösa sjukdomstecken hos 2,7 %. Såsom framgår av en för tidigare år företagen specialundersökning torde emellertid flertalet av dessa fall vara kända förut och bragta under kontroll. Bland dessa befinner sig ett stort antal, som vid den på skärmbildsundersökningen följande kliniska utredningen icke visat sig vara behäftade med aktiv tuberkulos, varför de icke kommit att kvarstå i dispenserregistret. Det antal personer, som upptages i det sistnämnda (42 344 den 31/12 1961 enligt tabell D 7) motsvarar endast omkring 0,7 % av folkmängden. Härvid har som »folkmängd» endast medtagits personer om minst 10 års ålder, något som visserligen är oegentligt, därför att registret upptager även barn under 10 år, en oegentlighet som emellertid knappast har praktisk betydelse, då dessa sjuka barn numera är ganska få.

Tab. D 6. Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar 1946—1961. Antal undersökta civila personer (exkl. patienter på mentalsjukhus) och gjorda fynd

Massradiofluorography of the National Board of Health

Län, städer Counties, county boroughs	Antal skärmbildsundersökta personer Number of individuals examined				Därav med nedanstående fynd 1946—1961 Number of findings			
	1946— 1959	1960	1961	Summa 1946— 1961 Total	Pågående el. ej säkert läkta fall av tuberkulos ¹	D.o i % av de undersökta ²	Övrigt patologiskt Other findings	Osäkra fynd Uncertain findings
Stockholms stad	987 940	36 951	—	1 024 891	30 851	3,0	..	4 891
Stockholms län	493 328	—	18 263	511 591	13 348	2,6	1 160	3 624
Uppsala »	122 156	—	—	122 156	2 743	2,2	1 247	1 725
Södermanlands »	346 223	—	—	346 223	7 552	2,2	833	2 155
Norrköpings stad	127 308	—	—	127 308	3 474	2,7	..	979
Östergötlands län i övr.	314 636	73 337	43 018	430 991	7 989	1,9	164	3 179
Jönköpings län	306 195	55 216	—	361 411	8 781	2,4	1 415	2 623
Kronobergs »	129 419	—	—	129 419	3 373	2,6	700	1 044
Kalmar »	363 990	—	—	363 990	8 714	2,4	..	2 676
Gotlands »	43 271	—	—	43 271	1 064	2,5	439	467
Blekinge »	170 316	30 179	3 209	203 704	6 572	3,2	16	1 831
Hälsingborgs stad	53 592	—	—	53 592	1 410	2,6	207	339
Hallands län	125 090	—	—	125 090	3 976	3,1	359	1 207
Göteborgs stad	259 847	—	—	259 847	9 890	3,8	1 194	1 428
Göteborgs o. Bohus län i övr.	150 661	—	—	150 661	6 059	4,0	..	1 304
Älvsborgs län	273 539	—	—	273 539	10 619	3,9	..	2 362
Skaraborgs »	183 984	22 952	94 127	301 063	6 436	2,1	428	1 959
Värmlands »	248 044	—	—	248 044	4 959	2,0	1 314	1 869
Västmanlands »	164 043	—	—	164 043	3 509	2,1	1 104	1 189
Kopparbergs »	312 820	68 060	41 263	422 143	10 071	3,5	209	3 144
Gävle stad	32 269	—	—	32 269	881	2,7	135	126
Gävleborgs län i övr.	372 969	—	—	372 969	9 472	2,5	..	2 674
Västernorrlands län	227 932	—	2 679	230 611	9 967	4,3	7	2 072
Jämtlands »	—	11 880	35 765	47 645	792	1,7	1 050	246
Västerbottens »	163 832	—	—	163 832	4 237	2,6	113	1 044
Norrbottens »	54 791	41 216	57 993	154 000	3 906	2,5	1 646	1 311
Summa Total	6 028 195	339 791	296 317	6 664 303	180 645	2,7	..	47 468

¹ Active or not definitely healed TB. Inklusive fall under dispensärkontroll. Inclusive of cases already controlled by TB dispensary. — ² In per cent of persons examined.

Tabell D 6

Undersökningarna omfattar i princip endast personer som fyllt 10 år. Beträffande gjorda fynd av lungtuberkulos bör observeras, att

dess till stor del antingen redan varit kända för dispensärorganisationen eller visat sig läkta vid den senare, kliniska undersökningen. Se texten sidan 81.

Tab. D 7. Tuberkulossjukligheten och -dödligheten år 1961 *Tuberculosis morbidity and mortality*

Källa: Centraldispensärernas årsberättelser (bearbetade inom Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar), utom beträffande avlidna, vilka citerats ur publikationen »Dödsorsaker» (SOS) av Statistiska centralbyrån.

Län, städer Counties, county boroughs	Tbc-fall kvarstående i centraldispensärregister den ^{31/12} <i>Persons with TB registered at Central dispensaries</i>					Nyupptäckta tbc-fall införda i centraldispensärregister <i>New findings of TB entered into registers of Central dispensaries</i>					Avlidna i tbc (alla slag) enligt statistiska centralbyråns material <i>Deaths from TB (all forms)</i>			
	Hela antalet <i>All cases</i>	På 1 000 inv. <i>Per 1 000 inh.</i>	Därav lungtbc <i>TB of the lungs</i>			Hela antalet <i>All cases</i>	På 1 000 inv. <i>Per 1 000 inh.</i>	Därav lungtbc <i>TB of the lungs</i>						
			Hela antalet <i>All cases</i>	Öppen tbc <i>Contagious</i>				Hela antalet <i>All cases</i>	Öppen tbc <i>Contagious</i>					
				Antal <i>Number</i>	På 1 000 inv.				Antal <i>Number</i>	På 1 000 inv.	Antal <i>Number</i>	På 1 000 inv.		
Stockholms stad	7 290	9,0	6 437	484	0,6	581	0,7	425	219	0,3	..	..	..	..
Stockholms län	3 658	7,7	3 331	124	0,3	324	0,7	226	34	0,1	..	..	..	..
Uppsala län	1 180	7,0	982	36	0,2	73	0,4	40	18	0,1	..	..	..	..
Södermanlands län	1 398	6,1	1 165	78	0,3	97	0,4	52	18	0,1	..	..	..	..
Norrköpings stad	575	6,3	502	24	0,3	32	0,4	17	6	0,1	..	..	..	..
Östergötlands län i övr.	1 634	6,1	1 371	62	0,2	103	0,4	74	9	0,0	..	..	..	..
Jönköpings län	1 238	4,3	965	67	0,2	79	0,3	40	10	0,0	..	..	..	..
Kronobergs län	1 157	7,3	974	138	0,3	59	0,4	44	20	0,1	..	..	..	..
Kalmar län.....	1 711	7,3	1 508	83	0,4	104	0,4	85	23	0,1	..	..	..	..
Gotlands län	426	7,9	370	27	0,5	20	0,4	9	4	0,1	..	..	..	..
Blekinge län	903	6,2	767	80	0,6	70	0,5	47	13	0,1	..	..	..	..
Kristianstads län	2 044	8,0	1 723	110	0,4	91	0,4	63	32	0,1	..	..	..	..
Malmö stad	1 499	6,5	1 330	28	0,1	97	0,4	80	25	0,1	..	..	..	..
Hälsingborgs stad	360	4,7	329	34	0,4	44	0,6	37	12	0,2	..	..	..	..
Malmöhus län i övr. ...	2 161	6,7	1 911	53	0,2	108	0,3	77	16	0,1	..	..	..	..
Hallands län	876	5,1	683	41	0,2	59	0,4	37	11	0,1	..	..	..	..
Göteborgs stad	2 461	6,1	2 006	198	0,5	226	0,6	158	124	0,3	..	..	..	..
Göteb. o. Bohus l. i övr.	1 435	6,5	1 147	78	0,4	112	0,5	74	28	0,1	..	..	..	..
Älvsborgs län	1 547	4,1	1 270	155	0,4	95	0,3	71	40	0,1	..	..	..	..
Skaraborgs län	768	3,1	601	49	0,2	105	0,4	72	33	0,1	..	..	..	..
Värmlands län	1 561	5,4	1 251	56	0,2	129	0,5	97	21	0,1	..	..	..	..
Örebro län	1 638	6,2	1 155	210	0,8	126	0,5	78	25	0,1	..	..	..	..
Västmanlands län	1 140	4,9	926	230	1,0	113	0,5	70	30	0,1	..	..	..	..
Kopparbergs län	1 770	6,2	1 485	95	0,3	188	0,7	134	52	0,2	..	..	..	..
Gävle stad	280	5,1	246	12	0,2	21	0,4	17	7	0,1	..	..	..	..
Gävleborgs län i övr. ...	1 440	6,0	1 174	71	0,3	166	0,7	102	37	0,2	..	..	..	..
Västernorrlands län ...	2 979	10,5	2 394	110	0,4	207	0,7	142	43	0,2	..	..	..	..
Jämtlands län	577	4,2	423	17	0,1	139	1,0	93	39	0,3	..	..	..	..
Västerbottens län	2 326	9,7	1 897	38	0,2	156	0,7	95	24	0,1	..	..	..	..
Norrbottnens län	2 562	9,8	2 021	87	0,3	272	1,0	198	59	0,2	..	..	..	..
Summa Total 1961	50 594	6,8	42 344	2 875	0,4	3 996	0,6	2 754	1 032	0,1	*490	*0,06		
1960	53 981	7,2	45 015	3 171	0,4	4 194	0,6	2 887	1 026	0,1	598	0,08		
1959	57 832	7,8	47 782	3 595	0,5	4 449	0,6	3 058	1 077	0,1	540	0,07		
1958	61 487	8,3	50 502	3 820	0,5	4 651	0,6	3 075	1 071	0,1	591	0,08		
1950	82 542	11,8	59 320	7 905	1,1	10 550	1,5	6 588	1 655	0,2	1 553	0,22		
1948	86 938	12,6	59 192	8 474	1,2	12 808	1,9	7 933	2 117	0,3	2 813	0,41		

Tabell D 7

Antalet i centraldispensärernas register kvarstående fall av tuberkulos och av nyupptäckta fall återspeglar sjukdomens utbredning resp. insjukningsrisken. Att fastställa, om en tuberkulos är »öppen», d.v.s. i smittsamt sta-

dium kan i många fall vara vanskligt, varför uppgifterna härom är mindre säkra än övriga. Vad angår den geografiska variationen, måste man dessutom räkna med att det kan finnas lokala olikheter i den intensitet, varmed man uppspårar och anmäler tuberkulosfall.

c. Maligna tumörer enligt anmälningar till cancerregistret

Från och med år 1958 registreras nyupptäckta cancerfall i Sverige vid det till medicinalstyrelsen knutna cancerregistret. Uppgiftsskyldighet föreligger för läkare vid sjukhus beträffande patienter inom såväl sluten som öppen vård samt för patologer och rättsmedicinare. De senare anmäler av dem på biopsi- eller obduktionsmaterial sätta diagnoser, oavsett att fallen även anmäles från klinik. Endast ett fåtal fall torde falla utanför rapporteringen. De tumörformer, som anmäles till registret är förutom klart maligna processer samtliga intrakraniella tumörer samt svulster med endokrin aktivitet. Undantagna från anmälan är således de allra flesta benigna tumörer.

Förutom persondata angående patienten, såsom födelsedatum, kön, hemort och civilstånd innehåller en canceranmälan en detaljerad diagnos med uppgift om huruvida denna grundats på klinisk eller patologisk-anatomisk undersökning etc. I anmälan finnes dessutom uppgifter som möjliggör ytterligare efterforskningar, såsom namnet på sjukhuset där den sjuke vårdats, hans journalnummer och inskrivningsdatum. Uppgifterna stansas på hålkort. Kodsättningen av tumörernas läge och histologiska utseende sker i enlighet med en av WHO utarbetad rekommendation till cancerregister.

Cancerregistrets huvuduppgift är att producera en tillförlitlig morbiditetsstatistik för cancer och besläktade sjukdomar. Registret kan även tjäna som underlag för viss forskning, då i registreringen ingår en specifikation av tumörernas lokalisation och morfologiska typ med uppgifter för varje fall om sjukhus, journalnummer, etc.

Den andra årsredogörelsen från registret kom i tryck år 1962 och avsåg verksamhetsåret 1959. Den är avfattad på engelska under titeln »Cancer Incidence in Sweden 1959», National Board of Health. Den refererades i korthet i föregående årgång av »Allmän hälso- och sjukvård». Senare uppgifter föreligger icke, då denna årgång går till tryck.

Antalet anmälda cancerfall var 19 324 år 1958 och 20 220 år 1959.

d. Skador genom våld

I detta avsnitt lämnas en del uppgifter om antalet på sjukhus intagna på grund av skador genom våld (förgiftning inbegripen). Polikliniskt behandlade fall ingår icke. Resultatet redovisas i detalj i tabell D 8.

Följande sammanfattning och jämförelse med föregående år må lämnas:

Intagna på grund av: <i>Admitted to hospital:</i>	1955	1960	1961
Olycksfall <i>Accidents</i>			
Trafik <i>Traffic</i>	14 570	14 562	15 201
Förgiftning <i>Poisoning</i>	1 397	1 915	1 896
Övriga <i>Other accidents</i>	34 420	34 617	36 632
Själv-mord etc. <i>Self-inflicted injuries</i>			
Förgiftning <i>Poisoning</i>	2 685	2 848	3 124
Övriga <i>Other</i>	250	293	265
Miss-handel o. dyl. <i>Assault</i>	571	578	585
Summa <i>Total</i>	53 893	54 813	57 703

Bland »Olycksfall, övriga» ingår en väsentlig del av olyckorna under arbetsutövning, ehuru dylika naturligtvis finns även bland trafikolyckorna och förgiftningarna. Under rubriken »fall från höjd» i tabell D 8 döljer sig t. ex. fall från byggnadsställningar och tak. »Fallande föremål» inkluderar ras i gruvor, »skärande eller stickande föremål» omfattar bl. a. splitter från arbetsstycken o. s. v.

Betydande skillnader framträder mellan könen. I totalantalet intagna skadefall överväger männen med sina 35 585 fall (62 % av samtliga). Könens andelar är emellertid rätt olika för skilda grupper av orsaker. Männens andel är sålunda 70 % i fråga om trafikolycksfall, 58 % i fråga om förgiftningar genom olycksfall, 60 % i fråga om övriga olycksfall, endast 40 % i fråga om självmord och självmordsförsök men 87 %, när det gäller misshandel och mordförsök.

Ännu större skillnader kan uppletas, om man går längre i specifikation av orsakerna. Utpräglat »manliga» ter sig olyckor i samband med motorcyklar, järnvägs- trafik och överhuvudtaget maskiner, skärande eller stickande föremål, fallande föremål, elektrisk ström, explosioner, skott m. m. Skadeorsaker där kvinnorna starkt överväger är svårare att leta upp, åtminstone så länge man håller sig till olycksfallen. Där överväger de mera avsevärt endast i fråga om fall i trappor och fall i samma plan. Det kan antagas, att det här gäller gamla personer, som halkat eller snavat. För denna tydning talar den bland dessa kvinnor relativt höga dödligheten.

Däremot överväger kvinnorna bland dem som gjort självmordsförsök (60 % kvinnor). Detta gäller visserligen icke alla självmordsmetoder men det gäller för de viktigaste bland dem, nämligen förgiftningarna. Männen överväger starkt inom grupperna hängning, skott och skärande eller stickande vapen, men även för dem var förgiftningen den främsta metoden.

Den bild av självmordsförsöken, som sjukhusmaterialet ger, skiljer sig i hög grad från den som förmedlas av statistiska centralbyråns statistik över de fullbordade dåden. Där var det männen som dominerade med 75 % av samtliga fall (år 1960). Vidare var fördelningen på metoder en annan vad beträffar männen, i det förgiftningarna här fått träda tillbaka för hängning eller strypning.

Tab. D 8. Fall av skador genom våld intagna på sjukhus år 1961
Cases of injuries through accidents, poisonings and violence admitted into hospitals

Källa: Årsberättelser från lasarett och sjukstugor.

Nr i den inter- nationella klassifika- tionen	Beskrivning (nummer i svensk klassifikation) <i>Item (number in Swedish classification)</i>	Intagna <i>Number admitted</i>		Döda på sjukhuset <i>Dead in hospital</i>	
		m. m.	kv. f.	m. m.	kv. f.
	Trafikolycksfall Traffic accidents	10 575	4 626	219	79
E 860-866	Lufttrafik (E 1)	25	1	2	—
E 850-858	Vattentrafik (E 2)	86	11	—	—
E 810-825]	Motortrafik				
E 830-835]	motorcyklar (även mopeder) (E 3, E 4)	2 995	546	52	7
	andra motorfordon (buss, bil o. s. v.) (E 5, E 6)	5 415	2 970	137	58
E 800-802	Järnvägstrafik (E 7)	82	20	6	3
E 840, 841	Spårvagnstrafik (E 8)	40	24	2	1
E 844, 845	Annan vägtrafik utom med trampcykel (E 9)	278	140	7	3
E 842, 843	Trampcykelolyckor (E 10)	1 654	914	13	7
	Olycksfall genom förgiftning Accidental poisoning	1 096	800	9	4
E 870	Morfin och andra opiumderivat	21	15	—	—
E 871	Barbitursyre-derivat	257	249	1	1
E 872	Acetylsalicylsyra och salicylat	38	32	2	—
E 873	Bromider	2	4	—	—
E 874	Andra analgetica och hypnotica	62	89	—	1
E 875	Sulfonamider	5	15	—	—
E 876	Stryknin	1	—	—	—
E 877	Belladonna, atropin och hyoscin	9	13	—	—
E 878	Andra och ospecificerade läkemedel	160	166	1	1
E 879	Svamp och andra födoämnen (ej genom bakterier eller bakterietoxiner)	11	10	—	—
E 880	Alkoholer (ej alkoholism)	125	21	3	1
E 881	Petroleum-produkter	70	39	—	—
E 882	Övriga industriella lösningsmedel	42	18	—	—
E 883	Frätande ämnen	40	13	—	—
E 884	Kviksilver och dess föreningar	7	1	—	—
E 885	Bly och dess föreningar (ej blyarsenat)	26	3	—	—
E 886	Arsenik och antimon och deras föreningar	1	1	—	—
E 887	Fluorider	1	1	—	—
E 888	Andra och ospecificerade fasta och flytande ämnen	105	84	—	—
E 890	Lys- (kok-, svets- och annan nytto-) gas	11	12	1	—
E 891	Avgaser från motorfordon (ej i trafik)	10	—	—	—
E 892	Annan kolmonoxid (ej brand eller explosion)	40	7	1	—
E 893	Cyngas	2	—	—	—
E 894	Andra specificerade gaser och ångor (ej brand eller explosion, ej narkos)	42	6	—	—
E 895	Gaser och ångor utan närmare specifikation	8	1	—	—
	Övriga olycksfall Other accidents	22 056	14 576	246	255
E 900	Fall i trappor	992	1 285	18	16
E 901	Fall från stegen	438	178	3	2
E 902	Andra fall från höjd	3 755	1 652	50	13
E 903	Fall i samma plan	5 106	8 536	85	194
E 904	Ospecificerade fall	527	318	3	8
E 910	Fallande föremål	2 400	216	13	2
E 911	Skada av fordon, ej i trafik (t. ex. i industri, gruvdrift o. d.)	157	5	4	—
E 912	Skada av maskin(-eri), alla slag	1 043	98	11	—
E 913	Skada av skärande eller stickande föremål	1 560	273	1	1
E 914	Skada av elektrisk ström (ej blixn)	141	19	5	—
E 915	Skada vid explosion av tryckkärl	14	4	—	—

Nr i den inter- nationella klassifika- tionen	Beskrivning (nummer i svensk klassifikation) <i>Item (number in Swedish classification)</i>	Intagna <i>Number admitted</i>		Döda på sjukhuset <i>Dead in hospital</i>	
		m. m.	kv. f.	m. m.	kv. f.
E 916	Skada av eld och explosion i brännbart ämne	348	108	15	8
E 917	Skada av frätande eller hett ämne	921	425	8	1
E 918	Skada av strålning (radium, röntgen), ej terapeutiskt använd	2	1	—	—
E 919	Skada genom skott och sprängning	290	8	6	—
E 920	Främmande kropp i öga eller orbita	228	25	1	—
E 921	Inandning och nedsväljning av föda med kvävning eller andningshinder	20	13	2	1
E 922	Inandning och nedsväljning av annat föremål med kvävning eller andningshinder	20	2	—	—
E 923	Främmande kropp, inkommen genom naturliga öppningar, utan andningshinder	295	291	—	1
E 924	Kvävning i bädd	1	—	—	—
E 925	Kvävning under andra och ospecificerade omständigheter	4	1	—	—
E 926	Bristande omvårdnad av barn under 1 års ålder	3	2	—	—
E 927	Bett och sting av giftigt djur	109	116	—	—
E 928	Skada av djur på annat sätt (ej i trafik)	273	145	4	1
E 929	Drunkning	45	10	5	1
E 930	Skada av högt eller lågt lufttryck	3	—	—	—
E 931	Skada av hetta eller solstrålning	9	5	—	—
E 932	Förfrysning	32	3	—	—
E 933	Hunger, törst och utmattning	8	1	—	1
E 934	Skada vid naturkatastrof (ej blixn)	1	—	—	—
E 935	Skada av blixn	6	1	1	—
E 936	Andra och ospecificerade olyckshändelser	3 305	835	11	5
	Själv-mord och själv-tillfogad skada <i>Self-inflicted injuries</i>	1 348	2 041	39	30
E 970	Själv-mord o. s. v. genom förgiftning med analgetica och hypnotica	987	1 780	16	23
E 971	Själv-mord o. s. v. genom förgiftning med andra fasta och flytande ämnen	124	158	3	3
E 972	Själv-mord o. s. v. genom förgiftning med lys-(kok-, annan nytto-)gas	33	22	—	1
E 973	Själv-mord o. s. v. genom förgiftning med andra gaser	16	4	1	—
E 974	Själv-mord o. s. v. genom hängning eller strypning	24	5	4	1
E 975	Själv-mord o. s. v. genom dränkning	7	4	—	—
E 976	Själv-mord o. s. v. genom skott eller sprängning	37	—	10	—
E 977	Själv-mord o. s. v. genom skärande eller stickande vapen	90	42	2	—
E 978	Själv-mord o. s. v. genom hopp från höjd	17	20	2	2
E 979	Själv-mord o. s. v. på annat eller ospecificerat sätt	13	6	1	—
	Mord, dråp (försök), misshandel <i>Homicide</i>	510	75	3	—
E 980	Mord o. s. v. genom förgiftning	3	2	—	—
E 981	Mord o. s. v. genom skott eller sprängning	9	2	1	—
E 982	Mord o. s. v. med skärande eller stickande vapen	36	7	—	—
E 983	Mord o. s. v. på annat eller ospecificerat sätt	458	64	2	—
E 984	Skador uppkomna genom polisingripande	4	—	—	—
	Summa Total	35 585	22 118	516	368

Tabell D 8

Som framgår av källhänvisningen i tabellrubriken har materialet hämtats från de typer av sjukhus där olycksfall brukar mottagasin i det akuta stadiet. Sjukhem för långva-

rigt kroppssjuka och vanförestalter är sålunda icke medtagna, då de i regel erhåller sina fall i andra hand. Icke heller är mentalsjukhusens patienter medtagna. Om sålunda statistiken gått miste om ett och annat fall,

Enligt tabell D 8 hade 884 personer (516 + 368) avlidit av sina skador, sedan de intagits på sjukhus. Personer, som omkommit genom våldsam död och icke införts till sjukhus eller som införts dit, efter det att döden inträtt, är icke med i denna statistik. Sådana dödsfall är vida flera. Enligt statistiska centralbyråns beräkning omkom sålunda av skador genom yttre våld och förgiftning 4 824 år 1960. Omkring 80 % av dem, som ljuter en våldsam död, torde alltså avlida utan att dessförinnan komma på sjukhus.

Antalet av dem som avlidit, utgjorde i vårt material 1,5 % av dem som intagits skadade på sjukhus. Den högsta dödligheten observeras i självmords- och trafikolycksgrupperna (båda 2,0 %).

Rörande *trafikolyckor och sömnmedelsförgiftningar* under olika år kan ytterligare uppgifterna här nedan meddelas. Som »sömnmedel» har för korthetens skull betecknats en rad sömngivande och smärtstillande medel, nämligen klassifikationens nr E 871, E 873, E 874, E 877, E 878 och E 970. Statistiken avser både olycksfall och självtillfogade skador.

	Intagna på sjukhus <i>Admitted to hospitals</i>	
	Trafikolycksfall <i>Traffic accidents</i>	Sömnmedelsförgiftningar (olycksfall och självmord) <i>Poisoning through soporifics (accidental and suicidal)</i>
1950.....	9 392	1 466
1951.....	10 511	1 748
1952.....	12 370	1 920
1953.....	14 950	2 425
1954.....	14 560	2 234
1955.....	14 570	3 014
1956.....	14 444	3 174
1957.....	14 800	3 246
1958.....	15 096	3 563
1959.....	15 306	3 598
1960.....	14 562	3 504
1961.....	15 201	3 778

Materialet till dessa serier ändrade beskaffenhet år 1951, varför jämförbarheten med år 1950 icke är absolut. (Se härom denna publikation, årgång 1952, sid. 45—47.)

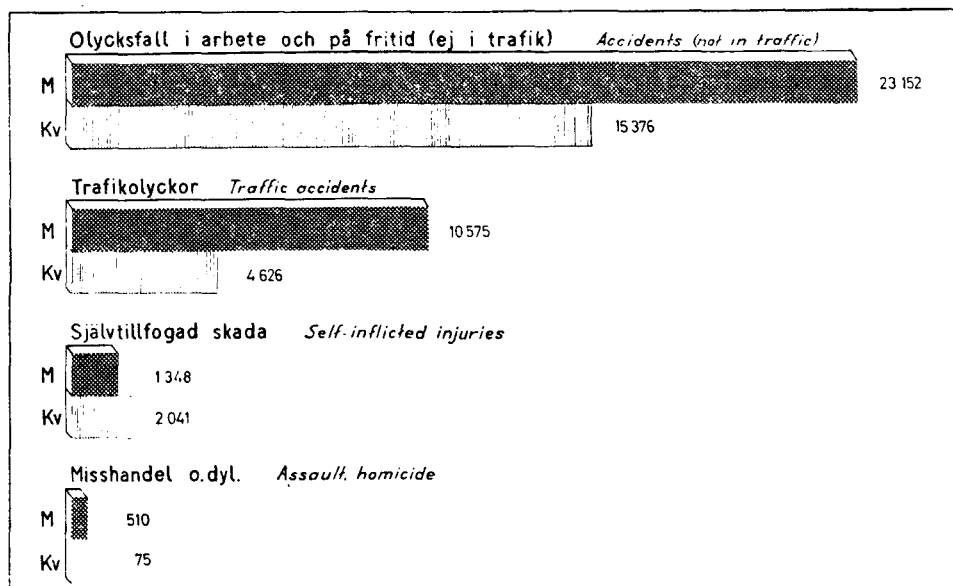
torde å andra sidan också ha förekommit, att fall blivit dubbelredovisade, nämligen när de intagits för samma skada på flera akutsjukhus eller avdelningar på samma sjukhus.

Uppgifter saknas från ett litet antal sjukhus. Med anledning därav har summorna för anstalter, som inkommit med uppgifter, höjts

i den proportion, med vilken vårdplatsantalet för samtliga sjukhus som bort vara med i redovisningen, överstigit platsantalet för dem, som lämnat uppgift. Denna komplettering har utförts separat för skilda slag av anstalter och kliniker och innebär totalt en höjning av de rapporterade fallen med 1,1 %.

Antal personer intagna på sjukhus år 1961 för skador genom våld (jfr tabell D 8)

No. of persons admitted into hospitals because of injuries through violence

Tab. D 9. Själv mord och självmordsförsök genom sömnmedel 1961 (diagnos nr E 970)

Suicide (incl. attempts) through soporifics (diagnosis No. E 970)

Källa: Sjukhusens årsberättelser och publikationen »Dödsorsaker» (SOS).

År Year	Antalet intagna på sjukhus No. admitted into hospital			Antalet döda på sjukhus No. dead in hospital			Döda enligt statistiska central- byråns statistik (på sjukhus och i övrigt) Dead according to Cen- tral Bureau of Statistics (in hospi- tals and elsewhere)		
	män	kvinnor	s:a	män	kvinnor	s:a	män	kvinnor	s:a
1953.....	682	1 163	1 845	34	43	77	102	90	192
1954.....	610	1 116	1 726	25	30	55	82	76	158
1955.....	989	1 428	2 417	25	35	60	105	92	197
1956.....	989	1 519	2 508	24	15	39	134	92	226
1957.....	1 008	1 564	2 572	14	22	36	134	94	228
1958.....	1 197	1 383	2 580	20	20	40	107	103	210
1959.....	1 070	1 564	2 634	24	15	39	129	111	240
1960.....	988	1 528	2 516	28	27	55	121	93	214
1961.....	987	1 780	2 767	16	23	39	..	..	..

e. Karies hos sjuåringar

Tab. D 10. Aktuell kariesprocent för permanenta tänder hos i folktandvården undersökta sjuåriga skolbarn 1941—1961*Teeth with untreated caries in per cent of total number of permanent teeth in seven year old children*

Källa: Kalenderårsrapporter från tandvårdsinspektörerna.

Landstingsområde, städer	1941	1943	1944	1945	1947	1950	1955	1958	1959	1960	1961
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	24,1	26,9	24,8	23,4	23,6
Stockholms län	27,5	23,1	20,6	20,9	23,4	25,3	24,0	22,0	21,5	23,7	20,9
Uppsala län	—	26,4	19,0	16,2	18,7	19,0	21,2	20,4	18,9	19,9	18,7
Södermanlands län	22,7	19,1	17,7	16,1	13,0	14,7	19,9	18,0	15,8	16,1	16,0
Norrköpings stad	—	—	—	—	—	—	28,3	28,2	25,6	26,6	26,1
Östergötlands län i övr.	37,9	35,6	33,3	35,5	31,8	34,3	34,1	32,3	31,6	29,4	27,3
Jönköpings län	33,3	20,6	28,0	22,0	19,8	28,5	29,0	27,6	28,8	27,7	28,1
Kronobergs län	29,8	26,6	30,4	25,4	25,5	34,5	31,5	23,6	23,6	23,9	25,5
Kalmar läns norra	24,9	12,7	17,6	25,5	14,2	19,6	19,8	24,0	20,1	16,6	25,2
Kalmar läns södra	—	36,6	28,9	29,4	24,5	26,0	30,7	26,0	25,7	26,1	25,8
Gotlands län	—	—	21,3	16,7	21,7	25,7	21,3	21,5	26,8	34,5	30,1
Blekinge län	—	20,2	19,9	13,9	20,6	29,9	35,3	36,9	36,0	36,2	37,6
Kristianstads län.....	27,7	28,3	26,7	25,3	25,4	32,0	29,8	33,6	34,9	30,8	29,6
Malmö stad	—	—	—	—	—	..	36,9	36,3	37,8	36,9	36,8
Hälsingborgs stad	—	—	—	—	33,8	35,8	40,0	36,0	35,7	34,1	33,0
Malmöh. län i övr.	22,7	28,2	28,6	30,5	27,5	29,0	32,6	31,9	31,6	31,1	29,5
Hallands län	51,3	31,9	27,3	26,6	28,7	33,2	34,9	33,1	27,6	29,4	28,3
Göteborgs stad	—	—	—	—	32,4	33,7	30,4	28,0	26,1	34,8	30,3
Göteb. o. Boh. l. i övr.	28,4	26,3	22,4	27,8	28,2	31,7	30,7	28,9	29,4	27,2	28,7
Älvsborgs län	31,5	30,2	27,0	27,2	33,1	35,5	35,9	32,6	34,1	30,4	28,4
Skaraborgs län.....	30,7	37,0	28,2	32,8	22,1	31,3	22,2	20,6	24,2	21,5	23,3
Värmlands län	38,6	35,3	31,8	33,6	30,5	33,1	33,8	32,2	33,4	31,7	32,7
Örebro län	33,9	28,0	31,3	25,6	25,7	37,4	34,8	32,4	32,2	30,6	29,4
Västmanlands län	15,8	13,6	18,5	15,9	18,6	17,8	21,5	25,2	23,8	25,9	22,7
Kopparbergs län	—	—	—	—	20,2	23,0	20,8	18,2	20,1	20,2	22,3
Gävle stad	20,8	19,1	13,9	19,4	22,7	31,7	25,7	22,6	23,5	21,5	22,8
Gävle. län i övr.	16,0	26,8	28,7	24,6	20,4	24,2	21,5	19,4	19,9	19,7	20,0
Västernorrlands län ...	—	—	35,9	..	33,7	31,7	27,6	24,9	23,8	26,0	25,3
Jämtlands län	—	39,3	38,0	34,7	34,9	32,1	28,1	25,2	28,7	24,6	29,6
Västerbottens län	33,2	27,3	22,0	27,3	25,0	27,2	21,2	23,5	18,9	22,6	21,6
Norrbottnens län	44,3	19,7	27,3	28,1	28,2	29,0	32,0	31,3	31,6	30,3	30,6
Hela riket (medeltal) ..	29,1	24,3	24,9	24,1	25,3	29,3	28,3	27,6	27,1	27,1	26,7

Tabell D 10

Med aktuell kariesprocent menas antalet permanenta tänder angripna av karies men ej behandlade satta i relation till hela antalet frambrutna, permanenta tänder.

Före 1949 räknades som sjuåringar barnen i folkskolans första klass, men fr.o.m. nämnda år har man gått direkt efter åldern.

Procenttalens växlingar från år till år in-

om samma län kan tänkas delvis sammanhånga med brister i det statistiska materialet.

Det är troligt, att nedgången i riksmedeltalet efter 1950 delvis men icke helt sammanhänger med den alltmer ökade vården av sexåringarnas tänder (jfr 1954 års årgång av denna publikation).

Den aktuella kariesprocenten för sexåringar var vart och ett av åren 1958—1961 resp. 23,9, 23,0, 22,7 och 23,4.

f. Förlossningar

Definitionen på *levande född* har fr. o. m. 1960 ändrats till överensstämmelse med den internationella, av WHO rekommenderade (MF 1959: 83). Tidigare räknades endast andning som tecken på liv. Nu skall även hänsyn tagas till andra tecken, såsom hjärtslag, pulsationer i navelsträngen och tydliga, spontana rörelser av skelettmuskulaturen. Jämför fotnoter till tabell D 11.

Fr. o. m. år 1952 har definitionen på begreppet fullgången nyfödd ändrats till överensstämmelse med internationell konvention. Tidigare räknades barn, som var minst 47 cm långt eller vägde minst 2 700 g som fullgången, varvid längden vid skiljaktigt utslag fick avgöra. Nu går gränsen så, att den som väger mer än 2 500 g räknas som fullgången. Efter denna ändring väntar man att finna en minskad frekvens ofullgångna nyfödda enligt årsberättelserna, men så är icke fallet. Tvärt om inträffade på det hela taget en höjning efter 1951. Förklaringen härtill synes ligga i att man tidigare huvudsakligen gått efter längden vid barnens klassificering och att längd- och viktnormerna icke helt motsvarade varandra. (Se denna publikation årgång 1952).

Ett sammandrag av sjukvårdsorganens rapporter om förlösta mödrar och födda barn återges i tabell D 11.

I förlossningsanstaltarnas årsberättelser ingår bl. a. några uppgifter om amningen, nämligen om modern ammade det nyfödda barnet vid tidpunkten för utskrivningen från anstalten (alltså i allmänhet omkring 7 dagar efter förlossningen) och om mjölken i så fall var tillräcklig. För år 1961 ställde sig en sammanställning av dessa uppgifter sålunda:

Anstaltstyp	Mödrar som ammat, % <i>Mother giving breastmilk, %</i>		Tillhopa <i>Total</i>
	Mjolk tillräcklig <i>Sufficiently</i>	Mjolk otillräcklig <i>Insufficiently</i>	
<i>Hospital type</i> I	82,6	14,2	96,8
» » II	82,2	15,8	98,0
» » III	87,1	11,2	98,3
Samtliga anstalter			
<i>All hospitals</i>	82,6	14,6	97,2

Självklart har procenttalen uträknats först sedan talet för samtliga mödrar reducerats med hänsyn till dödfödda barn, avlidna barn och avlidna mödrar. Den grupp av mödrar, som uppgifterna gäller, omfattar så reducerad omkring 102 000 fall. Den lilla rest på 2,8 % av icke ammande, som framkommer (100 — 97,2), skulle alltså representera dem, som icke alls haft bröstmjolk, som varit sjuka eller alltför klena eller som icke velat amma.

Av tabell D 11 framgår, att 17 mödrar avlidit i samband med förlossningen, vilket gör 16 dödsfall på 100 000. En översikt av motsvarande tal för varje år 1947—1959 lämnades i årgång 1959 av denna publikation.

Tab. D 11. Förlossningar och födda barn år 1961 fördelade efter sjukvårdsområde och vårdform

Deliveries and newborn according to region and type of care

Källa: Sjukhusens och förste provinsialläkarnas årsberättelser.

Sjukvårdsområden och vårdform Counties, county boroughs and type of care	Antal barna-föderskor No. of mothers		Antal födda barn ¹ No. of newborn children								
	Hela antalet Total	Fall, då modern avlidit Cases when mother died	Levande födda ² Live births				Dödfödda Stillbirths				
			Hela antalet Total	Ofullgångna Premature ³	Avlidna ⁴ Deceased		Hela antalet Total	Ofullgångna Premature ³	Döda under förlossningen		Summa födda Total No. of newborn
					Hela antalet Total	Ofullgångna Premature			Hela antalet Total	Ofullgångna Premature	
Stockholms stad och län											
Sluten vård	18 709	2	18 696	930	227	145	215	102	58	26	18 911
Öppen vård, staden	25	—	25	—	—	—	—	—	—	—	25
» » , länet	18	—	17	1	—	—	1	1	—	—	18
Uppsala län .. Sluten vård	3 039	—	3 038	130	22	15	30	16	7	4	3 068
Öppen »	9	—	9	—	—	—	—	—	—	—	9
Södermanlands Sluten »	3 173	—	3 175	142	30	24	38	17	12	5	3 213
län Öppen »	4	—	5	2	—	—	—	—	—	—	5
Norrköpings Sluten »	1 614	—	1 612	67	8	5	16	7	4	1	1 628
stad Öppen »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands Sluten »	3 056	1	3 032	137	46	32	45	24	17	3	3 077
län i övr. ... Öppen »	14	—	14	1	—	—	—	—	—	—	14
Jönköpings län Sluten »	3 948	2	3 932	162	29	15	62	29	24	5	3 994
Öppen »	9	—	9	3	2	1	—	—	—	—	9
Kronobergs län Sluten »	1 924	1	1 921	73	25	20	20	9	5	4	1 941
Öppen »	7	—	7	—	—	—	—	—	—	—	7
Kalmar läns Sluten »	1 117	1	1 117	54	11	6	10	7	1	1	1 127
norra Öppen »	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kalmar läns . Sluten »	1 806	—	1 807	83	20	14	24	11	7	4	1 831
södra Öppen »	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2
Gotlands län . Sluten »	686	—	683	28	9	—	11	5	3	—	694
Öppen »	54	—	53	1	—	—	1	1	—	—	54
Blekinge län . Sluten »	1 845	—	1 847	83	17	10	21	11	11	3	1 868
Öppen »	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
Kristianstads. Sluten »	3 660	—	3 627	162	44	32	60	24	21	5	3 687
län Öppen »	14	—	14	1	—	—	—	—	—	—	14
Malmö stad .. Sluten »	3 368	1	3 338	155	40	25	53	30	17	6	3 391
Öppen »	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Hälsingborgs Sluten »	984	—	988	65	16	13	13	7	4	2	1 001
stad Öppen »	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Malmöhus län i Sluten »	3 954	—	3 941	209	46	40	62	36	12	7	4 003
övrigt Öppen »	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3

¹ Barn = levande födda och sådana dödfödda, som avlidit efter 28:e havandeskapsveckan (eller vid oviss-het om tiden mäter minst 35 cm i längd). Child = all liveborn and stillborn, after 28th week of gestation.

² Levande född = nyfödd, som andats eller givit annat livstecken. Foetus who has breathed or shown other evidence of life (= international definition).

³ Fostrets vikt högst 2 500 g. Weight of foetus 2 500 g or less.

⁴ Beträffande på anstalt födda inom 7 dagar från födelsen och beträffande övriga 10 dagar. Within 7 days from delivery (10 days as regards children not born in maternity institution).

⁵ Typ I = Förlossningsavdelning med egen special-utbildad läkare. Maternity hospital (department) with a specialist obstetrician of its own.

Typ II = Annan förlossningsavdelning än typ I vid lasarett eller förlossningshem vid sjukstuga. Other maternity department at general hospital than type I or cottage hospital.

Typ III = Övriga förlossningshem. Other maternity institution than type I and II (maternity home).

Öppen vård = utom förlossningsanstalt under barn-morskas vård. Not in maternity institution but under the care of a midwife.

Sjukvårdsområden och vårdform <i>Counties, county boroughs and type of care</i>	Antal barna-föderskor <i>No. of mothers</i>		Antal födda barn ¹ <i>No. of newborn children</i>								
	Hela antalet <i>Total</i>	Fall, då modern avlidit <i>Cases when mother died</i>	Levande födda ² <i>Live births</i>					Dödfödda <i>Stillbirths</i>			
			Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature³</i>	Avlidna ⁴ <i>Deceased</i>		Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature³</i>	Döda under förlossningen		Summa födda <i>Total No. of newborn</i>
					Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature</i>			Hela antalet <i>Total</i>	Ofullgångna <i>Premature</i>	
Hallands län . Sluten vård	2 300	—	2 282	86	21	13	35	11	13	3	2 317
Öppen »	8	—	8	—	—	—	—	—	—	—	8
Göteborgs stad Sluten »	6 192	—	6 197	299	75	51	58	29	24	10	6 255
Öppen »	21	—	21	2	—	—	—	—	—	—	21
Göteborgs o. Bohusl. övr. Sluten »	3 236	—	3 234	118	28	14	32	19	12	5	3 266
Öppen »	27	—	27	3	—	—	—	—	—	—	27
Älvsborgs län . Sluten »	4 681	1	4 648	197	61	45	75	38	18	7	4 723
Öppen »	5	—	5	—	1	—	—	—	—	—	5
Skaraborgs län Sluten »	3 449	1	3 448	122	37	27	38	18	11	2	3 486
Öppen »	14	—	14	—	1	—	—	—	—	—	14
Värmlands län Sluten »	3 743	2	3 721	155	35	28	55	28	19	8	3 776
Öppen »	19	—	17	2	—	—	2	1	1	—	19
Örebro län ... Sluten »	3 469	—	3 441	153	54	32	53	28	25	14	3 494
Öppen »	13	—	13	—	—	—	—	—	—	—	13
Västmanlands län Sluten »	3 571	1	3 536	139	33	21	59	33	12	3	3 595
Öppen »	19	—	18	—	—	—	1	1	—	—	19
Kopparbergs län Sluten »	3 885	—	3 859	167	59	45	51	27	15	5	3 910
Öppen »	23	—	22	1	1	1	1	—	1	—	23
Gävle stad och Sluten »	3 945	1	3 937	152	53	30	48	19	18	7	3 985
Gävle. län Öppen »	17	—	17	3	5	3	—	—	—	—	17
Västernorr- Sluten »	3 472	1	3 461	159	36	25	44	19	15	1	3 505
lands län .. Öppen »	57	—	57	2	—	—	—	—	—	—	57
Jämtlands län Sluten »	1 691	1	1 692	61	6	2	21	9	7	2	1 713
Öppen »	39	—	37	—	—	—	2	—	—	—	39
Västerbottens Sluten »	3 476	—	3 469	136	34	25	45	25	15	7	3 514
län Öppen »	14	—	14	4	—	—	—	—	—	—	14
Norrbottnens Sluten »	4 438	1	4 417	212	34	17	63	31	17	6	4 480
län Öppen »	15	—	14	—	1	—	1	1	—	—	15
Summa sluten vård	104 431	17	104 096	4 636	1 156	771	1 357	669	424	156	105 453
Därav anstalt av typ I ⁵	73 599	14	73 388	3 471	876	598	976	504	309	124	74 364
» » » » II ⁵	29 593	3	29 475	1 135	270	173	372	163	114	32	29 847
» » » » III ⁵	1 239	—	1 233	30	10	—	9	2	1	—	1 242
Summa öppen vård	459	—	451	27	11	5	9	5	2	—	460
Totalsumma	104 890	17	104 547	4 663	1 167	776	1 366	674	426	156	105 913

Tabell D 11

Tabellen omfattar förlossningar på anstalt (sluten vård) och utom anstalt, när barnmorska biträdd (öppen vård). Icke redovisat är sålunda endast det lilla antal förlossningar, som skett utom anstalt och utan biträde av barnmorska. Som jämförelse med totalsummorna för födda barn meddelas, att statistiska centralbyrån, som erhåller sina uppgifter genom folkbokföringens organ, samma år redovisade 104 789 levande födda

och 1 353 dödfödda eller tillhopa 106 142 födda barn.

Förlossningarna procentuellt fördelade efter vårdform *Births in percent according to type of care*

År <i>Year</i>	Anstalter av typ <i>Maternity clinic, type</i>			Öppen vård <i>Out-patient care</i>	Total
	I	II	III		
1950	45,6	41,4	7,1	5,9	100,0
1955	59,0	33,3	5,3	2,4	100,0
1959	64,2	32,9	2,0	0,9	100,0
1960	67,3	30,8	1,3	0,6	100,0
1961	70,2	28,2	1,2	0,4	100,0

Tab. D 12. Dödfödda och tidigdöda jämte perinatal dödlighet m. m. Relativa tal
Stillborn, early deaths and perinatal mortality etc. Relative figures

Källa: Se tabell D 11

	Antal födda Children born	På 1 000 av antalet födda Per 1 000 children born					
		Dödfödda Stillborn	Dödfödda under förlossn. Stillborn during delivery	Döda inom 1 vecka Dead within first week	Perinatal dödlighet Perinatal mortality	Fullgångna Mature	Ofullgångna Pre-mature
År 1961							
Anstaltstyp <i>Hospital type</i>							
I	74 364	13,1	4,2	11,8	24,9	946,5	53,5
II	29 847	12,5	3,8	9,0	21,5	956,5	43,5
III	1 242	7,2	0,8	8,1	15,3	974,2	25,8
Öppen vård <i>Not in hospital</i>	460	19,6	4,3	23,9	43,5	932,6	67,4
Summa <i>Total</i>	105 913	12,9	4,0	11,0	23,9	949,6	50,4
Därav fullgångna <i>Mature</i>	100 577	6,9	2,7	3,9	10,8	.	.
ofullgångna <i>Premature</i>	5 336	126,3	29,2	145,4	271,7	.	.
Samtliga födda <i>Total born</i> 1960	103 255	14,0	4,5	11,7	25,7	949,0	51,0
1955	109 110	17,6	6,5	10,9	28,5	949,7	50,3
1950	117 260	20,6	7,4	11,7	32,3	960,2	39,8

Tabell D 12

Relativtalen har, rad för rad, räknats på antalet födda enligt kolumnen längst till vänster, vilken omfattar både levande och dödfödda. Räknar man på enbart antalet levande födda, som ofta sker vid internationella jämförelser, erhåller man för år 1961: dödfödda 13,1 ‰, döda inom första levnadsveckan 11,2 ‰ och perinatal dödlighet 24,3 ‰.

Den *perinatala dödligheten* utgör här summan av de dödfödda och dem som dött under första levnadsveckan.

Definitionen på »fullgången» ändrades

1952 till överensstämmelse med internationell konvention. Se härom tidigare årgångar av denna publikation, särskilt årgång 1952. Jfr även fotnoterna till tabell D 11.

Definitionen på »levande född» ändrades fr. o. m. år 1960 att överensstämma med internationell konvention, se texten sid. 91. Effekten härav kunde väntas ha blivit en överflyttning av fall från gruppen dödfödda till dem som dött under första levnadsveckan. Så torde också ha skett, men endast i ringa mån. (Se föregående årgång av denna publikation.) Beträffande barnadödligheten i övrigt, se sidan 125.

Tabell D 14

Till tabellens tal kan läggas 49 aborter, som redovisats av distriktsbarmorskor i öppen vård.

Aborternas klassifikationsnummer anges enligt WHO's internationella gruppering med ett tresiffrigt tal i vänstra kanten och en decimalsiffra i tabellhuvudet.

I andra sifferkolumnen finner man sjukhusens redovisning av under redovisningsåret verkställda abortoperationer på medicinsk eller legal indikation. Man kan icke vänta sig

exakt överensstämmelse med de tal som redovisas i nästa textavsnitt, där de verkställda hänför sig till ett annat tidsbegrepp.

Som »annan abort» (decimal 3) har räknats druvbörd, blödning efter abort som ägt rum före intagning på sjukhus, placentalpolyper m. m. Det må tillfogas, att nummer 652.1 inbegriper fall, då graviditetstoxikos spelat in som orsak till havandeskapets avbrytande.

Antalet av s. k. illegala aborter är icke känt. Endast ett fåtal av dessa ingår under decimalsiffrorna 0 och 2. (Jfr SOU 1953: 29.)

Tab. D 13. Förlossningar på anstalt år 1961 fördelade efter barnaföderskans ålder, civilstånd och bördens ordningsnummer. Relativtal per 100 000 barnaföderskor
Births per 100 000 according to marital status, age and birth order (g = married; og = not married)

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Börd-nummer Birth order No.	Under 20 år		20—24 år		25—29 år		30—34 år		35—39 år		40 år och däröver		Summa
	g	og	g	og	g	og	g	og	g	og	g	og	
1	3 934	4 795	13 976	2 687	9 850	577	3 739	206	1 204	120	310	26	41 424
2	771	276	8 504	632	11 019	386	6 671	167	2 556	83	563	21	31 649
3	49	10	1 979	151	4 609	196	4 641	118	2 587	80	760	28	15 208
4	2	1	434	35	1 553	88	2 083	71	1 560	53	646	30	6 556
5	—	—	63	4	515	40	792	40	848	44	417	30	2 793
6	—	—	12	—	171	8	353	23	405	19	246	8	1 245
7 och högre	—	—	1	1	60	2	262	7	405	16	354	17	1 125
Summa	4 756	5 082	24 969	3 510	27 777	1 297	18 541	632	9 565	415	3 296	160	100 000

Tabell D 13

Talen visar hur många kvinnor per 100.000 barnaföderskor som framfött sitt första, andra, tredje o.s.v. barn under redovisningsåret. Endast anmälningspliktiga bördor har därvid räknats, d.v.s. levande födda och dödfödda om minst 35 cm längd. Om barn fötts inom eller utom äktenskap har ingen betydelse för ordningsnumret i detta fall. Bland ogifta har inräknats änkor och fränskilda.

Ett sammandrag för 1952 (det första år för vilket uppgifter föreligger), 1960 och 1961 följer.

Det må nämnas, att Statistiska centralbyrån i publikationen Befolkningsrörelsen (Sveriges off. stat.) redovisar bördnummer

för barn födda i äktenskap ingångna efter 1950.

	År 1952	1960	1961
Antal bördor med uppgift Cases with information on birth order	96 433	101 555	104 143

Därav i % bördnummer: Thereof (%) birth No.:

1	39,7	40,2	41,4
2	31,1	32,0	31,7
3	15,9	15,6	15,2
4	7,1	6,9	6,6
5	3,1	2,9	2,8
6	1,4	1,2	1,2
7 el. högre	1,7	1,2	1,1
Summa Total	100,0	100,0	100,0

Tab. D 14. Abortfall (på sjukvårdsanstalter intagna fall) år 1961

Abortions (in-patients at hospitals). (Numbering according to international classification)

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

	Spontana el. ej speci- ficerade .0	Provo- cerade på med. el. leg. indik. .1	Andra provo- cerade .2	Annan abort .3	Summa
650 Utan uppgift om feber el. förgiftning	10 100	2 578	11	228	12 917
651 Med uppgift om feber	398	23	33	97	551
652 » » » förgiftning (ej feber)	10	4	1	1	16
Summa 1961	10 508	2 605	45	326	13 484
» 1960	10 453	2 540	40	289	13 322
» 1959	10 651	2 905	48	279	13 883
» 1955	11 090	4 153	77	408	15 728

Kommentar, se föregående sida.

g. Legal aborter, steriliseringar, kastreringar

Abort enligt lagen om avbrytande av havandeskap den 17 juni 1938 (nr 318) med ändring den 17 maj 1946 kan erhållas efter tillstånd antingen av medicinalstyrelsen eller, då fråga icke är om abort på eugeniska indikationer eller icke gäller rättsinkapabla kvinnor, av två läkare (på s. k. tvåläkarutlåtande). Dessutom kan avbrytande av havandeskap i vissa fall ske utan sådant tillstånd, om tiden icke medger dess inhämtande (s. k. nödfall). Lagändringen år 1946 innebar, att förutsättningarna för avbrytande av havandeskap i viss mån utökades, samtidigt som medicinalstyrelsen erhöll större befogenhet att lämna tillstånd. Med rättsinkapabel menas i detta fall, att kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet anses sakna förmåga att själv lämna giltigt samtycke till ingreppet.

Ansökan om abort kan inges av kvinnan själv, eller — då hon är rättsinkapabel — även av den som har vårdnaden om henne.

Det statistiska material, som här redovisas, består av uppgifter dels om (1) antalet ansökningar till medicinalstyrelsen om abort, (2) antalet bifallna sådana ansökningar och (3) antalet av dessa som verkställes, dels (4) uppgifter om aborter som verkställes på tvåläkarutlåtande och (5) vid nödfall. Det må hänvisas till tabell D 15.

Antalet *ansökningar* om abort, som ställts till *medicinalstyrelsen* vissa år, framgår av följande tabell, vari även de bifallna anges.

År Year	1950	1955	1959	1960	1961
Antal ansökningar <i>Applications for abortion to National Board of Health</i>	6 361	5 694	4 346	4 085	4 094
Därav bifallna <i>Thereof granted, No.</i>	5 149	4 060	2 821	2 552	2 664
Bifallna %	81	71	65	62	65

Tabell D 15

Eugeniska indikationer gäller fall, då abort beviljats emedan det väntade barnet befarats komma att lida av kroppslig eller psykisk sjukdom, psykisk efterblivenhet eller missbildning. De medicinska eller social-medicenska indikationerna avser ofta fall, då kvinnan på grund av sjukdom eller svaghet icke ansetts böra föda barnet eller då dess framfödande och uppfostran förutsetts komma att bli henne övermäktigt. De sjukdomar det här är fråga om är i regel depressioner eller andra psykiska rubbningar, men även kroppssjukdomar förekommer. Den humanitära indikationen tillämpas vanligen då fråga är om brottsligt hävdande, d.v.s. att kvinnan vid graviditetens början ej fyllt 15 år eller att hon utsatts för våldtäkt. »Nödfall» avser aborter som måst göras för att rädda kvinnan från en livshotande sjukdom och tiden icke medgivit inhämtande av tillstånd i vanlig ordning. Specificerade uppgifter om indikatio-

nerna lämnades före 1954 års årgång i denna publikation. För senare år förvaras de i manuskript i medicinalstyrelsen.

Uppgifterna om verkställda aborter hänföra sig före 1959 till rapporter som inkommit till medicinalstyrelsen under resp. år, men

Dödsfall vid abortoperation

Deaths connected with operation for abortion

År Year	Antal No.	% ₀₀	Därav vid samtidig sterilisering <i>Thereof cases combined with sterilization</i>	
			Antal No.	% ₀₀
1950	7	1,19	5	3,39
1955	5	1,10	2	1,74
1956	2	0,52	—	—
1957	2	0,59	—	—
1958	—	—	—	—
1959	3	0,98	1	0,97
1960	1	0,36	1	1,04
1961	—	—	—	—

Tab. D 15. Legala aborter 1961

Abortions induced for medical or legal indications

Källa: Till medicinalstyrelsen under redovisningsåret inkomna abortansökningar och motsvarande operationsrapporter; under året inkomna rapporter om operationer på tvåläkarutlåtande och i nödfall.

	Eugenisk indikation <i>Eugenic indication</i>	Medicinsk o. socialmedicinsk indikation <i>Medical and socio-medical indication</i>			Humanitär indikation <i>Human- itary indication</i>	Summa <i>Total</i>	Därav verk- ställda <i>Number operated</i>
		Sjukdom <i>Disease</i>	Svaghet <i>Weakness</i>	Förutsedd svaghet <i>Anti- cipated weakness</i>			
Av medicinalstyrelsen beviljade an- sökningar Applications granted by the National Board of Health	18	903	1 497	182	64	2 664	2 474
Gifta <i>Married</i>	10	580	1 008	87	—	1 685	1 546
Förut gifta <i>Widowed or divorced</i> ..	—	105	182	14	—	301	279
Ogifta <i>Single</i>	8	218	307	81	64	678	649
Alder Age							
—14 år	—	—	1	1	57	59	55
15—19 »	3	69	158	54	7	291	281
20—24 »	4	127	191	42	—	364	340
25—29 »	5	189	298	31	—	523	487
30—34 »	3	208	316	23	—	550	507
35—39 »	2	192	322	25	—	541	500
40—44 »	—	106	180	4	—	290	261
45— »	1	12	31	2	—	46	43
Antal föregående förlossningar (exkl. aborter) Number of earlier deliveries							
0	7	169	181	57	64	478	453
1	1	164	148	37	—	350	331
2	3	233	276	32	—	544	512
3	2	170	318	29	—	519	476
4	2	101	279	16	—	398	366
5	3	48	156	10	—	217	192
6	—	10	74	—	—	84	80
7	—	6	39	1	—	46	40
8	—	1	15	—	—	16	15
9 o. fler	—	1	11	—	—	12	9
Verkställda aborter No. operated..	16	1 172	1 482	175	64	.	2 909
Efter av medicinalstyrelsen bevil- jade ansökningar <i>Granted by the National Board of Health</i>	16	851	1 381	166	60	.	2 474
Efter tillstånd av två läkare <i>With authorization of two physicians</i> ..	—	320	101	9	4	.	434
Nödfall <i>Emergency</i>	—	1	—	—	—	.	1

1959 infördes den ändringen beträffande operationer med medicinalstyrelsens tillstånd, att talen gäller verkställda aborter av de under redovisningsåret bifallna ansöknin- garna, vare sig de verkställdes under året eller senare.

För dödsfall i samband med abort gäller vidstående serie, i vilken dödsfall vid kombi- nerad abort-steriliseringoperation anges se- parat. (Promilletalen anger i sistnämnda fall relationen till antalet abort-steriliseringope- rationer.)

Det är vanligt, att ansökan om abort åtföljes av ansökan om sterilisering. En specialundersökning för år 1960 visade, att det då var 1 222 dubbelansökningar (av totalt 4 085 abortansökningar). I ett fåtal fall ställer emellertid medicinalstyrelsen sterilisering som villkor för aborts erhållande. Indikationen är alltid eugenisk i sistnämnda fall. Antalet fr. o. m. år 1959 av dylika villkorliga aborter framgår av följande tablå, där också indikationens art specificerats.

År	1959	1960	1961
Antalet aborter beviljade av medicinalstyrelsen med sterilisering som villkor	36	7	7
Därav med indikationen:			
Psykisk sjukdom	8	—	—
Psykisk efterblivenhet	21	5	7
Epilepsi	1	—	—
Svår kroppslig sjukdom	6	2	—
Antal av ovanstående, som verkstälts	28	7	5

För 190 av de 2 664 kvinnor, som av medicinalstyrelsen år 1961 beviljats legal abort, har sådan icke ägt rum, nämligen: Sökanden har ångrat sig 104 fall; spontanabort 64 fall; ej gravid 8 fall; illegal abort 1 fall; okänd anledning 13 fall.

Av de 2 909 *verkställda* aborter, som redovisas i tabell 15, gällde 919 sådana, där sterilisering också utförts (efter ansökan eller till följd av att den ställts som villkor för aborten).

Steriliseringar. Förhållandena på hithörande område regleras genom lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering. Liksom i fråga om aborter kan ingreppet utföras antingen efter tillstånd av medicinalstyrelsen eller, i vissa fall, på utlåtande av två läkare och dessutom i s. k. nödfall av en läkare. Ansökan om sterilisering kan inges av vederbörande själv eller — om denne är rättsinkapabel — även av den som har vårdnaden om honom eller henne. Sterilisering kan föreskrivas av medicinalstyrelsen utan särskild ansökan, nämligen då den ställs som villkor för abort och i samband med dispens för äktenskap, där endera eller bägge makarna lider av ärftlig, psykisk rubbning.

	1950	1955	1959	1960	1961
Antal ansökningar till medicinalstyrelsen om sterilisering <i>Applications to National Board of Health</i> ..	2 168	1 848	2 124	2 065	2 143
Därav bifallna <i>Granted</i>	2 015	1 668	1 946	1 895	1 929
Bifallna %	93	90	92	92	90

De beviljade ansökningarna fördelade sig på kön och indikationer m. m. som framgår av tabell D 16. Där anges också hela antalet verkställda steriliseringar. Intet dödsfall i samband med sterilisering inrapporterades för år 1961.

Kastreringar. Förhållandena på hithörande område regleras genom lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastrering. Ingreppet kan verkställas antingen med tillstånd av medicinalstyrelsen eller, i vissa fall, på utlåtande av två läkare.

Under år 1961 inkom till medicinalstyrelsen 11 ansökningar om kastrering, av vilka 8 bifölls och 3 avslogs. Antalet under år 1961 inkomna berättelser om verkställda kastreringar var 12, av vilka en på tvåläkarintyg. Samtliga gällde män.

Tabell D 16

Beträffande indikationernas innebörd gäller i stort sett detsamma som för aborterna enligt kommentaren till tabell D 15. Dock bör

observeras, att med social indikation avses fall, då vederbörande på grund av psykisk sjukdom, psykisk efterblivenhet eller annan rubbning av själfsverksamheten eller på grund

Tab. D 16. Legala steriliseringar år 1961 *Sterilizations*

Källa: Av medicinalstyrelsen under redovisningsåret beviljade ansökningar och motsvarande operationsrapporter; under året inkomna rapporter om operationer på tvåläkarintyg och i nödfall.

	Eugenisk indikation <i>Eugenic indication</i>		Social indikation <i>Social indication</i>		Medicinsk indikation, kvinnor <i>Medical indication, females</i>	Summa <i>Total</i>	Därav verkställda <i>Operated</i>	
	M <i>M</i>	Kv <i>F</i>	M <i>M</i>	Kv <i>F</i>			Hela antalet <i>Total</i>	Män <i>Males</i>
Av medicinalstyrelsen beviljade ansökningar <i>Applications granted by the National Board of Health</i>	32	48	60	83	1 706	1 929	1 652	77
Gifta <i>Married</i>	7	14	4	25	1 478	1 528	1 305	8
Förut gifta <i>Widowed or divorced</i>	1	2	2	12	137	154	134	2
Ogifta <i>Single</i>	24	32	54	46	91	247	213	67
Ålder <i>Age</i>								
—14 år	—	—	—	1	—	1	1	—
15—19 »	5	12	10	19	7	53	47	12
20—24 »	13	12	24	16	46	111	90	31
25—29 »	7	6	14	16	228	271	238	18
30—34 »	2	6	3	13	471	495	427	4
35—39 »	1	7	6	15	631	660	568	6
40—44 »	4	4	—	3	299	310	255	3
45— »	—	1	3	—	24	28	26	3
Antal genomgångna förlossningar <i>No. of earlier deliveries</i>								
0	32	25	60	36	43	196	171	77
1	—	6	—	8	76	90	71	—
2	—	8	—	8	232	248	209	—
3	—	5	—	7	368	380	335	—
4	—	1	—	11	395	407	349	—
5	—	2	—	8	263	273	234	—
6	—	—	—	3	177	180	157	—
7	—	—	—	1	83	84	70	—
8	—	1	—	—	39	40	33	—
9 o. fler	—	—	—	1	30	31	23	—
Verkställda steriliseringar <i>Performed sterilizations</i>	26	36	51	67	1 619	.	1 799	77
Beviljade av medicinalstyrelsen <i>Granted by the National Board of Health</i>	26	36	51	67	1 472	.	1 652	77
Efter tillstånd av två läkare <i>With authorization of two physicians</i>	—	—	—	—	138	.	138	—
Nödfall <i>Emergency</i>	—	—	—	—	9	.	9	—

av asocialt levnadssätt anses vara uppenbart olämplig att handha vårdnaden om barn. »Social indikation» har alltså här en annan innebörd än i uttrycket social-medicinsk indikation då fråga är om legal abort. I det senare fallet gäller det ju kvinnor, vilkas sociala förhållanden (arbetsbörda m. m.) i kombination med deras hälsotillstånd gör att

de icke anses böra föda sitt barn. — I manuskript hos medicinalstyrelsen förvaras detaljerad förteckning över diagnoser på sjukdomstillstånd som varit anledning till bifall till sterilisering.

Begreppet »verkställd sterilisering» ändrades fr. o. m. år 1959 på samma sätt som beskrivits angående aborter under tabell D 15.

Här följer en sammanställning av under senare år av medicinalstyrelsen beviljade kastreringar med uppgift om indikationen.

År	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Indikation:						
Kriminalpolitisk	3	2	4	1	10	1
Humanitär	1	1	2	5	2	4
Kriminalpolitisk + humanitär	7	7	8	6	1	3
Summa	11	10	14	12	13	8

I samtliga ovanstående fall utom ett (humanitär indikation 1956) gällde det män.

h. Psykiska sjukdomar

Insjuknade personer. Någon exakt kännedom om hur många personer, som under ett år insjuknat i psykiska sjukdomar, har man icke. En viss uppfattning om dessa sjukdomars förekomst kan man dock erhålla ur följande tal, som anger de under året för första gången på statens och storstädernas mentalsjukhus intagna åren 1950—1961. De statliga mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna har här icke medräknats.

För första gången intagna på mentalsjukhus

Patients admitted to mental hospital for the first time

År Year	Statens mentalsjukhus Mental hospitals of the State		Storstädernas mental- sjukhus Hospitals of three largest cities		I allt Total		Båda könen Both sexes
	Män M	Kvinnor F	Män M	Kvinnor F	Män M	Kvinnor F	
1950.....	2 765	2 786	1 167	998	3 932	3 784	7 716
1955.....	3 565	3 381	1 360	1 174	4 925	4 555	9 480
1956.....	4 084	3 548	1 736	1 304	5 820	4 852	10 672
1957.....	3 985	3 686	1 683	1 272	5 668	4 958	10 626
1958.....	4 178	3 822	1 525	1 166	5 703	4 988	10 691
1959.....	4 613	3 988	1 502	1 188	6 115	5 176	11 291
1960.....	4 730	4 117	1 524	1 310	6 254	5 427	11 681
1961.....	4 943	4 323	1 471	1 334	6 414	5 657	12 071

I antalet intagningar enligt bilaga 2 ingår även personer, som intagits på mentalsjukhus för observation eller undersökning enligt kap. 4 eller 6 sinnessjuklagen. Enligt kap. 4 sker intagningen antingen på egen begäran eller på polismyndighets föranstaltande. Kap. 6 äger tillämpning på sådana personer, som dömts för brott och beträffande vilka domstolen förordnat om intagande för undersökning.

Befintliga patienter, vårdformer. I genomsnitt per dag befann sig under år 1961 omkring 33 000 patienter på anstalt för mentalsjukvård (de statliga mentalsjukhusen för psykiskt efterblivna ej medräknade) (tabell A 13), därav 65 % på statliga mentalsjukhus, 16 % på de tre storstädernas och 19 % på vårdhem m. m. I dessa tal har försöksutskrivna eller i familjevård utplacerade icke medräknats.

I bilaga 2 lämnas också en översikt av det befintliga (= på sjukhus inskrivna) klientelet vid slutet av år 1961 och i följande tablå visas förhållandena under de senaste åren, vad angår statens mentalsjukhus för psykiskt sjuka.

	1950	1955	1957	1958	1959	1960	1961
Befintliga vid statens mental- sjukhus den 31/12 <i>Patients on 31/12 in mental hospitals of the State</i>							
Antal No.	27 653	30 758	31 236	31 341	31 021	31 145	29 862
Därav i % <i>In per cent</i>							
I familjevård <i>In foster homes</i>	2,2	2,3	2,5	2,6	2,8	2,8	2,8
Försöksutskrivna <i>Released on probation</i>	22,7	27,1	28,6	28,9	28,7	29,4	28,2

Av visst intresse är att studera *omsättningen* av patienterna, d. v. s. de under en viss period intagna eller utskrivna satta i relation till de tillgängliga vårdplatserna. Nedanstående tablå är avsedd att belysa denna sak. Talen anger de under ett år utskrivna (exkl. till annat mentalsjukhus förflyttade) per 100 i genomsnitt per dag vårdade patienter. Statens mentalsjukhus för psykiskt efterblivna ingår icke i beräkningen. Däremot ingår sekundäravdelningar.

År Year	Omsättningen av klientelet, % <i>Turnover (discharged in per cent of average No. of patients)</i>		Intagna patienter, vilka även tidigare varit in- tagna, i % av hela antalet resp. år gjorda intag- ningar <i>Patients also admitted earlier in % of total number of admissions</i>	
	Statens mentalsjukhus <i>State mental hospitals</i>	Storstädernas mentalsjukhus <i>Hospitals of three largest cities</i>	Statens mentalsjukhus <i>State mental hospitals</i>	Storstädernas mentalsjukhus <i>Hospitals of three largest cities</i>
1950.....	36	86	33	54
1955.....	47	99	40	55
1956.....	57	116	41	56
1957.....	57	122	44	58
1958.....	64	121	45	61
1959.....	72	126	46	61
1960.....	76	132	49	61
1961.....	90	140	51	63

Talen ger vid handen, att omsättningen i hög grad ökats de senaste fem åren.

Den betydande skillnaden i omsättningsprocent på statens sjukhus å ena sidan ochorstädernas sjukhus å den andra innebär bland annat att utskrivningspraxis icke överensstämmer. Sålunda framgår av ovanstående sammanställning, att klientelet påorstädernas sjukhus i större omfattning än på statens sjukhus utgöres av patienter, som tidigare en eller flera gånger erhållit vård på mentalsjukhus. Jämförbarheten försvåras genom det förhållandet, att statens sjukhus praktiserar försöksutskrivning av patienter i vida större omfattning änorstädernas. Försöksutskrivna räknas nämligen icke med bland de utskrivna.

Den sedvanliga redovisningen av *sjukdomsformer* har utelämnats för år 1961, beroende på att sjukhusen befriats från att i sina årsberättelser lämna motsvarande uppgifter. Detta sammanhänger i sin tur med att sjukhusen ansågs böra beredas lättnad i samband med att ett nytt rapporteringssystem infördes från och med år 1962. Systemet karakteriseras av att en individuell uppgift successivt lämnas för varje utskriven patient, omfattande bl. a. hans diagnoser, i stället för den tabellariska sammanställningen i årsberättelsen. På dessa uppgifter skall i framtiden statistiken över sjukdomsformerna grundas. Första året för denna nya ordning blir alltså 1962.

Tab. D 17. Patienter och vårdplatser på mentalsjukhus och sjukhem i medeltal per dag årligen 1945—1961*Patients and beds in mental hospitals and nursing homes. Average per day*

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

År Year	Statens mental- sjukhus State mental hospitals		Storstädernas mentalsjukhus Mental hosp. of three largest cities		Sjukhem för lätt- skötta m. m. Mental nursing homes etc.		Summa Total		Exspektanter Patients on waiting lists	
	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Patienter Patients	Vård- platser Beds	Statens mental- sjukhus	Storstä- dernas sjukhus
1945	19 972	16 950	5 049	4 774	4 708	4 953	29 729	26 677	1 698	96
1946	20 209	17 035	5 166	4 751	4 848	4 896	30 223	26 682	1 804	95
1947	20 353	17 176	5 116	4 797	4 804	5 005	30 273	26 978	1 796	123
1948	20 481	17 372	5 169	4 876	4 796	5 059	30 446	27 307	1 565	142
1949	20 675	17 662	5 242	4 917	4 971	5 113	30 888	27 692	1 387	148
1950	20 852	17 959	5 160	4 916	5 123	5 256	31 135	28 131	1 386	165
1951	21 085	18 293	5 137	4 944	5 038	5 250	31 260	28 487	1 425	168
1952	21 387	18 475	5 162	5 013	4 991	5 298	31 540	28 786	1 530	180
1953	21 603	18 468	5 246	5 073	5 300	5 444	32 149	28 985	1 650	216
1954	21 508	18 585	5 270	5 095	5 438	5 623	32 216	29 303	1 598	323
1955	21 915	18 733	5 339	5 153	5 594	5 827	32 848	29 713	1 520	432
1956	21 686	19 041	5 382	5 260	5 852	6 134	32 920	30 435	1 491	488
1957	22 422	19 684	5 365	5 322	6 001	6 334	33 788	31 340	1 413	524
1958	21 846	20 360	5 322	5 331	6 019	6 311	33 187	32 002	1 158	625
1959	21 823	20 828	5 180	5 401	6 043	6 368	33 046	32 597	885	455
1960	21 637	20 928	5 194	5 520	6 199	6 472	33 030	32 920	841	179
1961	21 559	21 211	5 222	5 576	5 775	6 705	32 556	33 492	816	176

Tabell D 17

Tabellen belyser frågan, huruvida man i Sverige liksom i flera andra länder, såsom England och Förenta staterna, kan märka en nedgång i mentalsjukhusens beläggning från omkring år 1955. Vår tabell antyder, att de svenska mentalsjukhusens klientel (»the mental hospital population») icke kulminerade år 1955. Detta skedde däremot möjligen år 1957. Minskningen av exspektantlistorna torde få anses bestyrka, att trycket på den slutna vården avtagit, även om dessa uppgifter är erkänt nyckfulla. Samtidigt har vårdplatserna fortsatt att ökas.

Bland orsakerna till den förbättrade situationen brukar anföras, att nya behandlingsmetoder (viss medicinering) gjort det möjligt vårda patienter i öppen vård, som tidigare måst tagas in på sjukhus, att kortare vårdperioder kommit att tillämpas i andra fall och att de psykiatriska lasarettssjukhusens tillväxt avlastat mentalsjukhusen. Vad sistnämnda argument beträffar, betyder ökningen i klinikernas sammanlagda belägg-

ning från 1957 till 1961 dock icke, att den hospitaliserade befolkningen ökats, om klinikerna räknas med. Detta framgår av uppgiften, att lasarettssjukhusen för vuxenpsykiatri 1957 hyste 818 patienter i medeltal per dag mot 1192 år 1961, innebärande en ökning med 374.

Vad ovan sagts gäller *beläggningen* på sjukhusen, icke antalet intagningar. Dessa har ökats under hela perioden.

Gruppen »sjukhem för lättskötta» psykiskt sjuka inbegriper även de små kommunala mentalsjukhusen. Källshagens avdelning för psykiskt efterblivna har av tekniska skäl måst medtagas bland de statliga mentalsjukhusen. Den lilla gruppen skolhem för psykopatiska och nervösa barn har alls icke medtagits.

Observera, att alla talen gäller *medelantal* under året. Härav förklaras de skillnader, som kan iakttagas vid jämförelse med tabellerna A 4, A 13 och bilaga 2. Antalet i medeltal per dag vårdade patienter har erhållits genom division av vårddagarna med 365 (366).

KAP. E

DET INTERNATIONELLA HÄLSO- OCH
SJUKVÅRDSARBETET

Internationella hälsovårdsfrågor handhas sedan november 1962 av nämnden för internationella hälsovårdsärenden (NIH). Ordförande under år 1961 var generaldirektören för medicinalstyrelsen.

Världshälsovårdsorganisationen (WHO) och särskilt dess Europakontor i Köpenhamn fortsatte under år 1961 att utveckla den del av sitt program, som består i internationella kurser, seminarier och konferenser. Sverige hade tillfälle utse deltagare i:

kurs i Oxford i »Public Health Aspects of Radiation Protection» och i Uusimaa i »Rural Public Health Training»;

seminarium i Scheveningen »on Radioactive Contamination»;

konferens i Genève »on Water Pollution Problems in Europe», i Edinburg »on the Training of the Doctor for his Work in the Community», i Asnières-sur-Oise »on Mortality Statistics», i Köpenhamn »on the Role of the Nurse in Mental Health Practice» och i Mexico City »on the Use of Radioisotopes in Animal Biology and the Medical Sciences»;

symposium i Bern »on Maternal and Child Health Problems in Europe» och i Dublin »on the Planning and Administration of National Environmental Sanitation Programmes» och

sammanträden i Warszawa »on the Quality Control of Pharmaceutical Preparations», i Köpenhamn »on the Epidemiological Aspects of Mental Disorders» och i Bryssel »on the Evaluation of the Wholesomeness of Irradiated Food».

I likhet med tidigare år anordnades av de nordiska ländernas medicinalförvaltningar högre hälsovårdskurser i Göteborg för skandinaviska tjänsteläkare m.fl. Detta år deltog 5 svenska läkare i ifrågavarande kurs. Med anknytning till denna kursverksamhet anordnades jämväl i Göteborg en enmånadskurs i »Public Health» för sanitäringenjörer, i vilka fem svenskar deltog.

WHO har på förslag av nämnden utdelat följande stipendier:

till en läkare för deltagande i kurs vid London School of Hygiene and Tropical Medicine, till en läkare för studier av geriatrisk sjukvård och forskning, till en läkare för studier av medicinsk rehabilitering och arbetsvård och till två läkare för studier av olycksfallsvård, samtliga i Storbritannien;

till en sjuksköterska för studier av administration av hälso- och sjukvård och till en sjuksköterska för studier av sjukhusadministration, båda i Amerikas förenta stater;

till en veterinär för studier i Danmark av bakteriologi, livsmedelshygien och allmän hygien och till en veterinär för studier i Storbritannien av diagnostiska metoder vid födoämnesförgiftningar;

till en jurist för studier i Belgien, Frankrike och Västtyskland av den centrala hälso- och sjukvårdens organisation samt lagstiftningen rörande smittsamma sjukdomar och

till en kurator för studier i Storbritannien av psykiatrisk rehabilitering.

Nämnden har vidare ingivit förslag till europarådet rörande stipendier på den allmänna hälsovårdens område. Europarådet har därefter utdelat stipendier

till en läkare för studier i Storbritannien av »Medical Coding», och till en läkare för studier i Frankrike och Västtyskland av omgivningshygien, i synnerhet i samband med petrokemisk industri;

till en sjuksköterska för studier i Danmark och Storbritannien av utarbetande av läroböcker;

till en ingenjör för studier i Frankrike, Schweiz och Västtyskland av transporter inom sjukhus;

till en sjukgymnast för studier i Storbritannien av rehabilitering och

till en kurator för studier i Västtyskland av familjerådgivning.

Under året har cirka 85 WHO-stipendiater från ett trettiotal olika länder representerande samtliga världsdelar besökt Sverige för studier inom skilda delar av hälso- och sjukvården. Studiebesöken har planlagts och organiserats av nämndens kansli och stipendiaterna har fullgjort sina studier på vetenskapliga institutioner, på olika sjukhus i landet, hos tjänsteläkare och distriktssköterskor och inom andra grenar av samhällets medicinska och sociala verksamhet. Dessutom har studieprogram ordnats för ett hundratal andra besökare från ett tjugotal olika länder. Ett tjugotal av dessa besökare hade stipendier från Europarådet.

Nämnden har med ordföranden och två ledamöter varit representerad vid fjortonde världshälsovårdsförsamlingen i New Delhi i februari 1961, med ordföranden vid WHO:s regionalmöte för Europa i Luxemburg i september 1961 och med en ledamot vid sammanträden i Strassburg i april och november 1961 med expertkommittén inom Europarådet för hälsovårdsfrågor.

B I L A G O R

Bilaga I. Annex 1.

Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården fördelade efter vårdform, med
Beds in somatic hospitals according to type of care, with individual data for the

Vårdform Type of care	Summa kroppssjukhus Total somatic hospitals	Total- summa lasarett Total (general hospitals)	1. Undervisningslasarett			
			Summa grupp 1	Karolinska sjukhuset, Sthlm ¹	Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus	Serafimerlasarettet, Stockholm ¹
Huvudman						
Kategori Responsible authority				S	F	S
Länsbokstav County, county borough				—	A	—
Kliniker med egen specialläkare Clinics with a specialist doctor of its own	46 594	37 798	9 979	1 767	158	467
1 Invärtes medicin Internal medicine	9 278	9 202	1 563	² (+)217	—	(+)149
2 Medicinsk barnsjukvård Pediatrics (non-surgical)	2 421	2 421	727	(+)127	68	—
3 Medicinsk lungsjukvård Non-surgical pulmonary diseases	4 943	818	423	(+)148	—	—
4 Epidemivård Epidemic care and similar	3 103	1 244	74	—	—	—
5 Reumatologi Rheumatology	1 311	515	265	+73	—	—
6 Hud- o. könssjukdomar Dermato-venereology	717	717	456	(+)159	—	—
7 Neurologi Neurology	328	328	247	—	—	(+)71
8 Allergologi Allergology	125	125	30	—	—	—
9 Geriatrik o. kliniker för långvarigt kroppssjuka Geriatrics and care of chronic sick	2 114	1 109	233	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen) Psychiatry (adult)	1 490	1 490	545	+109	—	—
11 Barn- o. ungdomspsykiatri Child and adolescent psychiatry	203	203	75	(+)14	20	—
12 Kirurgi Surgery	10 300	10 199	1 743	(+)180	—	(+)169
13 Barnkirurgi Child surgery	303	303	281	(+)71	70	—
14 Ortopedi Orthopedics	1 985	1 151	475	—	—	—
15 Neurokirurgi Neurosurgery	236	236	199	—	—	(+)78
16 Thoraxkirurgi Thoracic surgery	280	280	280	(+)115	—	—
17 Plastikkirurgi Plastic surgery	172	172	146	+49	—	—
18 Urologi Urology	93	93	93	+44	—	—
19 Obstetrik Obstetrics ³	2 297	2 297	586	⁸ (+) 87	—	—
20 Gynekologi Gynaecology ³	1 939	1 939	474	⁸ (+)66	—	—
21 Ögonsjukdomar Ophthalmology	882	882	259	(+)70	—	—
22 Öron-, näs- o. halssjukdomar Otorhino-laryngology	1 460	1 460	385	(+)89	—	—
23 Rehabilitering Rehabilitation	30	30	—	—	—	—
24 Radiologi Radiology ³	584	584	420	(+)149	—	—
Annan sluten vård Other departments	24 377	5 257	84	—	—	—
25 Lasarettsvård o. liknande Gen. hosp. care and similar	5 002	2 298	84	—	—	—
26 Lungtuberkulos Care of pulmonary TB	71	—	—	—	—	—
27 Epidemivård Epidemic care	329	65	—	—	—	—
28 Förlösningsvård Maternity care	1 224	865	—	—	—	—
29 Vård av långvarigt kroppssjuka Care of chronic sick	17 429	2 029	—	—	—	—
30 Lättskötta psykiskt sjuka Light mental cases	322	—	—	—	—	—
Summa Total	70 971	43 055	10 063	1 767	158	467

† Rikspatser.

(†) Rikspatser ingår.

¹ Avser den 30/6.² Inkluderar endokrinologisk avdelning på 14 vårdplatser.³ Inkluderar medicinsk sjuk-
klinik på 48 vårdplatser.⁴ Riksförsäkringsverkets av-
delning för reumatiskt och
nervöst sjuka.⁵ Inkluderar handkirurgisk av-
delning på 24 vårdplatser.⁶ Inkluderar extremitetskirur-
gisk klinik på 138 vård-
platser och Rävlanda sanato-
rium (för urogenitaltuber-
kulos) 70 vårdplatser.

individuella uppgifter för de delade lasaretten den 31/12 1961
specialized general hospitals on 31st December 1961

Källa: Sjukhusens årsberättelser.

Teaching hospitals						2. Övriga delade lasarett i städer utom landsting (inkl. speciallasarett) Other specialized general hospitals in county boroughs						
Akademiska sjukhuset, Uppsala ¹	Lunds lasarett	Allmänna sjukhuset, Malmö	Göteborgs barnsjukhus	Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg	Umeå lasarett	Summa grupp 2	Sabbatsbergs sjukhus, Stockholm	S:t Eriks sjukhus, Stockholm	S:t Görans sjukhus, Stockholm	Södersjukhuset, Stockholm	Norrköpings lasarett	Hälsingborgs lasarett
S C	L M	U MM	U OG	U OG	L AC		U A	U A	U A	U A	U EN	U MH
1 110	1 522	1 513	254	2 316	872	5 035	717	611	1 066	1 587	594	460
168	³ 176	181	—	522	150	1 389	212	362	248	327	91	149
79	139	120	119	—	75	207	—	—	—	98	61	48
104	66	105	—	—	—	137	—	—	137	—	—	—
—	—	—	—	—	74	87	—	—	—	—	87	—
—	[†] 132	—	—	—	^{4†} 60	26	—	—	—	—	^{4†} 26	—
25	40	74	—	132	26	162	—	—	96	66	—	—
25	58	—	—	69	24	68	—	—	—	68	—	—
—	—	—	—	30	—	95	—	—	95	—	—	—
—	—	233	—	—	—	365	—	—	97	268	—	—
[†] 117	[†] 105	78	—	88	48	204	—	—	81	84	39	—
—	—	10	17	—	14	—	—	—	—	—	—	—
164	155	⁵ 264	—	⁶ 659	152	1 100	233	148	168	273	124	154
22	—	—	118	—	—	22	—	—	—	22	—	—
40	^{7(†)} 156	156	—	93	30	208	—	—	118	62	28	—
—	61	—	—	60	—	37	—	—	—	37	—	—
52	50	39	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—
35	—	—	—	47	15	26	—	—	26	—	—	—
—	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	⁸ 73	⁸ 78	—	212	45	349	96	30	—	137	⁸ 47	⁸ 39
74	⁸ 73	⁸ 74	—	142	45	271	83	71	—	41	⁸ 36	⁸ 40
30	49	30	—	50	30	61	27	—	—	19	15	—
58	60	48	—	70	60	193	66	—	—	57	40	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	80	23	—	118	24	28	—	—	—	28	—	—
—	11	—	—	73	—	12	—	—	—	12	—	—
—	11	—	—	¹⁰ 73	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	12	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 110	1 533	1 513	254	2 389	872	5 047	717	611	1 066	1 599	594	460

⁷ Inkluderar Riksförsäkringsverkets avdelning.

⁸ Uppdelningen på obstetriska och gynekologiska platser är ungefärlig.

⁹ För radiologifall avdelade platser på medicinska och kirurgiska kliniker och gynekologiska avdelningar medräknade.

¹⁰ Inkluderar barnavdelningar på kvinnokliniker (45 vårdplatser).

Vårdform	3. Övriga delade lasarett i landstingsområden <i>Other specialized</i>									
	Summa grupp 3	Danderyds lasarett	Löwenströmska laa., Upplanda Väsby	Norrälje lasarett	Södertälje »	Enköpings »	Eskilstuna »	Kullbergsska sjukh., Katrineholm	Nyköpings lasarett	Finspångs »
Huvudman										
Kategori		L	L	L	L	L	L	L	L	L
Länsbokstav		B	B	B	B	C	D	D	D	E
Kliniker med egen specialläkare	22 225	682	139	123	286	135	692	150	298	120
1 Invärtes medicin	6 250	106	53	53	91	68	115	75	95	56
2 Medicinsk barnsjukvård	1 362	—	—	—	—	—	65	—	54	—
3 Medicinsk lungsjukvård	258	—	—	—	—	—	60	—	—	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	1 083	132	—	—	—	—	131	—	—	—
5 Reumatologi	224	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Hud- o. könssjukdomar	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Neurologi	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik o. kliniker för långvarigt kropps- sjuka	511	56	—	—	—	—	—	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen)	741	64	—	—	—	—	70	—	—	—
11 Barn- o. ungdomspsykiatri	128	15	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Kirurgi	7 256	141	86	70	129	67	118	75	113	64
13 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ortopedi	468	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Obstetrik	1 149	81	—	—	29	—	¹ 37	—	—	—
20 Gynekologi	1 073	63	—	—	15	—	¹ 45	—	—	—
21 Ögonsjukdomar	562	—	—	—	—	—	15	—	12	—
22 Öron-, näs- o. halssjukdomar	882	24	—	—	22	—	25	—	24	—
23 Rehabilitering	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 Radiologi	136	—	—	—	—	—	11	—	—	—
Annan sluten vård	2 465	—	39	116	54	16	119	94	55	85
25 Lasarettsvård o. liknande	249	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27 Epidemivård	53	—	—	—	—	—	—	—	7	—
28 Förlossningsvård	592	—	—	13	—	16	—	19	23	14
29 Vård av långvarigt kroppssjuka	1 571	—	39	103	54	—	119	75	25	71
30 Lättskötta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	24 690	682	178	239	340	151	811	244	353	205

¹ Uppdelningen på obstetriska och gynekologiska platser är ungefärlig.

general hospitals in county councils' districts

Linköpings »	Vadstena »	Eksjö »	Jönköpings »	Nässjö »	Värnamo »	Ljungby »	Växjö »	Västerviks »	Kalmar »	Viaby »	Karlshamns »	Karlskrona »	Hässelholms »	Kristianstads »	Simrishamns »	Ängelholms »	Landskrona »
L E	L E	L F	L F	L F	L F	L G	L G	L Hn	L Hs	L I	L K	L K	L L	L L	L L	L L	L M
810	171	180	605	86	222	174	473	304	491	222	155	514	166	675	160	397	185
144	85	73	143	34	105	90	110	93	133	64	71	163	72	143	64	130	60
55	—	—	50	—	—	—	27	27	54	20	—	24	—	61	—	29	26
90	—	—	—	—	—	—	96	—	—	—	—	74	—	60	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	—	—	70	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	69	—	—	—
—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
142	86	107	133	52	117	84	138	96	138	116	84	154	94	141	96	150	99
60	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	—	—	48	—	—	—	29	29	42	—	—	27	—	55	—	34	—
53	—	—	33	—	—	—	29	32	43	—	—	27	—	40	—	30	—
22	—	—	34	—	—	—	15	10	20	9	—	19	—	32	—	—	—
50	—	—	30	—	—	—	29	14	27	13	—	26	—	31	—	24	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	5	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	30	12	—	59	81	15	—	—	—	19	53	48	16	—	12	—	26
48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	12	—	11	26	15	—	—	—	19	21	—	16	—	12	—	26
—	30	—	—	48	55	—	—	—	—	—	32	48	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
858	201	192	605	145	303	189	473	304	491	241	208	562	182	675	172	397	211

Vårdform	3. Övriga delade lasarett i landstingsområden <i>Other specialized</i>									
	Halmstads lasarett	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Huvudman										
Kategori	L	L	L	L	L	L	L	L	L	L
Länsbokstav	N	N	O	O	P	P	P	R	R	R
Kliniker med egen specialläkare	456	138	285	465	220	774	543	391	513	158
1 Invärtes medicin	110	62	105	112	104	160	108	95	113	73
2 Medicinsk barnsjukvård	49	—	—	50	—	56	33	71	39	—
3 Medicinsk lungsjukvård	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	—	—	—	50	—	—	—	—	91	—
5 Reumatologi	—	—	—	—	—	—	1†120	—	1†56	—
6 Hud- o. könssjukdomar	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—
7 Neurologi	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik o. kliniker för långvarigt kropps- sjuka	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen)	29	—	—	—	—	30	28	—	—	—
11 Barn- o. ungdomspsykiatri	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—
12 Kirurgi	137	76	99	157	116	158	120	124	121	85
13 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ortopedi	—	—	—	—	—	82	—	—	—	—
15 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Obstetrik	28	—	27	35	—	250	29	34	36	—
20 Gynekologi	45	—	29	37	—	254	43	23	23	—
21 Ögonsjukdomar	20	—	—	24	—	23	20	24	—	—
22 Öron-, näs- o. halssjukdomar	28	—	25	—	—	30	31	20	34	—
23 Rehabilitering	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—
24 Radiologi	10	—	—	—	—	29	—	—	—	—
Annan sluten vård	70	15	41	—	112	—	—	100	48	57
25 Lasarettsvård o. liknande	—	—	—	—	28	—	—	26	—	—
26 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27 Epidemivård	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28 Förlossningsvård	—	15	—	—	21	—	—	—	—	15
29 Vård av långvarigt kroppssjuka	70	—	41	—	63	—	—	74	48	42
30 Lättskötta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	526	153	326	465	332	774	543	491	561	215

† Rikspatser.
(†) Rikspatser ingår.

¹ Riksförsäkringsverkets avdelning för reumatiskt och nervöst sjuka.

general hospitals in county councils' districts

Skövde	»	Arvika	»	Karlstads	»	Kristinehamns lasarett	Säffle lasarett	Karlskoga	»	Lindesbergs	»	Örebro	»	Fagersta	»	Köpings	»	Sala	»	Västerås	»	Falu	»	Ludvika	»	Mora	»	Bollnäs	»	Gävle	»	Hudiksvalls	»	Sandvikens	»	Härnösands	»
L R	L S	L S	L S	L S	L S	L T	L T	L T	L T	L T	L T	L U	L U	L U	L U	L U	L U	L U	L U	L W	L W	L W	L W	L X	L X	L X	L X	L X	L X	L X	L X	L X	L X	L Y			
134	341	835	111	101	275	155	650	132	135	120	602	666	184	170	163	582	317	145	160																		
66	90	121	46	49	96	62	138	60	58	50	151	150	96	60	75	135	90	66	72																		
—	—	52	—	—	—	—	67	—	—	—	39	49	—	—	—	52	47	—	—																1		
—	130	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																2		
—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																3		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																4		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																5		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	7	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	8	
—	—	168	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	9	
—	—	27	—	—	—	—	32	—	—	—	68	70	—	—	—	—	—	—	—																	10	
—	—	12	—	—	—	—	14	—	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—																	11	
68	74	159	65	52	104	93	146	72	77	70	132	163	88	90	88	154	89	79	88																	12	
—	—	56	—	—	—	—	42	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—																	13	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	14	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	15	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	16	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	17	
—	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	60	36	—	—	—	—	—	—	—																	18	
—	—	29	—	—	—	—	—	—	—	—	30	50	—	—	—	—	—	—	—																	19	
—	—	23	—	—	—	—	28	—	—	—	25	34	—	—	—	26	23	—	—																	20	
—	—	35	—	—	—	—	34	—	—	—	30	36	—	20	—	31	17	—	—																	21	
—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	22	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	23	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	24	
47	9	—	12	7	66	69	—	16	16	14	—	29	47	16	24	—	—	12	70																		
—	—	—	—	—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	25	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	26	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	27	
14	9	—	12	7	19	15	—	16	16	14	—	—	16	16	24	—	—	—	—																	28	
33	—	—	—	—	—	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	29	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	30	
181	350	835	123	108	341	224	650	148	151	134	602	695	231	186	187	582	317	157	230																		

² Uppdelningen på obstetriska och gynekologiska platser är ungefärlig.

Vårdform	3. Övriga delade lasarett i landstingsområden <i>Other specialized general hospitals in county councils' districts</i>										
	Sollefteå lasarett	»	Örnsköldsvika »	Östersunds »	Skellefteå »	Bodens »	Gällivare »	Kalix »	Kiruna »	Luleå »	Piteå »
Huvudman											
Kategori	L	L	L	L	L	S	L	L	L	L	L
Länsbokstav	Y	Y	Y	Z	AC	BD	BD	BD	BD	BD	BD
Kliniker med egen specialläkare	280	681	484	506	422	600	180	120	94	165	157
1 Invärtes medicin	90	152	100	125	120	92	67	60	38	75	69
2 Medicinsk barnsjukvård	25	50	23	43	30	64	31	—	—	—	—
3 Medicinsk lungsjukvård	—	—	68	—	—	—	—	—	—	—	—
4 Epidemivård (infektionskliniker)	—	91	—	—	—	24	—	—	—	—	—
5 Reumatologi	—	—	—	—	—	3†48	—	—	—	—	—
6 Hud- o. könssjukdomar	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Neurologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Allergologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Geriatrik o. kliniker för långvarigt kropps- sjuka	—	—	32	—	62	—	—	—	—	—	—
10 Psykiatri (vuxen)	—	—	—	42	—	64	—	—	—	—	—
11 Barn- o. ungdomspsykiatri	—	10	—	—	—	12	—	—	—	—	—
12 Kirurgi	92	208	179	162	118	109	68	60	56	90	80
13 Barnkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ortopedi	—	—	—	33	—	54	—	—	—	—	—
15 Neurokirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16 Thoraxkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Plastikkirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Urologi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 Obstetrik	26	46	1228	33	35	20	—	—	—	—	—
20 Gynekologi	27	36	1220	28	27	51	—	—	—	—	—
21 Ögonsjukdomar	—	26	14	17	—	25	14	—	—	—	8
22 Öron-, näs- o. halssjukdomar	20	46	20	23	30	33	—	—	—	—	—
23 Rehabilitering	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 Radiologi	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Annan sluten vård	48	52	46	—	—	44	64	62	73	110	72
25 Lasarettsvård o. liknande	48	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26 Lungtuberkulos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27 Epidemivård	—	—	46	—	—	—	—	—	—	—	—
28 Förlösningssvård	—	—	—	—	—	—	22	12	14	25	15
29 Vård av långvarigt kroppssjuka	—	—	—	—	—	44	42	50	59	85	57
30 Lättsköta psykiskt sjuka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	328	733	530	506	422	644	244	182	167	275	229

† Rikspatser.

(†) Rikspatser ingår.

1 Barnsjukhuset Samariten

2 Ersta sjukhus..... 39

Samariterhemmet 37

3 Riksförsäkringsverkets av-
delning för reumatiskt och
nervöst sjuka.

4 Strängnäs 96

Spenshult 124

5 Nynäshamn 250

Tranås 182

Åre 144

6 Vasa sjukhus

7 Ekmanska sjukhuset

8 Ersta sjukhus..... 51

Samariterhemmet 50

9 Eugeniahemmet, sjuk-

avdelning 39

Norrbäckainstitutet,

sjukavdelning..... 160

Vanförestaltens sjuk-

avd. Hälsingborg.... 65

Vanförestaltens sjuk-
avd. Härnösand 10810 Kronprinsessan Vikto-
rias kustsanatorium,
Vejbystrand 140Apelvikens kustsanato-
rium..... 32211 Allmänna b. b., Södra b. b.
och Motala b. b. med vård-
platser för obstetrik resp.
96, 84 och 33 och för gyne-
kologi resp. 48, 49 och 24.

4. Special- lasarett <i>Single clinic hospitals</i>	5. Ode- lade lasa- rett <i>Non special- ized general hospi- tals</i>	6. Andra sjukhus av lasarett- karaktär <i>Other hospitals of general hospital character</i>					7. <i>Sjukstugor Cottage hospitals</i>	8. <i>Fristående förlossnings- hem Maternity homes</i>	9. <i>Fristående anstalter för lungtb Sanaatoria for TB of the lungs</i>	10. <i>Fristående epidemivård- anstalter Epidemic hospitals</i>	11. <i>Sjukhem för långvarigt kroppssjuka Homes for chronic sick</i>	12. <i>Övriga enskilda sjukhem Private nursing homes</i>
		<i>Reumatikersjukhus Hospitals for rheumatics</i>	<i>Anstalter för variföra Hospitals for the crippled</i>	<i>Kustsanatorier Coast sanatoria</i>	<i>Riksförsäkrings- verkets sjukhus National Insurance Board</i>	<i>Visa enskilda sjuk- hus Private hospitals</i>						
L, U, F	L	F	F, U	F	S	P	L	L	L, U, F	L	—	P
559	—	220	372	462	576	177	—	—	4 125	1 859	1 005	—
125	—	—	—	—	—	276	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 125	—	—	3
—	—	4†220	—	—	5†576	—	—	—	—	1 859	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6† 005	9
7100	—	—	—	—	—	8†101	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	9(†)372	10†462	—	—	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
11213	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
11121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	2 696	—	—	—	—	348	2 649	56	1 129	407	13 749	782
—	1 965	—	—	—	—	323	1 433	—	136	32	—	780
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1371	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	264	—	—
—	273	—	—	—	—	—	278	56	—	—	23	2
—	458	—	—	—	—	—	938	—	922	111	13 429	—
—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	297	—
559	2 696	220	372	462	576	525	2 649	56	145 254	2 266	14 754	782

¹² Uppdelningen på obstetriska och gynekologiska platser är ungefärlig.

¹³ Tuberkulossjukstugan Tjärnan..... 71

¹⁴ Sanatorier (A-anstalter)
Söderby 493
Uttran 232
Kolmårdssanatoriet ... 234
Eksjö 194
Lugnet 118

Mälilla 209
Follingbo 107
Fur 223
Broby 227
Kungshult 68
Orupssanatoriet 168
Fagered 165
Renströmska 200
Svenshögen 231
Sjö-Gunnarsbo 122
Västeråsen 90
Stora Ekeberg 269

Garphytte 160
Västerås 121
Högbo 170
Solbacken 102
J. Selggren 60
Bollnäs 161
Sundsvall 197
Solliden 229
Hällnäs 359
Sandträsk 162
Jubileumsfondens sana-
torium Österåsen† .. 112

Bilaga 2. Annex 2.

Specifikation av statens och storstädernas mentalsjukhus år 1961

	Totalsumma <i>Grand total</i>	Summa, statens sjukh. f. psyk. sjuka <i>Total State mental hospitals</i>	Psykiatriska sjuk- huset, Stockholm	Ulleråkers sjukhus Uppsala	S:ta Annas Nyköping	Sundby Strängnäs	Birgittas Vadstena
1 Antal vårdplatser den 31/12 <i>Beds</i>	28 954	21 268	313	1 382	206	1 135	1 239
Intagningar (hela antalet) <i>Admissions (total)</i>							
2 M. M.	14 057	9 856	53	734	162	467	403
3 Kv. F.	12 693	9 084	4	583	164	433	363
4 Summa Total	26 750	18 940	57	1 317	326	900	766
5 därav för observation eller undersökning ¹	326	311	2	10	9	1	4
6 intagna på egen ansökan med kvarhållningsrätt ²	9 163	6 136	15	359	151	46	264
Förstagångsintagningar <i>First admissions</i>							
7 M. M.	6 546	4 943	27	363	100	226	203
8 Kv. F.	5 730	4 323	2	297	85	213	176
9 Summa Total	12 276	9 266	29	660	185	439	379
därav ej förut psykiskt sjuka <i>First spell of disease</i>	5 673	4 334	27	258	94	205	194
10 M. M.	5 673	4 334	27	258	94	205	194
11 Kv. F.	4 569	3 601	—	230	83	181	163
12 Befintliga den 31/12 <i>Hospital population</i> M. M.	..	15 779	119	1 398	204	838	864
13 Kv. F.	..	14 083	76	1 093	208	744	864
14 Summa Total	38 191	29 862	195	2 491	412	1 582	1 728
därav i kontrollerad familjevård <i>thereof in foster homes</i>	954	859	—	283	8	—	9
16 försöksutskrivna <i>released on probation</i> ..	9 774	8 416	19	723	199	373	571
17 övriga (på sjukhus m. fl.) <i>in hospital (etc.)</i>	27 463	20 587	176	1 485	205	1 209	1 148
18 Exspektanter <i>Expectants</i>	1 213	756	6	93	2	4	2
19 Utskrivningar: Hela antalet <i>Discharges (total)</i>	27 663	19 779	74	1 471	302	900	691
Vid intagningen ej i behov av vård (17 § ssjl.)							
20 Not sick at admission	319	239	—	16	6	3	25
21 Återställda (17 § ssjl.) <i>Recovered</i>	8 295	6 053	14	390	174	208	209
22 Förbättrade (17 § ssjl.) <i>Improved</i>	9 954	6 699	12	799	48	529	189
Av platsbrist el. för vård utom sjh. (18 § ssjl.)							
23 Shortage of beds	300	170	—	2	—	—	1
Förflyttade till annat mentalsjukhus <i>Trans- ferred to other mental hospital</i>	1 001	685	39	42	5	18	47
Efter slutförd observation eller unders. (4—6 kap. ssjl.) <i>After observation etc.</i>	302	292	2	5	8	1	3
25 Andra avgångna (utom avlidna) <i>Others (re- lapses etc.)</i>	4 740	3 478	1	1	21	7	71
26 Avlidna <i>Dead</i>	2 752	2 163	6	216	40	134	146
27 Befattningar: Läkare <i>Posts: Physicians</i>	336	224	4	20	3	9	10
29 Vårdpersonal <i>Nursing personnel</i>	11 372	8 292	109	581	93	389	406
30 Förvaltningspersonal <i>Office personnel</i>	(389)	306	5	24	6	14	15
31 Ekonomipersonal <i>Domestic staff</i>	(2 466)	1785	29½	124	25	106	84
Utgifter för driften							
32 total, 1 000 kr <i>Running cost, 1 000 kr</i> ³	(292 685)	211 447	2 860	14 891	2 543	10 318	10 217
33 per vård dag, kr <i>Running cost, per bed-day</i>	..	27,2	44,0	27,2	33,9	22,0	24,3
Familjevård,							
34 vård dagar <i>Foster home care, days of treatment</i> ..	360 256	333 170	3 731	104 086	2 926	322	3 809
35 utgifter, 1 000 kr <i>Expenses, 1 000 kr</i>	3 260	3 134	24	1 062	29	2	37
Hjälperksamhet,							
36 utgifter, 1 000 kr <i>Pre- and after care, cost, 1 000 kr</i>	2 109	2 039	23	190	23	119	89

¹ Enligt 4 resp. 6 kap. sinnessjuklagen. *Admitted for examination for forensic purposes.*² *On patient's own request but with a right of retention.*³ För statens mentalsjukhus tillkommer en gemensam kostnad om 2 362 000 kr.

Detailed information on the mental hospitals of the State and the three largest cities

Ryhovs sjukhus Jönköping	S:t Sigfrids Vaxjö	S:t Gertruds Västervik	S:t Olofs Visby	Gulberna Karlskrona	S:t Lars Lund	S:t Maria Hälsingborg	S:t Jörgens Lillhagen	Restads sjukhus Vänersborg	Källhagens Vänersborg (sekundär- sjukh.)	Falhygdens	Mariebergs	Säters	Sidejöns	
1 400	1 130	986	264	800	1 334	1 350	550	1 311	587	782	1 042	1 474	904	1
538	199	338	162	341	342	840	393	988	45	468	793	665	697	2
986	205	476	129	435	292	575	376	469	11	483	728	565	603	3
1 524	404	814	291	776	634	1 415	769	1 457	56	951	1 521	1 230	1 300	4
8	5	3	6	6	18	6	1	1	—	—	7	25	4	5
624	151	492	203	221	122	443	479	385	3	52	512	459	367	6
288	100	180	117	175	200	378	189	418	33	219	420	416	371	7
462	101	182	89	203	149	249	196	200	8	223	359	307	309	8
750	201	362	206	378	349	627	385	618	41	442	779	723	680	9
261	80	178	105	160	164	272	159	395	33	178	391	412	292	10
423	97	148	85	168	97	164	182	89	7	185	312	302	242	11
786	897	726	327	455	1 059	993	388	854	304	286	782	1 048	950	12
860	701	516	311	503	937	948	311	862	251	258	743	858	729	13
1 646	1 598	1 242	638	958	1 996	1 941	699	1 716	555	544	1 525	1 906	1 679	14
2	164	6	31	—	79	—	—	10	4	—	25	33	3	15
488	323	136	327	178	566	546	166	385	45	72	370	454	777	16
1 156	1 111	1 100	280	780	1 351	1 395	533	1 321	506	472	1 130	1 419	899	17
12	61	44	1	40	57	66	42	126	—	44	39	22	35	18
2 110	347	832	267	823	687	1 611	792	1 582	155	407	1 552	1 300	1 335	19
4	6	14	—	15	22	7	3	33	—	—	30	7	17	20
456	79	295	182	175	123	612	358	854	2	237	325	401	288	21
645	85	253	45	277	203	642	163	455	24	122	479	516	482	22
8	8	1	1	11	5	56	11	—	33	—	1	10	13	23
255	20	21	2	2	66	14	5	28	36	1	8	15	28	24
7	3	—	—	4	13	6	1	1	—	—	5	7	43	25
(578)	60	178	5	262	143	124	188	95	—	7	576	223	356	26
157	86	70	32	77	112	150	63	116	60	40	128	121	108	27
14	10	11	4	7	18	15	7	13	6	11	10	12	13	28
502	424	436	114	324	529	515	282	541	283	285	465	510	373	29
19	12	14	6	12	22	19	12	16	11	12	16	18	14 ¹ / ₂	30
95	80	100	30	60	103	109	64	108	76	54	83	120	83	31
13 149	11 014	10 820	3 059	7 823	13 909	12 853	7 254	12 989	7 009	3 325	11 892	13 450	9 976	32
26,7	27,2	25,4	28,6	27,0	27,0	24,5	35,9	25,1	34,0	54,5	27,8	25,0	28,7	33
730	60 945	2 640	10 150	88	29 621	—	—	3 592	6 216	—	10 941	13 703	2 375	34
12	587	20	61	1	274	—	—	28	41	—	92	99	27	35
100	108	144	17	91	102	122	164	159	24	—	88	79	125	36

	Gådeå sjukhus (sek. sjukh.)	Frösö	Umedalens	Furusets	S:a statens sjukh. f. psyk. efterblivna Total (mentally deficient)	Källhagens sjukhus (avd.) Vänersborg	Västra Ny sjukhus, Motala	Vipeholms Lund	Västra Marks Örebro	Salberga Sala
1 Antal vårdplatser den 31/12.....	341	843	1 039	856	2 100	283	201	902	380	334
2 Intagningar (hela antalet) M.	2	553	394	279	210	42	51	53	—	64
3 Kv.	10	517	434	243	111	33	—	36	42	—
4 Summa	12	1 070	828	522	321	75	51	89	42	64
5 därav för observation eller unders. intagna på egen ansökan med	—	4	15	176	1	—	1	—	—	—
6 kvarhållningsrätt	—	361	309	118	—	—	—	—	—	—
7 Förstagångsintagningar M.	1	227	180	112	132	18	28	43	—	43
8 Kv.	—	225	183	105	73	4	—	34	35	—
9 Summa	1	452	363	217	205	22	28	77	35	43
10 därav ej förut psykiskt sjuka M.	1	218	160	97	—	—	—	—	—	—
11 Kv.	—	210	158	75	—	—	—	—	—	—
12 Befintliga den 31/12 M.	111	688	789	913	1 736	338	275	630	—	493
13 Kv.	164	515	840	791	832	33	—	315	484	—
14 Summa	275	1 203	1 629	1 704	2 568	371	275	945	484	493
15 därav i kontrollerad familjevård..	—	11	141	50	69	7	12	—	1	49
16 försöksutskrivna	25	363	411	899	501	79	115	22	124	161
17 övriga (på sjukhus m. fl.)..	250	829	1 077	755	1 998	285	148	923	359	283
18 Exspektanter	—	35	4	21	280	5	2	248	6	19
19 Utskrivningar: Hela antalet	20	1 072	873	576	315	58	63	108	14	72
Vid intagningen ej i behov av vård	—	16	8	7	—	—	—	—	—	—
20 (17 § ssjl.)	—	16	8	7	—	—	—	—	—	—
21 Återställda (17 § ssjl.)	1	479	59	132	7	4	1	—	1	1
22 Förbättrade (17 § ssjl.)	2	243	348	138	199	39	53	46	3	58
Av platsbrist el. för vård utom sjh.	—	—	2	7	3	1	2	—	—	—
23 (18 § ssjl.)	—	—	2	7	3	1	2	—	—	—
24 Förflyttade till annat mentalsjukh. Efter slutförd observation eller	5	6	13	9	59	8	6	33	2	10
25 unders. (4—6 kap. ssjl.)	—	1	7	175	—	—	—	—	—	—
26 Andra avgångna (utom avlidna) ..	—	225	329	28	1	—	—	1	—	—
27 Avlidna	12	102	107	80	46	6	1	28	8	3
28 Befattningar: Läkare	3	8	9	7	(13)	..	2	5	3	3
29 Vårdpersonal	120	314	372	325	(603)	..	63	330	109	101
30 Förvaltningspersonal	5	11	13	10	(26 ¹ / ₂)	..	5	10	5 ¹ / ₂	6
31 Ekonomipersonal	32	82	75	63	(176)	..	33	65	37	41
32 Utgifter för driften, total, 1 000 kr	3 799	9 160	10 089	9 048	(16 859)	..	2 306	8 375	3 067	3 111
33 » » » per vård dag, kr	36,9	27,2	24,8	31,1	(25,6)	..	34,4	24,6	22,1	27,8
34 Familjevård, vård dagar	—	3 013	56 287	17 995	(27 086)	..	4 912	—	721	21 453
35 » utgifter, 1 000 kr ...	—	27	518	193	(126)	..	39	—	6	81
36 Hjälpverksamhet, utgifter, 1 000 kr	0	86	84	102	(70)	..	22	—	16	32

Kommentar till bilaga 2

Bilagan omfattar de uppgifter, som i föregående årgång redovisades i tabellerna 1.19—1.22.

Intagningar. Uppgifter om intagna på egen ansökan utan kvarhållningsrätt (enligt 55 § sinnessjuklagen) ingår icke i tabellen, då dylika icke redovisats regelbundet, men det kan nämnas, att på 14 statliga sjukhus, som lämnat sådan uppgift både för 1960 och 1961, utgjorde dessa intagningar 18 % av samtliga det förstnämnda året och 29 % det andra.

Befintliga. Av »övriga» befintliga befann sig praktiskt taget alla på sjukhusen. De »m. fl.», som antydes i förspalten, avser avvikna patienter. Dessa utgjorde endast 0,1 % av hela antalet befintliga i genomsnitt för de statliga mentalsjukhusen för psykiskt sjuka och storstädernas sjukhus.

Utskrivningar. »Andra avgångna» avser patienter, som tidigare varit utskrivna från mentalsjukhus för samma sjukdomsform, utom sådana som före den nya intagningen ansetts ha varit återställda.

Befattningar och utgifter för driften. Med undantag för läkare och annan vårdpersonal har uppgifter icke kunnat redovisas för Sankt Eriks sjukhus, då detta drives samman med lasarettet med samma namn.

Utgifter för driften omfattar endast den egentliga sjukhusdriften men icke familjevård, hjälpverksamhet eller rättspsykiatriska undersökningar. Ej heller ingår kostnader för utbildning av personal i annan mån än löner åt elever, som praktiserar på sjukhusen som ett led i utbildningen.

Familjevård och hjälpverksamhet. Se texten sidan 36.

Sjukhusen. Källshagens avdelning för psykiskt efterblivna har här upptagits som själv-

ständig anstalt, men det har icke varit möjligt meddela separata tal för personal och ekonomi. Dessa ingår i övriga delen av sjukhuset, som avser psykiskt sjuka.

Norrulls sjukhus, med 315 vårdplatser, ingår fr. o. m. år 1961 som avdelning på Sankt Eriks sjukhus men har likväl här redovisats separat. Uppgifterna för Sankt Eriks sjukhus inkluderar en alkoholistavdelning om 18 vårdplatser.

Vissa sjukhus är s. k. *sekundärsjukhus*, d.v.s. de belägges från andra sjukhus med långvariga sjukdomsfall. Sekundäravdelningar på, eller anslutna till, primärsjukhusen finns också. En översikt av dessa förhållanden ter sig sålunda.

Sekundärsjukhus år 1961: Källshagens sjukhus (belägges från Ryhovs, Restads och Mariebergs sjukhus); Gådeå sjukhus (belägges från Sidsjöns sjukhus). Intill den 1 juli 1961 hörde också Psykiatriska sjukhuset till denna typ (belades från Ulleråkers och Sundby sjukhus) men ändrades nämnda dag till primärsjukhus.

Sekundäravdelning fanns på: Sundby sjukhus (120 platser belägna i Ribbingelund, Ärla, och 120 platser i Rosöga, Härad); Birgittas sjukhus (78 platser i Hammar); Restads sjukhus (107 platser i Österängen); Sätters sjukhus (151 platser i Pärby, Grangärde, och 160 i Olofsfors, Avesta); Frösö sjukhus (55 platser i Järvsö).

De *rättspsykiatriska avdelningarna* vid vissa mentalsjukhus har till uppgift att undersöka sinnesbeskaffenheten hos personer, vilka icke därförutan kan ådömas tvångsarbete. Sådana avdelningar finns på Psykiatriska sjukhuset i Stockholm, Ulleråkers, Ryhovs, S:t Olofs, S:t Lars, S:t Jörgens, Mariebergs, Sidsjöns och Umedalens sjukhus. Jfr. Sinnessjuklagen, 43 §, och medicinalstyrelsens kungörelse den 15/1 1949.

Bilaga 3

Annex 3

Läkartjänster vid undervisningssjukhus, lasarett, sanatorier, epidemisjukhus och mentalsjukhus vid slutet av år 1961¹ Posts for doctors at certain hospitals

I = undervisningsavdelning

II = annan avdelning

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar		Över- läkare	Bitr. över- läkare	Under- läkare	Extra läkare	Förest., labora- tor	Poli- klinik- läkare	Summa tjänster	Ändr. sedan föreg. år
A. Kroppssjukvård	Summa I	181	226	650	23	7	22	1 109	+104
	II	661	313	1242	38	2	8	2 264	+198
	Total S:a	842	539	1892	61	9	30	3 373	¹ +302
Odelade lasarett	II	22	—	61	—	—	—	83	—8
Anestesiavdelningar	I	9	8	31	2	—	—	50	+7
	II	52	7	41	1	—	—	101	+14
Audiologiska avdelningar	I	1	—	1	—	—	—	2	—
	II	1	—	—	—	—	—	1	—
Barnkliniker:									
medicinska barnkliniker	I	7	14	35	—	—	1	57	+15
	II	36	12	67	5	—	1	121	+14
kirurgiska barnkliniker	I	3	6	16	—	—	1	26	+13
Foniatrisk avdelning	II	1	—	—	—	—	—	1	—
Hudkliniker	I	5	7	18	—	—	1	31	—
	II	10	2	13	1	—	2	28	+6
Kliniker för invärtes sjukdomar									
medicinska kliniker	I	11	29	84	2	—	6	132	+3
	II	88	57	276	7	—	4	432	+39
internmedicinska avdelningar på mentalsjukhus	II	15	—	—	—	—	—	15	+3
allergologiska kliniker	I	2	—	3	—	—	1	6	+2
	II	—	—	—	—	—	—	—	—1
endokrinologiska kliniker	I	1	1	2	—	—	—	4	+1
infektionskliniker och epidemisjukhus	I	6	6	20	3	—	—	35	+5
	II	25	5	37	4	—	—	71	+3
kardiologisk avdelning	II	1	—	—	—	—	—	1	+1
lungkliniker och sanatorier	I	5	5	17	1	—	—	28	+6
	II	27	12	52	—	—	—	91	—9
medicinsk njurklinik	I	1	1	4	—	—	—	6	—
reumatologiska kliniker	I	3	1	7	—	—	—	11	—
	II	2	—	4	—	—	—	6	+6
yrkesmedicinska kliniker	I	2	—	2	1	—	—	5	+1
	II	1	—	1	—	—	—	2	—
Kliniker för långvarigt kroppssjuka . . .	I	1	—	3	1	—	—	5	+5
	II	17	—	20	1	—	—	38	+21
Kliniker för kirurgiska sjukdomar:									
kirurgiska kliniker	I	10	24	70	3	—	2	109	+1
	II	81	63	294	4	—	—	442	+21
extremitetkirurgisk klinik	I	1	2	4	—	—	—	7	+2
handkirurgisk klinik	I	1	—	1	—	—	—	2	+2

¹ I tabellen har medtagits även vissa större enskilda sjukvårdsanstalter av lasarettskaraktär med ett 50-tal läkartjänster. Hänsyn härtill bör tagas vid jämförelse med motsvarande redovisning för 1960, vari dessa anstalter icke medräknats.

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar	Över-läkare	Bitr. över-läkare	Under-läkare	Extra-läkare	Förest., labora-tor	Poli-klinik-läkare	Summa tjänster	Ändr. sedan föreg. år
neurokirurgiska kliniker.....	I 4	6	12	1	—	—	23	—3
	II 2	2	4	1	—	—	9	+4
neurotraumatologisk klinik	I 1	—	1	—	—	—	2	+2
ortopediska kliniker	I 6	6	20	—	—	2	34	+11
	II 16	12	27	—	—	—	55	+17
ortopedisk-skelettkirurgisk klinik....	II 1	—	—	—	—	—	1	+1
plastikkirurgiska kliniker.....	I 5	3	9	1	—	—	18	+3
	II 2	—	2	—	—	—	4	+2
thoraxkirurgiska kliniker	I 6	6	19	—	—	—	31	+4
urologiska kliniker	I 2	2	3	—	—	—	7	—
Kliniska laboratorier:								
allergologiskt laboratorium	I —	—	—	—	—	—	—	—2
blodgivarcentraler	I 4	—	3	1	—	—	8	—
bakteriologiska laboratorier	I 5	2	8	1	—	—	16	—1
	II 3	—	2	—	1	—	6	—
fysiologiska laboratorier.....	I 8	2	12	1	—	—	23	+4
	II 2	—	—	—	—	—	2	+2
kemiska laboratorier.....	I 6	5	10	—	—	—	21	—4
	II 30	1	14	2	—	—	47	+4
neurofysiologiska laboratorier	I 2	1	2	—	—	—	5	+2
	II 2	—	1	—	—	—	3	+1
virologiska laboratorier	I 2	—	2	—	—	—	4	+1
cytologiskt och hormonlaboratorium.	I —	—	—	—	—	2	2	—
Kvinnokliniker	I 8	20	49	—	—	1	78	+4
	II 38	28	100	2	—	—	168	+22
Neurologiska kliniker	I 5	9	20	—	—	3	37	+2
	II 3	2	4	1	—	1	11	+2
Patologavdelningar	I 5	3	11	1	4	—	24	+3
	II 6	—	4	1	—	—	11	+2
Radiopatologisk avdelning	I —	—	2	—	1	—	3	—
Radiologiska avdelningar:								
röntgen- och röntgendiagnostiska avdelningar	I 18	22	73	1	—	—	114	+7
	II 95	67	138	2	—	—	302	+22
radioterapeutiska kliniker, allmänna	I 6	8	20	—	—	—	34	—
	II 6	3	7	—	—	—	16	+5
radioterapeutiska kliniker, gynekologiska.....	I 4	3	10	—	—	—	17	+5
Rehabiliteringskliniker (inkl. sjukgymnastikavdelningar)	I 3	3	3	—	1	—	10	—
	II 5	—	1	1	—	—	7	+1
Ögonkliniker.....	I 6	9	19	2	1	—	37	+2
	II 31	14	22	5	1	—	73	+3
Öron-, näs- och halskliniker.....	I 6	12	24	1	—	2	45	+1
	II 39	26	48	—	—	—	113	—
Klinik för nerv- och reumatiskt sjuka (riksförs.verket)	II 1	—	2	—	—	—	3	—

Kliniker eller andra självständiga sjukhusavdelningar		Över- läkare	Bitr. över- läkare	1:e läkare	Under- läkare	Extra läkare	Summa tjänster	Ändr. sedan föreg. år
B. Mentalsjukvård	Summa							
	I	20	22	8	53	4	107	+13
	II	131	47	67	234	4	483	+48
	Total S:a	151	69	75	287	8	590	+61
Psykiatriska kliniker	I	10	17	—	38	1	66	+12
	II	20	13	—	71	4	108	+23
Barn- och ungdomspsykiatriska kliniker	I	6	3	—	12	—	21	+8
	II	14	1	—	17	—	32	+10
Annan psykiatrisk avdelning på kropps- sjukhus	I	1	—	—	—	—	1	+1
Kliniker på mentalsjukhus	I	3	2	8	3	3	19	—8
	II	71	33	53	141	—	298	+8
Avdelningar för hjälpverksamhet och familjevård	II	18	—	7	—	—	25	+1
Rättspsykiatriska avdelningar	II	8	—	7	5	—	20	+6

Bilaga 4**Annex 4****Antalet läkare med specialistbehörighet ^{31/12} 1960 och 1961****Number of specialists**

Källa: Register hos medicinalstyrelsens nämnd för specialistbehörighet.

Specialiteter <i>Specialties</i>	1960	1961	Netto- skill- nad
A) I kungörelsen angivna specialiteter According to official decree			
1. Anestesiologi <i>Anesthesiology</i>	31	33	+2
2. Bakteriologi och skyddssympningar <i>Bacteriology and inoculations</i>	32	33	+1
3. Barnålderns invärtes sjukdomar <i>Pediatrics</i>	272	278	+6
4. Barnålderns kirurgiska sjukdomar <i>Child surgery</i>	12	13	+1
5. Barnålderns psykiska och nervösa sjukdomar <i>Child psychiatry</i>	27	29	+2
6. Hjärtsjukdomar <i>Cardiovascular diseases</i>	307	305	-2
7. Hud- och könsjukdomar <i>Dermato-Venereology</i>	78	81	+3
8. Invärtes sjukdomar <i>Internal medicine</i>	926	940	+14
9. Kirurgiska sjukdomar <i>Surgery</i>	531	541	+10
10. Klinisk epidemiologi och akuta infektionssjukdomar <i>Clinical epidemiology and infectious diseases</i>	29	32	+3
11. Klinisk fysiologi <i>Clinical physiology</i>	7	7	—
12. Klinisk kemi <i>Clinical chemistry</i>	27	27	—
13. Kvinnosjukdomar och förlossningar <i>Obstetrics and gynaecology</i>	253	268	+15
14. Lungsjukdomar <i>Pulmonary diseases</i>	233	233	—
15. Matsmältningsorganets sjukdomar <i>Gastro-intestinal diseases</i>	80	81	+1
16. Nervsjukdomar <i>Neurology</i>	99	98	-1
17. Neurokirurgi <i>Neuro-surgery</i>	12	12	—
18. Ortopedi <i>Orthopedics</i>	65	67	+2
19. Plastikkirurgi <i>Plastic surgery</i>	13	13	—
20. Psykiska och nervösa sjukdomar <i>Mental and nervous diseases</i>	142	146	+4
21. Radiumbehandling <i>Radiotherapy</i>	38	38	—
22. Röntgenbehandling <i>X-ray therapy</i>	120	122	+2
23. Röntgenundersökning <i>X-ray diagnostics</i>	166	176	+10
24. Röst- och talrubbningar <i>Phoniatrics</i>	6	6	—
25. Tandernas sjukdomar <i>Stomatology</i>	37	37	—
26. Ämnesomsättningens sjukdomar <i>Metabolic diseases</i>	77	79	+2
27. Ögonsjukdomar <i>Ophthalmology</i>	120	120	—
28. Öron-, näs- och halssjukdomar <i>Oto-rhino-laryngology</i>	184	192	+8
B) Enligt övergångsbestämmelserna medgivna specialiteter Transitionaly licensed			
29 a Massage och sjukgymnastik <i>Physiotherapy</i>	7	7	—
b Radiumbehandling, endast hudsjukdomar <i>Dermato radiotherapy</i>	2	2	—
c Radiumbehandling, endast kvinnosjukdomar <i>Gynaecological radiotherapy</i>	10	10	—
d Rättsspsykiatri <i>Forensic psychiatry</i>	14	14	—
e Röntgenbehandling, endast hudsjukdomar <i>Dermato X-ray therapy</i>	1	1	—
f Röntgenbehandling, endast kvinnosjukdomar <i>Gynaecological X-ray therapy</i>	10	10	—
g Röntgenundersökning, endast lungsjukdomar <i>Pulmonary X-ray diagnostics</i>	13	13	—
h Röntgenundersökning, endast ortopedi <i>Orthopedic X-ray diagnostics</i>	7	7	—
Summa Total	13 988	4 071	+83

¹ Reviderade tal, *Revised figures*.

Bilaga 4. Annex 4

Från och med år 1961 har läkares rätt att beteckna sig som specialister blivit föremål för författningsreglering; se 2 § o. f. kungörelsen den 25 november 1960, nr 653, med tillämpningsföreskrifter till lagen om behörighet att utöva läkaryrket.

Specialistbehörighet meddelas av en särskilt för ändamålet inrättad nämnd inom medicinalstyrelsen, kallad *medicinalstyrelsens nämnd för specialistbehörighet*.

Tidigare hade inom Sveriges läkarförbund funnits en motsvarande reglering för dess medlemmar. Enligt kungörelsen skall de,

som före 1961 års ingång av läkarförbundet erhållit rätt att beteckna sig som specialist, bibehållas vid denna rätt, även sedan den nya ordningen trätt i kraft.

Antalet meddelade behörigheter som specialist är icke liktydigt med det totala antalet läkare med specialistbehörighet. Det är nämligen vanligt, att en och samma läkare förvärvar behörighet i flera specialiteter. Här redovisas antalet meddelade specialistbehörigheter vid utgången av år 1960 och 1961. Dessa fördelar sig på 2.590 resp. 2.656 läkare. De anförda siffrorna innebär, att antalet specialiteter per läkare vid utgången av år 1961 uppgick till 1,53.

Bilaga 5

Annex 5

Befolkningsstatistik *Vital statistics*

Folkmängd år 1961 *Population 1961*

Källa: »Folkmängden inom administrativa områden» (SOS) 1961.

Sjukvårdsområden <i>Districts for health and sick care</i>	Rikets folkmängd (preliminära tal) <i>No. inhabitants (preliminary figures)</i>	
	den 31/12 on 31st Dec.	medelfolk- mängd <i>mean po- pulation</i>
Stockholms stad	807 127	807 711
Stockholms län	487 135	474 927
Uppsala län	169 959	168 841
Södermanlands län	230 354	229 080
Norrköpings stad	91 397	91 098
Östergötlands län i övrigt	266 634	266 718
Jönköpings län	286 331	285 840
Kronobergs län	159 072	158 969
Kalmar läns norra	89 927	90 216
Kalmar läns södra	144 918	145 013
Gotlands län	53 662	53 929
Blekinge län	145 001	144 733
Kristianstads län	256 559	256 477
Malmö stad	233 352	231 300
Hälsingborgs stad	77 027	76 784
Malmöhus län i övrigt ...	321 789	321 043
Hallands län	171 229	170 612
Göteborgs stad	408 292	406 772
Göteb. och Bohus län i övr.	224 730	222 574
Älvsborgs län	376 460	375 572
Skaraborgs län	249 873	249 910
Värmlands län	290 245	290 660
Örebro län	263 291	262 806
Västmanlands län	235 195	234 084
Kopparbergs län	286 557	286 302
Gävle stad	55 882	55 326
Gävleborgs län i övrigt ..	238 379	238 427
Västernorrlands län	283 302	284 489
Jämtlands län	137 617	138 708
Västerbottens län	238 581	239 100
Norrbottnens län	262 582	262 192
Summa Total	7 542 459	7 520 213
städer <i>towns</i>	3 911 834	3 888 803
landsbygd <i>country</i>	3 630 625	3 631 410
Summa Total 1960	7 498 770	7 480 090
» » 1955	7 290 112	7 262 388
» » 1950	7 046 920	7 016 551

Medelfolkmängden under år 1961 fördelad på kön och åldrar *Mean population according to sex and age* Källa: »Folkmängden inom administrativa områden» (SOS), 1960 och 1961.

Ålder <i>Age</i>		Män <i>Males</i>	Kvinnor <i>Females</i>	Summa <i>Total</i>
0	år <i>years</i>	52 323	49 657	101 980
1	»	51 980	49 283	101 263
2	»	53 452	50 162	103 614
3	»	53 705	50 979	104 684
4	»	54 453	51 386	105 839
0—4	»	265 913	251 467	517 380
5—9	»	274 080	258 834	532 914
10—14	»	307 473	292 445	599 918
15—19	»	311 341	298 478	609 819
20—24	»	239 229	233 483	472 712
25—29	»	220 429	215 636	436 065
30—34	»	234 706	232 209	466 915
35—39	»	264 034	260 259	524 293
40—44	»	273 451	268 571	542 022
45—49	»	267 577	263 838	531 415
50—54	»	262 441	261 487	523 928
55—59	»	227 838	236 754	464 592
60—64	»	192 799	207 463	400 262
65—69	»	153 471	174 188	327 659
70—74	»	115 865	138 325	254 190
75—79	»	78 315	95 116	173 431
80—84	»	42 856	53 473	96 329
85—89	»	15 909	21 022	36 931
90 år o. över	»	3 800	6 040	9 840

Summa Total 3 751 527 3 769 088 7 520 615

På 1 000 av medel- folkmängden <i>Per 1 000 of mean population</i>	Vigda par Marri- ages	Le- vande födda Live births rate	Döda (utom död- födda) Crude death rate	Späd- barns- dödlig- het ¹) Infant morta- lity ¹
Sverige				
1901/05	5,90	26,12	15,48	91,0
1921/25	6,34	19,14	12,06	59,9
1931/35	7,31	14,10	11,64	50,1
1941/45	9,64	18,75	10,64	31,0
1950.....	7,73	16,45	10,02	21,0
1955.....	7,19	14,78	9,45	17,4
1960.....	6,70	13,66	10,04	16,6
1961.....	6,97	13,93	9,81	15,5
Danmark (1961) ...	7,9	16,6	9,4	22
Finland (1961).....	7,7	18,4	9,0	20
Island (1960)	7,5	27,4	6,6	13
Norge (1961)	6,7	17,3	9,2	18
Nederländerna(1961)	8,0	21,2	7,6	15
Frankrike (1961) ..	6,7	18,3	11,0	26
Schweiz (1961)	7,7	18,1	9,3	21
Storbritannien(1961)	7,5	17,8	12,0	22
Västtyskland (1961)	9,4	18,2	10,9	32
U. S. A. (1961)	8,5	23,4	9,3	25
Nya Zeeland (1961).	8,0	27,1	9,0	23

Sveriges folkmängd framgår av tabellerna sidan 124. Den som upptar fördelningen på åldrar och kön är endast approximativt beräknad, vilket förklarar, varför slutsumman något skiljer sig från den som anger fördelningen på sjukvårdsområden.

Under år 1961 föddes 106 142 barn, varav 104 789 levande, avled 73 807 personer, varav 1 628 i första levnadsåret, ingicks 52 444 äktenskap och noterades en total folkökning, inklusive invandringsöverskott, på 41 811 personer.

Vissa relationstal, som kan beräknas på dylika tal, ställer sig för Sverige och en del utländska stater som framgår av tablån ovan, som i huvudsak hämtats ur »Statistisk årsbok».

Av de levande födda (år 1960) var 11,3 % födda utom äktenskap. Spädbarnsdödligheten (döda i första levnadsåret) är betydligt högre bland dessa barn än bland de giftas, nämligen 25,4 mot 15,5 av 1 000 levande födda.

Den återstående medellivslängden vid födelsen var i Sverige för män resp. kvinnor under perioden 1751/90 33,72 och 36,64, 1901/10 54,53 och 56,98 och 1951/55 70,49 och 73,43 år. År 1960 var den 71,24 för männen och 74,92 för kvinnorna. Sistnämnda tal hör till de högsta noterade i något land, vilket antydes av följande uppgifter för män resp. kvinnor: Danmark (1951/55) 69,9 och 72,6, Norge (1951/55) 71,1 och 74,7, England och Wales (1959) 68,1 och 72,8, Nederländerna (1953/55) 71,0 och 73,9, Tyskland (Väst, 1959/60) 66,7 och 71,9, USA (1959) 66,5 och 73,0 och Nya Zeeland (1955/57) 68,2 och 73,0 år.

Dödsorsakerna enligt publikationen »Dödsorsaker» (av Statistiska Centralbyrån) framgår av följande tablå, som visar dödligheten på 100 000 invånare.

¹ Döda i första levnadsåret av 1 000 levande födda. *Dead during first year of life per 1 000 live births.*

Antal döda per 100 000 invånare *Annual number of deaths per 100 000 inhabitants*

Dödsorsaker (huvudgrupper enligt 1948 års internationella klassifikation) <i>Cause of death (International Classification)</i>	Årligen 1936/40	Årligen 1941/45	Årligen 1946/50	Årligen 1951/55	Årligen 1956/60
Tuberkulos <i>Tuberculosis</i>	81	69	39	16	8
Andra infektionssjukdomar; parasitära sjukdomar <i>Other Infective and Parasitic Diseases</i>	26	19	10	5	4
Tumörer <i>Neoplasms</i>	156	160	164	169	182
Allergiska sjukdomar, endokrina systemets sjukdomar, ämnesomsättningssjukdomar, nutritionsjukdomar <i>Allergic, Endocrine System, Metabolic and Nutritional Diseases</i> ..	15	11	10	17	17
Blodbildande organens och blodets sjukdomar <i>Diseases of the Blood and Bloodforming Organs</i>	6	6	6	4	4
Mentalsjukdomar, mentala defekter m. m. <i>Mental, Psychoneurotic and Personality Disorders</i>	3	3	3	4	4
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar <i>Diseases of the Nervous System and Sense Organs</i>	125	121	128	147	148
Cirkulationsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Circulatory System</i>	305	303	355	337	367
Respirationsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Respiratory System</i>	114	75	53	52	58
Matsmältningsorganens sjukdomar <i>Diseases of the Digestive System</i>	51	43	37	40	38
Uro-genitalorganens sjukdomar <i>Diseases of the Genito-urinary System</i>	46	40	35	25	27
Havandeskapets, förlossningens och barnsängstidens sjukdomar <i>Deliveries and Complications of Pregnancy, Childbirth and the Puerperium</i>	4	3	1	1	1
Hudens och underhudens sjukdomar <i>Diseases of the Skin and Cellular Tissue</i>	1	1	1	1	1
Skelettets och rörelseorganens sjukdomar <i>Diseases of the Bones and Organs of Movement</i>	4	4	4	5	3
Medfödda missbildningar <i>Congenital Malformations</i>	5	8	9	7	7
Sjukdomar hos nyfödda och spädbarn <i>Certain Diseases of Early Infancy</i>	32	30	24	18	15
Senilitet. Ofullständigt preciserade fall <i>Symptoms, Senility and Ill-defined Conditions</i> ..	137	109	91	58	29
Skador genom yttre våld och förgiftning (utom självmord) <i>Accidents, Poisoning and Violence (except suicide)</i>	42	44	38	40	42
Självmord <i>Suicide</i>	16	15	15	17	19
Summa <i>Total</i>	1 169	1 064	1 023	963	974

TABELLER

- Tab. A 1. Översikt av sjukhus och vårdplatser för slutna sjukvård den $31/12$ 1961 fördelade efter huvudmannakategori
- Tab. A 2. Översikt av de fastställda vårdplatserna den $31/12$ 1961 fördelade dels efter sjukhustyp, dels efter vårdform
- Tab. A 3. Översikt av den slutna vården år 1961
- Tab. A 4. Översikt av den slutna vårdens utveckling åren 1920—1961
- Tab. A 5. Kroppssjukhusen år 1961, deras vårdplatser, intagningar, vård dagar och beläggning
- Tab. A 6. Vårdplatserna inom den slutna kroppssjukvården per 100000 invånare fördelade efter vårdformer och sjukvårdsområden vid slutet av år 1961
- Tab. A 7. Patienter i öppen vård och röntgenarbeten i öppen och slutna kroppssjukvård år 1961
- Tab. A 8. Personalen vid kroppssjukhusen den $31/12$ 1961
- Tab. A 9. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid kroppssjukhus den $31/12$ 1961
- Tab. A 10. Kroppssjukhusens samlade årliga driftkostnader
- Tab. A 11. Driftkostnad per vård dag resp. per intagen 1950—1961
- Tab. A 12. Lasarettens driftkonton år 1961
- Tab. A 13. Mentalsjukhusen och anstalterna för psykiskt efterblivna och epileptiker år 1961, deras intagningar, vård dagar och beläggning
- Tab. A 14. Personalen vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och epileptiker vid slutet av år 1961
- Tab. A 15. Personalen vid anstalter för psykiskt efterblivna vid slutet av år 1961
- Tab. A 16. Tjänster och vakanser bland vårdpersonalen vid mentalsjukhus 1961
- Tab. A 17. Vårdpersonal per 100 vårdplatser vid anstalter för vård av psykiskt sjuka och psykiskt efterblivna år 1961
- Tab. A 18. Driftkostnad per vård dag inom mentalsjukvården
- Tab. A 19. Distriktssköterskornas verksamhet
- Tab. A 20. Den förebyggande mödra- och barnavården år 1961
- Tab. A 21. Verksamheten vid centraldispensärerna år 1961
- Tab. A 22. Folk tandvård. Verksamheten år 1961
- Tab. A 23. Folk tandvårdens utgifter och inkomster för driften år 1961
- Tab. A 24. Distrikts- och centraltandpolikliniker
- Tab. A 24. Antal apotek, dessas försäljningsbelopp och personal år 1961
- Tab. B 1. Den yrkesverksamma personalen i hälso- och sjukvård i slutet av åren 1950—1961
- Tab. B 2. Antal läkare och tandläkare vid slutet av år 1961

- Tab. B 3. Läkare och tandläkare fördelade efter kön, ålder och innehav av viss ordinarie befattning den ³¹/₁₂ 1961
- Tab. B 4. Läkarkårens utveckling 1930—1961
- Tab. B 5. Sjuksköterskekårens utveckling 1930—1961
- Tab. B 6. Vissa sjukskötersketjänster den 31 december 1961 och barnmorsketjänster den 1 januari 1962
- Tab. C 1. Statens, landstingens och städernas utom landsting jämte allmänna sjukförsäkringskassornas nettoutgifter (drift- och anläggningskostnader) för hälso- och sjukvård åren 1957—1961, milj. kr
- Tab. C 2. Specifikation för år 1961 av tab. C1 utom sjukförsäkringskassorna, milj. kr
- Tab. C 3. Sjukförsäkringskassornas utgifter för sjukvård år 1961
- Tab. C 4. Primärkommuners, andra än städer utom landsting, nettoutgifter (drift o. anlägg.) för hälso- och sjukvård
- Tab. C 5. Det allmänna nettokostnader för nyanläggning och investering (nybyggnader och nyuppsättning av inventarier) år 1961 (1961/62), milj. kr
- Tab. C 6. Landstingens och städernas utom landsting driftutgifter för sjukvårdsändamål år 1961. Miljoner kronor
- Tab. D 1. Insjuknande i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt åren 1951—1961 (kliniska fall) (nummer enligt internationell klassifikation)
- Tab. D 2. Insjuknade i epidemiska sjukdomar med individuell anmälningsplikt, länsvis år 1961 (kliniska fall)
- Tab. D 3. Fall av venerisk sjukdom år 1961 fördelade dels efter bostadsort, dels efter smittningsort
- Tab. D 4. Gonorré 1950—1961
- Tab. D 5. Fall av venerisk sjukdom år 1961 efter ålder och kön
- Tab. D 6. Medicinalstyrelsens skärmbildsundersökningar 1946—1961. Antal undersökta civila personer (exkl. patienter på mentalsjukhus) och gjorda fynd
- Tab. D 7. Tuberkulossjukligheten och -dödligheten år 1961
- Tab. D 8. Fall av skador genom våld intagna på sjukhus år 1961
- Tab. D 9. Själv mord och självmordsförsök genom sömnmedel 1961 (diagnos nr E 970)
- Tab. D 10. Aktuell kariesprocent för permanenta tänder hos i folktandvården undersökta sjuåriga skolbarn 1941—1961
- Tab. D 11. Förlossningar och födda barn år 1961 fördelade efter sjukvårdsområde och vårdform
- Tab. D 12. Dödfödda och tidigdöda jämte perinatal dödlighet m. m. Relativa tal
- Tab. D 13. Förlossningar på anstalt år 1961 fördelade efter barnaföderskans ålder, civilstånd och bördens ordningsnummer. Relativtal per 100000 barnaföderskor

- Tab. D 14. Abortfall (på sjukvårdsanstalter intagna fall) år 1961
- Tab. D 15. Legala aborter 1961
- Tab. D 16. Legala steriliseringar år 1961
- Tab. D 17. Patienter och vårdplatser på mentalsjukhus och sjukhem i medeltal per dag årligen 1945—1961